

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
BAŞKANLARININ
YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMALARI
(1969 - 2009)

Ankara 2011

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
BAŞKANLARININ
YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMALARI
(1969-2009)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 187

*Türkiye Barolar Birliği Başkanlarının
Yargı Yılı Açılış Konuşmaları*

ISBN: 978-605-5614-74-4

© Türkiye Barolar Birliği

Birinci Baskı: Mart 2010, Ankara

Türkiye Barolar Birliği

Oğuzlar Mahallesi

Barış Manço Caddesi,

Özdemir Özok Sokağı No: 8

06520 Balgat - ANKARA

Tel: (0.312) 292 59 00 (pbx)

Faks: (0.312) 286 55 65

web: www.barobirlik.org.tr

e-posta: yayin@barobirlik.org.tr

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık

Düş Atelyesi (0.312) 215 70 37

www.dusatelyesi.com

Baskı

Şen Matbaa

Özveren Sokağı 25/B

Demirtepe-Ankara

(0.312) 229 64 54 - 230 54 50

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
BAŞKANLARININ
YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMALARI

(1969-2009)

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

TBB Başkanı V. Ahsen COŞAR VII

FARUK EREM

1969 - 1980

1969 - 1970	3
1970 - 1971	5
1971 - 1972	11
1972 - 1973	17
1973 - 1974	23
1974 - 1975	27
1975 - 1976*	
1976 - 1977	35
1977 - 1978	41
1978 - 1979	49
1979 - 1980*	

ATILÂ SAV

1980 - 1983

1980 - 1981	57
1981 - 1982	67
1982 - 1983	75

TEOMAN EVREN

1984 -1989

1983 -1984*	
1984 - 1985	89

* Karşısında sayfa numarası olmayan yıllarda herhangi bir nedenle tören veya konuşma yapılmamıştır.

1985 - 1986	97
1986 - 1987	107
1987 - 1988	117
1988 - 1989	131

ÖNDER SAV

1989 - 1995

1989 - 1990	147
1990 - 1991	161
1991 - 1992	183
1992 - 1993	193
1993 - 1994	209
1994 - 1995	225
1995 - 1996	241

ERALP ÖZGEN

1996 - 2001

1996 - 1997	261
1997 - 1998	273
1998 - 1999	285
1999 - 2000	301
2000 - 2001	313

ÖZDEMİR ÖZOK

2001 - 2010

2009 - 2010**	327
---------------------	-----

Dizin	341
-------------	-----

** Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Özdemir Özok'un 2001-2008 Yargı Yılı Açılış Konuşmaları TBB Yayınları arasında 2008 yılında kitaplaştırıldığı için bu kitaba konmamıştır. Sadece sözü edilen kitapta bulunmayan 2009-2010 Yargı Yılı konuşması verilmiştir.

SUNUŞ

Adli Yıl, her yılın 6 Eylül'ünde Yargıtay Başkanı ile Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun yaptıkları konuşmalar ile birlikte açılır. Adli Yılın açılışında Yargıtay Başkanı'nun konuşma yapması ve Adli Yılın bu konuşma ile açılması Yargıtay Kanunu'nun gereğidir. Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun konuşma yapması ise 1969-1970 Adli Yılının açılışında başlayan, 41 yıldır süregelen ve artık kurumsallaşan fiili bir uygulamadır. Yasal dayanağını "*Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder*" diyen Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinin 2. fıkrası hükmünden alan bu fiili uygulama, yargılama diyalektiğinin ruhuna da tam olarak uygundur.

Amerikalı gazeteci ve yazar Peggy Noonan, *Wall Street Journal*'daki köşesinde "*Topluluk önünde konuşmak, kendi kendine konuşmaktır*" der ve şöyle devam eder "... *sahnedeki tek başına bir adam. Bize kim olduğunu, ne düşündüğünü, ne istediğini, düşündüklerini ve istediklerini nasıl yapacağını, bunları yaparsa ne, yapmazsa ne olacağını ve başkaca şeyleri anlatır. Bizler, hepimiz dinleme isteğiyle öne uzanırız, dikkatimizi toplarız, söylenecek olanı merakla bekleriz, istediğimiz, özlediğimiz şeyleri duymayı isteriz.*"

Hemen her konuşma böyle bir havada başlar ve devam eder. Kimilerinin beklentilerine cevap verir, duygularına, düşüncelerine hitap eder, kimilerini ise kızdırır. Zira konuşma, hemen her zaman provakatif ve meydan okuyucudur, önyargılara, var olan kanaatlere saldırabilir, düşüncüyü kabul ettirebilmek için alışılmadık yöntemler kullanabilir, önemli etkiler doğurabilir. Ya da bunların hiçbirisi olmaz. Doğurduğu sonuçlar her ne olursa olsun konuşma, kısmen bir sanat, kısmen

politik bir deklarasyondur; konuşan ile dinleyicileri arasında kurulu kişisel bir iletişimdir; bir sanattır, bir paradokstur, ani bir patlamaya, keyif veren bir şarkıya, tat veren bir ziyafete dönüşebilir. Zira konuşma, şiir sanatıdır. Ahengi vardır, ritmi vardır, imgeleri vardır, sürükleyiciliği vardır. O nedenle konuşma önemlidir.

Diğer başka konuşmalar gibi Adli Yılın açılışında Türkiye Barolar Birliği Başkanları'nın yaptıkları konuşmalar da önemlidir. Sadece yukarıdaki nedenlerden dolayı değil, siyasal tarihimizde aldıkları yer itibariyle, hukuk ve yargı tarihimizin kalıcı değerleri arasında bulunmaları nedeniyle önemlidir. Geçmişten günümüze olup biteni şekillendirdikleri, bize meslek örgütümüzün tarihini, bize bizi anlattıkları için önemlidir.

Birliğimiz Başkanları'nın, hukuk ve yargı tarihimize tanıklık eden Adli Yıl Açılış Konuşmaları'nı içeren bu kitabın ilgi duyan herkese yararlı olmasını diler, hazırlanmasındaki emeği ve katkısı için değerli meslektaşım, ağabeyim ve üstadım Sayın Teoman Ergül'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Av.V.Ahsen Coşar
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

FARUK EREM

1969 - 1980

Sayın Başkanımız,

Geçen adalet yılının en önemli olayı Türkiye Barolar Birliği'nin kurulmuş olmasıdır. Demokratik düzenin zaruri müesseseleri başında gelen Barolar Birliği'nin, geç de olsa, kurulması ile ıstırap veren ve kendini zaman zaman hissettiren boşluk nihayet doldurulmuştur. Kuruluşumuzun demokratik düzeni benimsemiş diğer memleketlerin emsal ölçüsüne tamamıyla uygun düştüğü inancı içinde değiliz. Bununla beraber yeni Avukatlık Kanunu -bu açıdan- iyi bir başlangıcı müjdeler gibidir.

FARUK EREM
1969 - 1970

Çağdaş adalet anlayışı hukukun üstünlüğü kavramında büyük gelişmeler kaydetti. Değişen dünyanın, değişik bir hukuk sistemini hazırlamakta olduğu hissediliyor. Hukuk reformu gerçekleşmesinde ivedilikle görevli olduğu kanısındayız. Pek büyük sayıda hâkim, savcı, avukat meslektaşımızın ve bilim adamlarımızın Cumhuriyet kanunlarının alınmasından bu yana sarf ettikleri ortak, aralıksız, sürekli emeklerinin yepyeni kuralları ortaya koyacak niteliğe ulaştığından şüphe edilemez.

Adaletin gerçekleşmesi açısından sorumda, özellikle manen eşit olduğunu hiç bir meslektaşımız unutabilme, ihmal edebilme durumunda değildir. Türkiye Barolar Birliği meslek törelerini en isabetli şekilde tespit gayreti içine girmiş bulunmaktadır.

Meslektaşlarımızın sosyal güvenliğinin, ayrıcalıklarla, üstünlüklerle sağlandığı yolundaki iddiaların gerçek ile bir

FARUK EREM
1969 - 1970

alakası yoktur. Bu iddiaların, metinlerin dahi gözden geçirilmesine lüzum hissedilmeden ortaya atıldıkları görülmektedir. Yeni Avukatlık Kanunu sosyal güvenliğimizi gereği gibi sağlayamadı. Nedenlerini, ilerde etraflıca açıklamak imkanım bulacağımızı ümit etmekteyiz.

Müdahalesi gecikmiş müdafilik usulünün terk edildiği bir çağda mevzuatımızın gününü doldurmuş bazı hükümlerinden Türkiye Barolar Birliği şikayetçidir. Bunların sebeplerini, düzeltilmesi yollarını, diğer memleketlerdeki örnekleri ile Türk kamuoyuna, Türk hukukçularının kararlı ve seviyeli dilekleri halinde açıklamak zamanının geldiğine inanmış bulunuyoruz.

Avukatlık kamu görevinin niteliğinde sonuna varılamayacak bir gelişme sürüp gider. Bu gelişmenin doğal olmayan koşullarla memleketimiz de zaman zaman tereddütler geçirdiği görülmüştür. Böylece mesleğimizin gecikmeli dönemlerinde kaybedilmiş zamanı, herhangi bir batılı meslektaşımızla aramızdaki mesafeyi kapayabilmek için bilinçli ve ısrarlı olacağız. Bu çabalarımızda yüce hâkimlerimizin, savcılarımızın, bilim adamlarımızın desteğine kesin surette muhtacız. Bunun bizden esirgenmeyeceğine olan inancımızın mesnetsiz olmadığını gösteren olayları memleketimizin yakın hukuk tarihçisi şerefle tescil etmiştir.

Henüz kuruluş çabaları içinde olan Türkiye Barolar Birliği, önümüzdeki adalet yıllarında, mesleğimizin sorunlarını huzurunuzda açıklayabilmek geleneğinin isabetini daha somut bir görünüşte sunabileceği umudundadır.

Sayın Başkanım,

Yüksek şahsınızda ve buradaki seçkin toplulukta temsilcilerini bulan Türk adaletine, Türkiye Barolar Birliği adına, en derin bağlılık duygularımızı, saygı ile arz ederiz.

Türkiye Barolar Birliği kuruluşunun ilk yıldönümünü bir ay evvel kutladı. Fikirce güçlü tarafsızlığında titiz bir kuruluş olan Birliğimiz Türk adaletinin hizmetinde olmak bilinç, sorumluluk ve kararındadır. Adalet yılının açılışında Birliğimize de bazı konulara değinmek imkanını veren anlayış, mensuplarımızımıza kıvanç ve güven vermiştir. Demokratik esaslara gerçekten bağlı her ülkede adaletin elbette ki en dinamik unsuru savunma mesleğidir. Görevimiz gereğince, bizler olaylarla daha yakından temastayız. Bu bizlere bazı sorunları hukuki açıdan incelemek, onları görölür hale getirmek ödevini de yüklemektedir. Bu açıdan pek seçkin kişilerin toplandığı huzurda bugün için en önemli saydığımız bir tek konuyu arz etmekle yetineceğiz:

Pek değerli Yargıtay Başkanımızın barolar ve Birliğin bağımsızlığı hakkında izhar buyurdıkları kanaat bizler için ölçülemeyecek kadar büyük değerdedir. Türk baroları en yetkilinin bu kanısını daima şükranla anacaklardır.

Bu konu bizim için görevimizi gereği gibi yapabilmek isteğinden gayri bir düşünce ürünü değildir. Vesayet altında barolar çağdaş baro anlayışına uygun düşmemektedir. Yapılabilmekte olan çalışmalar sona erdiğinde ve Avrupa Barosu tahakkuk ettiğinde; koşulan şart gereğince bağımsız olmadıklarından Türk baroları Avrupa Barosu'na kabul edilmezlerse bunun uygar batı adalet anlayışı içerisinde Türk hukukçula-

FARUK EREM
1970 - 1971

rına ne kadar büyük üzüntülere mal olacağını öngörmek güç değildir.¹

Milletlerarası Hukukçular Komisyonu'nun 1955-1966 yılları arasında yaptığı toplantılara ait bilgiler bir kitap halinde yayınlandı. Bu kitapta "Barolar kendi üyelerini kabulde ve disiplin işlerinde bağımsız olmalıdırlar", "Mesleğe ait hususların barolara bırakılması gereklidir. Hukukun üstünlüğünü sağlamak hizmetinde başarı meslek teşekküllerinin özerk ve serbest olması ile mümkündür." denmektedir.

Klecatsky "hukuk üstünlüğü" adlı ünlü makalesinde şu esası ortaya koymaktadır:²

"Hukuk üstünlüğü kavramını savunmaya kendini hasretmiş, yürütme karşısında bağımsız baronun mevcudiyeti". Bu satırlar, Baroların bağımsızlığının çağdaş anlayışta hangi unsurlarla önemde eşit ve mevcudiyette zaruri sayıldığını açıkça göstermektedir.

İngiliz "Baro Genel Konseyi" (General Concil of the Bar) daha 1946 yılında bazı esaslar koydu. Bunların başlıcaları şunlardır: "Baronun şerefini, itibarını ve bilhassa bağımsızlığını sağlamak, adli makamlarla ve hükümet ile olan ilişkilerde Baroyu savunmak".³

Milletlerarası Hukukçular Komisyonu'nun 1959 toplantısı bir kitap halinde yayınlandı: Bu kitapta -özetle- şu düşünceler yer almaktadır: Kanunilik prensibine bağlı özgür bir toplumda hâkimlerle baronun görevi birbirine sıkıca bağlıdır. Gerçekten avukatlığın "serbest meslek" olup olmadığı sorulabilir. Nasıl hâkimlik keyfilik değil ise, nasıl hâkimler bu anlamda bağımsız değil ise, avukatlar da bağımsız değildir. Bu itibarla barolar faaliyetlerinde yürütme ve hatta yargının müdahalesi dışında kalmalıdır.

¹ Dereli, F., *İstanbul Barosu Dergisi*.

² Klecatsky, H., *Reflexion sur la Primaute du droit Rev. de la Cob. interde juristes*, 1963, n. 2. S. 215.

³ Boulton, W., *Des professions judi ciarie et droit juristes*, 1957, n. 1.

Vesayet altındaki bir "Baro" Anayasamızın ruhuna uygun sayılamaz. Kuvvetler ayrılığı bir anayasal prensip olduğuna göre, baroları vesayet altında tutan bir sistem, dolayısıyla adliyeye de müdahale etmiş duruma girer. "Adliyenin bağımsızlığı" fiilen ve tamamen sağlanmış olmazsa "hâkimlerin bağımsızlığı" eksik kalmış demektir.

Milletlerarası Hukukçular Komisyonu'nun Delhi toplantısına 53 ülkeye mensup hukukçular katıldı. Yayımlanan beyannameye şunlar yer almaktaydı:⁴ "Hukukun üstünlüğünün ve haklı bir adliye idaresinin kurulabilmesi için Baroların bağımsızlığına ihtiyaç vardır". Delhi kararları bütün devletlere resmen duyurulmuştur. O halde kanunumuzda "vesayet" hükümleri milletlerarası tutuma karşıdır.

Milletlerarası Hukukçular Komisyonu'nun Atina Kongresi (1955) kararında aynen şu cümle yer alır. "Bütün Dünyanın Avukatları mesleklerinin bağımsızlığını korumaya mecburdurlar." O halde, biz de Kanunumuzun vesayet hükümlerinden şikayetçi olmak zorundayız.

Avukatın görevinde nazari olarak bağımsızlığı yeterli değildir.

Avukat kendini gerçekten hür hissetmelidir. Avukatlık Kanunu'na göre (1/2) "Avukat, görevini yerine getirmede bağımsızdır." Fakat mensup olduğu ve kendisini destekleyecek, denetleyecek ve koruyacak kuruluş bağlı ise avukat böyle bir duygu içinde olamayacaktır.

Yeni Avukatlık Kanunu'nun isabetli hükümleri az değildir. Fakat barolar ve özellikle Türkiye Barolar Birliği'nin "vesayet" altında kabulü çağ dışı bir anlayıştır. Kanun mutlaka düzeltilmelidir. Bağımsızlık bir "ayrıcalık" sayılmaz, görev icabıdır.

Baroları vesayet altında tutmak, örtülü şekilde "savunma hakkı"nın sınırlandırılması isteğinden gelir. Savunmaya herhangi bir tahdit bu hakkın özü ile bağdaşamaz. Avukatlığın

⁴ Commission internationale de juristes, New Delhi, Janvier 1959, s. 303.

FARUK EREM
1970 - 1971

tarihi, usul hukukunun tarihidir. Usul Hukuku doktrininde hiç bir yön değişikliği yoktur ki Avukatın görevine etkili olmasın.⁵ Bu görev özgür kalabildikçe etkili olabilmıştır. “Gerçekten müdafî, görevini yaparken hür ve serbest olmalıdır. Hür ve serbest olmayan bir müdafî şeklen müdafî olup hakikatte müdafî değildir”.⁶

Barolar Birliği'nin ve baroların bağımsız olamayacakları iddiası Anayasa'nın ruhu ile çelişmeli bir yoruma dayanmaktadır:

“Anayasa'nın 120. maddesinde, özerk bir kuruluş olan üniversitelerin kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yürütüleceği ve aynı zamanda denetleneceği hükmünün sevk edilmesi suretiyle kendi kendini denetleme kavramının ancak özerk teşekkül için söz konusu olduğu ve 122. maddede buna muvazi bir hüküm sevk edilmediğine göre kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları bakımından merkezi idarenin denetleme hakkının mahfuz tutulduğu” (!).

Bu mütalaanın özerklik ile bağımsızlık kavramları karıştırılmaktadır. Serbest meslek mensuplarının kuruluşlarında özerklik pek tabiidir, ayrıca tasrihine bu sebeple lüzum görülmemiştir. Konu bağımsızlıktır. Hâkimlerin bağımsızlığı ne ise Baroların ve Birliğin bağımsızlığı da odur. Baroların ve Birliğin görevlerinde bağımsız olmaları için Anayasa'da sarahata lüzum yoktur. O halde kanunun vesayet hükümleri, Anayasal mesnedi olmayan bir müdahaleden başka şey değildir.

Anayasamıza göre “kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları” bahis konusudur. Bu hükümden çıkan anlam şudur: Bu kuruluşlar, kamu kurumu değildir, o niteliktedir. O nitelikte olmalarındandır ki, kuruluşları “kanun”la olur. O halde bu kuruluşların işleyişlerine ancak yasamanın müdahalesi meşrudur. Eğer yasama, bu müdahale yetkisini, kanun ile de olsa yürütmeye verirse, bu kanun Anayasa'ya uygun olamaz. Diğer bir deyimle bir şeyin ancak kanunla yapılabileceği, yü-

⁵ Bellavista, lesioni, 1960, s. 195.

⁶ Kunter, N., Ceza Muhakemesi Hukuku, 1961 n. 254; 1967, n. 126.

rütmenin müdahalesini meşru kılmağa yetmez. Bu formül, bunun tam aksini ifade eder. Kanun ile de olsa, barolara müdahale yetkisi yürütmeye verilemez.

Anayasamızın sistematigi, kendisine göre bir anlam içinde hazırlanmıştır. Diğer bir deyimle Anayasa'nın sistematiginin dayandığı bir "fikir" vardır. 120. madde üniversitelerden 121. madde TRT'den 122. madde de kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlardan söz eder. O halde barolar ve Türkiye Barolar Birliği'nin kamu vesayeti ile ilgisi "üçüncü derece"dir. Halbuki 1. ve 2. derecede olanlardan daha fazla, yürütmeye bağlanmıştır.

Anayasa'nın başlıkları da önemsiz değildir. Başlıkların metinden sayılamayacağı doğrudur (Anayasa m. 156). Fakat bu başlıkların, kuralların tedahülünü önlemek gibi bir görevleri olduğu da açıktır. Anayasamızda "özerk kuruluşlar" (-a. Üniversiteler - b. Radyo, televizyon ve haber ajansları) gösterilmiş başlık değişmiş, "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. O halde lâfzî bir yorumla, özerk olanlar sayılmıştır, bunlar arasında barolar yoktur, düşüncesi, kavram karışıklığından ileri gelen bir tutumdur.

Baroların bağlı kalmaları asla devam edemez. Barolar, kanunla değişebilecek müesseselerden değildir. Bazı yazarlar, baroları "tabii hukuk müesseseleri"nden sayarlar. Zira "savunma hakkı" bağımsızdır.⁷

Yukarıdaki açıklamalar 1961 Anayasası hakkındaki kanaata, ona verilecek anlama göre, haklı veya haksız kabul edilebilir. Bu sebeple "anayasa anlayışı" üzerinde durulacak bir kavramdır.

"Anayasa"yı "temel" deyimi izah edememektedir. Anayasa bir "Kaynak" kabul edilmelidir. Anayasaya aykırılık kavramı da, bir kanunun bu kaynağın ürünü olmak niteliğini taşıyıp taşımadığına göre belli edilmelidir. Bu anlayış bizi Ana-

⁷ Garraud, II, n. 516.

FARUK EREM
1970 - 1971

yasa kurallarını yorum tekniğine götürür. Eğer “lafzi tefsir” esas sayılırsa Anayasa kolaylıkla “*tutucu kurallar topluluğu*” haline gelecektir ve eskime hızı da artmış olacaktır. O halde soru şöylece düzenlenmelidir. 1961 Anayasası baroların bağımsızlığını reddeden bir Anayasa mıdır? Anayasa genel tutumu ile bağımsızlığı reddetmiyorsa, bağımsızlığı kabul etmeyen bir kanun Anayasa’ya (yani kaynağa) uygun değildir.

Görülüyor ki, “*Anayasa’da özerk müesseseler sayılmıştır, bunlar arasında barolar yoktur. O halde barolar özerk değildir*” mantığı sadece “lafzi tefsir”dir. “*Kaynak yorumu*” değildir. Bu mantık baroların bağımsızlığına yapılan, en kuvvetli değil en anlamsız itirazdır.

1961 Anayasası bazı kurum ve kurullarla Türkiye’de adalet problemini çözmek istedi, kısmen de çözdü. Fakat bu davranış adaletin kendi (öz) ihtiyaçlarını karşılamak için değildi. Bu istek eksik kurum ve kurullara adaletin siyasal akım ve kuruluşları koruyamamış olması sebebine dayanıyordu veya başlıca sebebi bu idi. Adaletin öz ihtiyaçları üzerinde durulmamış olmasının sonuçları küçümsenmemelidir. Bunun etkisi kendini duyurmağa başladı. Baroların bağlılıklarından şikayetleri buna ancak bir örnektir.

Türk adaletinde reform, başka nitelikte ve yüzeyde kalmayacak bir anlayışa geçilmezse, başarısızdır. Fakat bunun için bazı engeller kaldırılmalıdır. Bu engellerin biri de “*Baroların bağlılığı*”dır. 1961 Anayasası adalet organlarına müstesna bir yer sağlamakla, onlara yürürlükteki yasaları iletici yorumla süresiz geliştirme görevini verdi. Zira *hukukun üstünlüğü* böyle bir gelişme çabasına girilmezse sadece tutucu bir kavrama dönebilir.

Adalet yılının açılışı gününde, bu kadar seçkin kişilere Türkiye Barolar Birliği'nin düşüncelerini sunabilmek olanagım sağlayan geleneğin devam etmesinden Türk avukatlarının duyduğu şükran hislerini, saygı ile arz ederim.

Bu konuşmada Türkiye Barolar Birliği'nin çalışmaları hakkında özetle maruzatta bulunmama müsaadelerinizi istirham etmekteyim:

Barolar Birliği, mensuplarının sosyal güvenliğini sağlamak hususunda çaba harcamış, bazı sonuçlar alabilmiştir. Sosyal güvenliğı sağlanmış bir savunma mesleğinin kendisinden beklenen koşullara uygun bir davranış içinde olacağı tabii sayılmak icap eder. Bu nedenle Birliğimiz Genel Kurulu'nda kabul edilen, uyulması zorunlu "*Meslek Kuralları*" büyük bir aşamadır. Kendi kendini denetim usulünün mümkün ve daha başarılı olacağını Türkiye Barolar Birliği kanıtlamıştır.

Adalet Bakanlığı'na bırakılmış bazı yetkilerin, kuruluşumuzdan sonra Birliğimize emanet edilmiş olması karşısında, eskisinin daha iyi olduğu özlemine veya iddiasını, haklı çıkarabilecek bir tutumdan bilinçle kaçınmış olan Birliğimiz, bağımsız baro kavramının memleketimizde hiç bir sakınca doğurmayacağını göstermiştir. Bu sebeple, savunma mesleğinin bağımsızlığına aykırı düşen idari vesayete son verilmesinde keskin bir zaruret vardır.

Türkiye Barolar Birliği, kuruluşunu sağlayan kanunun emrettiğı "*hukuk açısından uyarma görevi*"ni eksiksiz başarıma

FARUK EREM
1971 - 1972

çabasını sürdürebilmiştir. Her önemli konuda Birliğimizin, bütün Türkiye barolarının ortak görünüşü derleme ve duyurma olanağını gecikmelere meydan vermeden kamuya ve ilgili makamlara ulaştırdığı kabul edilebilir. Bu görüşlerin yasama ve yürütmenin istek ve tutumlarına zaman zaman uygun düşmediği izlenimler arasındadır. Buna rağmen Birliğimiz hiç bir olumsuz tepki ile karşılaşmamıştır. Bu husus, tarafsız, iyi niyetli ve emek ürünü olan görüşlerin, ne kadar ayrı ve karşıt olursa olsun, gerçek bir dokunulmazlıktan faydalandığını kanıtlamaktadır.

- Türk toplumunun adliyenin işlemeden şikayetçi olmadığı iddia edilemez. Gecikmiş adalette, az çok adaletsizlik vardır. Fakat gecikmelerin sebebini bu işde çalışanlarda aramak en büyük haksızlıktır. Adalet ucuz bir kamu hizmeti değildir. Toplumca fedakarlık ister. Diğer devlet dairelerine kıyasla adliye binalarının, tüm çalışma koşullarının Türk adaletine nasıl yakıştırılabildiğini anlamak imkansızdır.

Sür'ati sağlamak hiç de güç değildir. Maddi araçlar bakımından adliye tamamıyla ihmal görmüştür. Esasen Cumhuriyet adliyesi, kuruluşunda kendisine gösterilen ihtimandan her geçen yıl biraz daha mahrum bırakılmıştır.

Memleketimizde birkaç il hariç diğerlerindeki adalet binaları üzüntü verecek durumdadır. Orada çalışan insanların havadan, ışıktan yoksun bir halde, en ilkel araçlarla çalışmaya terk edilmiş olmasını nasıl izah edeceğiz? Adalet personelinin, savcısından, hâkimine kadar memleketimizin pek çok yerinde her türlü medeni ihtiyaçlarını gidermekten yoksun kişilerin ıstırapı mutlaka giderilmelidir.

Bu kadar büyük bir göreve memur edilmiş kişilerin bu kadar terk edilmiş olmalarının onlarda yarattığı hüsrânı, ruhsal çöküntüyü, bunun göreve etkisini mutlaka nazara almak lazımdır.

- Türkiye Barolar Birliği, kuruluşundan bu yana, Türk hukukunda reform ihtiyacını yansıtan isteklerle karşılaştı. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yabancı memleketlerden

iktibas edilen ana kanunlarımızın büyük faydalar sağladıkları bir gerçektir. Bu kanunlar sayesinde yepyeni bir hukukçular kuşağı yetişmiştir. Bugün çağdaş hukuk anlayışına uygun bir Türk hukuku gerçekten mevcuttur. Doktrin ve içtihadın genişliği, kudreti, ortaya attığı sorunlar, küçümsenemeyecek bir önem kazanmıştır. O halde, iktibas edilen kanunlardan bu yana alınan sonuçlar nelerdir? Hukukumuz ihtiyaçları ne derecede karşılamaktadır? Toplum ile hukukumuz arasındaki boşluğu kapatabildik mi? Hukuk reformunun esasları neler olmalıdır? Bu soruların cevabını, Türk hukukçularının verebilecek durumda olduğu kanısını taşıyan Türkiye Barolar Birliği, Ekim ayı sonunda I. Türk Hukuk Kongresi'ni toplama-ya karar verdi. Hazırlıklar ikmal olunmuştur. hâkim, savcı, avukat ve öğretim üyelerinin katılacakları kongrede hukuk reformunun esasları saptanacak, bu suretle kanun koyucuya eksiksiz ve hatasız kanunlar yapabilmek olanakları hazırlanmış olabilecektir.

- İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne memleketimiz de katılmış ve belli hak ve hürriyetlerin tanınması yükümü altına girmiştir. Gerek yasaları, gerek uygulamaları ile akit devletlerin yükümü bir çeşit karşılıklı gözetim görevini de gerekli kılmıştır. Halen bu Sözleşme ile bağlı devletler arasında yargılama usul ve uygulamalarında sınırları aşan bir nitelik görülmektedir. İthamı zamanında öğrenmek hakkı ve diğer haklar açısından kanunlarımızda büyük boşluklar mevcuttur. Avrupa Sözleşmesi'ni başta Almanya olmak üzere, bazı devletler Anayasa değerinde kabul etmişlerdir. O halde mensup olduğumuz uygar ve demokratik camianın ortak koşullarına göre usul kanunlarımızda esaslı değişiklikler yapmak zorunluğu altındayız.

- Az gelişmiş ülkelerde hukukçunun görevi, Milletlerarası Hukukçular Komisyonu'nun bazı kongrelerinde bütün ayrıcalıkları ile tartışıldı. Bunların en önemlisi 1959 da Delhi'de, 1962 de Rio'da 1965 de Bangok'ta, 1967 de Lagos'ta toplanan kongrelerdir. Bu kongrelerde konu "*gelişmekte olan ülkelerde hukukçunun görev ve sorumu*" olarak ele alındı. Varılan sonuç özetle şöyledir:

FARUK EREM
1971 - 1972

Hukukçular, kendi memleketlerinin sosyal ve ekonomik sorunları ile ilgilenmek zorundadırlar. Zira bu sorunların çözümlü hukukçuya muhtaçtır. Gelişme yolunda belli bir hız kazanabilmiş ülkelerde hukukçular önemli mevkilere sahiptirler. Bu bir vakiadır. Bu itibarla hukukçu ekonomik ve sosyal gelişmeye en etkili yardımda bulunmakla görevli ve sorumludur. Bangkok Toplantısı'nda bu göreve girebilecek konulara misal olarak şunlar gösterilmişti:

Toprak reformu, millileştirme, milli kaynakların işletilmesi, sosyalizasyon tedbirleri, işsizlikle, fakirlikle mücadele ve kendi memleketini iyi tanıma. Bu kongrede hukukçu "*sosyal konuların yüksek mühendisi*" olarak tanımlanmıştır.

Gelişmekte olan bir ülkenin hukukunda daima yenilenmesi gerekli hukuk tekniğine ihtiyaç vardır. Bunların lüzumunu göstermeğe, aranıp bulunmasına hukukçu toplumcu memur edilmiştir.

- Sosyal hukuk devleti, "*hukuk devleti*" kavramının çağımızda kazandığı yegane anlamdır. *Hukuk devleti* olmaksızın "*sosyal devlet*", *sosyal devlet* olmaksızın "*hukuk devleti*" düşünülemez.

Sosyal hukuk devleti, yeni hukuk yapıtlarında, genel kamu düzeni kavramı yanında "*ekonomik kamu düzeni*" kavramını müesseselendirmiştir. Bu düzenin, Anayasaya uygun, hukuka uygun ve bilinçle kurulması çabasına girişilmesi takdirinde, az gelişmiş bir memleketin hukukçusu olmamız nedeni ile bizlere büyük görevler düşmektedir. Böyle bir çabada hukuk hız kesici olmamalıdır.

Hukuk toplumunun ekonomik ve sosyal gelişiminde bağımsızlığın kaybetmemelidir. Çünkü bu gelişimin adalet ve insanlığa karşı olması da mümkündür. Hukuk bu anlamda adaletin ve insanlığın emrinde olmaktan gelen bir bağımsızlık ve üstünlüktedir.

Türk mevzuatının bugünkü durumu sosyal haksızlıkları giderebilecek nitelik açısından mükemmel değildir. Ekonomik hürriyetler ile kamu hürriyetleri arasındaki dengenin

önemine dikkat edilmemesi halinde, birincilerin ikincileri etkisiz hale getirdiği görülmektedir. Sosyal hukuk devleti bazı hürriyetleri, bazı hürriyetlere karşı korumak özelliğini taşır.

“Sosyal hukuk devleti” kavramındaki “hukuk devleti” unsurunun Anayasamızdaki anlamı, Anayasa’daki uygulama hükümleri ile berrakça gözükebilmektedir. Temel haklar ve bunların özüne dokunulmazlık, özgürlüklerin sayılması, devletin kuruluşu, erkler ayrımı, bağımsız yargı ve zayıflatılmadığı takdirde yargı denetimi gibi müesseselerle hukuk devletinden ne anlaşılacağı kestirilebilir. Fakat “sosyal devlet” unsurunun ayın derecede yoğun uygulama hükümlerine bağlandığını söylemek mümkün değildir.

“Ekonomik kamu düzeni”nin yeri “sosyal devlet” kavramı içindedir. “Ekonomik (demokratik) kamu düzeni” bir hukuk müessesesidir. “kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan iktisadi bütün engelleri” kaldırmakla (Anayasa 10); “iktisadi ve sosyal hayatın tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamak”la (Anayasa 41); devleti görevli kılan bir Anayasa “ekonomik kamu düzeni” anlayışını, müesseseleştirmiş demektir.

- Hukukun üstünlüğü büyük bir borcun ödenmesi çabasını temsil etmektedir. “İnsan, insana mutlaka bir şey borçludur”. Türk toplumuna karşı en büyük borç Türk hukukçularının omuzlarına çökmüştür. Bu borç ödenecektir. İnsanlık davası aşırılıklar değil, demokrasi davasıdır. Bu dava kazanılacaktır.

Hukukçudaki “beyin gücü” ölümsüzdür. Hukukun üstünlüğü işte bu güce dayanır.

Adalet yılının, kutsal görevimizde bizleri başarılı kılması dileğini, Türk avukatlarının yüce Türk hâkimlerine saygılarını arz ederim.

Yüksek huzurunuzda, Türk adaletinin bu kadar seçkin mensupları önünde, Türkiye Barolar Birliği'nin düşüncelerini sunabilmek olanağına kavuşmuş olmasını, şükranla karşıladığımızı en derin saygılarımızla arz ederiz.

1971-1972 adalet yılının en önemli olayı I. Hukuk Kongresi'nin toplanmış olmasıdır. Bu kongreye yüksek mahkemelerimizin üyeleri de dahil, hâkimlerimiz, savcılarımız, üniversite öğretim üyeleri ve avukatlar katılmışlardır.

- I. Türk Hukuk Kongresi'nde Sayın Cumhurbaşkanımız bizlere hitap etmek lütfunda bulundular, Meclis Başkanımız ve Hükümet Başkanımız da görüşlerini açıkladılar.

Cumhurbaşkanımız *"Adalet, bağımsızlığa, eşitliğe hürriyetlere kaynak ve dayanak olan ulusal egemenliğimiz ile bunu müşahhas hale getiren Cumhuriyetimizin hukuk devleti niteliği, hukukun üstünlüğü ilkesini Anayasamızın temeli yapmıştır."* buyurmuşlardır. Bu, pek üstün bir hukuk anlayışıdır.

Sayın Meclis Başkanımız konuşmalarında *"bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti her alanda hukukun üstünlüğü prensibini hâkim kılma esasına dayanmaktadır."* demek suretiyle yasama açısından uygulamanın kendini bağlı sayması gereken hukukun üstünlüğü ilkesine temas buyurmuşlardır.

Çok değerli Hükümet Başkanımız devletimizin *"demokratik düzen içinde hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü şiar edinmiş olduğunu"* ifade ettiler.

FARUK EREM
1972 - 1973

Bu üç demeci, Türk hukukçuları, en mutlu belgeler olarak değerlendirmişlerdir ve her üçünde geçen "hukukun üstünlüğü" ilkesinin hukuk reformunun gerçekleştirilmesinde, ihmal veya ihlali imkansız bir ölçü olarak benimsenmesi lüzumuna inanmışlardır.

I. Türk Hukuk Kongresi'nin toplantı tarihinin hukuk reformu çalışmalarına rastlamış olması ayrı bir önem ve anlam taşımaktadır. Kongre, alınan kararların uygulanması çabasında ve ikinci kongrenin toplanmasında Türkiye Barolar Birliği'ni görevli kıldı. Bugün, Yönetim Kurulumuz adına yaptığım bu konuşmanın kongre kararlarının uygulanmasını sağlayabilmek çabalarından biri olarak telakki buyrulmasını takdirlerinize arz etmekteyim.

• Kongre, ivedilikle ceza adaletinden şikayetlerin ele alınmasını istemiştir. Bu şikayetlerin büyükçe nedenini memleketimizde adli zabitanın idari zabita içinde tutulmasında görmek kabildir. Yürütmenin yargıya müdahale görüntüsünü uyandıran bu duruma son verilmelidir. Bu konuda kusursuz diyebileceğimiz iki kanun tasarısı Adalet Bakanlığı'nca hazırlanmış ise de Yüce Meclis'e intikal edememiştir. Zira yürütmede, yetkilerinden bir kısmının elinden alındığı gibi bir kuşku idari dirence sebep olmuş ve tasan Meclis'e sunulamamıştır. Bu direnç haksızdır. İstenen, idarenin elinden bir şeyin alınması değildir, savcılığa doğrudan doğruya bağlı bir adli zabitanın kurulması istenmektedir. Su sorununu kriminalistik bilgilerle donatılmış ve hukuk esaslarına vakıf kimselerle, karşılamak ancak mümkün olabilir. Sayın Cumhurbaşkanımız, iki kez, demeçlerinde adli zabitanın kurulması lüzumuna işaret ve emir buyurmuşlardı. "İdari direnç" in bu tutumunu, Cumhurbaşkanımıza, yüksek huzurlarında, şikayet ediyorum.

• Adalet binaları kifayetsiz ve hizmetin vakarına uygun değildir. Mevcut binaların da ihtiyaç ile hiç bir alakası yoktur. Binalara ait bütçe Bayındırlık Bakanlığı'ndan alınıp Adalet Bakanlığı bütçesine aktarılmalı ve bütün Türkiye'de adalet binalarının gereken duruma getirilmesi için belli bir

plan hazırlanmalıdır. Doğu illerimize tayin edilen hâkim ve savcıların oturacak ev bulamadıkları, her türlü imkandan yoksun kaldıkları, buna mukabil bazı kuruluşların mensuplarının lojman ve benzeri kolaylıklardan faydalandıkları görülmektedir. Adalet her gittiği yerde itibarına uygun veya hiç olmazsa eşit imkanlara kavuşmalıdır. Bu sebeple ve bilhassa doğu için adaletin yerleşmesi bakımından görevi ve görevlileri kapsayacak özel bir planın hazırlanmasında zaruret görülmektedir.

Adliyenin cari masraflarını karşılayacak bütçe imkanları çok dar tutulmaktadır. Pul olmaması, telgraf tahsisatının yokluğu gibi sebeplerle, dosyaların Adli Tıp Müessesesi'ne, Yargıtay'a gönderilemediği, hatta tahliye tellerinin bile zamanında çekilemediği, tutuklu davaların uzun süre beklediği, daima şikayet konusu olmaktadır. Tahsisat yetersizliğinden keşiflere dahi gitmek mümkün olamıyor. "*Tahsisat*" insanların hürriyetinden de üstün sayılırsa hukuktan söz etmek pek güçleşir.

- "*Adli müzaheret*"e ilişkin hükümlerin bir araya getirilmesi ve adli müzaheretin işleyebilecek hale sokulması zaruridir. Kanun önünde eşitlik ve hakkını arama hürriyetinin gerçekleşmesi ancak adli müzaheret sisteminin yürüyecek hale gelmesi ile mümkündür. Genişletilmiş ve etkili kaynaklara kavuşturulmuş adli müzaheret ile beraber (hiç olmazsa şimdilik) ağır cezalı suçlarda "*mecburi müdafilik*" usulünün getirilmesi zorunludur. Demokrasilerde maddi imkanı olmadığı için hakkını arayamayanlara veya kendisini savunacak imkanı olmayanlara rastlanmaması gerekir. "*Hakkını aramazsın*" demekle, "*şu kadar harç ve masrafı ödersen hakkını arayabilirsin*" demek arasında fark yoktur.

- Devletimiz müteaddit milletlerarası anlaşmalar imzalamış ve bu anlaşmalar gereğince kanunlarımızda gerekli değişiklikleri yapmak yükümü altına girmiştir. Bu taahhütlerden hemen hiç biri tutulmamıştır. Öğrenildiğine göre Birleşmiş Milletler camiasında bu durumda olan devletlerin tespiti gibi bir teşebbüs bahis konusudur. Bu anlaşmaların taranması

FARUK EREM
1972 - 1973

ve gereken kanun tekliflerinin Yüce Meclis'e sunulması pek yerinde olur.

- Özel hayatın korunması hakkında Avrupa Adalet Bakanları Toplantısı'nda gerekli kanuni tedbirlerin alınması kararına varıldı. Bu toplantıya memleketimiz de katılmıştır. Belki de bu yıl tekrarlanacak olan yeni toplantıya katıldığımız zaman gerekli teşebbüslere hiç olmazsa başlamış durumda olmamız pek isabetlidir.

- Usul kanunlarımızın eksik yönleri pek çoktur. Fakat bunlar arasında en düşündürücü olanı savunma makamına yeteri kadar yer verilmemiş olmasıdır. Aynı düşünce, iddia makamu için de doğrudur. Çapraz sorgunun yokluğu, iddia ve savunma makamlarının görevlerini başarmalarına engel olmaktadır. Devletimizin de katıldığı "*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*"nde "*çapraz sorgunun yapılamadığı bir memlekette insan hakları teminatsızdır.*" hükmü yer almaktadır. Usul kanunlarımızı çağdaş demokratik memleketlerin usul kanunlarının belli ettiği standart ölçüye göre yeni baştan düzenlemekte daha fazla geç kalmamak gereklidir.

- Adliyenin yükü, bu kuruluşun altından kalkamayacağı hale gelmiş, bu yükün azaltılması olanaklarının artırılması önerileri ret edilirken bir taraftan da adliyenin çalışması yermelere hedef tutulmuştur. Yükün azaltılması kolayca mümkün olabilir. Hukuk davalarında "*yargı öncesi*" önleyici müesseselere yer verilmesi, ceza davaları açısından da kanunlarımızda kendini gösteren bir çeşit "*ceza enflasyonu*"nun önlenmesi yoluna gidilmelidir. Devlet adına uygulanan müeyyideyi ifade eden "*ceza*"nın ufalanması adaletin itibarını yitirmeğe sebep olması bir yana, gereksiz ve anlamsız "*kamu davaları*"na yol açmaktadır.

- Hukuk usulümüzde bazı müesseselerin anlamını kaybettiği, sebebi kalmamış bir biçimsellik haline geldiği bilinmektedir. Bunların usul kanunlarımızdan çıkarılması hiç bir eksiklik doğurmayacak, süratli ve isabetli adalet ilkesinin gerçekleştirilmesinde yardımcı olabilecektir. Ceza usulümüzde adli zabıtasına sahip, maddi araç ve gereçle donatılmış

savcıların yapacağı hazırlık soruşturmasını takiben, son soruşturmanın başlaması en isabetli usuldür. Bir kimseyi mahkemeye sevk etmeden evvel takdirine ihtiyaç duyulan "karar hâkimliği"nin ihdası şartı ile sorgu hâkimliğinin kaldırılması sürat kazandıran çarelerin başında gelmektedir.

- Toplu hâkim usulü hemen her memlekette terk edilmiştir. Sorunun tek kişide toplanması şarttır. Toplu mahkemelerde, birden ziyade hâkimlerin uzun celseler boyu emeklerinden yoksun kalınması için sebep düşünülemez. Toplu mahkemelerden tek hâkimliğe geçiş daha çok davanın görülmesini sağlayabilecektir. Esasen "mahkeme" deyimini ile kararlara getirilen bir çeşit anomima yerine, belli bir hâkimin, belli bir kararının değerlendirilmesi daha büyük bir çaba, daha büyük bir isabet sağlayacaktır.

- Hukukta icra daireleri, cezada infaz müesseseleri büyük şikayetlere sebep olmaktadır. Yerine getirilmeyen bir hukuk ilamı, vatandaşın nazarlarında adaletin etkenliğini zedelemektedir. İcra ve iflas hukukumuzun biçimselliği en aşırı sınırdadır. Ceza infaz müesseselerimizden ancak bir kısmı ile övünebiliriz. Fakat pek büyük bir kısmı Birleşmiş Milletler'ce kabul ve memleketimizin de iltihak ettiği "mahkumlara uygulanacak asgari İnsani muamele" esaslarını karşılamaktan çok uzaktır. "İnfaz hâkimliği" kurulması artık ihtiyaç haline gelmiştir.

- İdari mahkemeler ve istinaf mahkemelerinin kurulmasını Danıştay'ın ve Yargıtay'ın yükünü hafifletmek gerekçeleri ile savunmak elbette mümkün ve yerindedir. Fakat bu iki üst mahkemenin kurulmasının asıl nedeni illerimizin hukuk açısından örgütlenmesini tamamlamaktır. Adliye mahkemelerinin görevi dışında kalan pek çok idare ve vergi davalarının sadece merkezde karar bağlanması isabetli olamamıştır. İdari konularda ve vergi işlerinde vatandaşın kendi bulunduğu il de adaleti arayabilmesi gereklidir. Fakat idari mahkemelerle istinafın sadece birkaç il de kurulması, yani bölgelere ayırmak usulü sakıncalıdır. Her il de adliye mahkemeleri yanında yer alacak idare üst mahkemeleri ile istinaf, illerimizdeki eksik adalet örgütünü tamamlamış olacaktır.

FARUK EREM
1972 - 1973

Cumhuriyet'in 50. yılına yaklaşmış olmasına rağmen bazı konularda (Osmanlı) mevzuatının devamı anlaşılmaz bir haldir.

• Adalet reformunun özellikleri hakkındaki Türkiye Barolar Birliği'nin görüşünün ilgili makamlara, bütün ayrıntıları ile arz olunmasına ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır. Huzurunuzda sadece özeti ve yalnız bir kısmı arz olundu.

• Hukuk reformunun her halde bir ileri atılış anlamına geldiği kabul edilmelidir. Fakat bir çelişme ciddi kuşkulara o sebep olmaktadır. Bir yandan reform çalışmaları sürdürülürken yargının yetkilerini kısıcı yasama tedbirlerine gidileceği yolundaki beyanlar karşısında meydana gelen çelişme izahsız kalmaktadır.

İdarenin önemli işlem ve eylemlerinin yargının onayı olmadan yürürlüğe konulamayacağına kadar giden sistemlerin bile mevcut olduğu demokratik ülkeler tatbikatının varlığı karşısında, idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin sadece yargı denetimi dışında kalamayacağını bildiren Anayasamız hükmü, itidali ifade ederken, bunu dahi daraltmak eğiliminin ve özellikle yargının kendini yürütme yerine koyduğu iddiasının bilim dışı kaldığını, siyasal nedenli bir istekten ileri gitmediğini gösterir. Hukuka aykırılık arttıkça, yargının yürütmenin yerine geçtiği iddiaları yoğunlaşmıştır. Bunun elbette bir anlamı vardır. "*Takdiri kararlar*"a karışmak yasağı getirilmesi özellikle idari yargıyı, asıl bu çeşit kararlardan ötürü genel yargıdan ayırmış, özel bir yargı türü halinde kurulmak ihtiyacım cevaplandırmıştır. Tarihte bağımsız adaletten daha iyi düşünebileceğini sanan siyasal akımlara rastlanmıştır. Fakat tarih daima bağımsız adaleti tutanları haklı çıkarttı.

Yargının "*aciz hali*"ne bağlanmasının doğuracağı, "*idarede emniyetsizlik*" duygusunun demokrasimizin niteliğine etkili olacağından endişe etmekteyiz. 1972-1973 Adalet Yılı'nın Türk hukukunun, hukukun üstünlüğü ilkesini, bir kere daha ebedileştiren çabalarla geçmesini temenni ederken Türk avukatları adına yüce hâkimlerimize en derin saygılarımızı arz ederiz.

Adalet yılının başlangıç gününde sizlere hitap etmek imkanını bana lütfeden Baromuzun değerli Başkanına ve Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarıma teşekkürlerimi arz ederim.

Aziz meslektaşlarım,

Çağlar boyu toplumumuzun övündüğü Türk adaletini, bu gün de sarsıntısız sürdürebilmek sorumluluğu içinde yeni bir "Adalet Yılı"na giriyoruz. Bu sorumlulukta, eşit paylara sahip hâkim, savcı, avukat olarak, görev bilincini yitirmemekte kararlıyız.

"Bir ülkede bir tek masum kişi cezalandırılmış ise o ülkede herkes suçludur" deyimini, özellikle adalet dağıtımında görevlilere hitap eder. Bu nedenle, adaletin gerektirdiği sorum, birbirimizi içtenlikle bezenmiş, karşılıklı denetlemeyi de haklı kılmaktadır.

Bundan doğacak ilk sonuç, tasada, kıvanç da ve uyumda ortak kişilerin tam bir dayanışmaya ulaşabilecekleridir. Genel inançlarımız ne olursa olsun, hâkim, savcı, avukat olarak özellikle, belli bir "asgari müşterek"de birleşecek yetenekteyiz. Bu bağlayıcı, birleştirici ölçü "hukukun üstünlüğü"ne inanmış olmaktır.

"Merhamet" adalet değildir. "Merhametli hâkim" makbul sayılmamalıdır. Fakat "insaflı hâkim"ın adalete yaklaşabilme olanağı daha çok fazladır. "Kanun" adalet hizmetinde sadece

bir araçtır. Gerçek adalet hâkim, savcı ve avukatın emek birleşimindedir.

Adalet, insan toplumunun ayrıcalığıdır. Fakat bu ayrıcalık toplumdan gelmez. Fert olarak "*insan haysiyeti*"ne saygı, adaletin esaslarındandır, başta gelenlerindedir. "*İnsan haysiyeti*" fertlere göre değişen bir kavram sayılamaz, bu kavram insanlığa aittir. Toplumun nefret ettiği kimse için dahi bu haysiyet kabul olunur. Zira bunu reddetmek insanlığa karşı bir davranış olurdu. İnsan haysiyeti ölçülemez, paylara bölünemez.

Adalet "*peşin hüküm*"lerden uzak kalmalıdır, bunlar arasında en sakıncalı olanı "*kolektif peşin hüküm*"lerdir. Mahkeme hükmü, peşin hükmün tescili demek değildir. Araştırmak ve doğruyu bulmak gayreti sonunda verilen hükme "*mahkeme hükmü*" denir.

Adalet aynı zamanda siyasal bir meziyettir. Başka bir deyimle siyasal kuvveti, kaba kuvvetten ayıran özelliklerin başında adil olmak gelir. "*Siyasal adalet*" teriminin ise birbirine zıt iki sözcükten kurulu bir terim olduğu açıktır.

"*Adalet olmazsa toplum dağılır.*" inancı usulün devamlılığını izah eder. Sürekli olmayan, her olayda elde edileceği kesin surette bilinmeyen Adalet, yokluğuna eşittir. Adaletin bazen olmaması, toplum da hiç olmadığı kanısına döner. Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği toplumda en büyük "*emanet duygusu*"nu sağlar. Bu bakımdan "*adalete güven*" toplumu tutan bağların başında gelir.

Yakın tarihte ve çağımızda bazı ülkelerde itibar görmüş "*zorba hukuk*" anlaşılır kavramlardan sayılmaz, kendinden maskeli hukuka, her görüldüğünde karşı koymak gerek. Bunda özenecek hiç bir şey yoktur. Adaleti ancak mükemmel bir yargılama usulü, kusursuz bir uygulama haklı gösterebilir. Hâkim, savcı, avukat olarak sorumluluğumuzun ağırlığı bellidir.

Hak, haktan fazla bir şey sayılmaz. Haksızlık ise haksızlıktan çok fazla bir şeydir. Bunun sakıncalarını, ancak, yargı-

lama görevinin ruhunu sezmiş, hâkim, savcı ve avukat gidebilir.

Hukuk gerçek görevine ihanet etmemelidir. Kandırma aracı hukuk olunca, kandırılan insanın gücü kırılır. Toplum umudunu böyle yitirir. Unutmamalı: Adalette insanlığın geçtiği yolun dönüşü yoktur. Tersine çabalar ömürsüzdür.

Gerçek adaletin bulunduğu yerde halkın en kötü bir hükümete tahammül ettiği görülmüştür. Yürütme kuvvetinin işleyişinde az veya çok kusur bulunabilir. Fakat Adalet sosyal yapıyı sağlıkta tutar. Bir memlekette Adalet, kudretini ve onurunu kaybederse “sosyal bağ” kopar. “Mülkün temeli adalettir” deyiminin gerçek anlamı budur. “Hakkı insanlar dağıtıyor” değil, “Hakkı adalet dağıtıyor” kanısını verebilmek. Bütün mesele budur.

Yeni adalet yılının, hukukun üstünlüğü çabalarında tüm hukukçuların başarısı ile geçmesini diler, derin saygılarımı arz ederim.

Yargı, geçmiş bir dönemde en ağır yermelere maruz kalmış, yasal kısıtlamalara gidilmiş, Anayasa değişiklikleri ile bugünkü duruma gelinmiştir. Yermelerin, kısıtlamaların haklı olup olmadığını, bugünkü yasal durumun bilime, demokratik ilkelere ne derece uygun sayılabileceğini, durumun ıslahı için neler yapılabileceğini arza TBB Yönetim Kurulu kendini görevli bilmıştır. Bu konu diğer adalet sorunlarından daha önemli ve ivedili sayılmıştır.

İlk soru şudur: Yargıya yönelen yermelerin asıl sebebi ne idi?

Anayasamız üç gücün ayrılığı ilkesini kesinlikle kabul etmiştir, yasama, yürütme ve yargının, birbiri ardına 5, 6 ve 7. maddelerde yer almasının anlamı budur.

Güçler ayrılığının "*Devletin Bütünlüğü*" ilkesini zayıflattığı daima ileri sürülmüş, iltifat görmemiştir. Bundan esinlenerek yapılan Anayasa değişikliği bilimde köksüz bir tenkitten cesaret almış gibidir. Devletin bütünlüğü, üç kuvvetin devlet başkanında birleşmesi ile korunmuştur. Anayasamız -bazı anayasaların aksine- üç kuvveti ayrı ayrı belirtmek lüzumunu bu nedenle hissetmiştir (m. 5, 6, 7).

Yargı gücünün temelinde hakların ve özgürlüklerin korunması yer alır. Bu anayasal yetki yargıya, örtülü veya açık, fiili veya yasalar yoluyla baskıyı, hatta manevi baskıyı dahi reddeder.

FARUK EREM
1974 - 1975

İnsanlık yepyeni bir dönemin eşiğindedir. Korkunç çatışmalardan sonra tek gerçek olarak ortada kalan şudur: “Değerlerin en büyüğü düşünce özgürlüğüdür”. Bu özgürlüğü sürdürecektir bir ortam ancak yargının bağımsızlığında güvence bulur.

Güçler ayrılığı nazari bir kökenden gelmiş değildir. Bütün güçlerin tek elde toplandığı mutlakiyet döneminin tepkisi güçleri ayrı tutmakta güvence gördü, güçler ayrıldı. Bütün güçleri kendinde gören “hükümdarlık” ile ayrı güçleri temsilde birleştiren “başkanlık” kavramı çok farklıdır.

“Devlet Başkanlığı” kavramı güçlerin ayrılığı fikrine dayanır. O halde yargı gücünün ana sorunlarını çözecek kuruluşun başı “Devlet Başkanı” olmalıdır. Bu nedenle yargı erkini temsil edecek, doğrudan doğruya “Devlet Başkanı”nın başkanlığında, ihtimam, savunma hüküm unsurlarını kapsayan anayasal yüksek bir kuruluşa ihtiyaç vardır. Geçirilen acı tecrübeler bu anayasal ihtiyacı kanıtlamıştır.

“Güçler (Kuvvetler) ayrılığı” Anayasamızın temeli olduğuna göre, bu ayrılık iddiasının Türkiye’de gerçeğe uygunluğu nedir? Çoğunluk -bir dönemde- daima yasama kuvveti ile yürütmeyi tek güç haline getirmiş, güçler ayrılığını sadece yargı kuvvetinin diğerlerinden ayrılığı temsil edebilmiştir. Yargıya o dönemde yönelen siyasal yermelerin, seviyesiz suçlamaların, yargının güçler ayrılığının tek temsilcisi kalmak isteğini yitirmek direncinden ileri gelmiştir.

Biçimsel tartışmalar yasama-yürütme kuvveti ayrımı üzerinde toplanmış, yargının bunlardan ayrılığı olağan kabul edilmiş, fakat siyasal gerilim dönemlerinde saygı değer görünüm altında yargıyı peşinden sürüklemek eğilimleri saptanmıştır.

Türkiye Barolar Birliği’nin hukukun üstünlüğü kavramını topluma kabul ettirmek çabası maksatsız değildir.

Yasama-yürütme ayrımı uygulamada kesin bir güvence olamamaktadır. Bu her ülkede böyledir. Fakat yargının diğer güçlerle yakınlaşması, birleşmesi yapısına aykırıdır. Hiç bir ülkede böyle bir şey kendiliğinden olmamıştır. Bunu yasa-

manın kanunlarla yapmak yolunu seçmesine ise her ülkede emsal bulunabilir. Anayasamızın değiştirilmesi olayı maa-
lesef Türkiye’imizde de bizi bu emsallere kattı. Bu değişiklik
kaldırılmalı, yargı gerçek görevine, Türk demokrasisi lekesiz
itibarına kavuşturulmalıdır.

Yasama ile yürütme arasında anayasal kurallara uygun
olarak yetki aktarması (Kanun kuvvetinde kararnameler gibi)
mümkün görülebilmiştir. Fakat yargı, ne yetki kabulü, ne yet-
ki devrine elverişli değildir. Bu itibarla, kuvvetler ayrılığını
kemaliyle temsil eden tek güç yargıdır. Yargıyı idareye yak-
laştırmak bilinçsiz bir çabadır.

Yargının, kanunları uygulamanın bir çeşidi olduğu, bu
nedenle yürütme kapsamına girdiği, üçüncü kuvvet olarak
yargıdan söz edilemeyeceği yolundaki totaliter anlayışın sü-
reksiz de olsa, itibar kazandığı politik bir dönem yaşadık.
Anayasa’nun özellikle yargıya ilişkin hükümlerinde yapılan
değişiklik bu mutsuz anlayışın ürünü olmuştur.

Siyasal partilerin yasama etkisi arttıkça, yürütmenin de
ayrı bir güç oluşunda tereddüt başlar. Fakat bunun yargı gü-
cüne riayeti, isterse sadece ithama etkili, sadece savunmayı
kısıcı olsun, büyük anayasal sakıncalar doğurur. Partilerin üç
kuvvetin ayrılığını korumada dikkatli olmaları görevleridir.
Üç gücün gerçekten ayrılığı, güçler arası sızmaların iltifat gör-
memesi, nihayet bu ayrı güçlerin “Devlet Başkanlığı”nda top-
lanması demokrasinin anlamı büyük simgesidir.

Fransa’da 1958 Anayasası Yüksek Hâkimler Kurulu’nun
teminatını Cumhurbaşkanlığına bağlamakla sağlıyordu.

Yürürlükteki İtalyan Anayasası’nın 104. maddesi hükmü
şudur: “Yüksek Hâkimler Kuruluna Cumhurbaşkanı Başkanlık
eder”.

Değişik şekline göre Anayasamızın (1488 sayılı Kanun)
143. madde hükmü şudur: “Adalet Bakanı, gerekli gördüğü
hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık eder”.
Değişiklikten evvel hüküm şu idi: “Adalet Bakanı, Yüksek
Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabilir; oylamaya katılamaz”.

FARUK EREM
1974 - 1975

Aradaki fark büyüktür. Yüksek Kurul'a katılmak maruzatta bulunmak içindi. Fakat Yüksek Hâkimler Kurulu'na Başkan olarak katılmak çok farklıdır. Yürütmenin Adalet Bakanı "*tabii başkan*" haline getirilirse ve bu anlayış Anayasa'da yer alırsa yargı gücü büyük kayıplara uğramış demektir. Üç gücün dengesi bozulursa sistem çöker. Bugünkü iktidarın bu yetkisini kullanmamış olması kendilerine saygıyı gerektirir. Fakat ilerisi için bir güvence değildir.

Gerçek adaletin bulunduğu yerde halkın en kötü bir hükümete dahi tahammül ettiği görülmüştür. Devletin kuruluşunda, hükümetin işleyişinde az ya da çok kusur bulunabilir. Fakat adalet sosyal yapıyı sağlıkta tutar. Bir memlekette adalet, kudretini ve haysiyetini kaybederse "*sosyal bağ*" kopar "*mülkün temeli adalettir*" deyiminin bir anlamı da budur. "*İnsanları insanlar cezalandırıyor*" değil, "*insanları adalet cezalandırır*" kanısını verebilmek. Bütün mesele budur.

Zaman zaman her ülkede adliyenin aczinden bahsedilir ve "*teşkilatlı tedhiş sistem*"lerine istekliler ortaya çıkar. Bu istekler adliyeyi "*zabitaya*" pek yaklaştırır. Suçsuz insanlar da korkuyorsa ortada adliye yok demektir. Arada haksız yere cezalandırılanlar da olsa suçu önlemek için adaletsizlik mubahtır, iddiası içtenlikten yoksundur.

"*Ceza adaleti kimin elinde ise iktidar ondadır*", sözü yargının neden öbür yasama ve yürütmeden ayrı, onlardan bağımsız bir kuvvet sayılması gerektiğini de açıklar. Ceza adaletini "*ele geçirmek*" için sarf edilen üstü kapalı ve teknikle örtülü çabalar, böylece teşhis edilmeli ve önlenmelidir.

Zamanına ve mekanına uygun idari adalet isteği ile gerçek adaleti ortaya koymakla görevli olanlar arasında çekişmeden adliyenin zararlı çıkarılması övünülecek bir şey değildir.

İdeolojilerle "*adalet*"in alakası yoktur. Kamuoyu kavramı da "*adalet*"e yabancısıdır.

Adalet "*peşin hüküm*"lerden uzak kalmalıdır, bunlar arasında en sakıncalı olanı "*kolektif peşin hüküm*"lerdir. Mahkeme hükmü, peşin hükmün tescili demek değildir. Araştırmak ve

doğruyu bulmak gayreti sonunda verilen hükme "*mahkeme hükmü*" denir. Yargıyı peşin hükümlerle bağlamak çabasına pek yakın geçmişimizde örnek bulmamalıydık. Böylesine bir çaba adalet organlarının "*yetki*"lerini daraltıcı Anayasa tadilleri için bahane edildi.

Bu durumda gerçek demokratik rejimlere özgü adaletin gerçekleşmesi koşulları üzerinde durulmak lazımdır.

Bazı ülkelerde Anayasa Mahkemesi kurumu kendinden bekleneni vermemiş, bazı memleketlerde ise Anayasa Mahkemesi "*Anayasa hukuku*"nun gelişiminde tükenmez bir kaynak haline gelebilmiştir. Amerika'da şu söz hiç yadırganmaz: "*Yüksek mahkeme demek, Anayasa demektir*". Amerika'da Yüksek Mahkeme'nin tenkit edildiği olmuştur. Fakat bu mahkemenin "*halk vicanı*"nı yansıttığı daima kabul edilmiştir. Memleketimizde, Anayasa Mahkemesi'nin kararları gittikçe daha derin anlamlar kazanmaktadır. Yüce Mahkeme'nin en yüksek Kanun'un somut örneklerle Türk toplumunca kavranıp benimsenmesi yolundaki büyük hizmeti siyasal hayatımızda, demokrasimizin gelişmesinde en isabetli bir tutum haline gelmiş, böylece kaydedilmiştir.

Devlet hukuki bir kuruluştur, topluma ne kadar uygunsa o kadar gerçektir. Zaman zaman devlet ile toplumun birbirlerinden uzaklaştıkları, devletin yapaylaştığı görülmüştür. Demokrasimizin tarihinde böylesine dönemler olmuştur. Günümüzde, toplumunu yansıtan devlet kavramının en mutlu görüldüğü bir dönemin başladığı göze çarpmaktadır. O halde yargıyı kısıtlayan anlamsız Anayasa tadillerinin kaldırılması zorunlu hale gelmiştir.

Yargının, yürütmenin ve yasamanın yerine geçtiği yolunda itirazlar demokratik hukuk ilkelerine aykırıdır. Eğer Anayasa Mahkemesi bir kanunu veya kanun hükmünü, Danıştay bir idari tasarrufu iptal etmiş ise yüce mahkemeler yasamaya da, yürütmeye de müdahale etmişlerdir. Bunu sistemin tabii sonucu saymak lazımdır. Eğer aksini kabul edersek yüksek mahkemeler karar olanağın yitirmiş olurlar. Kaldı ki bu tasarruflar, güçler arası yetki tecavüzü değildir. Eğer bir ola-

FARUK EREM
1974 - 1975

yı bir yargı organına tevdi etmiş isek, kısıtlamalar yersizdir. İptal ile yerine konacak tasarrufu ayırmağa imkan yoktur. Anayasamız sürekli iptallere meydan verecek idari veya teşrii direnmelere elverişli değildir. Yargı organları ile yasama ve yürütme arasında çekişme olanağına inananlar Anayasa'ya inanmayanlardır. Yargı ne dediyse o içtenlikle yerine gerilmelidir.

İdari yargı kamu ile kişi arasındaki dengeyi hukuk ölçülerine göre sürdürebilmek ihtiyacım temsil eder. Bu dengeyi bozmak isteği yürütmeden gelirse çok tehlikelidir.

Eğer bir idari yargı düşünülmüş ve kurulmuş ise, bu istek sadece hükümet tasarruflarının kanuna uygunluğunu teyit edecek bir organa ihtiyaçtan değil ayın zamanda devlet gibi kudretli bir kuruluşun karşısında "fert" gibi zayıf bir varlığın haklı çıkabileceği hukuk düzenine inanılmış olmasındandır.

İdari yargının özelliği küçümsenmemelidir. Bir tasarrufun hukuka aykırılığını denetlemek yanında, "maksada aykırılık" gibi idari yargının yetkisine dahil sayılan bir iptal nedeni, niçin bir idari yargıya ihtiyaç duyulduğunu da açıklar.

Adaletin gecikmesinden şikayet edilmektedir. Fakat asıl şikayet edilen kararların yerine getirilmemesi veya buna eşit etkide geciktirilmesidir. Bu şikayetler idari yargıda yoğunlaşmaktadır.

Üç gücün ayrılığının, kemaliyle uygulanması, yargı organlarının kuruluşuna, seçimlerine diğer bir gücün karışması koşuluna bağlıdır. Eğer Anayasa değiştirilecek idiye, değişiklik her alanda ve bu yolda olmalıydı.

Hukukun gayesi "adaletin gerçekleştirilmesi"dir. Bunun sadece yargı organlarının çabası ile başarılması mümkün olmaz. Kuruluş yasalarının da buna göre hazırlanmış olması gereklidir.

Yargı örgütünün kanunda kesinlikle saptanmış kendi içindeki hiyerarşisi yeterlidir, idari veya siyasi sızmalar -bunlar kanunla yapılmış olsa dahi- ilkeye aykırıdır.

Adalet örgütünün kurulması sadece kanun koyucunun isteğine bırakılmış değildir. Ana kurullara uygun olarak kurulmayan, yetkileri kısılan kuruluşlar mahkeme sıfatından bir şeyler yitirmiş olurlar. Diğer yönden, hiç bir ülkede hâkime itimatsızlığa dayanan bir sistemle gerçek adalet sağlanamamıştır.

"Yargısal denetimi" kısıtlayan anlayış ilkelere aykırı düşmüştür. *"Hukuk devleti"*, *"güçler ayrılığı"* ilkeleri ihlal edilmiştir. Bu cümleden olmak üzere Anayasamıza reva görülen:

- Hâkim ve savcılar idari yargı güvencesinden yoksun kılan değişiklikler;

- Savcılarının teminatını daha da azaltan değişiklikler;

- Adalet Bakanı'nın Yüksek Hâkimler Kurulu'na başkanlığını sağlayan değişiklikler;

- Danıştay'ın bazı kişilerin özlük işlerine bakamaz hale getirilmesi, ayrı bir anayasal güvence olan *"yargı birliği"*ni bozmak eğilimlerini taşıyan değişiklikler;

- Bunların hepsinden daha vahim saydığımız Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa değişikliklerini denetim yetkisini *"şekil koşulları"*na inhisar ettirmeyi sağlama çabasındaki değişiklikler;

"Hukuk devleti" anlayışına aykırı bir durum yaratmıştır. Bu bilim dışı, Türk demokrasisini yönünden saptırma, gelişmesini önleme istekleri ile sakatlanmış değişikliklerin bir an evvel kaldırılmasını umut etmekteyiz. O tarihlerde bu değişiklikler yapılırken karşı koyan tek kuruluş olmak onuru, Türkiye Barolar Birliği'ne bu umudu taşımak hakkını vermiştir.

Derin saygılarımızla.

Adalet yılının açılış töreninden faydalanarak yüksek huzurlarınızda Türkiye Barolar Birliği'nin bazı düşüncelerini arza müsaade buyrulmasını istirham etmekteyiz.

Toplumumuzun adaletten şikayetçi olmadığını söylemek mümkün değildir. Bu şikayetlerin bir kısmının haklılığın kabul zorundayız.

Adaletimiz, ayrıntılara girilmeksizin, en geniş çizgilerle ve kuşbakışı, beş büyük kusur içindedir:

- Yavaşlık,
- Dava ve ceza enflasyonu,
- Adalette bürokrasinin yoğunlaşması,
- Aşın merkezîyetçilik,
- Temel kanunlarımızın toplum gelişiminin gerisinde kalması.

1. Yavaşlık

Adaletimizin istenen hızla davaları sonuçlandıramadığı, şikayetlerin başında, gelmektedir. Gecikmiş adalette az çok adaletsizlik vardır. Buna mutlaka bir çare bulunmak gerekir. Bazı hukuk davalarının bir kaç kuşağın ömrünü doldurduğu, yine de sonuç alınmadığı acı gerçeklerdendir. Ceza davala-

* Cumhuriyet Senatosu üyelerinin yenilenmesi seçimi nedeniyle 1975-1976 adli yıl açılış töreni seçim yasakları kapsamında kabul edilerek yapılmamıştır.

FARUK EREM
1976 - 1977

rında gecikmeler ise, kişilerin Adaleti kendi başlarına araması gibi çok ağır sonuçlar vermektedir.

Gecikme nedenlerini, Adalet hizmetinde çalışanlarda aramak doğru değildir. Her şeyden evvel memleketimizde araç ve gereç açısından Adalet hizmetine gereken önem verilmemektedir. Adliyemiz, yıllardır, ihmal görmüştür. Yükselen nüfus oranından ve başkaca nedenlerden gelen dava sayısındaki artışı adli kuruluşlarımız, sabit kalan olanakları ile, karşılayacak durumda değildirler. Adliyemizde ağır bir kriz başlamıştır.

Adliyenin olanakları kısılrsa, başarısız kalır. Bu başarısızlığın sonucu adaleti başka alanlarda, kendi olanaklarında arayanlar artar. Adalet olanaklarından yoksun bırakılırsa, devletin bir tarafının da eksik sayılması gerekecektir. Özellikle doğuda, bazı bölgelerde, resmi adaletin dışında, bir başka adalet varlığını sürdürmektedir.

1975 yılı itibariyle, müstakil binası olan adliyemiz sadece 59'dur. 355 bina hükümet dairesi içindedir. 157 bina kiralanmıştır. Depolarda hizmet görenler 63'tür. Bazı büyük illerimizde mahkemelerimiz ve icra daireleri birbirinden uzak küçük kiralık yerlere sığınmışlardır. Bu yüzden hizmet aksamaktadır. Aynı mahaldeki bir başka devlet dairesine veya bir kuruluşa sağlanmış pek mükemmel binalarla, adliyemize layık görülen köhne yapılar arasında, vatandaşın yapacağı bir kıyaslama, adalete saygıyı pek azaltmaktadır. Kiralık ve dağılık binalar arasında emeğini tüketen meslektaşlarımızın çektiği meşakkat dayanılmaz hale geldi. Bu yüzden talikler, müracaata kalmalar toplamı oldukça kabarıktır. Bir büyük milletin adaletine böylesine bir göçebelik reva görülmemeliydi.

Özellikle doğudaki mahrumiyet bölgelerinde hizmet eden adliyecilerimizin durumu ile aynı bölgede görevli diğer devlet memurlarının sahip oldukları olanaklar, lojmanlar, diğer sosyal tesisler, devleti temsil edenler arasında böylece yaratılmış farklar, izahsız kalmaktadır.

2. Adalet Bürokrasisi

Usul kanunlarımızın bazı gereksiz, faydasız, karışık hükümleri bir çeşit “adli bürokrasi” yarattı. Bunlar davaların lüzumsuz yere uzamasına sebep oldular. Bu kuralların pek çoğu biçimsellikten ötede, hiç bir yarar sağlayamamaktadırlar. Usul hukukumuzun basitleştirilmesi istenemez. Fakat sadeleştirilmesi mümkündür. Hiç bir mali yükümü gerektirmeyecek olan bu çaba, adliyenin hızını artırabilecektir.

Hukuk yargılamasını düzenleyen kanundan kopmuş bir takip hukukunu izah edebilmek imkansızdır. “Yasal varsayımlar”ın yoğunlaştığı takip hukukumuzda “esas”, biçime feda edilmektedir.

“Verimlilik” adalet hizmetinde elbette ki, sadece sayıda fakat ne olursa olsun adalet cihazımızın verimliliği açısından gözlemler bazı gerçekleri ortaya koymaktadır.

Türk toplumunda adaletle daha fazla etkenlik gereklidir. Eğer bir ülkede vatandaş, sürüncemede kalmış hakkını aramaktansa “kaderine katlanma”yı daha isabetli bulursa o memlekette adliye görevini yapamıyor, demektir.

Adalet bürokrasisi, adaletin kendisi değildir.

Eğer bir alanda harcanan emek ile alınan sonuç ters orantılı ise o alanda adalet, bürokrasinin aşırılığına düşmüştür. Adalet reformu, bütün boyutları ile gecikmeden, politika dışı, fakat her halde bilimsel bir yöntemle ele alınmalıdır. Parçaları, genel bir adalet sisteminde bilinçleşmiş, yepyeni bir örgütlenme zorunluğu hissedilmektedir. “Tevsik şüpheliği” lüzumsuz külfetlere sebep olmaktadır. Hâkime, savcıya, avukata itimatsızlığa dayalı hiç bir adalet sistemi kurulamaz.

Yargı çeşitlerine göre farklı usuller, tek biçimlilikte itibarını yitireceğini sanan Bürokrasinin sonucudur. En iyi adaleti sağlamakta bu usullerden elbette ki yalnız birisi en başarılıdır. O halde neden onun yansıttığı anlayışı benimsemiyoruz?

FARUK EREM
1976 - 1977

3. Dava ve Ceza Enflasyonu

İdari tedbirlerle veya sosyal disiplin müeyyideleri ile süratle karşılanması mümkün bazı davranışların ceza kanunlarımızda kamu cezalarına bağlanmasında, ufulanmış cezaları gerektirecek davalarla adliyenin bunalmış hale getirilmesinde neden yoktur. Memleketimizde bir çeşit "dava ve ceza enflasyonu" baş göstermiştir. Bu çeşit davranışların suç olmaktan çıkarılması, idari cezalara bağlanması, kısacası, teferruattan ceza kanunlarımızın arınması ile kazanılacak emek ve zamanın asıl önemli davalara yönelmesi, diğer bir deyimle "adalet ekonomisi" büyük faydalar sağlayabilir.

Cumhuriyetin ellinci yılını esas tuttuğumuzda (trafik, toplu basın, icra ceza hariç) döküm şudur:

- Ağır Ceza Mahkemelerindeki dosya sayısı	53.004
- Asliye Ceza Mahkemelerindeki dosya sayısı +	302.729
Toplam	355.733
- Sulh Ceza Mahkemeleri dosya sayısı	657.059

Görüldüğü üzere adliyemizin büyük yükü sulh ceza dosyalarında toplanmakta ve bunların bir kısmı da Yargıtay'a intikal etmektedir. Mevcut davaların 1/2'sini meydana getiren sulh ceza işlerinin büyük kısmını (sosyal disiplin müeyyidelerine bağlamak, bir çeşit sosyal disiplin kuralları veya kolektif disiplin kurulları yaratmak) suretiyle, azaltmak kolaylıkla mümkündür. Hatta böylesine bir sistem daha çok etkili ve önleyici olabilecektir.

Hukuk davalarını azaltabilmenin başka ülkelerde denenmiş, başarılı olmuş çareleri vardır. Uzlaştırıcı bir aşamadan geçmeden dava açılmaması (uzlaştırıcı ve davaları önleyici avukatlık sisteminin kurulması) pek yerinde olacaktır. Bu usulün toplumsal yararı daha büyüktür. Çünkü kesin hükümle de sonuçlansa her dava, ardında bir şeyler bırakır.

4. Aşırı Merkezizetçilik

İdari sistemimizdekinden belki de daha fazla merkezizetçiliğe adalet işlerinde rastlanmaktadır. Bu arada Yargıtay yoluna başvurmada abartılmış bir tutum içindeyiz.

Temyize tabi işlerin azaltılmasında hiç bir sakınca doğmayacaktır. Usul Kanunlarımızın yürürlüğe girdiği ilk dönemlerde ölçünün geniş tutulması haklı idi. Fakülte mezunu, yetişmiş hâkimin azlığı, henüz batıdan alınan kanunların yerleşmemiş olduğu bir dönemde yargılamada merkezizetçiliğin bir anlamı vardı. Bugün kadrolarımızdaki hâkimlerin hepsi hukuk fakültesi mezunudur. Memleketin neresinde olursa olsun kanunları uygulamakta yeteneklidirler. Bu sebeple kanun yolunu Yargıtay'a kadar getirmemek, bölgenin bir üst mahkemesinde "itiraz" yolunu açmakla hız ve ekonomi sağlanmış olabilecektir, Yargıtay'ın emeğini, çabasını ve dikkatini en önemli işler üzerinde toplayabilmesi sağlanacaktır.

5. Temel Kanunlarımızın Sosyal Gelişimin Gerisinde Kalışı

"Ekonomik kamu düzeni" kavramı mevzuatımıza henüz yansıyamamış, "Sosyal Güvenlik Hukuku" gelişmemiştir. Halbuki bu iki kol, çağdaş hukuk sisteminin simgesidir.

Temel kanunlarımızın, toplum gelişiminin çok gerisinde kaldığı açıkça görülmektedir.

Özel hukuk kanunlarının kabul ettiği ilkelerin istisnaları o kadar genişlemiştir ki, bugün Türkiye'mizdeki geçerli hukuku, "istisnalar hukuku" diye isimlendirebiliriz. Fakat bu suretle düzensiz, birbirinden farklı, Türk toplumunun onayından geçmiş hak anlayışına dayanmayan kurallar topluluğu "yaşayan hukuk"umuzu temsil etmektedir. Türk toplumunun kendisini hangi adalet anlayışının yönettiğini bilmesi gereklidir.

Hukukun yasama yoluyla yaratıldığı bir dönem Türkiye'mizde başarıya maştı. Atatürk Devrimlerinin büyük hukuk önderleri (kendilerini minnet, şükran ve rahmetle anarız) bugünkü aydın hukukçu kuşağını yetiştirdiler. Onların bunca

FARUK EREM
1976 - 1977

emeğine karşın, Cumhuriyetin 50. yılından sonra da, hukukun gerçek kendi kaynakları ile yaşamını sürdürmeyeceği iddiası, haksız ve insafsızdır.

İnsana ve topluma ilişkin hiç bir sorun adaletin denetimi dışında kalmaz. Gerçek Atatürkçü bunu haklı görür. Atatürk adaletin görevinde “*yasak bölge*”yi kabul etmişti. Çünkü bir “*devlet*” kurmak azmindeydi. Adaleti sınırlamak isteğinde bulunan günümüzdeki köksüz akım, “*Atatürk’ü tahrip özgürlüğü*” iddiası içindedir.

Türk adliyesinin, Türk toplumunu tümünden kavrama çabası, engellenmemelidir. Hukukun sadece bir teknik sayılmasına devam edildiği sürece bu amaç bizden daima uzak kalacaktır. Kanunlarımızın hemen hepsi bir çeşit “*hukuksal oportünizm*”i yeterli sayan anlayış ile veya sadece bilim dışı, dolayısıyla hatalı sosyal tahminlerle hazırlanmıştır. Temel kanunlarımızın toplumumuza yabancılaşması yapaylığın doruğundadır. Hukuk sadece devletin iradesi sorunu değildir. Yasama, iç politika çekişmeleri içinde, çağdaş hukuka katkı olanağını yitirdi. Kanunlarımız geleneksel “*baskı hukuku*” niteliğini aşamıyorlar. 1961 Anayasası’nın dayanağı, “*özgür güvence hukuku*” anlayışına geçilemedi. Ana kanunlarımız (Medeni Kanun, Ceza Kanunu, Usul Kanunları) hukukun doğal gelişmesini önlemeğe başlamışlardır: Yaratıcı içtihat, yasal tutuculuğu yenememekte, hukuk bilginlerimiz yeni bir teoriyi ortaya atamamaktadırlar. Halbuki hukuk tarihi, biçimsel kuralların rahatlığını yenemeyen hukuk sistemlerinin nasıl yok olduklarına örneklerle doludur. Türk hukukçusunun böyle bir sonuca rızası yoktur.

Bütün dileğimiz, 1976-1977 adalet yılında, toplumumuza daha mutlu kılacak bir adalet düzenine bizleri ulaştıracak çarelerin aranması ve bulunmasıdır. Türk adliyecisinde, hâkiminde, savcısında, avukatında, bu yetenek, bu güç fazlası ile vardır, yeter ki:

- Hukukçudan yüzeyde kalması istenmesin. Siyaset adamları adaletten ellerini çeksinler.

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu adına yeni adalet yılının "*hukukun üstünlüğü*" ilkesine daha etkili uygulamalar getirmesi dileğimizi sunarken, adalet hizmetinde sabırla emeklerini sürdürmekte olan değerli yargıç ve savcılarımıza Türk avukatlarının en iyi dileklerini sunarız.

Adalet yılının açılışından faydalanarak savunma mesleğinin bir şikayetini dile getirmekte, yasama ve yürütmede görev alan avukat ve hukukçu meslektaşlarımızın dikkatini bir konuya çekmekte, gerekli yasal önlemlerin alınmasını dilemekte ısrarlı olduğumuzu açıklamak istiyoruz. Türk toplumu "*gecikmeli adalet*"ten Türk avukatları da "*gecikmiş savunma*"dan şikayetçidirler. "*İthamın başladığı anda savunma da başlar*" kuralının memleketimiz de yürürlükte olmadığını, kanıtları ile birlikte, kamuoyunun takdirine sunmak istiyoruz. Böylece hukukumuzun savunma açısından çağdan düşmüşlükten arınması isteği, ilgi görmüş olabilecektir.

1961 yılında Anayasamız yenilendi. Yeni Anayasa savunma hakkı açısından etkin kuralların getirilmesini öngörüyordu. Uygulama bunun tersine oldu. Anayasa'nun emri yerine getirilmedi, aksine geriye dönüş özlmleri savunma hakkına da el uzattı.

1924 Anayasası'nda da kabul edilmiş olan "*savunma hakkı*", 1961 Anayasası'nda "*Hak Arama Özgürlüğü*" üst-kavramı içinde ve yargı bölümünde değil, "*Temel Haklar*" bölümünde yer aldı. Bu tutum büyük değişiklikleri müjdeliyordu. Çünkü Yeni Anayasamızda temel haklar, insanın "*kişiliğine bağlı*,

FARUK EREM
1977 - 1978

dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez hak ve özgürlükler” diye tanımlanıyordu. Anayasa’nın bu anlayışına göre savunmaya ilişkin kanun hükümlerinin yeniden düzenlenmesi gerekirken bir başka dönem geldi ve *“temel hakların özüne dokunulabileceği”* anlayışı ile Türk hukuk gelişiminin yönü -yapay önlemlerle- değiştirildi. Bundan *“savunma hakkı”* da kendini kurtaramadı, zedelendi.

Türkiye’de *“savunma makamı”* kanun hükümleri ile pekiştirilmiş *“gizlilik”*ten şikayetçidir. Bu şikayetin haklılığını soyut deyimlerle değil somutlaştırarak açıklamakta inandırıcılığın daha fazla olabileceğini sanıyoruz:

1. AVUKATTAN EVRAK SAKLAMAK

1. Konu: XX. yüzyılda ve demokrasilerde müdafiden belge saklamak büyük bir kusurdur.

1894’te, Fransa’da Yüzbaşı Dreyfus, askeri mahkemeye tevdi edilen, fakat sanık ile müdafiden gizlenen bir *“belgeye”* dayanılarak mahkum edilmişti. O tarihlerde *Aurore* adlı gazetenin yazarı ünlü Emile Zola, Dreyfus’un mahkumiyetini haksız bulan ve Cumhurbaşkanı Felix Faure’a hitap eden bir açık mahkemenin bilgisine sunulan *“gizli belge”* uygulamasına şöyle karşı çıktı: *“Gizli belge.(!) Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bu, bir insanın ondan gizlenen bir belgeye dayanılarak, yargılanması mahkum edilmesi, kendisinin, çocuklarının, ona yakın herkesin şerefsizliğe hüküm giymesi demektir. Baylar, içinizden hanginiz, bu şartlar altında mahkumiyete isyan etmezsiniz. Şekil, gerçeğe tercih edilmemelidir. Vatan, sadece toprak parçası değildir, aynı zamanda, fikirleri ne olursa olsun, dost olsun, düşman olsun, bütün insanların birleştiği adalet, vatandır. Bu herkesin ısındığı ocak, güvenlik, herkes için eşit olan adalettir. Adaletin olmadığı bir vatan düşünülemez”*. Bu çabalar sonuç verdi. *“Gizli belge”* usulünün uygar devletlerce nefretle reddedilmesinde *“Dreyfus Davası”*nın etkisi büyük olmuştur.

2. Yasalar: Memleketimizdeki durum nedir? Bu konuda oldukça vahim bir hüküm mevcuttur; Danıştay Kanunu’nun

82. maddesine eklenen fıkra şöyledir: “Görevli *daire veya kurul veya kanun sözcüleri tarafından getirilen veya idarece gönderilen gizli her türlü belge, taraf ve vekillerine incelettirilemez.*” 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun 54. maddesinden esinlenerek yapılan bu genelleştirme büyük sakınca doğurmaktadır.

a. Davada taraf olan kişi veya vekili kendi aleyhlerine olan bir belgeyi göremeyecektir. Memleketimizde, resmi yazışmalarda gizlilikte ne kadar ifrata gidildiği düşünülürse uygulamada bir kimsenin kendisini nasıl savunacağını kestirmek mümkün olmaz.

Bu hükmün Anayasa’ya aykırılığı bakımından şöyle düşünülebilir. Anayasamızın 31. maddesine göre “*herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.*” Kendilerine ilişkin bir konuda ilgililer, gizlilik iddiası ile dosyalarını göremezlerse dava savunma hakkını nasıl kullanacaklardır?

b. Usul hukukunda, savunma hakkının ön koşulu “*ithamı öğrenmek hakkı*”dır. İdari işlemi dava eden ilgili, idarenin gizlilik iddiası ile Danıştay’a gönderdiği evrakı göremez se hakkındaki ithamı nasıl karşılayacaktır?

İdarenin “*gizli*” damgasını bastığı her belge böyle bir ayrıcalıktan faydalanırsa, artık savunma hakkından söz etmek olanaksızdır.

c. Eklenen hükmün Anayasa’da yer alan duruşmaların açıklığı (aleniyet) kavramım da zedelediği görülmektedir. İdarenin gizli dediği belge duruşmada da okunamayacaktır. Halbuki bu evraka dayanmak suretiyle “*hüküm*” veya “*vicdani kanaat*” teessüs edebilecektir.

Bu davalarda Danıştay verdiği kararda “*gizli belge*”den ya söz etmemekte veya ne içerdiğini göstermeksizin sadece böyle bir varakanın varlığına işaretle yetinmektedir. Bu suretle ne hakkım arayan, ne de kamuoyu, davanın ne sebeple reddedildiğini anlamayacaktır.

FARUK EREM
1977 - 1978

II. DELİL AYRICALIĞI

Ceza Usulü Kanunu'nun 88. maddesine göre, "resmi dairelerde saklı evrak vesair vesikalar münderecatının ifşası memleketin selametine zarar vereceği o dairenin en büyük amiri tarafından beyan edilirse bu evrak ve vesikaların gösterilmesi ve teslimi istenemez. Şu kadarki bu beyan kafi görülmezse o dairenin mensup olduğu vekaletе мüracaat edilebilir". (Bkz. HUMK m. 249, 336; Danıştay K.).

Bu madde hükmü üzerinde özellikle "hukukun üstünlüğü" kavramı açısından durmak gereklidir.

1. Hükümün Özelliği: Böyle bir hüküm, ceza adaletinin her türlü delile sahip kılınması kuralına bir istisna teşkil eder. Fakat eksik delil ile de hüküm verilebileceği sonucuna varıldığında bu istisna düşündürücüdür. "Memleketin selameti adaletin de üstündedir" denilirse tereddütler artar. Sanık-vatandaşın bağımsız mahkemeler önünde, bütün delillerin "aleniyet" içinde tartışılarak yargılanmak hakkı açısından da konu önemlidir. "Hukukun üstünlüğü" esas ise, bundan da üstün bir kavramın bulunabileceği düşüncesinde isabet görülmebilir.

Buna karşın gerçekten açıklanması ağır toplumsal zarar doğurabilecek konularda (örneğin milli savunma sınırlarında) istisna haklı gözükebilir. O halde konu, yargısal yorumun en isabetli tercihi yapacağından odaklaşmaktadır, takdir yürütmeden alınmalı, yargıya bırakılmalıdır. "Memleketin selameti" ve benzeri deyimler müphemdir, vuzuha kavuşturulmalıdır. Böylece, yargı organlarının eksik olanaklarla göreve zorlanmaları gibi bir duruma meydan verilmemiş olur.

2. Sistemler: Bu konudaki sistemler aşağıda özetlenmiştir:

- İngiltere'de yetkili nazırın, mahkemeden böyle bir delili kim tarafından ikame edilirse edilsin telakki (kabul) edilmesi hakkında karar istemek yetkisi vardır. Böyle bir isteğin,

mahkeme bu kanaatte olmasa dahi, daima kabul edildiği bildirilmektedir.

FARUK EREM
1977 - 1978

- Fransız Danıştay "devletin güvenliği"ni tehlikeye düşürebilecek evrak ile diğer evrakı tefrik eder. Şu olaydaki Fransız Danıştay'ın karar önemli: Fransa'da yüksek memuriyetlere geçebilmek için bir idare okulundan mezun olmak, bu okula girebilmek için de bir sınavı başarmak gereklidir. İdare, sınav adaylarından bazılarının dosyalarını incelemiş ve onların sınava alınmalarına karar vermiştir. Açılan idari davada adayın siyasi kanısı dolayısıyla sınava kabul edilmemesinin kamu görevine alınmada vatandaşlar arasındaki eşitlik kuralına aykırı olduğu ileri sürülmüş, Danıştay bu adayların dosyasını istemiş, hükümet dosyaları vermemiştir. Danıştay, bu durum karşısında davacıların siyasi kanaatleri sebebi ile sınava alınmadıklarını iddia etmek suretiyle ortaya attıkları "karine"nin aksinin sabit olmaması, idari tasarrufun mesnedini idari kararın denetlemesinin gerekli bulunması gerekçesi ile kararı iptal etmiştir.

- İtalyan Usul Kanunu'na göre (m. 342) memuriyeti veya mesleği gereğince yanında bulunan evrakı memur veya meslek sırrı ile bağlı olan kimse, talep halinde, adli makamlara tevdi mecburdur. Siyasi, askeri memuriyet veya meslek sırrı bahis konusu ise yazı ile ve hatta sebep göstermeksizin, evrakın verilmeyeceği beyan olunur. Eğer siyasi, askeri sır ileri sürülmüş ve adli makam bu beyanı yerinde görmemiş ise durum adalet nazırına bildirilir. Fakat nazırın izni olmaksızın yalan şahadet suçundan takibat yapılmaz. Eğer memuriyet veya meslek sırrı ileri sürülmüşse ve adli makamın, beyanın asılsızlığından şüphe etmesi için sebep varsa ve bu evrak olmaksızın takibe devam mümkün değil ise gerekli araştırma yapılır, sonunda beyanın varit olmadığı anlaşılırsa evrakın zabtına karar verilir.

3. Memleketin Selameti Kavramı: Usul Kanunumuz "memleketin selametine zarar"dan bahsetmektedir. Kanun'un gerekçesi şöyledir: "Dairenin en büyük amiri tarafından beyan

FARUK EREM
1977 - 1978

edildiği halde memleketin menafii aliyesi noktasından o gibi evrak ve vesai kin talebinde bulunulamayacağı keyfiyetinin tasrihi faydalı görülerek bu madde tertip olunmuştur". Bu faydayı hâkim takdir etmelidir. Kanun'un gerekçesi ve maksadı uygulamadaki abartılmış gizlilik anlayışını önlemeliydi. Kanun'un her şeye rağmen (adalete rağmen) gizliliği tuttuğu sonucu çıkarılmadır.

III. CEZA KOVUŞTURMALARINDA GİZLİLİK

1. Hazırlık Soruşturması: Hazırlık soruşturmasının gizliliği iddiasının ifrata götürüldüğü, zabita soruşturması sırasında ilgilinin avukatı ile görüşmesinin engellendiği, Birliğimize yapılan başvurularla saptanmıştır. Bu engellemelerin yasal bir temeli yoktur. Tatbikatçı gizlilik kurallarına alıştırmış, bunları tartışmasız kabule zorlanmıştır.

a. Esas kural şudur: *"İthamın başladığı anda savunma da başlar"*. Bir kimsenin, ne sebeple olursa olsun hürriyetinden mahrum edilmesi, nezarete alınması, hatta sanık olarak sadece sorguya çekilmesi onun *"itham"* edildiğini gösterir. Artık bu andan sonra *"savunma"* bütün olanaklara kavuşturulmalı, ilgili istediğinde avukatı yanında bulunabilmelidir. Avukatın hazır olmadığı bir sorguda sanığın ikrarı geçerli sayılmamalıdır. Bu usul dayaklı sorgu (işkence) suçlamalarının da önüne geçmiş olacak, ceza kovuşturma sistemimizin *"insanileştirilmesi"* isteklerini geniş ölçüde karşılayabilecektir.

b. Nezarete alınan kimsenin nerede olduğunun dahi bilinmediği, öğrenilemediği, soran avukatın cevapsız bırakıldığı bir ortamda savunma hakkının geçerliliğinden söz edilemez. Birden alınıp götürülenin akıbeti hakkında yakınlarının bir avukata başvurması, avukatın onlara aczini bildirmekle yetinmesi *"savunma mesleği"*ne çok şey kaybettirmektedir.

c. Anayasamız, Kurucu Meclis'te tartışılırken *"Türkiye'de hiç bir şey tevkif kadar suiistimal edilmemiştir"* yakınması güncelliğini bugün de yitirmemiştir. Hazırlık soruşturmasında verilen tutuklama kararına avukatın itiraz hakkı vardır. Fakat

bu hakkı kullanıp kullanmamak, kullanacak ise itiraz gerekçelerini saptamak olanaksızdır. Çünkü hazırlık soruşturması, avukat için de gizlidir. Bir hakkı tanıyıp, kullanma olanağını sağlamamak tam bir çelişkidir, içtensizliktir.

2. İlk Soruşturma: İlk soruşturmada avukatın yalnız bazı evrakı görebileceği yolundaki hükmün yanlış yorumlanması fiili bir gizlilik yaratmıştır. Her sorgu yargıcının tutumu değişik olabilmektedir. Ancak “*son soruşturma*” da geçerli sayılan “*savunma*” etkisini yitirmiş olur. Faydası azalmıştır.

IV. YÜRÜTME LEHİNE GİZLİLİK

Yürütme, kamu hizmeti görür. Bu hizmet gizli olamaz. İdare hukukunun gelişmesi aleniyete yönelmiş, bundaki kamu yararı -özellikle demokrasilerde- daha gerçek, daha üstün görünmüştür.

İsveç’te aleniyet demokratik rejimin ilkesi sayılmaktadır. Bu ilke gereğince herkes kamu idaresinin elinde bulunan her belgeyi görebilir, her vatandaş kendisi hakkında kayda geçmiş her bilginin kendisine yazı ile bildirilmesini istemek hakkına sahiptir.

İsviçre’de yürütmenin kararlarına mesnet olan her belge alenidir. Bu belgeleri yalnız taraflar değil, herhangi bir vatandaş ve basın görebilir.

Yürütmenin açıklığı idare hukukunda yepyeni bir yönüdür.

Bu akım karşısında memleketimizin, gününü doldurmuş idare hukuku anlayışını sürdürmesi, faydalı değildir. Yürütmede, idari karar ve işlemlerde alışıldığı için haklı sanılan gizlilik en yaygın haldedir.

Örneğin köy sınırı ile ilgili bir dava açabilmek için İçişleri Bakanlığı dosyasındaki tespitleri, dosyayı, bir emeklinin, dul veya yetiminin hakkını arayabilmek için Emekli Sandığı’nda-

FARUK EREM
1977 - 1978

ki dosyayı, avukat inceleyememektedir. Bu haksız davanın veya dava haklı ise yanlış veya yetersiz gerekçelerle, delilsiz dava açılmasının nedeni olmaktadır. Vergi ile ilgili davalarda "*vergi mahremyeti*" kavramının ilgili mükellefin aleyhine kullanılması büyük sakıncalar doğurmaktadır.

Bütün kuruluşların, yetkililerin avukatın görevini kolaylaştırması kuralını koyan Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesindeki "*amir hüküm*", çeşitli fiili sınırlamalarla işlemez hale getirilmiştir. Avukatın, idari mercideki dosyayı, işlem hakkında karar verildikten sonra, fakat dava açılmadan önce inceleme olanağı mutlaka sağlanmalıdır. Gerçeği bilmeden açılan davaların sebep olduğu toplumsal zarar, sanıldığından çok fazladır. Kamu hizmetinde gizlilik düşünülemez. İdarede "*şahsi dosya*" anlayışı hukuk dışıdır.

Yasalarımızdaki ve buna eklenen uygulamalardaki gizlilik halleri bu sayılanlara indirgeli değildir. Daha pek çok örnek gösterebilecek durumdayız. "*Kısıtlı savunma*" usul hukukunu değerden düşürür. Sınırlamaya, koşula bağlandığında özünü yitiren tek kavram "*savunma*"dır.

V. SONUÇ

Bir "*hukuk devleti*"nde İdarenin bir davayı kazanması veya kaybetmesi özellik taşır. Devlet haksız olduğu davayı kazanmamalıdır. Kazanırsa, bu hukuk devletinin kendi kendini inkarı olur. Gizli tutulan belgenin bilinmesi halinde idarenin davayı kaybetmesi gerekeceğini farz edelim. Bu belge gizli kaldığı için idare davayı kazanırsa kaybeden sadece davacı vatandaştır.

Türk Avukatlarında genel kanı şudur: Yasalarımızda savunma hakkını kısıtlayan hükümler kaldırılmadıkça "*hak arama özgürlüğü*"ne ilişkin "*temel hak*" gerçekleşmeyecektir.

Saygılarımızla.

Yüksek Yargı Organlarının Değerli Başkanları, Sayın Yargıçlarımız, Aziz Bakanımız ve Değerli Meslektaşlarım.

FARUK EREM
1978 - 1979

Avukatlık Kanunu (m. 110/6) pek açık bir hükümlerle Türkiye Barolar Birliği'ne şu görevi vermiştir: *"Kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse öntasarımlar hazırlamak"*.

Kanun'un gerekçesinde de Türkiye Barolar Birliği'nin *"Türk hukukunun gelişimi"*ne katkıda bulunmak görevine değinilmiştir. Hukukun gelişimi deyimi, *"hukuk dinamizmi"* kavramı ile eşanlamlıdır.

Böylece saptanan görevi Türkiye Barolar Birliği yerine getirmek olanağına sahip midir? Bu soru aşağıda yanıtlanmıştır.

Her şeyden evvel Kanun'un bu hükmü ile hâkimin, savcının ve avukatın ortak çabalarının somutlaştırdığı *"yargı görevi"*nin çağdaş anlamı ve önemi üzerinde durmak lazımdır:

1. YARGI GÖREVİNİN ÇAĞDAŞ NİTELİĞİ

1. **Bilimsel Metot:** Vaktiyle teoride kullanılan bilimsel metotların, şimdi uygulamada, daha başarılı olarak yer aldığı görmek, Türk hukukçusu için mutluluk, ilerisi için de güvencedir.

FARUK EREM

1978 - 1979

2. Siyasal Bilimler: Siyasal bilimcilerle hukukçular arasındaki yapay ve gereksiz ayrılık silinmiştir. Siyasal konulu hukuk da bir hukuktur. Yargısal uygulamanın dışında kalamaz. Bugün yüksek dereceli mahkemelerin uygulamada verdikleri isabetli kararlar, yön göstermekle kalmamakta, demokrasiden ayrılma eğilimlerini de önleyebilmektedir.

Siyasal gereksinmelere göre demokrasinin yozlaşmasını önleme direnci, her ülkede hukukçuya düşen görevdir. Demokrasimizi yitirirsek, bundan, Türk uygarlık tarihi önünde bizler, hepimiz, Türk hukukçuları sorumlu tutuluruz.

Türk adli ve idari yargısı "*devletin kusursuz sorumluluğu*", "*tehlike sorumluluğu*" gibi konularda, batıdan çok ileri çözümler getirebilmiş ve topluma benimsetebilmiştir. Petrol hukukunda "*özel hukuk bağitları*"nın geçerliliğini ileri süren kalmamıştır. "*Dinamik hukuk*" anlayışım yansıtan daha pek çok örnek getirebiliriz. Yasa boşluklarında, Medeni Kanun'un Birinci maddesinde yer alan "*Kural Koyuculuk*" görevini Yargıtay'ımız, en iyi biçimde yerine getirmektedir.

3. Türk Yargısının Dışa Açılışı: Milletlerarası antlaşmaları da yargı yetkisi içinde görebilen bir sistem (Helsinki Antlaşması'nın uygulanması gibi) Türk hukuku için büyük bir aşamadır.

Bugün bir "*olgu*" ile karşı karşıyayız. Hiç bir ülke mensup olduğu hukuk sistemine katılmış ülkeler topluluğunun benimsediği hukuksal ilkelere ters düşen yasalarını yürütmek olanağına sahip değildir. "*İstisnalar hukuku*" yaşamım sürdürebilmek olanağım yitirdi. O halde "*dış*" ile olan "*hukuksal ahenk*" nasıl sağlanacaktır? Bunun tek başarılı ve yapay olmayan çaresi, Türk yargısının çabalarında aranmalıdır.

4. Geleceğin Hukuksal Teşhisi: Türk yargısı, bu gün her kararında yasanın ne dediğini açıklamakla kalmamakta, yasanın nasıl olması gerektiğini de gösteren uyarılarda bulunmaktadır. Yüksek mahkemelerimizin ilke kararlarını bu

açından dikkatle izlemek, geleceği öngörmek bakımından, çok değerli bir olanaktır.

FARUK EREM
1978 - 1979

Hukukta “olan”la, “olacak olan”ı birbirinden ayrı tutmak çağımızın hukukçuluğu değildir. Hukuk, geleceğini de kendi içinde oluşturan bir Bilim koludur. Bu günün uygulaması, geleceğin teşhisini savsayamaz. Bu nedenle “olan”la “olacağı” ayrılmaması, görevin yapısından gelen özelliğidir. “Hukuk dinamikizmi”nin ve aranan “dinamik hukukçuluk”un temeli budur.

5. Olaylara Yaklaşım: Hemen her ülkede hukuk fakülteleri teorik araştırmalar merkezi haline geldi. Toplumun yaşayan yönünden uzaklaştılar. Yargılamada görev alanlar ise, olaylara ve olayların sosyal özüne inmek zorunda kaldılar. Bu özelliğin, “soyut hukuk kuralları” dışında “yaratıcı içtihat”a olanak sağlaması -belki de- zorunluk getirmesi olağandır.

“Yürütmenin hiç bir eylem ve işleminin yargı denetimi dışında kalamayacağı” kuralı “hiç bir toplumsal olayın yargının değerlendirilmesi dışında kalamayacağı” isabetine dönüşmüştür. Bu gerçek, Türk yargıcına ve avukatına daha büyük ve soylu bir görev ve aynı zamanda pek büyük ve pek ağır bir sorumluluk yüklemektedir.

6. Doğmatik Hukuktan Uzaklaşma: Hukukun, toplumun gerisinde, biçimselliğe, tutuculuğa indirgeli kalmamasını, her ülkede yargıçlar ve avukatlar sağlamışlardır. Toplum yaşadıkça değişecektir. Bu süreci karşılayamayan düşünceler hukukun dışında kalır.

Gelişmekte olan ülkelere “dogmatik hukuk” ile toplumsal aşamaların çatışmasını sadece yargının “ilerletici yorumu” başarı ile çözebilir. Yüksek mahkemelerimizin bazı kararları bu gerçeğin bilincini yansıtmaktadır. Demokrasimizin yaşamında yargı en ön saftaki yerini hiç bir dönemde terk etmedi.

FARUK EREM
1978 - 1979

Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki “*hukukçunun görevi*”nin gelişmiş ülkelerdeki görevinden başkalığı üzerinde artık hiç bir tartışma yapılmamaktadır.

Gelişmiş ülkeler hukukçularının rahatlığına özenmenin ve buna göre davranmanın sakıncalarını veya buna ulaşamamış olmanın umut kırıcılığına düşmenin anlamsızlığını görebilmek için gelişmekte olan ülkeler hukukçularının yaptığı ortak toplantıların, milletlerarası kongrelerin (Delhi, Bangkok toplantıları gibi) sadece tutanaklarına bakmak bile yeterlidir.

Gelişmekte olan ülkemizin kalkınma sorunlarının çözümünde hukukçularımıza büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

4. Beş Yıllık Plan çalışmalarının sonuçlandırılmak üzere bulunduğu şu günlerde, uzun vadeli plan hedeflerinin tüm yurt düzeyinde dengeli, adil, güvenli bir toplumun koşullarını yaratmaya yönlendirilmesi zorunluluğuna özellikle değinmek isteriz.

II. GÖREVİ BAŞARABİLME OLANAKLARI

Avukatlık Kanunu'nun 110. maddesinin Barolar Birliği'ne verdiği görevin başarılabilmesinin -bazı alanlarda- olanak dışı kalmakta olduğunu ileri sürmek durumundayız. Nedeni şudur: Anayasamız ve bazı yasalar yapıldığı zaman, Türkiye Barolar Birliği henüz kurulmamıştı. Soru şudur: Anayasa ve bazı yasalar yapılırken Türkiye Barolar Birliği kurulmuş olsa idi, ona ne gibi olanaklar tanınmış olacaktı. Bu varsayım bizi bazı sonuçlara ve haklı isteklere götürmektedir.

Düşüncemizi bir kaç örnekle açıklamak istiyoruz: Anayasamız, kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda, Anayasa'ya aykırılık savı ile “*iptal davası açmak*” hakkını, ismen saydığı kuruluşlara tanımıştır. Bunlar arasında Barolar Birliği yoktur. Çünkü 1961 yılında Türkiye Barolar Birliği henüz kurulmamıştı. Türkiye Barolar Birliği olarak “*savunma hakkı*”nu kısıtlayan hükümleri tek tek saptamış ve açıklamış durumdayız. Fakat bunlar için iptal davası açmak yetki-

miz yoktur. Bundan asıl zarar gören avukatlık mesleği değil "adalet"tir.

Kaldı ki, en geniş anlamda Anayasa'ya aykırılığın bir davacısı bulunmak gerekirdi. Bu gün Anayasa'ya aykırı hükümlerin tümü yasalarımızdan silinmiş değildir. Çünkü onları Anayasa Mahkemesi'ne götürecektir, geniş yetkili "davacı organ" düşünülmemiştir. Bu organ Türkiye Barolar Birliği olabilirdi.

Demokrasilerde "kamuoyu" en önemli etkidir. Kamuoyunun yarılması, saptırılması sosyal felaketlere yol açabilir. Onu sağlıkta tutabilecek kuruluşların sorumlulukta pay sahibi kılınmaları gerekir. Örneğin "Anayasa'nın özüne ve sözüne bağlı kalmak", "Atatürk devrimlerinin Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini öngören dünya görüşünü yerleştirmek ve geliştirmek" ilkesini amaç saydığım bildiren TRT Kanunu'nun, Yönetim Kurulu seçim yetkisinde Türkiye Barolar Birliği'ni unutmış olması isabetli değildir. Ticaret odalarına, borsalar, esnaf birliklerine ihmal etmiş olamazdı.

Organik bağlantı kurulması gereken daha pek çok kuruluşta değinmek mümkündür. Sansür kurulları, Sosyal Sigortalar Yönetim Kurulu, Adalet komisyonları, planlama gibi kuruluşlarda sadece fiilen değil, yasal açıdan da Barolar Birliği'nin ve baroların görevli sayılması gerekli hale gelmiştir. Bunlar yapılmamış olursa Barolar Birliği kuruluşunu tamamlamamış olacak, başta işaret ettiğimiz görevini, tam anlamı ile başarmış da sayılamayacaktır. Görev verilmiş, araç düşünülmemiştir.

- Bu yılın pek önemli bir olayına değinerek sözlerimi bitirmek istiyorum:

Yargıçlarımız açısından bağımsızlık, savcılarımız açısından güvence sağlanmış olmasına karşın, baroların "vesayet" altında tutulması yolunda, demokrasi öncesi kalıntıların kaldırılması çabasını sürdüren Adalet Bakanlığı, baroların "özyönetim"ini sağlayıcı yasa değişikliğini Bakanlar Kurulu'na sunmuş bulunmaktadır. Geçen adalet yılının açılışında, Sayın Yargıtay Başkanımızın söylevinde işaret ettikleri "baroların

FARUK EREM
1978 - 1979

özyönetimi sağlanmalıdır” buyruğunun Adalet Bakanlığı’na gerçekleştirilmesi çabasının en isabetli kararlardan saymaktayız. Sonuçlandığında, bunu, Türk avukatları şükranla karşılayacaklardır.

Saygılarımızla...

ATILÂ SAV
1980 - 1983

Adalet yılının açılışı nedeniyle oluşan bir özel mesleki gelenekten yararlanarak Türkiye Barolar Birliği'nin bazı görüşlerini sunmak istiyorum.

Geçtiğimiz adalet yılı içindeki gelişmeler önümüzdeki dönemde bu yakınmaları aşan bir siyasal ve ekonomik gelişmeyi belirlemektedir. Bu gözlem kaygı vericidir.

Geçen dönemde başta avukatlar olmak üzere yargıçlara, savcılara ve adalet görevlilerine saldırılar yapıldı. Yargının anayasal işlevini yapmasını engellemek amacıyla yapılan bu saldırıların bir bölümü silahla yapılmıştır. Bunlar da yirmi-yi aşkın değerli meslektaşımızı yitirdik. İçten dileğimiz önümüzdeki dönemde benzer olayların yinelenmemesidir.

* * *

Toplumumuzun -her kurumdan olduğu gibi- adaletten de şikayetçi olmadığı söylenemez. Yurttaşlarımız -özellikle de biz hukukçular- güncel gelişmelerin arkasında kalmış, eskimiş yasaların yargının onuruna yaraşmayan elverişsiz yapılarında ve özensiz biçimde uygulanmasından yakınmaktayız:

"Adalet Mülkün Temelidir" özdeyişi bütün adalet yapılarında asılı duruyor. Buradaki "Mülk" sözünün "Devlet" anlamında

* 1979-1980 Yargı Yılı açılış töreni kısmi seçimler dolayısıyla yapılmamıştır.

ATILÂ SAV
1980 - 1981

olduğunda kuşku yok. Ama "Devlet" in onurunu, kişiliğini ve varlığını korumakla görevli kişilerin yargıya bu gerçeğe uygun olanaklar hazırladıkları söylenemez. Çoklukla adalet hizmetine elverişsiz, kiralık yapılarda çalışan mahkemeler, hizmetin içerdiği yücelik kavramına çok aykırı koşullar içinde bulunmaktadır. Araç-gereç-donanım yetersizliğinin yanı sıra yardımcı personel sıkıntısı da hizmeti büyük ölçüde ak-satmaktadır.

Kabul etmek gerekir ki, toplumsal ve ekonomik bunalmalar, adaletin de işini olağandışı biçimde arttırmakta ve ağırlaştırmaktadır. Bugün ülkemizde mahkemelerde görülen dava sayısı yaklaşık 3 milyondur. Özellikle büyük kentlerde ortalama hemen her ailenin bir davası bulunmaktadır. Bu iş çokluğu yargının işlemlerini güçleştiren ve ağırlaştıran bir durumdur. Ama tek etken değildir.

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün devletimize gösterdiği erek "*çağdaş uygarlık düzeyi*" dir. Çağdaş uygarlık düzeyine erişmiş bütün ülkelerde "*adalet sarayı bir anıttır*" öz-deyişine uygun yapılarda adalet görevlileri çalışmaktadır.

Ülkemizde -başkent de içinde olmak üzere- büyük kentlerimizin hiçbirinde adalet yapıları çağdaş uygarlık gereklerine uygun durumda değildir. Bu bir gerçektir. Bu gerçek, yoksullukla ya da olanaksızlıkla ilgili değildir. Adaletle göre çok daha ikincil görevler yapan kamu kuruluşları "*lüks*" yapılarda, geniş olanaklarla çalışmaktadır. Benzer olanaklar adaletten esirgenmektedir.

Kuşkusuz bu, temelde, bir sorun'a bakış ve anlayış işidir. Devlet kavramını yücelten işlevlerin başında adalet gelir. Adalet'in gereken önemle işletilmediği hiçbir devlet, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşamaz. Bu bakımdan Atatürk'ün hukuk ve adalet için çizdiği ileri ve uygar yörüngeye erişebilmek için mutlaka adalet yapılarına, adalet görevlilerine ve en geniş anlamda adalet hizmetine gereken önem verilmelidir.

Cumhuriyetimizin kuruluşunda gerçekleştirilen hukukta ve adalet hizmetlerindeki devrim, bir noktada kalmıştır.

Toplumumuzun gelişmesine ayak uydurarak bu devrimin sürekliliği sağlanmak gerekirken bu nokta gözden uzak tutulmuştur.

Türkiye Barolar Birliği'nin kuruluşundan beri desteklediği "*Hukuk Reformu*" ve "*Adalet Reformu*" ilkeleri bu anlamda ve doğrultudadır.

Türk hukuku ve adalet, bu ilgisizlik nedeniyle toplumsal gelişmeye ayak uyduramama durumunda bırakılmıştır.

Çağdaş uygarlığın geliştirdiği yöntemlerden, araç-gereç ve donanımdan adalet hizmetlerinde de yararlanmak zorundayız. Bilgisayar günümüzde her alana girmiştir. Bilişim (*informatique*) çağdaş bilimsel ve teknik gelişmenin ürünüdür.

İster devlet olsun, ister bir işletme; yönetimde her Zaman bir "*karar*" söz konusudur. Doğru karar, doğru bilgiye dayanır. Doğru bilgi, verilmesi gereken kararlar için anlamlı olacak biçimde ve zamanda yönetimin çeşitli katlarına akıtılmalıdır. Yönetimi desteklemek üzere bu işleri yüklenen düzene "*bilişim sistemi*" denmektedir.

Ülkemizde de adaletin bilişimden yararlanması zamanı gelmiştir, geçmektedir. Hukuk kaynağı olan yüksek mahkeme içtihatlarının ve adalet sicillerinin bilişim sistemine aktarılması gerekmektedir. Böyle bir teknik ve bilimsel destek yanlış infaz ve tahliyeler gibi adli sicillerde yapılan her türlü yanlışlıkları da önleyecektir. Öte yandan, hukuk kaynaklarının en doğru biçimde yargıç, savcı ve avukatların elinin altında bulundurulması yargılamanın uzamasını ve yanlış kararları en aza indirecektir. Bir "*Türk Hukuk Bilişim Kurumu*"nun kurulması çalışmalarında Türkiye Barolar Birliği payına düşen görevi yapma çabasında olacaktır.

* * *

Üzerinde önemle durulması gereken bir nokta da ceza ve tutuk evlerinin durumudur. Özellikle son zamanlarda cezaevlerinde olağan duruma gelen "*kaçış*" olayları çok kaygı ve-

ATILÂ SAV
1980 - 1981

ricidir. Bu durum, yargının işlerliğini ve etkinliğini zedelemektedir.

Ülkemizdeki ceza ve tutuk evlerinin önemli bölümü çağdaş infaz sistemine uygun değildir. Ceza ve tutukevleri yapılması için sağlanan önemli bir yasal kaynak (ceza ve tevkifevleri harcı) gereği gibi kullanılmamaktadır. Bu alanda mutlaka etkin önlemler, alınması ve girişimlerde bulunulması gerektiği görüşünü bir kez daha yinelemek isteriz.

* * *

Anayasamız, savunma hakkı açısından etkin kurallar öngörmektedir. 31. maddede yer alan *"hak arama özgürlüğü"* ve *"savunma hakkı"* kavramları 11. maddedeki tanımla *"kişiliğe bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlükler"* dendir. Devlet bunları sınırlayan engelleri kaldırmakla yükümlüdür. Bu hak ve özgürlüklerin özüne yasayla da olsa dokunulamaz.

Anayasal durum bu olduğu halde, yasalardaki düzeltmeler hala yapılmamıştır. Düzeltme bir yana yasalardaki hükümlerin dahi tümüyle uygulanmadığı yolunda savunmanın yakınmaları vardır. Bunları bir kez daha sergilemek zorunda kaldığımız için üzgünüz. *"Soruşturmadaki gizlilik"* anlayışını savunmanın özüne dokunan biçimde uygulandığı Birliğimize iletilen bilgilerden anlaşılmaktadır.

Temel kural şudur: *"Suçlamanın başladığı anda, savunma da başlar."* Bir kimsenin hangi nedenle olursa olsun özgürlüğünün kısıtlanması gözaltına alınması hatta *"sanık"* olarak sorguya çekilmesi onun suçlandığını, *"itham"* altına alındığını belirler. O andan başlayarak savunma da bütün eşit olanaklara kavuşturulmalıdır. İlgili istediğinde avukatı yanında olmalıdır. Avukatı yanında olmadan *"ikrar"* da bulunan sanığın açıklaması da geçerli olmamalıdır. Özellikle *"işkence"* kavgalarının yaygınlaştığı dönemlerde, bu yöntem sorguyu ve soruşturmayı güvenli ve işler duruma getirecektir.

Gözaltına alınan kimsenin nerede onduğunun bilinmediği, öğrenilemediği, başvuruda bulunan avukata dahi bilgi verilmediği bir ortamda savunma hakkının kısıtlamasız işlediği söylenemez.

Anayasa'nın 30. maddesinde yer alan "*kişi dokunulmazlığı*"nın ilkesinden çok ayrık hükümlerinin kural gibi işlemekte olması kaygı vericidir. Gözaltına alınan kimsenin en geç 48 saatte yargıç önüne çıkarılması zorunludur. Bu süre sıkıyönetimde on beş günü geçemez, aslında bu süre çok uzundur. Ancak on beş günlük süre ayrık hükmün de üst sınırındır. Oysa uygulamada kural biçimine dönüştüğü görülmektedir. Yani gözaltına alınan kimsenin on beş güne kadar yargıç önüne çıkarılmadan tutulduğu ve nerede olduğunun bile yakınlarına ve avukatına söylenmediği bir ortamda, avukatın çalışmaması savunmaya çok şey kaybettirmektedir.

Bu uygulamanın yasal dayanağı yoktur. Avukat müvekkili ile her zaman görüşebilir. Görüşme savunmanın gereğidir: Bu nedenle de "*hak*"tır. Hazırlık soruşturmasının gizliliği kuralı "*savunma*"ya yönelik olarak düşünülemez. Suçlamayı bilmeden savunma yapılamaz. Oysa bugün uygulama bu yoldadır.

Yakalanan ya da gözaltına alınan kimse gözaltı süresinde avukatıyla görüştürülmemektedir. Ceza Yargılama Usulü Yasası'nın 144. ve Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası'nın 91. maddeleri gereğince tutuklu, avukatı ile her zaman görüştürülür.

Tutuklu kişi suçluluğu hakkında inandırıcı kanıtlar ve belirtiler olan sanıktır. Hiç değilse bu noktada hakkında bir yargıç kararı vardır. Oysa yakalanan ve gözaltına alınan kişi hakkında böyle bir yargıç kararı da yoktur. Öyleyse gözaltına alınan kişinin durumu daha hafiftir. Yorum yöntemi (evleviyet kuralı) uyarınca tutukluya tanınan hakkın gözaltında bulunan kişiye tanınması evleviyetle gereklidir. Tersine tutum yasaya aykırı ve yanlış bir uygulamadır.

ATILÂ SAV
1980 - 1981

Bugün bu yanlış uygulamanın yaygınlığı kaygı verici boyuta ulaşmıştır. Anayasa'nın öngördüğü özgürlük düzeni ciddi biçimde yaralanmaktadır.

Bugün olağanüstü bir ortamın varlığı kabul olunabilir. Böyle bir ortamda da olsa savunma, görevini eksiksiz yapabilmelidir. Bugün sıkıyönetim ve kolluk güçlerince gözaltına alınanların durumları günlerce açıklanmamakta, yakınlarına bildirilmemekte ve avukatları ile görüşmelerine de izin verilmemektedir.

Savunmanın her aşamasında görev yapan avukatın karşılaştığı güçlükler savunmayı engelleme amacına yönelik olmaz. Böyle ise bu çok ağır bir yanılğı olur. Tarih böyle bir yargılamayı hiçbir zaman kabul etmeyecektir.

Savunma görevi yapan arkadaşlarımız her zaman olduğu gibi bütün güçlüklerle karşın büyük bir özveriyle görevlerini yürütmektedirler. Bunu şükranla karşılamak gerekir. Çünkü onların bu çabaları adaletin de "Hukuk Devleti"nin de güvenesidir.

* * *

Avukatlık Yasası'nın 110. maddesinin 6. bendi Türkiye Barolar Birliği'ne şu görevi vermektedir. "*Kanunların memleketi ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasanlar hazırlamak.*"

Yasa'nın gerekçesine göz attığımızda Türk hukukunun gelişmesine katkıda bulunma işlevinden söz edilmektedir. Bugünkü konuşmamızda hukukumuzda kaygı ile izlediğimiz bir olumsuz gelişmeye değinmek istiyoruz.

Bilindiği gibi, yasama organının ana işlevi yasa yapmaktır.

Hiçbir yasa tam ve kusursuz değildir. Toplumsal durum ve olayların çeşitliliği ve sürekli değişkenliği yasalar yapılırken geleceğe yönelik düzenlemeleri de eksik bırakabilir. Bu

nedenle yasaların uygulanmasında bir takım kuşkular ve duraklamalar olabilecektir.

Yasayı uygulamak, bir bakıma yorumlamaktır. Bu bakımdan biz uygulamacılara önemli görevler düşmektedir. Giderek yaratıcı yorum yoluyla toplumun ve zamanın gelişmelerini de dikkate alarak uygulayıcının yasalarındaki boşlukları dolduracağı düşünülebilir.

Ne var ki, yine de yasalarda değişiklik yapmak, değişen koşullara uymasını sağlamak öncelikle yasama organının görevi ve yetkisidir.

Yasama organının bu görevi yaparken hukukun bir takım temel ilkelerini de gözönünde tutması zorunludur. Bu gereklerden birisi de yasa tekniğidir. Yasaların, hangi toplumsal gerekleri karşılaması istenmekte ise buna göre düzenlenmesi zorunludur.

Her yasa öncelikle bir alanı düzenleme amacına yönelir.

Yasa yapılırken aynı sınıftan hukuki olaylara ilişkin bir sıra kuralın var olması gerekir. Yasalaştırma, bu kuralları yöntem ve sistem içinde düzenlemektir. Dağınık hükümlerden belli bir plana göre düzenli bir bütün oluşturulur. Hukuk kurallarının böylece düzenlenmesi işlemine "yasa tekniği" diyoruz.

Böyle bir düzenleme rastlantılara bırakılamaz. Yasa tekniğine uygun olmayan yasa, uygulamada büyük güçlükler yaratır.

Yasa uygulanmak içindir; öğrenmek için yapılmış değildir. İnanırmaya kknna etmeye gereksinimi yoktur. Ancak uygulanamaz yasa yapmak da iş değildir.

Bugün, ülkemizde yürürlükte bulunduğu halde uygulanamayan birçok hukuk kuralı vardır.

Uygarlık geliştikçe toplumun gereksinimleri karmaşıklaşıyor ve artıyor. Hukuk kuralları da bununla oranlı olarak artıyor ve karmaşık hale geliyor. Giderek yürürlükteki kurallar, birbirini kaldıran veya değiştiren kurallar bütününe dö-

ATILÂ SAV
1980 - 1981

nüşüyor. Eğer geçmişin tasfiyesine bakılmaksızın hep yeni kurallar koyarsak iş bir karışıklığa doğru gider.

Yasa tekliği işte bu karışıklık içinde yeni gelişme yolları açma yöntemidir.

Yasa koyucunun, kötü yaptığı, ya da aceleye gelen, iyi tasarlanıp düşünülmemiş yasalarla hukuk reformu yapılamayacağı gibi adaletin sağlanması da güçtür.

İyi yapılmış yasa yalnız içeriğindeki kurallar bakımından değil, biçimsel yönden de yasama tekniğine uygun yasa demektir. Bu tür yasalarda uygulama, yorumlama ve yasal boşlukları doldurma işlemleri daha kolay olur. Bu da adaletin gerçekleşmesinde kolaylık, çabukluk ve bir örneklik sağlar.

Son yıllarda TBMM'den çıkan yasaların önemli bir bölümünde yasa tekniğinin savsandığını görmekteyiz.

Ülkemizdeki hızlı toplumsal, ekonomik ve kültürel değişmelerin gereklerini karşılamak üzere yapılması gereken yasalar ya zamanında çıkarılamamakta ya da çabuk çıkması için yasa tekniği açısından dağınık ve kötü biçimde çıkmaktadır.

Son yıllarda yasal gereksinimleri karşılamak için çıkarılan bir tür "onarım" yasaları ile sık sık karşılaşyoruz. Bunlar bölük pörçük ve başka yasaları tamamlayıcı hükümlerden oluşmaktadır.

Bu sakıncalı çığırın ilk örneği 1318 sayılı Finansman Yasası'dır. Vergi alanını düzenlemek için yapılan bu yasayla dört yeni vergi oluşturulurken, altı vergi yasasında yer alan vergilerde de değiştirmeler yapılmıştır. Köklü bir vergi reformu yerine bütçenin finansmanı öngörülmüştür.

Daha sonra bu sakıncalı tutum, yerleşik bir yöntem biçimine geldi.

Birbirlerinden çok değişik alanları düzenliden yasaların birer-ikişer maddesini değiştiren hükümler bir yasada toplanıyor.

Bu yöntemin –daha doğrusu yöntemsizliğin– son örnekleri 2248, 2249, 2261 sayılı yasalardır. 2248 sayılı Yasa, yedi ayrı yasanın yirmiyedi maddesini değiştirmiştir. Bu yedi yasa arasında Hukuk Yargılama Usulü, Ceza Yargılama Usulü, Ceza İnfaz, Kaçakçılığın Önlenmesi, Türk Ceza ve Türk Ceza Yasasının Uygulanması gibi yasalar birbirinden çok değişik alanları düzenleyen yasalar vardır.

Adı “*Kamu Güvenliğine ve Kolluk Hizmetlerine İlişkin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Bunlara Yeni Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun*” olan 2261 sayılı Yasa’yla da, dört ayrı yasanın hükümleri düzenlenmiştir. Bunlar arasında 2559 sayılı Polis Görev ve Yetki Yasası’nın yanı sıra Dernekler Yasası da vardır.

Bu sakıncalı yöntemin uygulamada çıkardığı güçlülere bir de örnek sunmak isteriz. Aynı gün TBMM’den çıkan ve aynı gün *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2248 ve 2249 sayılı yasalarda yer alan iki hüküm arasındaki çelişkinin uygulamada giderilmesi gerekmiştir. Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesi’nin 14.4.1980 günlü 1980/2411 - 2651 sayılı kararı iki yasanın birbirlerine önceliği söz konusu edilemeyeceğinden “*sanığın lehine olan*” hükmün uygulanmasına karar vermek zorunda kalmıştır.

Aynı gün kabul olunan ve yürürlüğe konulan iki yasada çelişik hükümler bulunması yasama işlevi açısından eleştirilecek bir durumdur.

Öte yandan aynı yöntemle hazırlanmış yeni yasaların da TBMM gündeminde bulunduğunu biliyoruz. Bu çalışma yönteminin terkedilmesini; TBMM’nin temel işlevi olan yasama görevini yaparken daha özenli yasalar çıkarmasını diliyoruz.

* * *

Yeni adalet döneminde bütün adalet görevlilerine başarılı bir yıl diler; yeni dönemin ulusumuza da mutluluk getirmesi yolundaki dileklerimizi sunarak hepinizi saygı ile selamlarım.

Adalet yılının açılışı nedeniyle oluşan güzel bir meslek geleneğinden yararlanarak Türkiye Barolar Birliği'nin bazı görüşlerini sunmak istiyorum.

Geçen adalet yılının açılışında, önceki dönemde yargıç - savcı ve avukatların kişiliklerinde yargıya yapılan, silahlı saldırılara değinerek önümüzdeki dönemde benzer olayların yinelenmemesi dileğinde bulunmuştum. Bu dileğimiz büyük ölçüde gerçekleşti. Geçen dönemde yargı görevlilerine silahlı saldırılar önlendi. Bu noktayı şükranla belirtmek yerinde olacaktır.

1981-82 adalet yılına girerken önümüzdeki en önemli sorun kuşkusuz yargının bağımsızlığı ve yargıç güvencesidir.

Anayasamızın Üçüncü Bölüm'ünde yer alan yargı erki ile ilgili kurallarla, anayasal sistemimizde "*erklerin ayrılığı*" ilkesinin kabul edildiği tartışmasızdır. Anayasa'da yer alan 132-152. maddelerde düzenlenen "*yargının bağımsızlığı*" ve bu bağımsızlığı sağlayıcı kurumlar tarihsel birikimin ve deneyimin sonucudur. 1924 Anayasası'nda da bütün çağdaş anayasalarda olduğu gibi yargı erki açısından erklerin ayrılığı ilkesi kabul olunmuştur.

1924 Anayasası'nun 54-56. maddelerinde şu ilkeler yer alıyordu:

ATILÂ SAV
1981 - 1982

“Yargıçlar bütün davaların görülmesinde ve hükmünde bağımsızdırlar ve bu işlerine hiçbir türlü karışamaz. Ancak kanun hükmüne bağlıdırlar.”

“Mahkemelerin kararlarını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu hiçbir türlü değiştiremezler başkalayamazlar, geciktiremezler ve hükümlerinin yerine getirilmesine engel olamazlar.”

“Yargıçları kanunda gösterilen usuller ve haller dışında görevlerinden çıkarılamazlar.”

“Yargıçların nitelikleri, hakları, görevleri, aylık ve ödenekleri, nasıl tâyin olunacakları ve görevlerinden nasıl çıkarılacakları özel kanunla gösterilir”.

Ancak uygulama gösterdi ki; böyle güven verici kurallar olsa bile, siyasal iktidarlar, adalete el uzatmak isterlerse yürütme erki, yargıya baskı yapabilir. Yargının kararları etki altına alınabilir. Yargıçların özlük haklarının yürütmeye bağlı olması bu olanağı siyasal iktidarlara sağlamaktadır.

1952 -1960 yılları arasında bir süreç içinde yapılan TC Emekli Sandığı Yasası'ndaki görünüşte önemsiz değişikliklerle bu yol denenmiş ve kullanılmıştır. 1956 yılında aralarında Yargıtay Başkanı ve Cumhuriyet başsavcısının da bulunduğu 35 Yargıtay üyesinin topluca emekliye ayrılmaları işlemi toplumumuzun belleğindedir. Türk adalet tarihinin önemli olaylarından birini oluşturan bu işlem, biçimsel olarak yasaya uygun; ama yargı erkinin bağımsızlığım ortadan kaldıracı niteliği bakımından Anayasaya aykırı idi.

Demokrasiyle yönetilen ülkelerde toplumu yönetmeye istekli ve aday olan siyasal kadrolar siyasal partilerde örgütlenirler. Anayasamızın 56. maddesine göre siyasal partiler demokratik siyasal yaşamının vazgeçilmez öğeleridir. Siyasal partiler, yönetime seçilince kendi siyasal kadroları ile çalışmak isteyebilirler. Bazı siyasal kadrolar ne olursa olsun kazanmak, yönetimi ele geçirmek ve elde tutmak için oy avcılığını amaçlayan, bu nedenle de siyasal ahlakı ikinci plana iten bir tutumu benimseyebilirler. Böylesi bir yönetimin geçerlik

kazandığı dönemlerde, bu anlayışla siyasal kadrolar ülke yönetimiyle ilgili bütün görevleri kendi ellerinde ve denetimlerinde tutma hevesine kapılabilirler. Bu hevesle yargıya da baskı yapmak eğilimi gösterirler.

Siyasal kadroların birbirinden farklı yöntemleri olabilir. Özgürlük temeline dayalı demokrasilerde bu olağan da karşılanabilir. Ancak bir hukuk devletinde bütün bu istek ve eğilimlerin ana çerçevesi "hukuk"tur. Özellikle yargı böyle bir düzende temel hak ve özgürlüklerin ve anayasal hukuk düzeninin güvencesidir.

Her yönetimde olduğu gibi demokrasilerde de serüvenci bir kadro -geçici olsa da- yönetimde söz sahibi olabilir. Böyle bir kadro giderek toplamcı ve baskıcı bir yönetime kaymak eğilimi gösterebilir.

Demokrasilerde kurumlar böylesi eğilimler karşısında olumlu dengeler oluşturur. Ve en önemli güvence bağımsız yargıdır.

İşte böyle bir noktada siyasal iktidar, yargının kendi karar ve işlemlerini onaylamasını isteyebilecektir. Yargının, yürütmenin işlem ve kararlarını onaylamasını bekleyebilir; bunun için yargıya baskı yapma yolunu da tutabilir. Kuşkusuz bu bir bunalımdır. Demokrasilerde de bunalımlar olabilir. Bu bunalımlardan yine demokrasiye özgü yollarla çıkılır.

Demokratik bunalımlardan çıkmada da demokratik kurumlara önemli görevler ve işlevler düşer. Yargının, yönetimin yanı sıra bağımsız olarak görevim yapması halinde demokrasilerde en önemli güvence kurumu işleyecektir.

Bunun için yargının bağımsızlığından vazgeçilemez. Yargının bağımsızlığı ise kuşkusuz öncelikle kararı verecek olan yargıcın bağımsızlığı ile sağlanır. Özlük işleri yürütmeye bağlı bir düzende yargıcın güvencesinden söz etmek kolay değildir. Bu nedenle "yargıç güvencesi" bir fantezi düşünce değil; işin gereğidir. Zorunluktur. Yargıcın güvencesi, yargıcın ve adaletin güvencesidir. Vazgeçilemez.

ATILÂ SAV
1981 - 1982

Böyle bir güvencenin soyut kurallarla sağlanmadığı görüldüğünden 1961 Anayasası bunu kurumlarla da oluşturmak ve desteklemek zorunluğunu öngörmüştür. Yüksek Hâkimler Kurulu bu gereksinimin ürünü olan bir kurumdur.

Yüksek Hâkimler Kurulu'nun işleyişinde ve çalışmalarında aksamalar görülmüş olabilir. Ama temel ilke bellidir. Yargıç güvencesinin çekirdeği yargıcın özlük haklarında güvencedir. Yargıçların atanmalarında, yükselmelerinde ve yer değiştirmelerinde karar yetkisi ve görevi siyasal güçlerin el uzatamayacağı, etkili olamayacağı bağımsız bir kuruluşa verilmelidir. Böyle bir kurumun ise yargının dışında olmaması, Özellikle yürütmeye ve siyasal iktidara değmemesi gerekir.

Bugün ülkemizde oy kaygısında olan bir yönetim sözü konusu değildir. Bu nedenle böyle bir yönetimde bu tür kaygılara yer olmayabilecektir. Ancak yakın bir gelecekte demokratik düzene döneleceği kuşkusuzdur. Nitekim 12 Eylül 1980 günü yönetime el koyma zorunluluğu duyan Türk Silahlı Kuvvetleri adına Sayın Devlet Başkanının yaptığı açıklamada bu husus açıkça belli edilmiştir.

“Birçok tutum ve davranışlarıyla demokratik özgürlükçü parlamenter sisteme inancım defalarca kanıtlayan Türk Silahlı Kuvvetleri, en kısa zamanda Bakanlar Kurulu’nu kurarak, yürütme sorumluluğunu bu kurula bırakacak ve hür, demokratik parlamenter sisteminin şimdi olduğu gibi dejenere edilmesine ve tıkanmasına mani olucu ve Türk toplumuna yaraşır bir Anayasa ve Seçim Kanunu ile Partiler Kanunu hazırlamayı ve bunlara paralel düzenlemeleri yapmayı müteakip insan hak ve hürriyetlerine saygılı, millî dayanışmayı ön plana alan sosyal adaleti gerçekleştirecek, ferdin ve toplumun huzur, güven ve refahına önem veren özgürlükçü demokratik, laik ve sosyal hukuk kurallarına dayalı bir yönetime ülke idaresini devredecektir.”

Bu açıklamada yapılacağı belirtilen Anayasa'nın temel nitelikleri belli edilmiştir.

Türk toplumunun siyasal olgunluğuna en uygun rejimin temel nitelikleri bu açıklamada da yer alan çoğulcu demokra-

sidir. Bu temel nitelikler bugünkü Anayasamızın da ilkeleridir. Öyleyse yapılması öngörülen değişiklik işleyişteki tıkanmaların giderilmesi yönündedir.

Bir Anayasa değişikliği için kurulması karar altına alınan Danışma Meclisi'nin çalışmaları sürdürülmektedir. Bu, demokrasiye geçişte bir aşamadır.

Yeni Anayasa'da da yargı erkinin nitelikleriyle düzenleneceği, yargı bağımsızlığının ve yargıç güvencesinin sağlanacağı kuşkusuzdur.

Ancak Anayasa ile ilgili çalışmalar bir yandan, sürdürülürken 2461 ve 2462 sayılı yasalarla yargı ile ilgili bir düzenleme yapılmıştır. 2461 sayılı Yasa ile kurulan "*Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*" yukarıda çerçevesini belirtmeye çalıştığımız yargıç güvencesi ve yargı bağımsızlığı ilkelerini zedeler nitelikte hükümler de içermektedir.

Türkiye Barolar Birliği'nin XIV. Genel Kurulu'nda alınan kararda bu noktanın kaygı ile karşılandığına değinilmiştir.

Bugünkü yönetimin siyasal nitelikli olmaması; bu kaygıyı gidermemektedir. Çünkü yasalar geleceğe yöneliktir. Bu yasayla öngörülen kurul, anayasal bir kurum biçimine dönüşürse; gelecekte siyasal iktidarların geçmişte görülen sakıncalı yöntemlere benzer girişimlerde bulunmalarına açık kapılar bırakılmış olabilir.

Dileriz ki, Anayasa'da "*Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*" yargının bağımsızlığına ve yargıç güvencesine uygun bir biçim kazansın. Yürütme ile değinme olanakları kesilsin.

Yargının temel işlevi adaletin sağlanmasıdır. Adalet hak dağıtımı, hakkın korunması için karar, yoluyla olur. Yargıya göre yasaların önünde eşitlik ilkedir. Adalet haklıya, hakkını sağlarken yargı kararlarının her zaman ilgililerce benimsenmesi de beklenemez. Kişisel çıkarını hak sanan kimseler, her zaman her yerde var olmuştur. Bu kimseler yararlarına ya da çıkarlarına uygun olmayan kararları beğenmeyebilirler; eleştirebilirler.

ATILÂ SAV
1981 - 1982

Yargının, kendi kararlarını savunması gerekmez. Beklenemez de... Onun işlevi karar vermektir. Bu işlev kararlar biter. Ancak belirtilen nedenlerle yargı kararlarını beğenmeyenler, eleştirenler hatta bu eleştirileri sistemli bir saldırıya çevirerek yargının saygınlığını zedelemek ve yıpratmak isteyenler çıkabilir. Bunların karşısında öbür demokratik kurumlara görev düşer.

Bu konuda en önemli görev kuşkusuz barolara ve avukatlara düşmektedir. Çünkü bağımsız yargı, savunmanın da güvencesidir. Bu nedendir ki, biz savunma mesleği görevlileri yargının saygınlığının ve bağımsızlığının da savunucusu olmak durumundayız.

Aksi halde bütün temel öğeleriyle yargı işlememeye başlıyabilir. Böyle olunca adaletten de söz edilemeyecektir.

Bu tutumumuz "*Adalet ülkenin temelidir*" yolundaki inancımızın bir sonucudur. Temel hak ve özgürlüklerin savunulamadığı, elde edilemediği, korunamadığı bir ortamda savunma işlemiyor demektir.

* * *

Savunma yargının vazgeçilmez öğesidir. Yargı üç temel öğeden oluşur. Savunmasız yargı eksiktir, topaldır. Sağlıklı ve güçlü adalet savunmayla birlikte vardır. Böyle bir adalet savunmayı karşısına alamaz. Savunma işlevini yürütürken, hak arama ve savunma özgürlüklerinin kullanılmasını sağlayan savunma mesleği görevlilerinin ve onların meslek örgütü olan baroların da demokratik düzenlerde özel bir yeri vardır. Bu yer kuşkusuz "*yargı*"nın içindedir. Onun bir parçasıdır.

Yeni Anayasamızda da bazı çağdaş anayasalarda olduğu gibi savunma görevlileri ile baroların "*yargı*" bölümünde yer alması yerinde olacaktır. Böyle bir belirleme çoğulcu demokrasiye inancımızın bir sonucudur.

* * *

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ile ilgili temel konu dışında bazı hukuki ve yasal gelişmeler karşısında da Birliğimizin görüşlerini ana çizgileriyle sunmak isteriz.

Her türlü yargı kararlarına, özellikle hükümlülük kararlarına karşı yasal yollara başvurmak kişinin temel hakkıdır.

Yanılmak insana özgüdür. "*Erra Humanum Est*" özdeyişi yüzyıllardır yargıya da yol göstermiştir. Kararı veren güveneli bir yargıç da olsa, her türlü baskılardan uzak, yalnızca vicdanını dinleyerek ve yasaya göre karar verse bile, yargıç da yanılabilir. Üst yargı organları kişinin hakkının yönemsel güvencesidir. Bu açıdan haklan küçük ya da büyük olması önemli değildir. Kısa ya da uzun süreli özgürlüğü kısıtlayıcı bir ceza; veya az ya da çok parayla ölçülen bir hak birbirlerinden ayıramaz.

Aksi düşünce yasa önünde eşitlik ilkesine aykırıdır. Zengin bir kimse için büyük paralar önem taşımazken, daha yoksul kişiler için küçük sayılan paralar önem taşır. Daha da önemli olan "*hak*"tır.

Bu nedenle ilk derece yargı kararlarına karşı yüksek yargı organlarına başvurma yolları olabildiğince açık tutulmalıdır.

Yargılamanın hızlandırılması bu bakımdan geçerli bir gerekçe sayılamaz.

Oysa geçen dönemde yasalarda yapılan değişikliklerle, yasal yolların daraltılması yolunda sakıncalı bir eğilim belirmiştir. Sıkıyönetim Yasası'nda üç yıla kadar hapis cezaları için; Hukuk Yargılama Usul Yasası'nda da 10.000 liraya kadar olan kararlara karşı Yargıtay'a başvurma yollarının kapatılması savunma hakkını kısıtlayıcı, yasa önünde eşitlik ilkesini zedeleyicidir.

* * *

ATILÂ SAV
1981 - 1982

Savunma mesleği görevlerinin işlevlerini gereği gibi ve onurla yerine getirmesi her türlü kuşkudan uzak, özgür bir ortamda çalışmalarına bağlıdır. Geçen dönemdeki bazı uygulamalar bu açıdan savunma görevini kısıtlayacak boyutlara ulaşmıştır. Bir görevin önemi onun yokluğunda daha iyi belli olur. Savunmasız yargı düşünülemeyeceğine göre bu tür uygulamaların savunmayı ortadan kaldırma amacına yönelik olduğu ileri sürülemez.

Böylesi bir tarihsel yanılğı olur. Çünkü tarih hiçbir zaman böyle eksik bir yargılamayı kabul etmemiştir.

Cezaevlerinde sanık ve avukatının görüşmesi sırasında alınan güvenlik önlemlerinin savunma hakkını kısıtlayacak boyutlara ulaşmaması gerekir.

Sanıkla ve sanığın işlediği suçla avukatım bütünleştirmekten kaynaklanan bu anlayış sakattır. Savunma mesleği görevlilerinin somut ve yasal bir suçlama olmaksızın gözaltına alınmaları, meslek görevini yapılamaz duruma getirmektedir. Bu nedenle Sıkıyönetim Yasası'ndaki yargıç ve savcılar için öngörülen özel kovuşturma yönteminin yargının üçüncü ögesi olan avukatlar için de uygulanmasını dilemekteyiz.

* * *

Yeni adalet döneminde bütün adalet görevlilerine başarılı bir yıl diler; önümüzdeki dönemin ulusumuza da mutluluk getirmesi yolundaki dileklerimizi sunarak hepimizi saygı ile selâmlarım.

Konuşmama Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk'ün yargı ile ilgili bir düşüncesini aktararak başlamak istiyorum:

"Bir hükümet ancak adalete dayanabilir. Bağımsızlık ve özgürlük ancak Adalet'le var olur. İnsanların gönül rahatlığını Adalet sağlar."

"Yargı erki, Devletin, Anayasa'nın ve insan onurunun koruyucusudur".

"Devletin Temeli Adalettir." düşüncesinin bir başka anlatımıdır bu.

Adaletle ilgili bu inançlar Anayasamızın da temellerini oluşturmaktadır.

Yeni bir Anayasa arayışı ve oluşumu içinde bulunduğumuz bu dönemde de adalet ve yargı ile ilgili anayasal kurumların ve kuralların değerlendirilmesini yapmayı önemli ve güncel görevimiz sayıyorum.

Bu nedenle Öncelikle ve özellikle bu konuya değinmek gereğini duyuyorum.

Ulusumuzun eriştiği siyasal olgunluk ve gelişmeye en uygun rejimin *"çoğulcu, özgürlükçü demokrasi"* olduğu tartışmasızdır.

Anayasa, Cumhuriyetimizin niteliklerini *"ulusal, demokratik lâik ve sosyal bir hukuk devleti"* olarak tanımlamaktadır.

ATILÂ SAV
1982 - 1983

Biz hukukçular aslında birbirini tamamlayan bu nitelikler içinde "*Hukuk Devleti*"nin kurum ve kurallarına özellikle yönelmek ve titizlik göstermek durumundayız. Konu biraz da bizim sorumluluğumuzdadır.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Bilindiği üzere Anayasa sistemimiz "*erklerin ayrılığı*" ilkesine dayanmamaktadır. Üç erk arasında ayırma dayalı bir denge öngörülme miştir.

Yasama ve yürütme erkleri klasik parlamentolu demokrasinin gereği olarak TBMM'de toplanmaktadır. Yasama ve yürütme ile yargı arasında ise bir ayırım yapılmıştır. Yargıya öbür iki erk üzerinde denetleme görevi verilmiştir. Bu işlev "*Hukuk Devleti*"nin bir gereğidir.

Böylece sınırsız bir "*parlamento üstünlüğü*" yerine hukukla sınırlandırılmış ve yargı ile dengelenmiş bir "*demokratik devlet*" öngörülmüştür.

Kuşkusuz bu kurumsal denge, bu hukukla sınırlama bir deneyin ve birikimin, sonucudur.

İlke, Anayasa'nın 7. maddesindedir:

"Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."

Aynı ilkeyi Tasarı'nın 9. maddesinde de buluyoruz. Bu belirleme rahatlatıcıdır. İlkenin uygulanmasını sağlayan kurallar ve kurumlar ise Anayasa Tasarısı'nın öbür bölümlerinde aranmalıdır.

Yargı erki, Tasarı'da; Anayasamızda, olduğu gibi "*Cumhuriyetin Temel Kuruluşu*" başlıklı üçüncü kısımda "*Yargı*" başlıklı üçüncü bölümü oluşturmaktadır.

Tasarı'nın bu bölümünde yer alan düzenlemelerin ise "*yargı bağımsızlığı*" ve "*yargıç güvencesi*" ilkelerine uygun olduğunu söylemek kolay değildir.

Yargı erkinin, anayasa ile yüklendiği denetim işlevini eksiksiz yapabilmesi için "*yargı bağımsızlığı*" zorunludur.

Yargının bağımsızlığı, “yargıç güvencesi” ile sağlanır ve bütünlenir. Yargıç güvencesi soyut bir fantazi değil, görevin gereğidir. Yargıçtan çok rejimin güvenliğidir.

Yargıçların son derece büyük bir sorumluluk gerektiren işlevlerini yerine getirebilmeleri için güvence altında olmaları zorunludur. Bu güvence hem yasama, hem yürütme erklerine hem de hak sahiplerine karşı olacaktır. Yargıçların meslek görevlerini tam bir güven duygusu içinde yerine getirebilmeleri için atanmadan başlayarak, yükselme ve yer değiştirmede de bu güven duygusu yitirilmemelidir.

Yargıç, devlet ve toplum yaşamında her alanda son söz söylemek göreviyle yükümlenmiştir.

Kişiler, çıkarları ile haklarını karıştırabilirler. Bu nedenle çıkarı bozuların yargıçtan yakıncı olması beklenebilir. Bu yakınmaların etkili biçime, dönüşmesi yargıcın kararları nedeniyle yerinden ve işinden uzaklaştırılmasına yol açmamalıdır.

Bunun içindir ki, yargıçların azlolanmaması; istekleri dışında emekli edilmemesi; aylık ve ödeneklerinden yoksun bırakılmaması gibi kurallar Anayasa ile pekiştirilmiştir.

Ancak bu kuralların yeterli olmadığını deneyimlerimizle biliyoruz. Bu nedenle yargıçların atanma yer değiştirme ve yükselme gibi özlük işlerindeki güvenceyi pekiştirmek için Anayasa’da *cooptation* (kendi üyelerini seçme), yoluyla oluşturulmuş Yüksek Hâkimler Kurulu öngörülmüştür. Bu sistemin özelliği yargının yasama ve yürütme erkleri ile değinme noktalarını kaldırmasıdır; yargının özyönetimidir.

Anayasa Tasarısı’nda da aynı, sistemin benimsenmesini beklemekte idik. Oysa geçiş döneminde öngörülen “*Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*” sistemi benimsenmiştir (Tasarı m. 196).

Geçen adalet yılının açılışı sırasında da belirttiğimiz gibi yürütme ile yargının iç içe geçeceği böyle bir kurum, gelecekte “yargıç güvencesi” için sakıncalı sonuçlar yaratacaktır. Özel-

ATILÂ SAV
1982 - 1983

likle siyasal nitelikli iktidarlar, bu yöntemden yargıçları etki altına alabilmek için yararlanmaya çalışacaklardır.

Hukuk devletine uygun sayılmayan bu kurumun Tasarı'dan çıkarılması Yüksek Hâkimler Kurulu'nun işleyişte görülen sakıncalarını gideren, ana ilkede bağımsızlığı zedelemeyen bir kurumun oluşturulması yerinde olacaktır.

Türkiye Barolar Birliği'nin önerisi yargıçların geniş tabanlı bir seçimle kendi kendini, yönetme ve seçme (*cooptation*) işine katılmasıdır.

Savcıların güvencesi bakımından da "*Yüksek Savcılar Kurumu*", uygulamasına dönülmesi yerinde olacaktır...

Yargıçlarla, savcıların aynı öğretimden kaynaklanması gibi düşünceler, iki kurumun birleştirilmesini haklı saydıramaz. Görevler ve işlevler değişiktir. Yargıçlar görevde bağımsız, savcılar Bakanlığa bağlıdır.

Bununla birlikte görev bakımından ve ancak yasada sayılı durumlara indirgenmiş bağıllık ile savcılık güvencesi karıştırılmamalıdır.

Güvencesiz savcılık, görevini yansız olarak yapamayacaktır. Aklanma ile sonuçlansa bile "*haksız suçlama*" ile "*haksız yargı*" arasında büyük ayırım yoktur.

Savcılık güvencesi de Anayasa'da yer verilmedikçe "*yönetim buyruğunda savcılık*" uygulamasını önlemek çok güç olacaktır.

Yüksek Hâkimler ve Savcılar Kurulları'nın idari işlemlerinin yargı denetimine alınması sistemine istisna getirilmesi de yerinde olacaktır.

SAVUNMA MESLEĞİ

Yargının "*Sav-Savunma-Yargı*" üçlemesi ile gerçekleşeceği, bütünleneceği tartışmasızdır. Bu üç ögenin birbirinden ayrı düşünülmesi olanağı yoktur.

Savunma, yargının tamamlayıcısı onurunun da koruyucusudur. Çünkü savunmasız verilmiş karar hep "eksik" kalacaktır.

Savunmayı, savunucudan soyutlayamayız.

Sav ve yargı kurumları "Savcılık" ve "Yargıçlık" olarak Anayasa'da gerekli yeri almış; ancak savunucuya bu bölümde yer verilmesi unutulmuştur. Bu bir eksiklik sayılmalıdır.

Savunuculuk ve avukatlık bir kamu hizmeti olarak kurulmuş ve Cumhuriyetle gelişmiştir.

"Yazılınması (üye olunması) zorunlu meslek kuruluşu", niteliğindeki barolar, meslek onurunu sağlamış, meslek, ahlak ve disiplinine uygun çalışmayı geliştirmiştir.

Avukatlık meslek örgütlerinin, Tasarı'nın "Yargı" bölümünde yer alması kurumun bütünlüğü için gereklidir.

Savunma mesleği olan avukatlığın Cumhuriyetle çağdaş uygarlık düzeyine eriştiği bilinmektedir.

1136 sayılı Avukatlık Yasası meslek örgütlerimizi Anayasa'nın 122. maddesinde, yer alan "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları"ndan saymış ve düzenlemiştir. 1136 sayılı Yasa'nın içerdiği olumlu, anlayışın en önemli eksikliğinin "baroların bağımsızlığı" olduğunda bir gerçektir.

Tasarı'da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları 170. maddenin kapsamına alınmıştır. Bu maddenin birbirinden epey değişik nitelikteki mesleklerin örgütlerinin ortak niteliklerini belirleyen ve düzenleyen genel bir çerçeve kural olması gerekirken; ayrıntılara girme eğilimi nedeniyle son derece sakıncalı bir sonuca ulaşılmıştır. Anılan maddenin, meslek ahlakı ve disiplini ile meslek onuruna erişme savaşımında bir yüksek düzeye erişmiş kurumlarımızı Cumhuriyet öncesine dönülmesinden kaygı duyulmaktadır.

Özellikle meslek içi eşitliği kaldıran; kamu kurumları avukatlarını ayrı bir sınıf haline getiren beşinci fıkra ile yerel mülki amire yargıç kararı olmaksızın seçilmiş yöneticilere işten el çektirme yetkisi veren altıncı fıkranın savunmanın

ATILÂ SAV
1982 - 1983

bağımsızlığı ve dokunulmazlığı ilkelerini ortadan kaldıracabilecek nitelik ve kapsamda olmaları kaygılarımızı artırmaktadır.

Amaçlananın “Güdümlü Savunma” olmaması gerekir. Yönetim güdümünde savunma olamaz. Böylesi yargı bağımsızlığını da zedeleyicidir.

SAVUNMA HAKKI - HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ

“Bir kişiye yapılan haksızlık, bütün topluma yönelen bir tehdittir”.

“Hak arama özgürlüğü ile savunma hakkı” uluslararası belgelerle olduğu gibi anayasalarla da kabul edilmiş klasik haklardandır. Anayasa’nın 31. maddesinde yer alan ilke, Tasarı’nın 35. maddesinde düzenlenmektedir.

Tasarı’da yer alması beklenen *“Savunma, suçlama ile başlar”* ilkesinin unutulmuş olmasını bir eksiklik sayıyoruz.

Gecikmiş ya da geciktirilmiş savunma çoğu kez görevini yapamaz.

“Devlet savunma hakkını engelleyici hâlleri kaldırıcı, savunma hakkının kullanılmasını sağlayıcı önlemleri alır.” hükmünün Anayasa’da yer alması düşünülmelidir.

Savunmanın suçlama ile başlaması; sorgulamada ve hazırlık soruşturmasında bazı yanlış uygulamalara ve yakınlara, yol açmaktadır. Özellikle sorgulamadaki *“işkence ve eziyet”* savlarının önlenememesi bundandır. Bu savlar ise duruşma aşamasında yargıcın görevini güçleştirmektedir.

Bu sakıncalı durumun nedeni çoklukla kolluk, güçlerince *“ikrar”*ın en sağlam kanıt sayılmasıdır. Bu yanlış, inancı gidermenin yolu ise işkenceyi yasaklayan Anayasa kuralına *“sanığın, ancak yargıç önünde veya seçtiği savunucusunun hazır bulunduğu sırada yaptığı, ikrar, kanıt sayılabilir”* kaydının eklenmesidir. Böylece sanığın, daha suçlama ve soruşturmanın başladığı andan kendi seçtiği savunucusunun, yardımından yararlanması sağlanacaktır.

Savunma özel bir bilgi ve uzmanlık işidir. Savunmasını kendi yapamayacaklar için savunucu seçmek hakkının da açıkça Anayasa'da yer alması yerinde olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki kural şöyledir:

"Herkesin kendini, savunmak veya kendi seçeceği bir savunucunun; savunucu tutmak için akçalı olanaklardan yoksun iee ve adaletin selâmeti gerektiriyorsa mahkemenin seçeceği bir avukatın, yardımından yararlanmak hakkı vardır".

Bu konuda İtalyan Anayasası'nın 24. maddesi de benimsebilir.

"Davanın her hal ve şamasında savunma dokunulmaz bir haktır. Özel kurumlar yoksullara, her türlü yargı mercileri önünde yurttaşların haklarını aramak ve savunmak için gerekli olanakları sağlar".

Adli yardım konusunda görev baroların ve onların birliğindedir. Bu görevi kapsayacak bir düzenleme için önerimiz şudur:

"Davanın her hal ve şamasında savunma, dokunulmaz bir haktır! Herkesin kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunucunun yardımından yararlanmak hakkı vardır.

Barolar ve Türkiye Barolar Birliği her türlü yargı ve adalet mercileri önünde yurttaşların, haklarını aramak ve savunmak için gerekli olanakları sağlar. Parasal olanaklardan yoksun bulunanların da eşit biçimde bu haktan, yararlanmalarını sağlamak görevi Devletin ve bu kuruluşlarındır."

YARGILAMA BİRLİĞİ

"Yargı yetkisi" Anayasa'da "mahkeme"lere tanınmıştır. Ancak bu ilke de mahkeme niteliğinde olmayan kuruluşlara yetki tanıyan yasaların varlığını önleyememiştir. Bu nedenle "mahkemelerden başka kuruluş ve mercilere yargı niteliğinde yetki

ATILÂ SAV
1982 - 1983

verilemez" hükmünün Anayasa'da yer alması yerinde olacaktır.

2575-2577 sayılı yasalarla yeniden düzenlenen idari yargı ile sakıncalı durum bir ölçüde giderilmişse de bu kez "yargıç" olmak üzere eğitilmemiş kimselere yargıçlık yolunun açılması sakıncası belirmiştir. 2577 sayılı Yasa'yla bir kerelik, kazanılmış haklar korunurken 2661 sayılı Yasa'yla, Hâkimler Kanunu'nda yapılan değişiklik hukuk öğrenimi yapmamış kimselerin yargıçlık görevine atanmalarını kurumlaştırma yolu açılmış bulunmaktadır.

Tasarı'nın 173. maddesinde yer alan "yargı yetkisi meslekten hâkimler eliyle yürütülür" ilkesinin ardından gelen "ancak idare ve vergi mahkemelerinde nitelik ve özellikler, iş ve çocuk mahkemelerinde zorunluluk sebebiyle, meslekten olmayanların da görev almaları mümkündür" ayrık kuralı ilkeyi zedeleyecek genişliktedir. Bu mahkemelerde, özellikle çocuk mahkemelerinde uzman danışmanlar çalışabilirler. Ancak "yargıçlık" da bir uzmanlık konusudur. Yargılama ve hüküm verme uzmanlığı belli bir eğitim ve öğrenimi zorunlu kılar. Tıpkı savunma gibi, yargıçlar da bu işe elverişli özel eğitim görmüş olmalıdır. Yargıç, uzman danışmanın görüş ve yardımından yararlanabilir. Ama hüküm verme görevini devredemez, başkasına bırakamaz.

"Hâkimler hukuk öğrenimi yapanlardan seçilir" yolunda bir kuralın tasarıda yer alması yargılama birliği ilkesini sağlamlaştıracaktır; ve her türlü yozlaşma eğilimini önleyecektir. Mesleğin saygınlığı böylece korunabilir.

ANAYASA MAHKEMESİ

Konuşmamın bu bölümünde Anayasa Mahkemesi ile ilgili görüşlere, de yer vermek istiyorum.

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi 1961 Anayasası ile kurulmuş bir Yüksek Yargı organıdır.

Yasama'nın yargısal denetimine her hukuk devletinde gerek duyulmuştur.

"Yasaların Anayasa'ya aykırı olmaması" kuralı 1924 Anayasası'nda da yer alıyordu. Ancak bu karalın yaptırımı ve denetleme yolu belirsiz olduğu için kuralın uygulanamaması durumu ortaya çıkmıştır.

Ulusal egemenliği kullanan TBMM'de çoğunluğun oyunun "hukuk"la sınırlanamaması tehlikesi "Hukuk Devleti"ni tehlikeye düşürmüştü. Salt çoğunluğun oyu, hukukun üstüne çıkabilmiştir. Bu deneyimlerin de ürünü ve sonucu olan Anayasa Mahkemesi kuruluşundan bu yana görevini başarıyla yapmıştır. Kuşkusuz bunu söylerken Yüksek Mahkeme'nin bütün kararlarını benimsediğimizi söylemiş olmuyoruz. Her mahkemenin olduğu gibi Anayasa Mahkemesi'nin de tartışılabilir; tartışılması gereken kararı vardır. Tartışma, eleştirme ve değerlendirme bilimsel, akademik ve yargısal düzeyde yapılmalıdır da.

Bu tür tartışmalar bilimsel yansımalarını bulur. Bunun sonucunda inançlar, görüşler, kararlar gelişir, evrim geçirir, değişir. Anayasa Mahkemesi'nin kararları arasında da bu anlamda eleştirilenleri olacaktır. Bu bir sağlık belirtisidir. Önemli olan Yüksek Mahkeme'nin kurumlaşma yolundaki evrimidir. Bu, olumlu bir evrimdir. Yirmi yıllık gelişme sonucu Anayasa yargısı övünülecek-bir "kurum" olmuştur.

Anayasa Tasarısı'nda bu kurumun bugüne kadar ki evrimini ve gelişmesini yok edebilecek bir düzenleme yapılmış olmasını kaygı ile karşılamamak elde değildir.

Unutulmamalıdır ki, demokrasi aynı zamanda bir "kurumlar rejimi"dir. Kurumların yıkılması değil, sağlamlaştırılması rejimi güçlendirir.

Anayasa Mahkemesi'nin bütün üyelerinin seçiminin yürütme erkinin başına bırakılması "Hukuk Devleti" ile olduğu gibi "yargının bağımsızlığı" ile de bağdaşamayacaktır.

Yüksek Mahkeme'nin görev alanının daraltılması yolundaki eğilim ve anlayışa katılmak da güçtür. Asıl olan

ATILÂ SAV
1982 - 1983

Anayasa'ya aykırı yasa yapılmamasıdır. Yapılmış olanlar varsa onların da hukuk düzeninde uzun süre yaşamaması, uygulama olanağı bulamamayıdır.

Biçim yönünden denetlemenin yasanın yayımıyla sınırlandırılması da bu ilkeyi zedeleyecektir. Biçim özden ayrılmaz. Biçim yönünden zorunlu kurallara uymadan yapılmış bir yasanın, öz bakımından ulusal iradeye tam uygun olduğu söylenebilir mi?

İDARENİN YARGISAL DENETİMİ

Anayasamızın öngördüğü "*Hukuk Devleti*"nin bir gereği de idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olmasıdır. Anayasa'nın 114. maddesinde yer alan bu ilkenin yürütmeyi de hukukla sınırlama amacına yönelik olduğu bilinmektedir.

Tasarıda bu ilke benimsenmemiş ve konmamıştır. Tasarının 153. maddesinde "*idarenin eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır*" kuralında "*her türlü*" deyiminin yer almaması bu kuraldaki mutlaklığı kaldırma amacına yöneliktir. Böylece ilkede açılan boşluktan idare'nin birçok eylem ve işlemlerinin, yargısal denetimin dışına alınması olanağı çıkacaktır.

Tasarıda idari yargının, karar ve yürütmenin durdurulması yolundaki yargısal yetkilerini kısan ve sınırlayan hükümlerin de yer alması hukukun üstünlüğü ilkesini zedeleyeceği gibi "*Hukuk Devleti*"nde de derin bir yara açabilecektir.

Hak arama özgürlüğünün ve yargının görev ve yetkilerinin kötüye kullanıldığı varsayımından yola çıkan bu anlayış 1960 öncesi deneyimlerini unutmuş, gözükmemektedir.

Konuşmamın başında da belirtmeye çalıştığım gibi temel ve güncel sorun olan Anayasa'yla ilgili değerlendirmelerimiz öbür konular şimdilik ikinci plânda tutmamıza yol açtı.

Adaletin gerek yapısal, gerekse işleyişten doğan sorunlarını aşmaya çalışmak görevimizi de unutmuş değiliz. Bun-

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

ların açıklanması, tartışılması ve giderilmesi yolundaki çalışmalarımızı ve çabalarımızı sürdürmekteyiz.

ATILÂ SAV
1982 - 1983

Yeni adalet yılında bütün adalet görevlilerine başarılı çalışmalar diler; önümüzdeki dönemin ulusumuza mutlu ve aydınlık günler getirmesi dileğiyle saygılarımı sunarım.

TEOMAN EVREN
(TBB Başkan Yardımcısı)*

1983 - 1984**
Yargı Yılı Açılış
Konuşması

* Sayın Atila Sav'ın siyaseti faaliyet için başkanlıktan istifa etmesinden sonra Yönetim Kurulu'nda yeniden görev bölüşümü yapılmış; Rahmetli Teoman Evren ve Sayın Güneş Atabay Başkan Yardımcılıklarına seçilmişlerdir. Rahmetli Teoman Evren kıdemli olması nedeniyle 1984 Şubat ayında yapılacak seçime kadar Başkanlık görevini yürütmüştür.

** 1983-1984 yargı yılı, Sıkıyönetim ile birlikte Kasım ayında yapılacak seçimler dolayısıyla törensiz açılacak iken, bir gün önce Sıkıyönetim Komutanlığı'nın izin vermesi üzerine sadece Yargıtay Başkanı'nun konuşması ile açılmıştır.

Devlet hizmetleri içinde yargı görevinin özel ve önemli bir yeri vardır. Devlet adalet için vardır, adalet devlet için. Toplum yaşamında adaletin eşitlik ve hakkaniyetle dağıtılması yargının görevini oluşturmaktadır.

Kamuoyu adaletsizlikle adaletten daha fazla ilgilenmektedir. Bir kişiye yapılan haksızlık bütün topluma yönelik bir tehdittir, Yargısal ve yönetsel adaletsizlik toplum düzenini bozan sebeplerin başında gelmektedir.

Gerçek adaletin bulunduğu yerde halkın her türlü sıkıntıya katlandığı görülmüştür. İnsanların yargıyı yüceltirken ve eleştirirken göz önünde bulundurduğu ölçü adalet, duygusudur. Kişinin gönlünde seçkin yer tutan adalet duygusu çeşitli kaynaklardan etkilenerek oluşmaktadır... Çevre etkilerinin, milli özelliklerin, kültür birikiminin dini inançların bu değer yargısının oluşmasında değişen ağırlıkta katkıları vardır. Vatandaşın yargıya verdiği değer o derece büyüktür ki çoğu kez davasını yargıç önüne götürür de adaleti Tanrı'dan bekler.

Adli yılbaşlarında hukuktaki yenilik gereksinmesi belirginleşmektedir. Yeni yılın adına uygun özlenen ve yıllardır beklenen değişikliklerle birlikte başlaması istenmektedir. Ancak ülkemizin adliyesi, kuruluşunda gösterilen özenden her gün biraz daha yoksun kalarak en bunalımlı devrini yaşamaktadır.

Yargı erki devletin, Anayasa'nın, insan onurunun koruyucusudur. Bütün denetim alanlarında görevini eksiksiz,

TEOMAN EVREN
1984 - 1985

yerine, getirebilmesi için bağımsızlığı gerekmektedir. Yargı bağımsızlığı yargıç güvencesi ile sağlanır. Yargıç karar verirken bilgi ve vicdanının sesinden başka hiç kimsenin etkisinde kalmamalı hiç kimseden çekinmemelidir. Tarihte bağımsız adaletten daha iyi düşünebileceğini sanan görüşlere rastlanmaktadır. Ancak her zaman bağımsız adaletten yana olan düşünceler haklı çıkmıştır. Yargıç güvencesi aslında adalet hizmetinin amacı olan vatandaşın teminatıdır. Yargının kendi kendisini idaresi adalet hizmetinden vatandaşın huzur duyması için zorunludur. Devletin temeli yargının adaleti gerçekleştirmesindeki başarı oranında sağlamlaşacaktır. Yargı idaresinin yürütmeye değme noktaları kesinlikle ayrılmalıdır.

Yargının bağımsızlığı yargıcın şahsından doğan iç etkenlere karşı da korunmalıdır. Son derece önemli, kutsal ve bu kadar değerli bir hizmetin görevlisi, görevinin büyüklüğü ile orantılı sorumluluk bilincinde olmak zorundadır. Yargıç güvencesi yargıca tanınmış bir imtiyaz ve ayrıcalık olmayıp hizmetin gereğidir. Yargıcın etkin şekilde denetlenmesi mükafat ve cezanın sağlıklı bir denetimin esaslarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Denetim kesinlikle yargının içinden oluşan "ADLİ İDARE" yetkililerince yapılmalıdır.

Bu gün hukuk alanında ciddi bir tehlike ile karşı karşıyayız. Bir yasanın yürürlükte olup olmadığını, değiştirilip değiştirilmediğini, hukukçuların bile bilebilmesi imkansızdır. Temel kanunlarımızın çoğu elli yılı aşan bir süreden beri uygulanmakta, öte yandan yeni bir kanun hemen değiştirilmektedir. Cumhuriyet devrinde kabul edilen kanunlarımız ise değişik dönemlerde aynı numara altında yayınlanmış, ilgilileri yanıltıcı nitelik taşımaktadır. Bir yasa ile yasa tekniğine aykırı olarak, pek çok kanunun değiştirildiği görülmektedir. Adaletin doğruyu bulması oldukça güçleşmektedir.

Yasaların özenle gerçekleştirilmesi zorunludur. Toplum hayatında bir süre yürürlükte kalan yasaların hatalı olduğu anlaşılacak değiştirilmesi ile haksızlıklar önlenememektedir. Zira yasa yeni statüler düzenlemiş, yeni haklar yaratmış, mevcut hakları ortadan kaldırmıştır.

Burada yeni Anayasamızla düzenlenen kanun kuvvetinde kararname yetkisinin çok özenli, amacına uygun ve istisnai konularda kullanılması gereğini vurgulamak isterim. Toplum, emrivakilerle karşı karşıya bırakabilecek kararnamelerin Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilmemesi, değiştirilmesi, mümkündür. Bu nedenle kişisel haklarla ilgili düzenlemelerde demokratik işlerlik ve etkileşimin gerekli bulunduğu konularda bu yetkinin kullanılması, sakıncalıdır.

Yargı yürürlükteki hukuka uygun, ancak fertlerin bilincinde yaşayan adalet duygusuna aykırı kararları için bile eleştirilmektedir.

Anayasaya aykırı olduğu tartışmasız kuralların hukuki yapıda, varlığını sürdürmesine neden olan düzenlemeler adalet için şanssızlıktır. Anayasa'ya, aykırı olduğu halde yargı denetimi dışında kalan kuralları her gün uygulamakta olan adliye mahkemelerinin saygınlığı sarsılacak çok haksız olarak günahı alınacaktır. Anayasa Mahkemesi'nin yasama tasarruflarına yönelik denetimi, hukukun üstünlüğü ilkesinin gerçekleşmesinde en önemli etkidir. Ayrıca yasaların yargısal denetimi iktidarları Anayasa'ya aykırı davranmak ithamından koruyan demokratik bir güvencedir. Anayasa Mahkemesi'nin denetim alanının genişletilmesi ve mahkemeye başvurma olanaklarının artırılması yasalardan doğan adaletsizliğin önlenmesi açısından büyük yarar sağlayacaktır. Asıl olan Anayasa'ya aykırı yasa yapılmamasıdır.

İdarenin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimi dışında kalamayacağını belirten kural devlet gibi güçlü bir kuruluş karşısında, fert gibi güçsüz bir varlığın haklı çıkabileceği hukuk düzenine inanılmış olmasının sonucudur. Böyle bir denetim devlet ile fert arasındaki ilişkiyi güçlendirecektir. Haksızlık kadar kişiyi bunaltan yaşama şevk ve sevincinden uzaklaştıran bir başka neden düşünülemez. Devletin haksızlığı çok daha büyük boyutlara varan hoşnutsuzluklara neden olmaktadır. Devlet büyük gücünü kullanırken eşit şartlarda vatandaşla yargı önüne çıkmağa hazır olmalıdır. İdari yargının denetim alanını daraltmak, yargının kendisini yürüt-

TEOMAN EVREN
1984 - 1985

menin yerine koyduğu iddialarını ileri sürmek bilim dışıdır. Hukuka aykırılık arttıkça, yargının yürütmenin yerine geçtiği iddiaları yoğunlaşmaktadır. Yargının yürütmenin ve yasamanın yerine geçtiği yolunda itirazlar demokratik hukuk ilkelere aykırıdır. Eğer Anayasa Mahkemesi bir kanunu veya kanun hükmünü, Danıştay bir idari tasarrufu iptal etmiş ise yüce mahkemeler yasamaya da yürütmeye de müdahale etmişlerdir. Bunu sistemin tabii sonucu saymak gerekir. Aksini kabul edersek yüksek mahkemeler karar olanağını yitirmiş olurlar.

Çok zaman, yasama kuvveti ile yürütme, çoğunluğun baskısı altında tek güç haline gelebilmiştir. Böyle zamanlarda kuvvetler ayrılığını sadece yargı gücünün diğerlerinden ayrıldığı temsil edebilmiştir. Yargının güçler ayrılığının tek temsilcisi olarak görülmesi azınlığın haklarının korunmasında büyük güvencedir. Yargının güçler ayrılığının tek temsilcisi kalabilmesini engellemek özlemi haksız eleştirilere neden olmaktadır.

Toplumumuzun adaletten şikayetçi olmadığını söylemek olanaksızdır. Hukuk ve ceza davalarının adalete güveni sarsacak derecede uzamakta olduğu tartışmasız kabullenilmektedir. Geciken adalet başlı başına adaletsizlik yaratmaktadır. Özellikle para değerinin çok büyük enflasyonist baskı altında bulunduğu Ülkemizde, kazanılan hak beklenenin çok gerisinde kalmaktadır. Yargının hiçbir halde hak arayanı tatmin etmesi mümkün olamamaktadır.

Ceza adaleti alanında da yargılamanın uzamasından yakınılmakta, gecikerek verilen cezalar kamu düzenini bozmaktadır. Geçen uzun zaman içinde kamu vicdanı suçluların cezalandırılması konusunda duyarlılığını kaybetmektedir. Haklı, olarak verilen cezalar bile eleştirilmekte suçsuzların uzun süren duruşmalar boyunca aklanmalarının gecikmesi hatta tutukluluk hallerinin devamı üzüntü kaynağı olmaktadır. Bütün bunların dışında ülkemizde adli hata oranının azımsanamayacak boyutta oluşu çok önemli bir yakınma konusudur. Cezai davalarında yakınmaların önemli nedeni Ül-

kemizde adli zabitanın idari zabıtanın ayrılmamış olmasında görülmektedir. Yürütmenin yargıya müdahalesi görüntüsü uyandıran bu duruma kesinlikle son verilmelidir.

Mahkemeler ceza ve hukuk ayrımı yapılmadan ilmin gelişmelerinden ve olanaklarından yararlandırılmalıdır. Yargının insan kafasının ve adalet duygusunun yarattığı çok değerli birikimlere yabancı kalarak gelişmesi düşünülemez.

Davaların gecikme nedenini sadece adalet hizmetinde çalışanlarda aramak doğru değildir. Adalet binaları yetersiz ve hizmetin vakarına uygun bulunmamaktadır. Adalet için aşağılayıcı, görevliler için şevk ve onur kırıcı, hizmet için yetersiz binalarda yüce mahkemeler Türk milleti adına yargı erkini kullanmaktadırlar. Adliye büyük bir ihmal ile kaderine terk edilmiş durumdadır. Bu kadar önemli bir göreve memur edilmiş kişilerin bu derece terk edilmiş olmalarının onlarda yarattığı hayal kırıklığını, ruhsal çöküntüyü, bunun göreve etkisini mutlaka nazara almak gerekmektedir. Adalet ucuz bir kamu hizmeti değildir. Toplumca özveri ister. Diğer devlet dairelerine kıyasla adliye binalarının ve çalışma koşullarının Türk adaletine nasıl yakıştırılabildiğini anlamak imkansızdır. Binalara ait bütçe Bayındırlık Bakanlığı'ndan alınıp Adalet Bakanlığı bütçesine aktarılmalı, Türkiye genelinde adalet binalarının gereken duruma getirilmesi için belli bir plan hazırlanmalıdır.

Adliyenin yükü altından kalkılamayacak hale gelmiştir. Bu yükün azaltılması olanakları araştırılmalıdır. Ceza ve hukuk davalarında yargı öncesi önleyici müesseselere yer verilmesi gerekmektedir. Bu yöntemin toplumsal yararı da büyüktür. Çünkü her dava kesin hükümle de sonuçlansa ardında küskünlükler bırakmaktadır.

Sarığın mahkemeye sevkinden önceki aşamada gerekli kararlar için bir hâkimlik ihdası şartı ile sorgu hâkimliği kaldırılmalıdır. Toplu hâkim usulü artık hukuk ve ceza davalarında terk edilmelidir. Sorumluluğun yaygınlaştırılması sakıncalar yaratmıştır. Tek hâkimliğe geçiş yargıç sıkıntısını

TEOMAN EVREN
1984 - 1985

giderebileceği gibi, daha çok davanın görülebilmesini sağlayacaktır.

Görülen odur ki mevcut mahkeme teşkilatı ile hızlı adil doğru bir adaletin sağlanması oldukça güçtür. Adli yargı alanında Yargıtay'ı da içine alan yeni bir mahkemeler kuruluş kanununun gerçekleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Adliyenin içinde bulunduğu bütün olumsuz koşullarla birlikte her geçen gün yargıç açığı büyümektedir. Yargıçların mesleğe alınmalarında titiz bir seçim yapılabilmesi imkansızlaşmaktadır. Yargı bağımsızlığını tartışılır duruma getiren düzenlemeler değişmedikçe doyurucu bir adaletten söz edilemez. Hukukçu olmayan kimselerin yargıç olmasına olanak tanınması önemli bir yanlıştır. Uygulama bütün yargı alanında olumsuz etkilerini göstermektedir. Yargıçları rahatsız eden ortam hızla gelişmekte, parasal tatmin ön plana alınmaktadır. Elbette yargıçların aldıkları paralar hizmetin önemine ve onuruna göre azdır. Ancak sorun salt parasal değildir: Sorunun parasal düzeye indirgenmesi tehlikeli sonuçlar doğuracak istidattadır. Yargıçlığın onursal doyum sağlayan niteliklerinde, heves ve moral kırıcı değişikliklerin olumsuz etkisi giderilmelidir.

Yargı savunma üzerine kurulur. Savunmaya önemine uygun yer vermeyen bir yargılamanın çağdaş doğru ve adil olduğundan bahsedilemez. Vatandaşın haksızlığa uğramasının önlenmesi yargının temelidir. Ülkede bir tek masum insan cezalandırılmış ise o ülkede herkes suçludur sözü önemli bir gerçeği dile getirmektedir. İşte bu nedenle yargı savunma temeli üzerine kurulmalıdır. Demokratik bir ülkede savunmanın yeri temel kurumların yanındadır. Bu anlayış içe indirilmedikçe adaletten, demokrasiden ve hukukun üstünlüğünden bahsedilemez.

Bağımsız yargı bağımsız savunmayı zorunlu kılar. Yasaya göre: *"avukatlık kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Avukat görevini yerine getirmekte bağımsızdır"*. Yüklendiği kutsal savunma görevi gereği avukat insanların en çok özgürlük, bağımsızlık ve dokunulmazlığa sahip olması gerekenidir. Tür-

kiye baroları ve Barolar Birliği, Anayasa ile getirilen düzenlemelerle, Adalet Bakanlığı'na tam bağımlı hale getirilmiştir. Yeni yasal düzenlemeler Anayasa'nın öngördüğü amacı da aşmıştır. Avukatlık Yasası'nın 154. maddesi 3003 sayılı Yasa ile değiştirilerek belli suçlardan sanık olanların işten yasaklanmasını zorunlu kılan yaptırımlar gerçekleştirilmiştir. Bu suçlar içinde para cezasını gerektiren suçlar dahi vardır. Meslektaşlarımızın mahkum olsalar bile avukatlık yapmalarına engel, teşkil etmeyen suçlardan itham edilmeleri halinde işten yasaklanmalarını hukuka uygun bulmak olanaksızdır. Unsurları fevkalade elastiki suçların işlendiğinin sadece iddia edilmiş olmasının mesleğin yapılabilmesini engellemesi yalnız meslektaşlarımızın değil savunmaları üslenilen kişilerin de haklarını tehlikeye düşürebilecektir. Başka hiçbir mesleğe reva görülmeyen bu kural mesleğin ve meslektaşlarımızın tepesinde Demokles'in kılıcı gibi sallanmakta ve bir tehdit oluşturmaktadır.

Hukukun üstünlüğü için mücadele büyük bir borcun ödenmesi çabasını temsil etmektedir. İnsan insana mutlaka bir şey borçludur. Türk milletine karşı en büyük borç Türk hukukçularının omzuna yüklenmiştir. Bu borç ödenecektir. İnsanlığın davası demokrasinin bütün koşulları ile gerçekleşmesidir.

Yeni adalet yılında bütün adalet görevlilerine başarılı çalışmalar diler, önümüzdeki dönemin ulusumuza mutlu ve aydınlık günler getirmesi dileğiyle saygılarımı sunarım.

Yeni "Adalet Yılı"nın ülkemize mutluluk getirmesini meslektaşlarım adına yürekten diliyorum. Asırlarca bütün dünyada övünç kaynağı olmuş, Türk adaletini sürdürebilmek sorumluluğunu, yargıç, savcı, avukat olarak bu gün daha bilinçli bir şekilde duymaktayız.

"Bir kişiye yapılan haksızlık topluma yönelen tehdittir" önemli bir gerçeğin ifadesidir. Adaletsizliğe karşı yargı görevinin onurlu mensupları, her zaman güven veren, saygı uyandıran, sorumluluk bilinci içinde olmak zorundadırlar. Bütün hukukçuların, toplum huzurunu sağlamakta birleşecekleri tek ölçü "hukukun üstünlüğü" inancıdır.

Toplumda düzen sağlayan hukukun amacı, ideale yakın düzeyde, adaleti sağlamaktır. Adaletin sağlanması, yasaların kabulünden, çekişmelere uygulanmasına ve yargı kararlarının icrasına kadar çeşitli aşamalarda gerçekleşir.

HUKUK DEVLETİ

Devlet güçlerinin bütünü üzerinde denetim olanağı sağlayan hukuk devleti kavramı hukukun üstünlüğü fikrinin kurumlaşmış şeklidir. Hukuk devleti kavramı insanlık tarihinin yüce bir aşaması olarak, hızlı bir gelişme süreci içerisinde. Hukukun üstünlüğü idealinin demokratik ülkelerde kazandığı hız mutlu ve büyük bir gelişmenin müjdecisidir. Devlet de hukuk da aslında insanların mutluluğu içindir. Hukuk

TEOMAN EVREN
1985 - 1986

devleti fikri insanları çok daha mutlu kılmak düşüncesinin ürünüdür.

Adaletli bir düzen kurmak, severek katlanılan bir yön-temin kurallarını saptamak, sevinç ve sevgi içinde yaşanan bir ortam yaratmak demokratik hukuk devletinin bilimsel ve çağdaş niteliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Hukuk devleti kavramı öncelikle yasaların egemenliğini, ayrıcalıksız ve duraksamadan herkese eşit olarak uygulanmasını gerekli kılar. Yasaların egemenliği yeterli olmayıp, tümüyle adalet fikrine, hukukun evrensel kurallarına bilimsel gerçeklere de uygunluğu zorunludur. Bunun içindir ki hukuk devletinin yapısında, hukukun üstünlüğü ilkesi yasaların egemenliğinden çok daha yüce bir kavramı simgelemektedir.

Hukukçunun görevi sadece yürürlükteki kuralları uygulamakla kalmamakta, yasaların ideal hukuka uydurulması çabalarını da kapsamaktadır. Hukukun dinamiğinden kaynaklanan bu itici güç sürekli iyiye, güzele ve ideal adalete yönelecek, daima yücelecek ve beraberinde toplumu da yüceltecektir.

Günümüzde hukukun saygınlığı sarsıntı geçirmekte, hukukçular, adalet sorunlarına eğildikçe içlerinde bir burukluk duymaktadırlar. Zaman zaman hukuk göz ardı edilebilmekte, bazen bir engel olarak görülmekte, küçümsenmektedir. Gizli ve gelişmiş güzel çalışmalar sonucunda, gerekli tartışma, inceleme ve araştırma yapılmadan hazırlanan pek çok yasa, yasa gücünde kararname, birden bire yürürlüğe konulmakta, bir-biri ile ilişkisi olmayan yasalar bir yasa ile hukuk tekniğine aykırı olarak değiştirilebilmektedir. Normlar hiyerarşisinde etkinliğini yitirmiş, uygulama olanağı kalmamış pek çok yasa varlığını sürdürürken, amacına ulaşamayan, acele ve dikkatsiz hazırlanmış yasaların birkaç kez değiştirildiğine tanık olmaktadır.

Anlaşılamayan kuralların uygulanmasını sağlamak için çıkarılan tebliğler, genelgeler ile hukuk düzeni alt üst olmak-

tadır. Bu kargaşanın çözümlenemeyecek boyutlara vardığını, altını-çizerek vurgulamak gereğini duymaktayım.

YARGI DENETİMİ

Demokratik hukuk devletinde yargı gücünün bütün güçleri denetleme işlevinin sınırı ve olanakları ile derece geniş ise yönetimde hukukun egemenliği o derece etkin olmaktadır. Yargı bir yandan yasama ve yürütme güçleri üzerinde denetim görevini yerine getirirken diğer yandan devletin yetkileri ile vatandaşın temel hakları ve özgürlükleri arasındaki duyarlı dengeyi sağlamakta ve sürekli korumaktadır. Ayrıca vatandaşların birbiri ile ve devletle aralarında çıkan uyuşmazlıkları kesin olarak çözmektedir. Bu nedenle mahkemele-
rimize ve yüksek mahkemelerimize büyük görevler düşmektedir, özellikle Anayasa Mahkemesi büyük sorumluluklarla karşı karşıyadır.

Adaletin, hakkaniyet, eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun dağıtılmadı çabası insanlığın tarih boyunca en kutsal savaşı olmuştur. Her insanın, her an muhtaç bulunduğu adalet kavramına can veren ruh katan, dürtüst, yürekli ve çalışkan yargıçlardır. Adil mahkemelerin kişiye ve topluma verdiği gönül ferahlığı yanında devlet çatısının en sağlam direğini oluşturduğunu da bilmekteyiz.

Yargı bu derece önemli kamusal görevini, dünyada hiçbir meslek mensubuna tanınmamış yetkilere sahip yargıçlar eliyle yürütmektedir. Görevin önemi, yargıya bağımsızlık, yargıca güvence tanınmasını gerekli kılmıştır. Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi kişisel imtiyazlar olmayıp, gerçekte hizmetin amacı olan vatandaşın teminatıdır.

12 Eylül öncesinin hepimize büyük ıstırap veren olayları, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi alanında tartışma konusu olabilecek anayasal değişikliklere neden olmuştur. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşması ve çalışması yargı ve yargıç için gerekli bağımsızlığı ve güvenceyi sağlamak konusunda huzur vermekten, uzaktır. Siyasi bir

TEOMAN EVREN
1985 - 1986

şahıs olan Adalet Bakanı bu Kurul'un Başkanı, memur statüsündeki Bakanlık Müsteşarı Kurul'un üyesidir. Kurul'un diğer üyeleri yüklü yargısal görevleri ile birlikte ek iş olarak görev yapmaktadırlar. Kurul müstakil bir teşkilâta, sekretaryaya, personele sahip değildir Kararnameler Bakanlık bünyesinde, özlük işlerince hazırlanmakta, günlerce Başbakanlıkta incelemeye tabi tutulmakta, bu aşamada gerçekten kaygı verici söylentiler ortaya atılmaktadır. Bu yapısı ile Kurul'un gelecekte çok önemli sorunlar yaratacağını bu günden belirtmekte¹ yarar görmekteyiz. Kurul kararlarının yargı denetimi dışında bırakılması, adalet dağıtmakla görevli insanlara karşı adaletsiz, ağır bir sonuçtur.

Yargı alanında huzursuzluk giderek artmaktadır. Büyük boyutlara vardığı yetkililerce ifade edilen yargıç açığı, toplu; ayrılmalar şekline dönüşen istifalarla, alabildiğine çoğalmaktadır. Fevkalade sakıncalı bu olumsuz gelişmenin yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencesini tartışılır kılar ortamdan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'mızın 140. maddesi "*Hâkim ve Savcılarının özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.*" şeklindedir. Bu anayasal kurallara rağmen kanun gücünde kararnamelerle yargıçların özlük işleri düzenlenmekte, eşitsizlik yaratılarak haklar verilmekte ve hatta verilen haklar geri alınmaktadır. İsmi ne olursa olsun, kanun gücünde kararname bir hükümet tasarrufudur. Böyle bir tasarrufla yargıçların özlük işlerinin düzenlenmesi Anayasaya aykırıdır.

Üst üste çıkarılan kararnamelerle yargıçlar arasında önemli ayrıcalıklara neden olunmuş daha da önemlisi giderilmesine olanak bulunmayan huzursuzluklar ortaya çıkmıştır.

YARGILAMANIN GECİKMESİ

1986 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle yargının hızlandırılması amaçlanmıştır. Değişiklikler amacına ulaşmamış, yargıyı hızlandıracak

yerde önemli karışıklıklara neden olmuştur. Hiçbir istatistik verisine dayanmadan sulh mahkemelerinin yükü altından kalkılamayacak oranda ağırlaştırılmış, değişiklikler hak ve adalet anlayışı bir yana bırakılarak parasal zemine oturtulmuştur. Para insandan insana değişen kıymet ifade ederken hakkın önemi ve kutsallığı parayla ölçülemeyeceği gibi değişken de değildir. Herkesin hakkı kendisi için önemlidir.

Kesin hüküm sınırının bu gün için 100.000 TL'na, 4 yıl sonrası için 5.000.000 TL'na çıkarılmasının adalet anlayışı ile ilgisi söz konusu olamaz. Yasa ile 5 yıl sonrası için parasal barajları arttıran kurallar getirilmiş olmasının anlaşılır yanı yoktur.

Yakın bir geçmişte 30 güne çıkarılan temyiz süresi yeniden 15 güne indirilmiştir. Oysa yargılamanın uzamasından yakınmalar günlerle değil yıllarla ilgilidir Bir duruşmanın 4 ay ertelendiği bir ülkede, temyiz süresinin 15 güne indirilmesi ile yargı hızlandırılmaz. Kaldı ki bu süre, tebliğden itibaren başlamaktadır. Ülkemizde ilâmların tebliğe verilmesindeki gecikme çok önemli bir sorundur. Bu nedenle kararların kesinleşmesi yıllarca uzamaktadır.

Temyiz süresi 15 güne indirilirken eşitlik ilkesi zedelenmiş, kamu kurum ve kuruluşları lehine ayrıcalık getirilerek bunlar için temyiz süresi 30 gün olarak tanınmıştır. Böyle bir ayrıcalığın sebebini anlamaya ve makul karşılamaya imkan yoktur. Bu kurumların büyük çoğunluğu harç ödemekten bile istisna edilmiştir. Bütün davaları avukat aracılığı ile izlenmektedir. Daha fazla korunmaya muhtaç yoksul, bilgisiz, köylerde oturan her türlü ulaşım olanağından yoksun vatandaşlar vardır. Yargı önünde sorumlu yöneticisi, temsilcisi, görevli hukukçusu bulunan, devletle vatandaş arasında böyle bir ayırım, eşitlik ilkesine önemli bir aykırılık olarak ortaya çıkmıştır.

Daha önemli bir ayrıcalık Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 13. maddesinin düzenlenmesi sırasında Adalet Bakanlığı'nca yaratılmıştır. Devlet ve diğer, kamu tüzel kişileri hakkında yapılan icra takiplerinden önce ilgili kuruma

TEOMAN EVREN
1985 - 1986

başvurulması ve bir ay içinde sonuç alınmamış olması gerekli görülmüştür. Bu kural kişinin icraya başvurma hakkını engelleyecek derecede büyük bir eşitsizlik ve aynı oranda önemli bir hukuka aykırılıktır. Fert ile devlet kurumları arasında yargı karşısındaki eşitlik ilkesini yaralayan uygulamalar mutlaka kesin surette ortadan kaldırılmalıdır.

Burada yargılama harçları konusuna da değinmek gerektiğini duymaktayız. Harçlar Kanunu yargıya tahsildarlık görevi yüklemiştir. Hatta bu konuda o derece ileri gidilmiştir ki davasını kazanan kimsenin karan tebliğe çıkarabilmesi için öncelikle diğer tarafın borçlu olduğu mahkeme harcını ödemesi öngörülmektedir. Yoksulluk ve çeşitli nedenlerle bu harçların ödenmemesi yüzünden kararlar tebliğe verilememekte ve yargılama alabildiğine uzamaktadır.

Kararların temyizi aşamasında alınması gereken temyiz harcının peşin yargı harcının tamamı mı, bütün yargı harcının tamamı mı olduğu konusunda mahkemelerdeki uygulama çelişkilidir. Temyiz hakkının kullanılması bazı mahkemelerde yargı harcının tamamının alınması şeklinde sürdürülmektedir. Böyle bir uygulamanın hak arama özgürlüğüne önemli bir engel teşkil ettiği açıktır. Bu gün Ankara Adliyesi'ndeki çeşitli mahkemeler arasında dahi uygulamalar görülmektedir. Yargıtay kararlarına, ilmi görüşlere rağmen uygulama birliği sağlanamamıştır. Yüksek Yargıtay'ımızın yeni yargı döneminde bu konuyu kesinlikle çözmesi büyük yararlar sağlayacaktır.

ÜST MAHKEMELER KANUN TASARISI

Konuşmamda Büyük Millet Meclisi'ne sunulmak üzere hazırlanarak Başbakanlığa gönderilmiş olan "*Üst Mahkemeler Kanun Tasarısı*"na değinmek gerektiğini duymaktayım. Ülkemizde hukuk ve ceza davalarının çok büyük zararlara, hatta facialara yol açacak ve devletin saygınlığına gölge düşürecek derecede geç işlediği, ağır sonuçlandığı, tartışmasız kabul edilmektedir. Bu olgunun ne gibi önlemlerle giderilebileceği konusunda tartışmalar sürüp gitmektedir. Ülkemizde dava-

ların uzaması nedenleri arasında önem ve etkinlik açısından öncelikli olanlar vardır. Üst mahkemelerin yokluğu hiçbir zaman başta gelen etkenler arasında düşünülmemelidir. Hatta kurulacak mahkemelerin davaların uzamasında yeni bir neden oluşturacağı akıldan uzak tutulmamalıdır. Devletin varlığını tehlikeye düşürecek kadar önemli boyutlara ulaşan yargılamanın ağır işlemesi, hakkın elde edilmesinin pek fazla gecikmesi, hatta gecikme yüzünden elde edilen hakkın değerinin hiçe inmesi olgusu, her şeyden önce insan sorunu ile ilgilidir.

Kurulması düşünülen üst mahkemelerin, bazı konularda kontrol mahkemesi, bazı konularda ise karar mahkemesi olarak görev yapacağı anlaşılmaktadır. Görevdeki bu çeşitlilik pek çok karışıklığa neden olacak yapıdadır. Ülkemizde mevcut olan istinaf mahkemelerinin 1924 yılında davaların uzamasına neden olduğu gerekçesi ile kaldırıldığı bilinmektedir.

"Üst Mahkemeler Kuruluş Yasası" hukuk ve ceza usulü yasalarında çok önemli değişiklikler getirmektedir. Usul yasalarını sistem olarak değiştiren düzenlemeler bu yasalar dışında yeni bir yasa ile gerçekleştirilmektedir. Yöntem önemli karışıklıklara neden olacaktır. Ülkemizde zaten çok çeşitli mahkemeler görev yapmaktadır. Bu yüzden icabî ve selbî ihtilâflar büyük boyutlara ulaşmıştır. Uyuşmazlık mahkemesine daha sık ve daha çok başvurulacak, içtihat aykırılıklarının giderilmesi, de zaman alacaktır.

Yargıtay Kuruluş Yasası'nın da Üst Mahkemeler Kuruluş Yasası ile birlikte değiştirileceği ve bir süre Yargıtay'a üye seçiminin durdurulacağı anlaşılmaktadır. Böyle bir uygulama yeni ayrılmalara neden olacak, yargıç açığı alabildiğine çoğalacaktır. Ülkemiz bu günkü şartlar içinde üst mahkemelerin kurulmasına hiçbir bakımdan hazır değildir. Yargının gereksinme duyduğu tüm olanaklar sağlanmadan, gerekli hazırlıklar yapılmadan, yeni bir mahkemeler kuruluş kanunu gerçekleştirilmeden, usul yasaları yeniden düzenlenmeden, üst mahkemelerin kurulması yarar yerine zarar getirecek, davaların daha da uzamasına neden olacaktır.

TEOMAN EVREN

1985 - 1986

SAVUNMA

Ülkemizde adaletten çok adaletsizlikten söz edilmesinde savunmanın yerinin ve yetkilerinin hizmetin gerektirdiği oranda düzenlenmemiş olmasının payı büyüktür. Hukuk ve ceza alanında savunmanın yeri ve yetkileri bakımından yasalarda büyük boşluklar bulunmaktadır. Adaletsizliğin önlenmesinde en etkin çare savunmanın görevini eksiksiz yapabilmesindedir. TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ, YARGI SAVUNMA ÜZERİNE KURULUR iddiasında, savunma üzerine kurulmuş bir yargılamanın uğraşı içindedir. Avukatlık Yasası'nda gerçekleştirilen olumsuz değişikliklerden bir kısmının iptali yargı denetiminin yararı yönünden belirgin bir örnek olduğu gibi savunmanın geleceği açısından umut verici gelişmedir.

Ceza muhakemeleri usulü hukuku bütün ülkelerde, demokratik düşünce ve uygulamalarla yakın ilişki içinde ve anayasalarda yer alan özgürlük anlayışının etkisi altındadır. İnsan, onurunun korunması, insanın en büyük değer olması, savunma hakkının kutsal niteliğini oluşturmakta, bu hakkın temel hakların en önemlisi olarak tanınmasını zorunlu kılmaktadır. Düşünce, vicdan, söz ve yazı özgürlükleri ile yakın ilişkisi bulunan savunma hakkının, işlevini yapabilmesi bu özgürlüklerin en geniş anlamda kullanılabilir olmasına bağlıdır. Ülkemizde savunma, görevin gerektirdiği yasal olanaklara kavuşmadığı gibi, mevzuatımızda savunmayı engelleyen kurallar varlıklarını sürdürmekte, uygulamada ise görevlilerin yapılarından kaynaklanan subjektif güçlüklerle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu yüzden yasaların tanıdığı hakların, kullanılmasında, bile meslektaşlarımız engellerle karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye'mizde "savunma makamı" yasalarla düzenlenmiş gizlilikten şikayetçidir. İdarî davalarda, taraf kamu kurumunun dosyaya sunduğu belgelerin gizli olduğunun belirtilmesi halinde bu dosya ve belgelerin savunma görevlilerine inceltirilmemesi gibi bir düzenleme söz konusudur. Önce Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda yer alan bu kural,

daha sonra Danıştay Kanunu'na bir fıkra eklenmek sureti ile aktarılmıştır. Savunma özgürlüğü açısından büyük bir engel oluşturan düzenleme, İdari Yargılama Kanunu'nun 20. maddesine aynen alınmıştır. İnsanlar idare mahkemeleri önünde gizli belgeler ile suçlanabilmekte ve mahiyetini bilemedikleri bu delillere karşı kendilerini savunma olanağından yoksun bulunmaktadır. Böyle bir kuralın ne derece sakıncalı olduğunu, idarenin takdir hakkına dayanarak gizlilik damgası vurduğu her delilin incelenmesine olanak bulunmadığını, ancak itham için delil teşkil ettiğini belirtmekle yetineceğim.

Hazırlık soruşturması güvenlik görevlilerince yürütülmektedir. Bu aşamada Cumhuriyet savcılarının sahip oldukları yetkilerin kolluk gücüne devredilmiş bulunduğu görüntüsündeki uygulama sürmektedir. Sanık her türlü savunma olanağından yoksun bir halde itham edilmekte ve aleyhinde deliller toplanmaktadır. Bu kapalı devrede adli hatalara neden olan ağır koşullar oluşmakta, savunmanın gerçeği ortaya çıkarması güçleşmektedir, itham ile savunmanın aynı anda başlaması ilkesi artık ülkemizde uygulama ya konulmalıdır.

Yargılama aşamasında da savunmayı kısıtlayan kurallar yürürlükte. Özellikle savunma sınırının aşılması gibi genel bir düşünceden hareketle savunmanın takdire tâbi kılınması büyük bir tehlikedir. Duruşmanın inzibatı ile ilgili kuralların savunma mesleği mensuplarının görevini yapmalarını engelleyecek aşırılıklara varması olasıdır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde, başkanın karar dahi olma gereğini duymadan, avukatı duruşmadan çıkarabilmesi hiçbir şekilde tasvip edilemeyecek, ağır ve onur kinci bir kuraldır. Tez elden yasalardan çıkarılması zorunlu bulunmaktadır.

Savunma mesleği bütün hukukçuların ortak mesleğidir. Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi kuşkulu duruma geldiği zamanlarda yargıçlar için en büyük güvenceyi avukatlık oluşturmaktadır. Onun için tüm hukukçular müşterek bir anlayışla savunma engellerine karşı çıkmak durumundadırlar.

TEOMAN EVREN
1985 - 1986

Türkiye Barolar Birliği kurulduğu 1969 yılından beri Atatürk ilke ve devrimlerine içtenlikle bağlı kalarak demokratik hukuk düzeninin üstünlüğü uğrunda onurlu mücadelesini sürdürüyor. Bu güne kadar bütün uğraşı, özgün yeri önemli işlevi bulunan yargının yücelmesi uğrunda yoğunlaşmıştır. Adaletin sağlıklı gerçekleşmediği, yargının görevini gerektiği gibi yapamadığı, yargıcın güvence içinde olmadığı durumlarda, savunmanın hiçbir değerinin bulunmadığı bilincindedir.

Bu anlayış içinde yeni "Adalet Yılı"nın vatandaşlara mutluluklar getirmesi ümidi ile bütün yargı görevlilerine başarılar diliyor, hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Yeni "Adli Yıl"ın başlaması nedeni ile bu derece saygın ve seçkin bir topluluğa savunma mesleğinin düşüncelerini sunmak olanağını bulmaktan onur duymaktayım. Her yıl tekrarlanan "Adli Yıl" törenlerinde Türkiye Barolar Birliği'nin dili ile belirtilen görüşler, bütün hukukçuların adalet uğrunda birlikteliğinin anlamlı görüntüsünü sergilemektedir.

İnsanlığın en köklü asaleti, haksızlığı kabullenmemek için verdiği mücadeledir. Haksızlığa karşı insanların savaş verdikleri toplum yaşamında, dirlik ve düzenlik adaletin sağlanması ile gerçekleştirilebilmektedir. Adaleti yerine getirebilmeyi düşünebilmiş olmak, insan aklının en büyük zaferidir.

İşte bunun için adalet monarşik devletlerde bile ihmal edilmesi olanaksız bir kavram olarak dikkate alınmış, önce mülkün, giderek devletin, özgürlüğün ve demokrasinin temeli olmuştur. Günümüzde bütün dertlerin dermanı, karamsarlıkların huzur veren aydınlığıdır. Yargısal ve yönetsel adaletsizlik toplum hayatında kargaşanın ve mutsuzluğun baş nedeni olarak ortaya çıkmakta, devletler adaletle yücelmekte, adaletsizlikle batmaktadır.

Adaletin sağlanması ve dağıtılması yargı gücünün görevini oluşturmaktadır. Yargının son derece önemli bir görev olması onun bu özelliğinin doğal sonucudur. Hukukun üstünlüğünü benimsemiş devletlerde yargı kişisel çekişmelerin ötesinde, yönetim ile fertler arasındaki anlaşmazlıkları da çö-

TEOMAN EVREN
1986 - 1987

zümlemekte, hatta yasama tasarrufunun hukuka uygunluğunu da denetleyebilmektedir.

Ülkemizde bugünkü idari mahkemelerin ilk temelini Osmanlı İmparatorluğu devrinde atılmış olması büyük bir olaydır. Anayasa Mahkemesi'nin 1961 Anayasası ile hukuk yaşamımıza katılması, bu gün de varlığını sürdürmesi milletçe mutluluğumuzu oluşturuyor. Ancak idari ve anayasal yargı alanlarındaki denetim işlevinin çeşitli şekilde kısıtlamasının ciddi rahatsızlıklara neden olduğu zaman içinde daha belirgin yaşanmaktadır.

Yüksek Seçim Kurulu'nun hiçbir haksızlığa ve yakınmaya neden olmaksızın siyasi hayatımızı şekillendirmesini sevinçle karşılamaktayız. Yüksek Seçim Kurulu'nun yargısal nitelikteki bir kısım görevlerinden dolayı politikacılarımızın duyduğu güven hissi yargının onurudur.

Her adli yıl bir öncekinden daha fazla yük getirmekte, hizmet gerektirmektedir. Adliyenin kapısına dertli gelen huzur içinde dönmelidir. Yargı organı mensuplarının büyük özveri ve gayretlerine, karşın toplumumuzun adliyenin görevlerini yerine getirmem sinden şikâyetçi olmadığı söylenemez. Yargılamanın yavaş işlediği, adaletin çok geç gerçekleştiği, her yıl tekrarlanan önemli bir sorundur. Gecikmiş adalet az çok adaletsizliktir. İletişim araçlarının fevkalade gelişmesi, para değerinin önemli oranlarda düşmesi karşısında gecikmeden doğan adaletsizlik daha da büyümektedir.

Yargılamadaki gecikmenin nedenini bütünüyle adliye görevlilerinde aramak doğru değildir. Diğer devlet kuruluşları ile kıyaslandığında yargı yerlerindeki çalışma koşullarının tarih boyunca milletlere örnek olmuş Türk adaletine nasıl yakıştırılabildiği anlamakta güçlük çekmekteyiz. Hızlı nüfus artışı, sağlıksız kentleşme, ticari yapıdaki gelişmeler yargısal çekişmeleri alabildiğine körüklerken, ters orantılı olarak yargıç açığı her gün biraz daha artmaktadır. Yargılamanın hızlandırılması için ceza ve hukuk usulü yasalarında yakın zamanda gerçekleştirilen değişikliklerin hiç bir yararı olmamıştır. Zira sorun her şeyden önce insan sorunudur.

Yargıç açığındaki artış maddi ve manevi iki nedenden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde, yürütmenin güçlenmesinin gerektiğini savunanlar yargıyı bir engel olarak görmüşler, yürütmenin güçlenmesini yargının zayıflamasına, yürütme erkinin kontrolünde olmasına bağlamışlardır. Bu görüşlerin etkisi altında getirilen yeni düzenlemeler, yargı alanında hoşnutsuzluklara neden olmuştur.

Anayasa'nın kabulünden önce çıkarılan, 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2568 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu, 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, yargı erkini, yürütme erkine karşı bir engel olarak gören ve gösterenlerin etkisi ile şekillenmiştir.

Yargı denetiminden duyulan rahatsızlıktan kaynaklanan yeni düzenlemeler, yargı bağımsızlığı açısından sakıncalı sonuçlara varmıştır. Bugün pek çok yargıcımızın tedirginliğini, düş kırıklığını, bu yapılanmada aramak yerinde olacaktır. Adliyemizi yöneten sistemin sakıncaları yaşanmaya başlamıştır. Hiçbir partiyi ve şahsı kastetmeden, hiçbir ön fikre saplanmadan belirtmek isterim ki, gelecek günler siyasi alanda partizan bir örgütlenmeye yönelirse, bu kuralların ne kadar büyük sakıncalar içerdiğini, üzüntü içinde yaşamak durumunda kalacağız. Yargıç açığının büyümesinde mesleğin onursal niteliklerindeki aşınmanın kuşkusuz etkisi bulunmaktadır.

Yargıçların maddi açıdan karşılaştıkları güçlükler giderek çok büyük boyutlara varmıştır. Yargıçlık gibi önemli bir görev ve memur edilmiş, bu görevi sağlıklarını hiçe sayarak, büyük bir özveri ile gerçekleştiren insanlar açısından maddi nedenlerden bahsetmek istemezdim. Özenle kaçındığım bu olay artık günlük makalelere konu olmaktadır. Hoyrat servetlerin her türlü değer yargısını ortadan kaldırdığı ortamda yargıç ve savcılarımızın aldıkları ücretlerle onurlu mesleklerine yaraşır

TEOMAN EVREN
1986 - 1987

bir hayat sürmelerine olanak kalmamıştır. Yayıncılaşan istifalar sonucu yargı büyük bir bunalım içine girmiş, duyulan karamsarlık her gün biraz daha artmıştır. Ayrılmaları engelleyecek, katılımları hızlandıracak yargıçlığı özendirme önlemleri vakit geçirilmeden alınmalıdır.

Davaların yıllarca uzaması, insanların istemeye istemeye haksızlığa katlanmalarına veya pek çok haklarından fedakârlık ederek sulh olmalarına sebep olmaktadır. Daha da kötüsü başkalarının haklarını çiğnemeyi alışkanlık haline getirmiş kimseler yüreklenerik kendilerine haksız çıkarlar sağlamaktadırlar. Duyan kulaklar, gören gözler, sızlayan vicdanlar karşısında yargı için tehlike çanları çalmaktadır. Artarda celseler yargıç yokluğu yüzünden ertelenmekte, aylar yıllar boşu boşuna akıp gitmektedir, yasalardaki, kurallar davaları hızlandırmağa yetmemektedir. Nitekim Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu duruşmaların bir günde veya bir bütün teşkil eden sürekli yargılama ile sona erdirilmesi amacını güder. Ancak bu amaca uygun bir yargılamanın yapılabilmesi duruşma öncesi aşamada ceza davasının olgun bir duruma getirebilmesi ile mümkündür.

Yasaları uygulayan kimse nihayet bir insandır. Sağlığı ne kadar iyi, bilgisi ne kadar fazla, zekâsı ne kadar üstün olursa olsun büyük bir iş yükü altında beklenen titizliği göstermesi, çalışmalarının gereken yeterlikte olması bir haddenden sonra imkansızlaşır. Belli sayıda ve üstün nitelikte yargıci adaletin hizmetine özgüleyemedikçe bütün önlemler sonuçsuz kalmağa mahkumdur.

Yargılamanın gecikmesinin yargıç açığı dışında çok önemli başka nedenleri de vardır. Usul yasalarının, gereksiz, yararsız, karışık kuralları bir çeşit adli bürokrasi yaratmıştır. Bu kuralların pek çoğu-biçimsellikten öte hiçbir yarar sağlamamaktadır. Yargıya intikal etmesine gerek olmayan, idari ve sosyal tedbirlerle süratle çözümlenmesi mümkün pek çok hukuk ve ceza davasının adliyei daha da bunalmış hale getirmesine hiç gerek yoktur. Eskimiş, etkinliğini yitirmiş, uygulama olanağı kalmamış yasa kuralları yargının işleyişinde

önemli engeller oluşturmaktadır. Yeni yasaların özensiz bir acelecilik içinde, demokratik oluşum ve etkileşim olanakları hiçe sayılarak hazırlanmasından dolayı beklenen amacı karşılayamaması üzerine, sık sık değiştirilmesi hem yargılamayı uzatmakta hem de yargıya güveni sarsmaktadır. Toplum aynı olaylar karşısında farklı uygulamalardan dolayı yargı eliyle adaletsizlik yapıldığı kanısı ile. huzursuz olmaktadır.

Ceza davalarındaki gecikmeler, bir kısım kimselerin suç işlemelerini kolaylaştırdıktan başka, cezanın amaçlarından sosyal ibret, pişmanlık duyma özelliklerine de ters düşmektedir.

Ceza davalarının uzamasında adliyenin yetki ve denetimi altında bir kolluk gücünün bulunmayışı önemli rol oynamaktadır. Cumhuriyet savcılarını mahkemelerin duvarları arasında kolluk gücünün sunduğu belgeleri iddianame haline getirmekle görevli memurlar haline dönüşmüşlerdir. Suçun kovuşturulması ve soruşturulması aşamasındaki, yönetme, görevlerini, bütünüyle kolluk gücüne devretmişlerdir. Bu kabuğuna çekilmişliğin baş nedeni, emir ve denetimleri altında bir kolluk gücünün bulunmamasıdır. Zabıta makamları ceza hukuku ilkelerini dikkate almadan hazırlık tahkikatına yürütmekte, bu nedenle yargı ve vatandaşlar çeşitli sorunlar karşısında kalmaktadırlar. Hukuki bilgi ve deneyime sahip, Cumhuriyet savcılarının hiyerarşik yetki ve denetimlerine tabi, bir kolluk gücünün teşkilatlandırılarak yargının hizmetine sunulması ceza davalarında etkinlik, sürat, adalet sağlanması açısından, kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Yürürlükte bulunan mevzu hukukun amacı her şeyden önce adaletli bir düzen kurmaktır. Her ülkede yürürlükteki hukuk adalet kavramı ile bağlantılı olarak oluşur. Bu bağlantı düzenle birlikte sürer. Sadece düzen kaygısına saptanan, toplumsal barışı ve dengeyi salt istikrar ve disiplinde arayan bir kurallaşmanın toplumsal ilişkileri düzenlemeye yeterli olamayacağı deneysel olarak saptanmıştır. Adalet fikrini ve içerdiği öğeleri dışlayan, bunlara önem vermeyen bir pozitif hukuk düzeninin yalnız eksik değil aynı zamanda yetersiz bir

TEOMAN EVREN
1986 - 1987

düzen olacağı kuşkusuz. Bu nedenle hukuku oluşturan kaynakların başında gelen yasama işlevinin hukuk kurallarını koyarken bunun adaletli bir kural olmasına özen göstermesi zorunludur. Yasama faaliyetlerinin, ürünlerini değerlendiren bunların adalet düşüncesi ile uyumlu olup olmadığını denetleme, hukukçunun kendiliğinden yapması gerekli bir iştir. Hukukçuluk onurlu olduğu kadar güç bir meslektir. İdeal adaletin gerçekleşmesi amacına yönelik büyük bir sorumluluk ve çaba içinde bulunmayı gerektirir. Mesleğimizin doğal yapısından kaynaklanan bu güçlük hukukun üstünlüğüne olan inanç, adaletin gerçekleşmesinden duyulan sevinç, içinde bilinçli bir görev anlayışı ile yenilir.

Mahkemelerde mevzu hukukun adalete uygulanması daha dinamik, bir görevin ifası şeklinde yapılmaktadır. Dava konusu olaya uygulanacak kurala duyulan ilgi sıradan bir gözlemden ibaret değildir. Yargıç, savcılarının iddialarını, avukatların savunmalarını, tarafların beyanlarını, dikkate alarak hukuku yaşama uygulayacaktır. Bu işlem pasif bir saptama niteliğinde olmayıp aktif bir yaratma eylemidir. Hukuk kuralını adalete uygun hale koymak yargı için bir ödev sayılır.

Mahkemelerin işlevlerinin doğal bir bölümünü oluşturan bu tür çabalardan doğmuş örnekler bizim hukukumuzda da rastlanmaktadır. Taşınmaz kiralalarının son 20 yıllık gelişmesi çok önemli bir örnek olarak gösterilebilir. İşte bu nedenle mahkemeler bir hukukçunun deyimi ile hukukun doğum evleridir. Bu derece önemli görevin işlerliğinin kusursuz sağlanması için devletçe her türlü özveriye katlanmağa değer. İnsan yüzlü mahkemeler yaratma çabası vatandaşı mutlu etmek isteyen modern devletin başlıca hedefidir.

Konuşmamın bu kısmında adli yardım konusuna da değinmek istiyorum. Demokratik bir ülkede haksızlık yüzünden haklarını arayamayan insanların bulunması adaletin ayıbıdır. Birçok yasmızda adli yardımla ilişkili çeşitli düzenlemeler bulunmasına rağmen yoksullara ufak bir hizmetin bile sunulabildiği söylenemez. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na göre "Adli Yardım" görevi bütünüyle barolara

yüklenmiştir. Barolarımızın seve seve yüklenmeğe hazır olduğu bu yardımların işlerliğini temin için öngörülen sistem yetersizdir. Yasa'da "*il veya belediye bütçelerinden yahut hayır müesseselerinden baroya tahsis edilen yardımlar, ile baro lehine yapılan her türlü bağışlar*" adli yardım için kaynak gösterilmiştir. Barolarımıza bu güne kadar gösterilen kaynaklardan tek kuruş aktarılmamıştır. Bu şekli ile aktarılması da olanaksızdır. Barolarımız ancak maddi yük getirmeyen bazı yardımlarda bulunabilmektedirler. Bu müessesenin işlerlik kazanması için Avukatlık Kanunu değişikliğinde önerilerimiz dikkate alınmamıştır. Yoksullara yardım her şeyden önce bir sosyal devlet sorunudur. Yasalarımızda değişik şekillerde yer alan adli yardımla ilgili hükümlerin bir araya toplanması, devlet kuruluşları ile barolarımızın elbirliği içinde yoksulluk nedeni ile insanların haksızlığa uğramalarını önlemeleri kaçınılmaz olmaktadır. Hak arama ve yasa karşısında eşitlik ilkeleri ancak adli müzaheret müessesesinin işlerliğinin sağlanması ile gerçekleşir. Hak aramanın engellenmesi ile parasızlık nedeni ile hak arayamamak arasında fark yoktur. Barolarımızın ve meslektaşlarımızın hiçbir yarar düşünmeden en geniş çapta *adli yardım* hizmetine amâde bulunduğunu bu vesile ile bir kere daha vurgulamak isterim.

Uygarlık ile savunma ilk çağlardan beri birbirine destek olmuş, insanlık tarihinde aştıkları çetin yolu tüm baskıları yenerek kat etmişlerdir. Savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Duraksanmadan kullanılabilmesi için gerekli ortamın da sağlanması şarttır. Adalet gafil avlanmak değildir. İthamın başlandığı anda savunmada başlamalıdır. Hazırlık tahkikatı aşamasında uzun bir süre sanıkların savunma olanaklarından yoksun, kanıtlardan habersiz kalmaları karşısında, ileride kendilerini gerektiği gibi savunabilme imkânını bulabilecekleri kuşkuludur. İtham ile savunma arasındaki bu eşitsizlik adli hatalara, haksızlıklara, yanlışlara yol açabilmektedir. Bu aşamada zorunlu nedenler dışında genel bir gizlilik anlayışının anlaşılır ve makul karşılanır bir yönü yoktur. Sanıklar günlerce bütün ilişkileri ortadan kaldırılmış bir halde gözetim altında bulundurulabilmektedir. Bu devrede

TEOMAN EVREN
1986 - 1987

işkence iddiaları yoğunlaşmakta, gerçeğin anlaşılabilmesi güçleşmektedir. İtham ile savunmanın aynı anda başlamasının bu iddiaları Önceme açısından da en iyi çare olduğu düşüncesinin yetkili makamlarca ifade edilmesi oldukça önemli bir gelişmedir.

Yargı savunma üzerinde kurulur. Adalet mülkün, savunma ise adaletin temelidir. Savunma kendisine karşı olanlara bile kucak açan insancıl yaklaşımın en güzel görüntüsüdür ve bir gün herkese lazım olur. Savunmasız bir yargılanmada iddia hüküm mahkeme ise onay merciidir. Ceza yasalarını ihlal etmemek şahsın elindedir. Ancak hiç kimse haksız yere itham edeceğinden emin olamaz

Bütün bu gerçeklere karşın meslektaşlarımız çok güç şartlar karşısından büyük bir özveri ile görevlerini sürdürmektedirler. Yasalarda tanınmış savunma olanaklarının bile karşısına olmadık engeller çıkmaktadır. Önümüzdeki yıl yasaların sağladığı iş koşullarının savunucusu ve kollayıcısı olacağız. En büyük üzüntümüz savunma ile ilgili yasal haklarımızın subjektif değerlendirmelerle hukukçular tarafından engellenmekte olduğunu yaşamaktan doğmaktadır.

Avukattan, evrak ve dosya saklamak, keyfi davranışlarla avukatları duruşmalardan çıkarmak yetkisi tanıyan yasal kuralların savunma hakkının özü ve niteliği ile bağdaşmasını uygun karşılamaımıza imkân yoktur. Mesleğin onurunu da ağır ve onarılmaz bir şekilde zedeliyen bu kuralların değiştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Yeni bir "Adli Yıl"ın başladığı günde, savunma mesleğinin her gün ağırlaşan dertleri ile huzurunuzu daha fazla işgal etmek istemiyorum. Ancak Yüce Yargıtay'ımızın çatısı altında yaptığım konuşmada bir küçük serzenişte bulunmamı hoş görmeyi diliyorum. Ülkemizin 20.000 avukatı için Yüce Yargıtay'ımızda yasa gereği özgülenmiş bulunan küçük bir odanın hiç bir mesleki gereksinmeyi karşılamadığını belirtmek isterim. Gene Yargıtay'ımızın kalemlerinde avukatların dosya incelemeleri için ayrılmış bir masa ve sandalye bile bulunmamaktadır. Meslektaşlarımız bu en büyük mahkememizde

dahi güç ve onur kırıcı şartlar içinde görev yapmaktadırlar. Yüce yargıçlarımızın bütün mahkemelere örnek olarak bu sorununu kolayca çözebileceklerine inanıyor ve yeni yılda böyle bir uygulamayı bekliyoruz. Yargıtay'ımızın yeni baştan onarılıp düzeltildiği bu dönemde, meslektaşlarımızın görevlerinin onuruna uygun yerlere ve olanaklara kavuşması için Türkiye Barolar Birliği her türlü katkıya hazırdır.

Adliye personelinin durumlarına da değinmek bizim için yerine getirilmesi zorunlu bir borçtur. Büyük sorumluluk ve iş yükü altında, insan üstü çabalar harcayarak, bütün, olumsuz koşullara rağmen, yargının işlerliğinde önemli katkıları olan bu görevlilerin hali son derece acıdır. Paranın bu günkü değeri karşısında aldıkları ücret; gördükleri işin niteliği, yüklendikleri sorumluluğun ağırlığı, çalışmalarının yoğunluğu ile kıyaslandığında fevkalade düşüktür. Adliye personeli bütün devlet memurları içinde ilk öncelikli maddi olanaklara kavuşması gereken kamu görevlileri olmalıdır. Bu kadar olumsuz koşullar içinde yargı görevinin yürüebilmesinde bu insanların azımsanmayacak katkıları vardır.

Laik Cumhuriyet, çağdaş hukukumuzun gök kubbesini oluşturmaktadır. Yüce Atatürk'ün bu en büyük eseri içte ve dışta bazı saldırganlara hedef olmaktadır. Saldırlara en anlamlı karşılığı onun veciz ifadesi ile seslendirmek istiyorum. *"Adliyemizin emin olduğum yüksek iktidarı sayesinde ki Cumhuriyet mukadder tekamülünü takip edecek ve her türlü şekil ve kılıktaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin nizamını masun tutabilecektir."*

Yeni adli yılda en büyük güvencemiz Atatürk ilke ve devrimlerinin gölgelenmez aydınlığı ile yetişmiş yargıç ve savcılarımızın büyük bir tarafsızlık anlayışı içinde görevlerini sürdürecektir.

Bu duygu ve düşünceler içinde yeni adli yılın ülkemize mutluluk, milletimize huzur verecek aydınlık bir çalışma döneminin başlangıcı olması dileği ile yürekten saygılarımı sunarım.

Sayın Konuklar,
Yargı organlarımızın seçkin temsilcileri,
Aziz meslektaşlarım
Basınımızın değerli mensupları,

Yoğun çalışmalarla yüklü bir yılı geride bırakarak girdiğimiz yeni "Adli Yıl"ın hepimize mutluluk veren bir çalışma döneminin başlangıcı olmasını gönülden diliyorum.

YILLARDIR TEKRARLANAN SORUNLAR

Senelerdir her adli yıl açılışında tekrarlanan pek çok sorunu iş hacminin artış hızı ile orantılı olarak bu yıla taşımaktayız. Geçmiş yıllarda yakındığımız sorunlardan hiçbirinin çözülmediğini ortaya çıkan yeni sorunlarla çoğaldığını çözümünün daha da zorlaştığını görmekteyiz. Adalet ve yargımız için gelecek günlerin geçmiş günlerden daha aydınlık olması en büyük dileğimizdir. Her adli yıl başında hukukçuların gönlünde yinelenen adalet sevgisine dayalı sorunlarımızın, gelecek çalışma dönemlerinde çözülmesi ve yargımızın gündeminden çıkarılması göğüslerimizi mutluluk ve heyecanla dolduracak bir sevinç nedeni olacaktır. Milletimiz ve ülkemizin hukukçuları bütün sorunlarından arındırılmış, bir hukuk ve yargı düzeni içinde mutlu yaşamayı çoktan hak

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

etmişlerdir. İnsan yüreğinde her türlü sevgi adaletin yarattığı güven ortamında gelişmekte ve güçlenmektedir.

ADALET VE HUKUK

Adalet, milletlere ahlâk ve onur veren, demokratik yaşamın en önemli faziletidir. Adaletle başvurma olanaklarını halkın gönlünde mücadele azmini geliştiren ve gönül ferahlığı yaratan bir ışık olarak daima canlı ve aydınlık tutmak zorundayız.

Yargıya başvurma olanaklarının açık bulundurulması kadar, yargı kararlarının toplumun kalbinde ve kafasında yaşayan adalet duygusunu tatmin etmesi de kaçınılmaz olmaktadır. Hukuk ile adalet arasındaki zorunlu bağ, yürürlükteki kuralların olaylara uygulanmasında çok önemli bir ölçü olarak ortaya çıkar ve etkisini duyurmaya başlar. Her ülkede yürürlükte olan hukuk düzeni adalet kavramı ile ilişkili olarak gelişir, güçlenin sürer gider. Yürürlükte olan hukuk kurallarının amacı, kuru bir düzen kurmaktan öte adaletli bir düzen kurmaktır. Adalet duygusunu ve bu duygunun içeriğini gözardı eden, önemsemeyen pozitif hukuk düzeninin, gereksinimleri karşılamakta ve toplumu tatmin etmekte yetersiz kalacağı deneyimlerle anlaşılmıştır.

Hukuk kaynaklarının en önemlisi yasaların, adaletli bir kural olarak oluşmasına, yasama organının büyük özen göstermesi gerekir. Gelişi güzel hazırlanan yasalar önemli sorunlar yaratmakta, sürekli bir haksızlığın topluma yansıyan kaynağını oluşturmaktadır.

HUKUK DÜZENİ

Hukuk düzenimiz bir yandan yaşama şansını yitirmiş kuralların varlığı, diğer yandan özensiz hazırlanan pek çok yasa, yasa gücünde kararname ve bunların düzeltilmesi için hukuk tekniğine aykırı olarak getirilen değişikliklerle içinden çıkılması olanaksız hâl almaktadır. Yeni çıkarılan bir yasa ile

bu yasa ile hiç ilgisi olmayan bir başka yasa değiştirilmekte, ayrıca bir yasa ile pek çok yasada değişiklik yapılmaktadır. Hukuk düzenimiz giderek ciddi bir kargaşaya hızla sürüklenmektedir. Kanun gücünde kararname çıkarma yetkisinin amacı aşılıarak, yasama organının fonksiyonunun icra organına devri şeklinde kullanılması sadece bu kargaşa ortamını hızlandırmakla kalmamakta güçler ayrılığını ve dengesini alt üst eden hukuk ve demokrasiye açıkça aykırı bir uygulama olarak yeni sorunlar yaratmaktadır.

Bugün geride bıraktığımız dönem içinde devletimiz, uluslararası yargı kuruluşlarına bireysel başvuru hakkını övgüye değer bir cesaret ve açık gönüllülük ile kabul etmiştir. Ayrıca Avrupa Topluluğu'na üyelik için başvuruda bulunmuştur. Bu olumlu çabalar önümüzdeki dönemde hukukumuzun uluslararası şartlara göre gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve değiştirilmesini gündeme getirecektir. Uluslararası yargı ve siyaset kurumlarının haklı yada haksız eleştirilerine olanak bırakmadan mevzu hukukun devletçe gözden geçirilmesinde ulusal açıdan çok önemli yararlar bulunduğu inanıyoruz.

Mevzuatımızın bir bütün olarak yeniden ele alınması, yaşayan kuralların herkesin kolayca saptayarak yararlanabileceği bir sistem içinde derlenmesi ve milletimizin bilgisine sunulması yerinde ve aydınlatıcı bir girişim olacaktır.

Halkımızın yargı ve yargı yerleri ile ilişkilerinde her türlü olumsuz koşulu ortadan kaldıran, insan yüzlü mahkeme özlemini gerçekleştirecek, yargının iş yükünü azaltacak, davaları adil ve süratli çözümlere bağlayacak, sistemi bütünü ile ele alan, geniş kapsamlı, iyi düşünülmüş ve hazırlanmış, tartışmaya açık bir adli reform artık kaçınılmaz olmuştur. Türkiye Barolar Birliği olarak bu uğurda her türlü özveriye ve katkıya istekli ve hazır olduğumuzu vurgulamayı görev bilmekteyim. Aksaklıkları ortadan kaldırmanın tek yolu gerçekçi çözümler arayıp bulmak ve bunları süratle yürürlüğe koymaktır. Gerçekçi çözümler bulunmadıkça halkımızın yargıdan yakınmaları önlenemeyecek, yargının da yargıcın da yok yere günahı alınacaktır.

TEOMAN EVREN

1987 - 1988

YARGILAMANIN UZAMASI

Yargılamanın uzamasından, önemli boyutlarda yakınmalar sürmektedir. Hakkın elde edilebilmesinin gecikmesi gerçekten haksızlıklara, ıstıraplara, hatta facialara sebep olmaktadır. Vatandaşlarımız, yargı dışında hak aramaya, büyük bir karamsarlık içinde haksızlığa boyun eğmeye mecbur kalmaktadır. Ülkemizin adaleti bu sorunu öncelikle çözümlenmek zorundadır. Davaların uzamasının yargı içi ve yargı dışı belli ve önemli sebepleri vardır.

Yargı içi en önemli sebep İş yükünün giderek içinden çıkılmayacak boyutlarda artmasıdır. Bir yandan iş yükü artarken öte yandan yargıç açığı alabildiğine büyümektedir. Mesleğin onursal açıdan uğradığı aşınma, bilim müesseselerimizde son zamanlarda ortaya çıkan sorunlar, yeni açılan fakültelerde yaşanan yetersizlik, kaynakta önemli sorunlar yaratmakla kalmayıp eksik kadro içinde de ayrıca, gizli bir açığa neden olmaktadır.

Burada adliyenin yargıç ve savcılar dışındaki personelinin son derece zor ve önemli görevlerini, maddi açıdan çok güç koşullar altında yerine getirmekte olduklarını belirtmek, bizim için vicdan borcudur. Çok büyük gayret ve özveri ile yargının işleyişinde önemli katkıları bulunan bu İnsanların durumlarının biran önce ele alınması zorunludur. Geçen dönemlerde Bakanlık ve devlet yetkililerince açıkça kabul ve beyan edilen bu olgu birden bire gözardı edilmiş ve bu İnsanlar kaderlerine terk edilerek unutulmuşlardır. Aldıkları ücret yaptıkları işin önemi, taşıdıkları sorumluluğun ağırlığı, yargının saygınlığı ile ölçülemeyecek derecede düşük ve yetersizdir. Büyük bir dengesizliği sergileyen maddi sorunlar şevk ve onur kırıcı olmakla kalmamakta sürekli eleman kaybına yol açmakta bu meslek bütünü ile çekiciliğini yitirmektedir. Pek çok kamu personeli çeşitli şekillerde ücret, yan ödeme ve sosyal yardımlarla desteklenirken bu insanlar için en ufak bir katkı düşünülmemiştir.

ADLİ POLİS

Davaların uzamasının yargısal nedenleri elbette bunlardan ibaret değildir. Hepsini teker teker sayarak sabırlarınızı taşımak istemiyorum. Ancak yargı dışı bazı sebeplere de değinmeden geçemeyeceğim. Ceza davalarının uzamasının baş nedenlerinden birisi yıllardır tekrarlanan ve bir türlü gerçekleşemeyen adliyenin emir ve denetimi altında bir kolluk gücünün bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Hızlı ve iyi bir ceza adaleti ancak adalet hizmetinin gereklerine ve amacına göre örgütlenmiş bir adli polis teşkilatı ile sağlanabilir. Zira bu aşamada kolluk gücünün tutum ve davranışına göre adaletin yön değiştirmesi adli hataların ortaya çıkması söz konusudur. Ceza tahkikatı ve yargılama yargı ile polis arasındaki yazışmalar ve uyumsuzluk yüzünden de oldukça uzamaktadır.

ADLİ TEBLİGAT VE HARÇLAR

Adli tebligat ve harçlar da yargılamayı etkileyen ve üzerinde önemle durulması gereken yargı dışı sebepler olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle geçen yıl adli tebligat ücretleri bir gecede orantısız ve birden bire artırılmıştır, önceden tebligat masrafı verilen bütün davalar tebligat ücretleri tamamlanuncaya kadar aylarca hiç bir işlem yapılmadan bekletilmiştir. PTT idaresinin yapılan zamların yargıyı ne derece etkileyeceği konusunda en ufak bir bilgiye sahip olmadığı yazışmalarımız sonucunda ortaya çıkmıştır. Bir kamu kurumunun bu derece önemli bir konuda zam yaparken, adliyenin sorunlarını hiç nazara almamasını son derece hatalı ve sakıncalı bulmaktayız.

Dava harçları da davaların uzaması açısından oldukça önemli sorunlar yaratmaktadır. Davayı kaybeden taraf kendisine mahkemece yükletilen harçları ödememektedir. Bu harçlar yasalarımıza göre borçlu olmayan ve davayı kazanan taraftan alınmaktadır. Tarafların çeşitli sebeplerle borçlarını ödememeleri halinde davalar uzun süre hatta yıllarca

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

sürüncemede kalmaktadır. Devlet, harç alacağını amme alacaklarının tahsili usulüne göre asıl borçludan tahsil etmeli ve bu yüzden davaların uzamasına olanak tanımamalıdır.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YARGIÇ TEMİNATI

Adalet gerçekleştirmek için yargılamanın başladığı günden beri bağımsız yargı ve yargıç teminatı siyaset ve hukuk alanında sürekli tartışma konusu olmuştur. Uygarlık ve demokrasinin gelişmesi sonucunda, millet huzur ve güveninin ilk şartı olarak benimsenmiştir. Yargıç teminatının bulunmadığı zamanlarda doğru kararlar dahi tartışma konusu olmuş ve kuşku ile karşılanmıştır. Yasama ve yürütme organının yargısal denetimini benimsemiş demokratik sistemlerde bağımsızlık ve teminat daha da büyük önem kazanmaktadır. Yargının kendi içinden seçeceği, siyasi güçle ilişkisi bulunmayan kurulların bağımsızlık ve teminat için zorunlu olduğu düşüncesi, gelişmiş demokrasilerde ağırlık kazanmıştır. Ülkemizde fevkalâde önemli olaylar ve mücadeleler sonucu yargının kendi içinden seçilmiş müstakil bir yargı idaresince yönetilmesi bir süre uygulamaya konulmuştur. Önce çeşitli yasalarla yargı bağımsızlığı için gerçekten sakıncalı düzenlemeler peş peşe yürürlüğe girmiş ve bu yapılanma daha sonra Anayasa'muzda yer almıştır. Yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencesini tartışılır ve kuşkulu duruma getiren sistemin geçen yılki konuşmamda işaret ettiğim tehlikeleri çok kısa bir zaman sonra somut olaylar şeklinde yaşanmaya başlanmıştır.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından halkımıza güven vermekten uzaktır. Siyasi bir partinin üyesi olan Adalet Bakanı bu Kurul'un Başkanı, Bakanlık müsteşarı da üyesidir. Kurul'un ayrı bir örgütlenmesi bulunmamakta, Adalet Bakanlığı memurları kurulun işlerini yürütmektedirler. Kurul'un diğer üyeleri ağır ve önemli görevleri ile birlikte ek görev olarak bu işi de yüklenmişlerdir.

Kurul bu hali ile kendi üyelerine bile huzur vermekten uzaktır. Yüksek mahkeme hâkimlerinin seçimi, yargıçların tayin terfi ve atamaları lobi oluşturma tarzında yargıç ve savcılık onuru ile bağdaşması olanaksız bir biçimde sürmekte ve gerçekten eleştirileri hak etmektedir. Kurul ülke düzeyinde etkin bir denetim sağlama olanağından da yoksun bulunmakta, çok önemli hata ve karışıklıklar ortaya çıkmaktadır.

HAKİM VE SAVCILARIN ÖZLÜK İŞLERİ

Yargı bağımsızlığı alanında çok önem verdiğim bir konuya özellikle değinmek gereğini duymaktayım. Anayasamızın 140. maddesi "*Hâkim ve savcılarının özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.*" kuralını getirmiştir. Anayasamızın bu açık buyruğuna rağmen yargıçların özlük işleri kanun gücünde kararnamelerle düzenlenmektedir. Kararnamelerle yargıçların özlük işleri ile oynanması alışkanlık halini almış, ortaya çıkan haksızlıklar karşısında yeni kararnamelerle bütün birinci sınıf hâkimlere tazminat verilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin kararına rağmen, girilen yol anayasaya açıkça aykırı, fevkalâde tehlikeli ve sakıncalıdır. Yeni uygulamadan bu yana yargıçlarımız hükümet kararnameleri ile anayasa kuralına aykırı olarak maaş ve ücretlerinin artırılmasını bekleyen insanlar haline getirilmektedir. Burada bir eleştiri olarak arz etmek isterim ki, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi yargıya gönül vermiş insanların mücadelesi ile sağlanamaz. Yüce yargıçlarımız bu haklarının üzerinde herkesten daha duyarlı davranmalı, yargı bağımsızlığının savunucusu olmalıdırlar.

YASAMA VE İCRA ORGANININ YARGISAL DENETİMİ

Adalet duygusunun tatmini, vatandaşa huzur, mutluluk ve yaşama sevgisi vermesi, yürürlükteki hukukun, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun şekilde düzenlenmesi ile mümkündür. Yasaların Anayasa'ya uygunluğunun denetimi sağlayan

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

hukuk açısından çok önemli bir olgudur. Anayasa'ya ve hukuka açıkça aykırı bir kuralın varlığını sürdürmesinde büyük sakıncalar vardır. Yargı erkinin devlet ve insan onurunun koruyucusu olma işlevi böyle bir denetimle gerçek temeline oturur. Yasama ve İdarenin yargısal denetimi, bu güçlerin görevine müdahale ve bir üstünlük sorunu olmayıp yargı işlevinin kaçınılmaz sonucudur. Asıl mesele Anayasa'ya ve hukuka aykırı kural konmaması ve idari işlem yapılmamasıdır. Anayasa'ya açıkça aykırı bir kuralın bazı şekli nedenlerle varlığını sürdürmesinde büyük tehlikeler bulunduğu inanıyoruz.

Anayasa yargısı alanında, yüksek yargı organlarının ve üniversitelerin, kendi varlıklarını ilgilendiren konularda dahi, dava açma yetkilerinin kaldırılması, siyasi partilerin ve milletvekillerinin dava açma haklarının kısıtlanması, hukukun üstünlüğünün sağlanması açısından olumsuz gelişmelerdir.

Demokrasiyi gerçek kılmak, mutluluk içinde doya doya yaşamak için hukuka bağlılığı tek koşul saymak zorundayız. Yargı organlarımız hukukun temel ilkelerini, yerleştiren, yaygınlaştıran ulusal beklentilere yanıt veren çalışmalara yönelmelidirler. Mahkemelerin işlevi uygulanacak kurala duyulan sıradan bir ilgi olmayıp onu yaşama geçiren etkin bir yaratma eylemidir.

İşte bu nedenle Anayasa Mahkemesi'ne ve idari mahkemelere başvurma olanaklarının kolaylaştırılmasında bu mahkemelerin denetim alanının genişletilmesinde fert ve devlet hayatı için büyük yararlar vardır.

CEZAEVLERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Son günlerde cezaevleri ile ilgili sorunlar birdenbire kamuoyunun ilgisini çekmiş ve önem kazanmıştır. Suçlu elbette cezasını çekmelidir. Mahkemelerce verilen kararın adaletli olması kadar verilen cezanın çektirilmesi için gereken koşullar da adalet kadar önemli olup cezanın bir başka görüntüsünü teşkil eder. Suçlu cezaevinde devletin sorumluluğu atında,

güvence içindedir. Ceza adaletinin amaçları dışında insan sağlığına ve onuruna aykırı şartlarda bulundurulmamalıdır. Cezası ne kadar ağır, davranışı nedenli çirkin, suçu ne kadar yüz kızartıcı olursa olsun devlet suçluya karşı insancıl bir davranış içinde olmakla yükümlüdür.

Uygar devlet anlayışında cezanın amacı hükümlünün ıslah ve ve terbiyesidir. Cezaevlerimizin önemli biri kısmının bina ve personel açısından bu amacı sağlayacak yeterlik ve yapıda olmadığını bilmekteyiz. Mevcut infaz sistemi, cezanın ilke ve amacını gerçekleştirmekte yeterli olamamaktadır. Çok sayıda hükümlüyü, topluma yeniden kazandıracak, yararlı bir unsur haline getirecek, tahliyelerinde moral ve ekonomik yönden güçlü kılacak önlemlerin uygulamaya konulmasında toplum açısından önemli yararlar vardır. Cezaevlerinin suçluluk eğitimi veren koşullardan arındırılması gerekmektedir. Devletimizin cezaevleri konusunda içinde bulunduğu güçlüklerle rağmen hükümlüye cezasını havasız, ışıksız, sağlıksız yerlerde çektirmek, sağlığını, ahlakını tehlikeye atmak ceza adaleti olarak düşünülemez. Cezaevlerinde yargısal ve yönetsel iyi bir denetim sisteminin büyük ferahlık sağlayacağına ve yakınmaları gidereceğine inanmaktayız.

Ayrıca tutukluluk ile mahkûmiyet rejimlerinin kesinlikle farklı uygulamalar içinde sürmesi zorunludur. Beraat eden bir şahsın onurunu onarılmayacak şekilde yaralayan bir uygulamaya olanak tanınmamalıdır.

SAVUNMA SORUNLARI

Yargı savunma üzerine kurulur. *Adalet Devletin, Savunma ise Adaletin Temelidir.* Savunuma hakkının tanınması yeterli değildir. Bu hakkın kullanılmasını mümkün kılacak bütün olanakların da sağlanması gerekir. Belirtmek zorundayız ki bu gün savunmaya tanınan yasal hakların kullanılmasına uygulamada önemli engeller çıkarılmaktadır.

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

Ayrıca savunmadan dosya ve evrak saklamaya imkân tanıyan ve mevzuatımıza nispeten yeni girmiş kurallar yürürlüklerini sürdürmektedir.

Savunmanın suçlama ile başlaması bütün uygar ülkelerde, tartışmasız kabullenilen, adaletin temel ilkelerindedir. Ülkemizde de giderek bütün çevrelerce ve hatta resmi yetkililerce bu ilke benimsenmeye başlanmıştır. Adaletin gerçekleşmesi, kuşkulardan kurtulması, işkence iddialarının önlenmesi için, çok büyük önem taşıyan bu sorun gecikilmeden çözümlenmelidir. Zira insanları gafil avlayarak cezalandırmak gibi bir yöntemle adalet sağlanamaz. Olay bir savunma sorunu olmaktan öte, insan denilen en yüce varlığın temel hakları, hukuki güvenceleri, demokratik hayatı ve onuru ile ilgili bir adalet sorunudur. Ülkemizi, milletimizi ve yargımızı her fırsatta ve lâıyk olmadığı biçimde yaralayan bu savunma engeli önümüzdeki dönemde artık düzeltilmelidir.

YASA DIŞI GENELGE

Son zamanda birdenbire yürürlüğe konulan giderek yaygınlaştıran Adalet Bakanlığı'nın yeni bir uygulamasını huzurunuzda getirmek zorunda kaldığım için başışlanmamı diliyorum. Adalet Bakanlığı bütün yargı yerlerine yaptığı bir *genelge* ile bundan böyle tek tip dosya uygulamasına başlanacağını Bakanlık veya Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı tarafından düzenlenen dosyaların kullanılacağını, vakıf dosyalarının 1.000. TL bedel karşılığında satılacağını bildirmiştir.

Bakanlık, Vakıf dosyalarının isteyene başış karşılığında verileceğini ileri sürmesine rağmen fiilen bu uygulamayı zorunlu hale getirmiş, öncelikle Bakanlık tarafından bastırılan resmi dosyaları mahkemelere ve icra dairelerine göndermeyecek sadece vakıf dosyalarını göndermiş ve başış yapmayanlarca açılacak davalar ile icra takiplerini kabul etmemeleri için yargı mercilerine emir ve direktif vermiştir. Bugün mahkemeler ve icra daireleri Bakanlığın emrine uyarak başış

yapmayanların takip ve davalarını kabul etmemekte, fiili bir zorlamayı sürdürmektedir.

Suç teşkil eden bu fiil karşısında Cumhuriyet savcıları da icralarda ve mahkemelerde çalışan personeli teşvik ederek bu suça arka çıkmaktadırlar. Dava ve takiplerin kabul edilmediğine dair barolarımız ve meslektaşlarımız tarafından yüzlerce zabıt tutulmuş, Birliğimize ve Bakanlığa intikal ettirilmiştir. İcra memurlarının ve kalem personelinin hiç bir rıza söz konusu olmadan Bakanlık emri ile zorla bağış topladıkları kanıtlanmıştır. Bütün bunlara rağmen Adliye Bakanlığı yanlış, sakıncalı, suiistimale müsait, adliye görevinin özelliği ve vakarı ile asla bağdaşmayan bu uygulamayı sürdürmeye kararlı gözükmektedir.

Vatandaşın Anayasa ile teminat altına alınmış yargıya başvurma hakkı bu uygulama ile bir özel hukuk tüzel kişiliğine yapılacak bağışa zorunlu olarak bağımlı kılınmıştır. Özellikle belirtmek isterim ki dava ve icra dosyalarının Adalet Bakanlığı'na sağlanması amme hizmetinin niteliği gereğidir. Kaldı ki sırf bu masraflar için 1.500.-TL başvurma harcı devletçe vatandaşlardan tahsil edilmektedir. Dosyaların tek tip olması vatandaşın değil, Bakanlığın sorunudur. Harç olarak ödenen para yeterli değilse bu miktarın artırılması da mümkündür. Ancak devlete ait böyle bir görev zorla toplanacak bağış karşılığı bir vakfa devredilemez.

Sorun kesinlikle bir para sorunu da değildir. Meslektaşlarımız yanlış olduğu kadar yakışıksız bu uygulama karşısında kesin tavır almışlardır. Yargı eliyle bazı dernek ve kurumlar da olduğu gibi bağış toplanamaz. Olay açıkça bir suç teşkil etmekte ve bu suçun adliye görevlilerince işlenmesi Bakanlık tarafından emredilmekte ve Cumhuriyet savcılarınca da kamu görevlileri suça yöneltilerek yüreklendirilmektedir.

Yargıç teminatı ve yargı bağımsızlığının Adliye Bakanlığı'na ne kadar somut ve sorumsuz bir umursamazlıkla ihlâl edildiğini bundan daha çarpıcı bir biçimde sergilemek olanaklı yoktur. Ancak Türkiye Barolar Birliği ve barolarımız böyle bir uygulamayı kesinlikle kabullenmeyeceklerdir. Uygulama

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

daha fazla tahribata ve çekişmeye meydan verilmeden, yargı daha fazla yıpratılmadan biran önce durdurulmalıdır.

TEOKRATİK HUKUK ÖZLEMİ

Atatürk Devrimleri'nin alt yapısını oluşturan hukuk düzenimize karşı teokratik devlet düzeni özlemi içinde gelişen saldırılar ciddi tehlike oluşturmaktadır. Laik devlet ve Hukuk Devrimi 60 yılı aşkın bir zamandır ülkemizin onurudur. Cumhuriyetimiz ancak bu hoşgörü ve özgürlük düzeni içinde varlığını sürdürmek olanağına sahiptir. Hür ve laik düşüncenin olmadığı her yerde fikir ve vicdan hürriyeti baskı altındadır. Egemenlik, özgürlüklere kapalı, tartışılmaz, denetlenmez gücünü ve meşruiyetini tanrıya dayayan kutsal kudretlerin elindedir. Yurt içinde bazı çevrelerin özlemlerinde şekillenen bu tehlike bir komşu ülkenin pervasız davranışları ile körüklenmektedir. Ülkemiz hukukçularının devlet ve hukuk sistemimize karşı ortaya çıkan kıpırdanmaları her zamandan daha büyük boyutlarda hissettikleri ve endişe ile izledikleri bilinmelidir. Gerici akımların ölçüsü, mantığı, derecesi yoktur. Gelecekte çok önemli yanlışlar içine düşmemek ve gafil avlanmamak için her günden daha diri bir uyanıklık içinde bulunmak zorundayız. İrtica, eskinin yeninin üzerine yürümesidir. Böyle bir yürüyüşün hızlandığını kuşku içinde görmekteyiz. Ülkemizin aydınları bu önemli ve büyük tehlike karşısında yer almakta maalesef ürkek, hesaplı, içtenlikten uzak, nemelazımcı bir tutum içindedirler. Asıl tehlike bilinçli veya bilinçsiz takınılan bu tavırdan kaynaklanmaktadır. Fikir ve vicdan özgürlüğünün, laik, hukuk ve devlet anlayışına karşı bir sistem olarak savunulması gibi bir yanlışlığı yüreklerimizi burju burju delen bir ıstırap içinde seyretmekteyiz.

Ülkemizin Müslüman devletler topluluğunun en yüce ve en onurlu devleti olarak uyar devletler içindeki yerini alması laik devlet ve hukuk anlayışının yarattığı çağdaşıktan kaynaklanmaktadır. Fikir ve vicdan hürriyeti ancak laik bir devlet düzeni içinde söz konusudur. Zira teokratik devlet ve düşünce kendi dışındaki bütün özgürlüklerin amansız düş-

manıdır. İyi bilinmelidir ki Türkiye Cumhuriyeti'nin ulaştığı hepimize gurur veren yüksek düzey, laik devlet ve hukuk anlayışına dayanmaktadır. İşte bunun için karanlık güçlerce körüklenmek istenen irtica her zaman karşısında Atatürk ilke ve devrimleri ile şekillenmiş devletimizi, onun yılmaz savunucusu milletimizi ve devlet yaşamımızın kurumsallaşmış şekli olan hukukumuzu bulacaktır.

ULUSLARARASI SORUNLAR

Türkiye Cumhuriyeti dış ilişkilerinde büyük Atatürk'ün "*Yurtta Sulh Cihanda Sulh*" ilkesine gönülden bağlılığını her fırsatta gözler önüne sermektedir. Barış fikri dış politikamızın genel tasvibe mazhar olmuş temel felsefesidir. Milletler topluluğunda barış içinde yaşamının uluslararası kurallara bağlanması pek çok anlaşmazlığın hukuk yolu ile çözümlenmesinde ve barışın devamında etkin rol oynamaktadır. Ülkemiz, devletlerarası ilişkilerde kabul edilmiş çok taraflı ve ikili kurallara uymayı görev bilirken, diğer ülkelerden de bu kurallara uymasını istemek hakkına sahiptir. Bu nedenle insanlık ve dünya için büyük ıstıraplara ve hatta facialara neden olabilecek hareketlerden özenle kaçınmakta, ancak uluslararası haklarının ısrarlı takipçisi olmaktadır.

Bulgaristan da Türk toplumuna karşı bütün İnsanlığın gözleri önünde, devletler arası hukuka aykırı olarak sürdürülen sindirme, eritme, yok etme eylemleri büyük ıstırap kaynağıdır.

Yunanistan'ın anlaşmalarla saptanmış statülerin tek taraflı emrivakilerle bozulmasının ne büyük felaketlere neden olduğunu her fırsatta görmesine rağmen milletimiz için yaralayıcı ve haksızlığı açıkça ortada bazı girişimlere kalkışması fevkalâde tehlikeli gelişmelere neden olabilecek istidatlar göstermektedir. Devletimiz iç barışın olduğu gibi dış barışın da hukuk kurullarına mutlak bir saygı ile gerçekleşeceğine içtenlikle inanmakta ve bu kurallara gönülden bağlılığını sürdürmektedir.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

TEOMAN EVREN
1987 - 1988

Güneydoğu illerimizde sergilenen ve hepimizi milletçe büyük ıstıraplara boğan ayların daha büyük facialara neden olmadan durmasını diliyorum. Devletimiz elbette bu saldırıların üstesinden gelecek güce sahiptir.

Yeni adalet yılına başlarken hukukumuzun ve yargımızın önemli gördüğüm bazı sorunlarına değinmekte yarar gördüm.

Bu gün başladığımız çalışma döneminin ulusumuza huzur ve güven veren yeni bir yıl olması için yargı kuruluşlarımıza ve aziz meslektaşlarıma güç ve kutsal görevlerinde üstün başarılar diliyor, saygılar sunuyorum.

Çok değerli konuklar,
Yargı organlarımızın seçkin temsilcileri,
Değerli basın mensupları,
Sayın dinleyiciler,
Aziz meslektaşlarım,

HUKUK KURALLARI

Yeni "Adli Yıl"ın başlangıcında bu kadar geçkin bir topluluğa hitap etmekten onur duyuyor, yargımızın önümüzdeki çalışına döneminde milletimize güven, huzur ve mutluluk germesini gönülden diliyorum. Yargı daralan gönüllerin karamsarlığına aydınlık ve insanca çözümler sunan bir devlet gücüdür. Devlet ve fert hayatında düzen, hukuk kuralları ile sağlanır. Anayasa'dan başlayarak sıralanan kurallar bütünlüğünde, tutarlılık, genellik, eşitlik ve objektiflik ne kadar güçlü ne kadar uyumlu olursa, yargı adaletin gerçekleşmesinde o derece başarı sağlar, topluma huzur, insana mutluluk verir. İnsanın mutluluğu ilk çağlardan beri toplum gündeminden inmeyen, devlet hayatının varlık nedenidir. Bireyin mutluluğu toplumun mutluluğunu oluşturan aydınlığın ışık saçan parçacıklarıdır. Toplum için ise mutluluk demokrasinin, anayasanın temel hak ve özgürlüklerin doyumsuz güzelliklerinde eşit ve adaletli yaşamak hakkıdır. Devlet kişiye böylesine

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

doyumsuz bir yaşam sağlamak için örgütlenmiş siyasi bir kurumdur. Fertlerini mutlu edemeyen devlet varlık nedenine yabancılaşır, tarihin şaşmaz değerler içinde yerini alır. Toplum mutlu etmenin devletlerin elindeki tek seçenek olan hukuk fertleri sağlık gibi, hava gibi, tat gibi bütünüyle çerçeveler, mutlu ya da mutsuz eder. Adaletsiz bir düzende, ne kadar iyimser olursanız insanın içinde dünyaya geldiğine pişman karamsar bir yan vardır.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Gelişmiş demokratik yönetimlerde giderek ülkeleri kimin yöneteceği sorusunun yerini ülkenin nasıl yönetileceği sorusu almıştır. Tek yanıt ayrıcalıksız *"Hukukun üstünlüğünün egemen kılınması"* olmaktadır.

Türkiye Barolar Birliği kurulduğu günden beri bu ilkenin Ülkemizde yerleşmesi, devletin bütün organlarını bağlayıcı bir güç, bir yönetim biçimi, bir yaşam tarzı, olması uğrundaki uğraşım sürdürmektedir. İtici güç niteliğindeki kavram gelişmiş demokratik Ülkelerde büyük başarı sağlamış ve önemli bir saygınlığa ulaşmıştır. Anayasamızda yer alan bu ilke, hükümet programında *"Adaletin temini ve dağıtımı, kişi hak ve hürriyetleri ile HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜN korunması devletin temel görevleri arasındadır. Hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz. Temel vasıflan adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik sistem, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır."* şeklinde ifade edilmektedir.

Hukukun üstünlüğü kavramı doktrin yanı ne olursa olsun salt yasaların uygulanmasından öte hukuka uygunluk şeklinde bir içeriğe sahiptir. Kanuna bağlı devlet ile hukukun üstünlüğüne göre kurulmuş, buna göre faaliyet gösteren ve gelişen devlet, ayrı nitelik taşır. Hukuk devleti kavramı tam bir kanunilikten, yani her şekli ile ve ne pahasına olursa olsun kanuna uygunluktan ibaret bir yönetim şekli değildir. Aksi halde hukuk devleti gerçekte sadece bir kanun devleti olur.

Çoğu kez yasalarla, haksızlığın meşruluk kılığına sokulabil-
diğine tanık oluyoruz. Ayrıca pek çok ve pek kötü biçimde
kanuni haksızlıkların işlenmesi, bir devletin kanuni haksız-
lıklar devleti olabilmesi mümkündür. Gerçek hukuk devleti,
"Hukukun Üstünlüğü"nü kabul eden temele dayanır. Böyle
bir devlet şeklinde hukukun üstünlüğüne bağlılık devletin
meşruluğunun ölçüsüdür. İnsanlığın kanuna bağlı toplumlar
kurabilmesi kolay olmamıştır. Bu nedenle kanun devletin
küçümsendiği zannedilmemelidir. Ancak içinde bulundu-
ğumuz çağ kanunilik ilkesinin yeterli olmadığını, hukukun
kanundan da üstün olduğunu kanıtlayan gelişmelere sahne
olmaktadır. Sosyal baskılara karşı, tepkileri önlemekte en gü-
venli yol hukukun üstünlüğünü tanımak ve gerçekleştirmek
sureti ile kişilerdeki birikimi olumlu yollara kanalize etmek-
tir. Hukukun üstünlüğü kavramının; "kamu hukuku" ve "Ana-
yasa hukuku" açısından değeri son derece önem taşır. Devleti-
miz "Hukukun Üstünlüğü İlkesini" Türk milletinin kafasında
ve gönlünde yaşayan, adalet duygusunun gücüne ve dinami-
ğine yaraşır bir şekilde gerçekleştirmelidir. Ülkemizin adalet
sorunları ancak bu ölçü içinde çözümlenebilir.

ANAYASA SORUNU

Bu gün su yüzüne çıkan, ciddi bir Anayasa bunalımı-
nı hep birlikte görmekte ve yaşamaktayız. Siyasi rejimlerin
devamlılığı, anayasaların toplumun gereksinmelerini karşı-
lamasına bağlıdır. Ülkemizde anayasalar kabullerinden ön-
ceki dönemin etkisi altında şekillenerek, normal zamanlar
için gereksiz ve hatta sakıncalı kurallar içermektedir. 1982
Anayasası'nın ülkemizin demokratik düzenine çizdiği çerçe-
ve sosyal yaşama dar gelmekte, toplumsal olaylar öngörülen
sınırı zorlamaktadır. Anayasa'nun hazırlanmasında etkin, ka-
bulünde destek olan siyasi güçlerin dahi sık sık Anayasa'dan
yakındıklarını hatta değiştirilmesi için çaba harcadıklarını
görmekteyiz.

Türkiye Barolar Birliği'nin 1982 Anayasası'nın kabulün-
den önce saptadığı kamuoyuna ve yetkililere sunduğu görüş-

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

lerin her gün biraz daha geçerlik kazandığını görmek bizleri haklı kılsa da mutlu etmemektedir. Anayasalar devletin yönetim biçimini, devlet organlarının görev ve yetkilerini, insanların temel hak ve özgürlüklerini, düzenleyen kurallar bütünüdür. Bir hakkın ve özgürlüğün tanınması yeterli olmayıp bunların duraksamadan, engelsiz kullanılmasının sağlanması büyük önem taşır. Hukukun temel ilkelerine aykırı, detaylı ve çok çelişkili kuralların, demokratik yönetim ve yargısal denetim açısından önemli engeller içerdiğini vurgulamak isterim.

Uygulamada Anayasa hukukunun hafife alındığını, savsaklandığım kavramları ile rastgele oynandığını görmekte ve bu gelişmelerden endişe duymaktayız. Anayasa'nun ihmal ve ihlâl edilebileceği gibi düşünceler ve iptal edilen yasaların yeniden kabul edilmesi şeklindeki değerlendirmeler "*Hukukun Üstünlüğü*" kavramı ile çelişmektedir.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Yargı bağımsızlığının ve yargıç güvencesini, vatandaşın güven kaynağı olarak adalet düzenimiz için ön koşul ve varlık nedeni saymaktayız. Anayasamız, 138. maddesinde yer alan "*bağımsızlık*" ve "*güvenceyi*" gerçekleştirmek bakımından yetersiz kalmış, yargı bu nedenle hızlı bir yozlaşma sürecine girmiştir. Yeni adli yılda bu kavramın daha çok tartışılan bir sorun halini alabileceği endişesini her gün artan üzüntü içinde duymaktayız. "*Yargıcın teminatı kendi vicdanındadır*" düşüncesi içinde bu derece hayati önem taşıyan bir konu, kahramanlık gösterilerine terk edilemez. Yargının bağımsız olmadığı, yargıç güvencesinin tartışıldığı her yerde, kürsüde korku ve siyaset egemen olur, güven hissi sarsılır, adalet sapsular göstererek gerçeğe yabancılaşır

Bütün olumsuz ortama ve güç koşullara rağmen, önemli yetkiler, büyük sorumluluklar taşıyan Hâkim ve Savcılar Kurulu'nun yüksek yargıçlardan oluşan üyelerinden milletimiz titiz davranışlar, dikkatli katkılar beklemektedir. Öte yandan yargının her kademesinde yargı bağımsızlığını kuş-

kulu kılablecek kişisel zaafların frenlenmesini, özlemlerimizi ve beklentilerimizi en olgun anlamı ile tatmin edecek özverili davranışlarla yargının onur ve saygınlığının korunmasını beklemekteyiz.

YASAL DÜZENLEMELER

Yasaların eşit ve etkin biçimde duraksamadan uygulanması son derece büyük önem taşımakla birlikte böyle bir çaba adaletin gerçekleşmesi için yeterli olamamaktadır. Toplumunu yöneten kuralların *"ideal ölçülere"*, *"olması gereken şekle"* uydu rulması gerekmektedir. Böyle bir çaba bir yandan kişinin diğer yandan devletin en kutsal uğraşdır. İdeal hukuka yönelik mücadeleler hukukçular için ise bir uğraş olmaktan öte bir görevdir. Bu bağlamda hukukçunun eksilmeyen ve her gün biraz daha artan sorumluluğu başlar. Hukukçu olmak zor, zor olduğu kadar da onurlu bir iştir. Hayat boyu yenilenen dinamik ve ideal bir savaşçı olmayı zorunlu kılar. Böylesine yüce bir zevki, ideal bir ülküyü içine sindiremedikten sonra, yargıç olmak, savcı olmak, avukat olmak neye yarar.

Hukukun kuru bir ilim olmaktan çıkıp bir hareket biçimi olarak yaşama aktarılması, kendiliğinden egemenliğini sürdürmesi güzelliklerin en güzeli mutlulukların en doyumsuzudur. İşte bunun için hukuk kültürünün bilgi olmaktan çıkıp bir bilinç, bir hareket biçimi haline gelmesi gerekmektedir.

Yürürlükteki hukukumuzun toplumsal mutluluk açısından özlemlerimize karşılık vermekten uzak yanları bulunduğu gibi, son derece karışık hukuk düzenimiz her gün biraz daha karışmaktadır. Özellikle kanun gücünde kararname çıkarmak yetkisinin kullanım şekli yasama organının görevleri ve demokratik düzenin ilkeleri açısından ciddi ve önemli bir boyut kazanmıştır. Bir örnek olarak 336 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 41 adet kanunun çeşitli maddelerinin değiştirilmiş olduğunu belirtmek isterim. Hukuk tekniği açısından bir yasanın diğer bir yasa ile değiştirilmesi gerekir.

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

Hiç kuşkusuz bu pratik buluş uygulamada hiç pratik olmayan son derece önemli karışıklıkların nedeni olmaktadır.

Memnuniyetle belirtmeliyim ki devletimiz Avrupa Konseyi İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkını tanımış, işkenceye karşı Avrupa Sözleşmesi'ni imzalamış, Avrupa topluluğuna üyelik için başvurmuştur. Bütün bu gelişmeler son derece önemli olumlu ve övgüye değer olaylar olarak ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak hukukumuzun Avrupa Topluluğu hukukuna uydurulması, atılan adımların, iyi düşünülmüş, tartışmaya açık, hukukun üstünlüğünü gerçek kılabilecek bir hukuk reformu ile tamamlanması gerekmektedir.

1926 yılında kabul edilen Ceza Kanunumuz aradan geçen uzun zaman içinde pek çok değişikliklere uğramış, 1936 yılında yapılan değişikliklerle liberal özelliğini kaybederek baskıcı motifler taşıyan bir ceza kanununa dönüşmüştür. Zaman zaman yaşanan toplumsal olayları önlemek için getirilen panik hükümleri suç ve ceza dengesini alt üst etmiş, adalet sevgisini yaralamıştır. Adalet Bakanlığı'nda hazırlanan, tartışmaya açılan ve yeniden düzenlenen "*Türk Ceza Yargısı Öntasarısı*"nın demokratik ilkelere uygun olması anayasal bir istektir. Ceza kanunlarının oluşmasında ülkede yürürlükte olan demokratik hak ve özgürlüklerin etkisi daima görülmektedir. Özgürlüklerin, özellikle basın ve fikir özgürlüğünün korunması tasarının başarısı için şarttır. Birbiri ardına üç Anayasa değişikliği dönemi yaşamamıza rağmen ceza kanunumuz esaslarında hep aynı kalmıştır. Bu gün ceza yasasının karşılaştığı en büyük güçlük önemli boyutlara ulaşan bir özgürlük tartışmasının gündemde olmasıdır. Öntasarının suç ve ceza dengesini en adaletli ölçüler içinde sağlaması, ülkemizin demokratik gereksinmelerini gelecek günleri kapsayacak genişlikte karşılaması gözden uzak bulundurulmamalıdır.

Çevre sorunları her gün bir yenisi sergilenen korkunç boyutlardaki olaylarla insan hakları sorununun en önemlisi şekline dönüşmektedir. Kendi dünyasında, özgür ve mutlu

yaşamak hakkına sahip milyonlarca insanın çevrenin oluşturduğu tehlikelerden korunması ciddi bir görev halini almıştır. İnsan sağlığı, yaşama hakkı makro düzeyde topyekûn tehdit altındadır. Yaşadığımız çevrenin bütün tehlikelerinden arındırılmasını sağlayacak yasal düzenlemelere ve ciddi önlemlere gereksinme bulunduğunu belirtmek isterim.

İcra ve İflâs Kanunu'nun banka temsilcilerinin, istekleri doğrultusunda değiştirilmesi hazırlıkları sürmektedir. Batık paraların kurtarılması için yapılacak düzenlemeler iktisadi hayatın işlerliğinde önemli rahatsızlıklar ve sıkıntılar yaratabilecektir. İcra İflas Kanunu, şahıslar üzerindeki cebri icradan mal üzerinde icra aşamasına gelinceye kadar uygarlık tarihinin onurlu mücadelesine sahne olmuştur. Değişikliklerin, karşılıklı yarar sahiplerinin temsilcileri ile hukukçular arasında açıkça tartışılarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bankaların ülkedeki bütün yolsuzluklardan daha büyük çapta aldatılmalarını önleyecek şekilde "ekonomik suçlar alanının" etkin yaptırımlarla düzenlenmesi daha büyük öncelik taşımaktadır.

YARGI

Bu gün yeni bir çalışma dönemine başlayacak olan mahkemelerimiz hukukun uygulanmasında ve gelişmesinde etkin ve yaratıcı olanaklara sahip adalet dağıtan yargı kuruluşlarıdır. Halkımız adliyeden çağın icaplarına uygun kesin ve seri adalet beklemektedir.

Davaların uzaması, yargımıza yöneltilen önemli ve gerçekten haklı bir eleştiri konusudur. Para değerinin çok hızlı düşüşü, yakınmaları arttırmakta, ciddi bir ıstırap önemli adaletsizlik nedeni olmaktadır. İktisadi hayatın adalet üzerindeki olumsuz etkisi, vatandaşın hak ve adalet duygularını çarpıcı biçimde sarsmıştır. Yargının ağır işlemesi, giderek etkinliğini kaybetmesi sonucu yasa tanımaz kişiler zorbalıkla adaleti gerçekleştirmeye kalkışmışlardır. Yasa dışı yollarla hak aramanın yaratacağı adaletsizlikler kamu vicdanında, derin yaralar

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

açmakta, vatandaşı tedirgin etmektedir. Bu davranışların şiddetle kovuşturulması ve biran önce önlenmesi zorunludur.

Anayasamızın 141. maddesi "*davaların en az giderle mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir*" hükmünü içermektedir. Ceza ve hukuk usulü yasalarında davaların çabuklaştırılması için getirilmiş pek çok önlem vardır. Son zamanlarda da önemli değişiklikler yapılmış, ancak hızlı yargılama bir türlü sağlanamamıştır. Kurallar yetersiz kalmakta, sorun her şeyden önce bir insan sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Sistem bütünü ile ele alınmadıkça, yargının zabıta ile eşgüdümlü çalışmasını sağlayacak önlemler getirilmedikçe, yargının iş yükü azaltılmadıkça, kadrolar genişletilip yeni mahkemeler kurulmadıkça, hepsinden önemlisi yeterli sayıda çalışkan nitelikli, yargıç ve yargı personelinin adalet hizmetine özgüleyemedikçe yargılamanın uzamasından doğan felaket ve ıstıraplar sürecektir.

Adli tebligat, davaların uzamasında önemli bir sorun iken, PTT idaresinin birden yaptığı zamlarla yargının işleyişine büyük zararlar verdiği, yargılamayı ne kadar kösteklediği bütün çabalarımıza rağmen maalesef anlayılamamıştır.

Ülkemizde 8 yıldır davası bitirilememiş tutuklu sanıklar vardır. Böyle bir olay her koşulda yargı açısından düşündürücü adalet açısından yaralayıcıdır. Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin de soruna çözüm getiremediği somut örneklerle ortadadır. Sıkıyönetim kalktıktan sonra mahkemelerin yetkilerinin sürmesi sonucu mahkeme mahkeme dolaşan, Ankara'dan İstanbul'a, İstanbul'dan Diyarbakır'a nakledilen davalar ve sanıklar vardır.

Davalar hızlandırılmalı ancak süratle adalet feda edilmemelidir. Hapis cezalarından paraya çevrilen cezalarda kanun yoluna başvurma hakkını engelleyen düzenleme adaletin göz ardı edilmesine önemli bir örnek teşkil etmiş, ciddi sorunlar yaratmıştır. Davalar mümkün olan süratle ancak mutlaka adaletle sonuçlandırılmalıdır. Yargıya başvurma hakkını va-

tandaşın önünde daima açık ve aydınlık bulundurmak zorundayız.

Askeri Yargıtay'ın bir hukuk kuruluşu olmanın onuru ile geliştirdiği içtihatları takdirle karşılamaktayız. Hukuk düzenimiz 80 yıllık geçmişinde bu yüce mahkemenin tutarlı ve onurlu çizgisi içinde verdiği kararlardan esinlenerek zenginleşmiş, büyük yararlar sağlamıştır. Ancak, askeri mahkemelerin kışla içinde bulunması hak arama özgürlüğü açısından zorluklar çıkarmakta, yargı hizmetinin özelliği, önemi ve onuru ile bağdaşmamaktadır. Taraflar zamanında duruşma ve müdafaalarda bulunamamakta, ayrıcalıksız uygulamalar yüzünden kuyruklarda savunma olanaklarını kaybetmekte, meslektaşlarımız savunma görevini yerine getirmekte zorluk çekmektedirler.

1979 yılında kabul edilen Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Usulü Kanunu'nu her yıl ertelenerek, nihayet çok sınırlı birkaç ilimizde uygulanmaya başlanmıştır. Yasanın uygulama sahası çok daraltılmış olmasına rağmen böyle bir başlangıcı ceza hukukunun insancıl yaklaşımı açısından sevinçle karşılamaktayız. Çocuk mahkemelerinin işlevlerini yerine getirebilmesi için kuruluş yasasında öngörülen koruyucu ailelerin belirlenmesi, bakım ve yetiştirme yurtlarının kurulması, küçük suçlulara uygulanacak tedbir ve cezalar için yasa değişikliklerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bugünkü şartlar içinde imkânsızlıklarla karşı karşıya bulunan Çocuk mahkemelerinin amacı karşılayarak görevini yürütmesi söz konusu olamamaktadır.

ADALET FONU

27 Mayıs 1988 tarihinde kabul edilen Adalet Fonu Kurulmasına dair 3454 sayılı Yasa'yı Cumhuriyet adliyesinin vakanı, onuru ve ciddiyeti, açısından sakıncalı, yargı görevinin önemi ve saygınlığı açısından tehlikeli, Adalet açışın ürkütücü bulduğumuzu vurgulamak isterim. Amme hizmeti için vergi,

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

harç dışında para alınması uygulanmasının yargı hizmeti için öngörülmesi, Cumhuriyet adliyesini derinden yaralayacak, mahkeme kararlarına güveni sarsacak, onarılmaz tahribatlara neden olacaktır. Adalet hizmetinin bütün ihtiyaçları devlet bütçesinden karşılanmalı, gerekiyorsa harçları arttırılmalıdır. Olumsuz yorumlar çeşitli kuşkulara yol açacak keyfi uygulamalar yargı bağımsızlığı açısından da tehlikelidir.

Para cezalarının yargı için bir gelir kaynağı olarak düşünülmesi cezanın amacına aykırı olmakla kalmayıp çeşitli adaletsizliklerin nedeni olacaktır. Fonun kaynakları içinde başka yardımlar da yer almaktadır. Adalet hizmetinin toplum katmanlarının çeşitli kesitlerini oluşturan her çeşit insanın yardımları ile karşılanamaz. Yargı, devletin üç temel gücünden birisi ve en önemlisi olarak bağış kabul edemez. Okul hastane ve camilere, kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar böylesine önemli bir devlet gücücüsü için önemli örnek olmamalıdır.

Fon yönetmeliğine göre taşrada fon işleri, il Cumhuriyet savcısının başkanlığında, bir hâkim ve savcı yardımcısı tarafından yürütülecektir. Yargıya bağış yapan insanların yargı önünde herkesle eşit olduğuna vatandaşı inandırmak, nasıl mümkün olacaktır. Yasanın ve uygulamanın teknik ayrıntılarına, hukuka ve Anayasa'ya aykırılıklarına girmek istemiyorum, Ancak Cumhuriyet adliyesinin böylesine lâyıf olmadığı bir töhmetten ve tehlikeden kurtarılmasını diliyorum.

İNSAN HAKLARI

İnsan hakları ve temel özgürlüklerin ayırım gözetilmeksizin herkes için gerçekleştirilmesi hukukun başlıca amaçlarından birisidir. Temel hak ve özgürlüklerin insan kişiliğinin ayrılmaz ögesi oluşu nedeniyle konu evrensel nitelik kazanmıştır. İnsan onur ve saygınlığının doğal bir sonucu olan temel hak ve özgürlükler ilkesi insanlığın yüzyıllar süren çaba ve savaşımının ürünü olarak gelişmiş bugünkü seviyesinde kazanılmış ve tanınmıştır. Söz konusu ilkenin gerçekleşmesi, izlenmesi insanlığın ortak sorumluluk ve gözetiminin konusu

olmuştur. Dünyanın herhangi bir köşesinde bu ilkeye aykırı uygulamalar insan toplumunun vicdanında uluslararası yansımalar yapmakta, tepki uyandırmaktadır.

Çağımızda temel hak ve özgürlüklerin tanınması, güvence altına alınması ihlallerin önlenmesi uluslararası belgelerle sağlanmak istenmektedir. Ülkemiz bu belgelerden bir kısmını imzalamış yukarıda sözünü ettiğimiz Avrupa Topluluğu'na üyelik başvurusunu yapmıştır. Üyelik topluluk hukukunun ülkemizde doğrudan uygulanmasına sebep olabilecek ve egemenlik kavramı önemli değişikliklere uğrayacaktır. Biz her türlü etkinin dışında kendi insanımıza duyduğumuz sevgi ve saygıdan dolayı insan hakları sorununu çözümlenmek zorundayız.

Cezaevlerinde bulunan suçlu ve tutukluların şikâyetlerinden haklı olanların giderilmesi büyük yarar sağlayacaktır. Tutukluların statülerinin, mahkumlardan ayrılması aklanmaları halinde onurlarının ağır tahribatlardan korunması devletin görevidir. Tutukluluğun fiilen mahkumiyetten de ağır sonuçlara varması önlenmelidir. İşkencenin önlenmesi, temel hak ve güvencelerin korunması ve sağlanması açısından yargı tükenmez yetkilere ve olanaklara sahiptir. Duyarlı bir ilgi yargımızın onurunu daha da yüceltecektir.

HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Hak arama özgürlüğü insan haklarının en büyük güvencesi, aynı zamanda yaptırımı olmak gibi bir özellik taşır. Demokratik devlet, düzeni böyle bir özgürlüğü tanımamazlık edemez. Bütün anayasaları etkileyen, ulusal ve uluslararası belgelerde yer alan hak arama özgürlüğü 1876 tarihli Kanun-i Esasiye'den bu güne anayasalarımızda yer almıştır. 1982 Anayasası "*herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak sureti ile yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.*" kuralı ile bu hakkı açıkça tanımıştır. Hak arama özgürlüğü insanlar arasında eşitliği zorunlu kılar. Bu

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

yüzden hak arama basit, kolay ve ucuz olmalıdır. Yoksulluk yüzünden haklarını arayamayan, haksızlığa uğramak tehlikesi ile karşılaşan insanlara devlet gereken etkin yardımı yapmalıdır. Türkiye baroları böyle bir gereksinme karşısında üzerine düşen görevi severek yapmağa hazırdır.

Hazırlık soruşturmasının gizli olduğu, bu dönemde müdafinin sanıkla temasının önlenmediği bilinmektedir. Böylesine aşırı bir gizliliği haklı gösterecek bir hüküm usul kanunlarımızda yer almamaktadır. Sanığın suçlandığı andan itibaren hak arama özgürlüğünün kendisine tanındığı olanaklarından yararlanması ve suçlama ile savunmanın aynı anda başlaması şarttır.

Devlet Sırları Kanun Tasarısı üzerinde Adalet Bakanlığı'nda çalışmalar yapıldığı öğrenilmiştir. Tasarı'nın 7. maddesinde "*getirilen gizli belgeler taraf vekillerine incelettirilmemez*" şeklinde bir hükmün yer aldığını, yazışmalardan öğrenmiş bulunmaktayız. İdari yargılama usulü yasasında yer alan, hak arama özgürlüğü açısından eşitsizlik ve adaletsizlik yaratan adalet ve demokrasi ilkeleri ile çelişen böylesine sakıncalı bir hükmün adli yargıyı da kapsayacak şekilde genişletilmesi hevesleri kesinlikle önlenmelidir.

Ülkemizde savunma mesleğinin savunma makamı olarak yeni bir statüye kavuşturulması zorunludur. CMUK'nun gerekçesini kaleme alan Ord. Prof. Sıddık Sami Onar yıllar önce "*Esasen müdafaa makamı da iddia makamı gibi ilimle mücehhez, yalnız hak ve hakikat, adaleti içtimaiye namına maznuna müzahir ve sırf kendi kanaati ilmiyesi ile müteharrik bir makam olmalıdır.*" cümlesi ile bu gereksinimi dile getirmiştir. Ne yazık ki bu güne kadar gerekçede isabetle değinilen istek yerine getirilmemiştir. Savunma yargının ayaklarından birisidir. Savunma haklarının kısıtlanması adaletin topallamasına neden olur. Savunma hakkının gereklerini sağlamakta bütün kamu görevlileri yükümlü olmakla birlikte, bu hakkın işlerliğinin sağlanmasında ve korunmasında başlıca görev yargıya düşmektedir. Savunmanın olmadığı yerde yargı, adalet, eşitlik

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

de yoktur. Yargı savunma üzerine kurulur. Adalet mülkün savunma adaletin temelidir.

TEOMAN EVREN
1988 - 1989

Bu gün başlayan ve hep birlikte hizmetinde olacağımız yeni adli yılın milletimize aydınlık günler getirmesi, huzur güven ve mutluluk vermesi, en büyük arzumuzdur. Zor ve onurlu görevlerinde değerli, yargıç ve savcılarımız ile aziz meslektaşlarımıza başarılar diliyor, sizleri derin saygılarımla yürekten selamlıyorum.

ÖNDER SAV
1989 - 1995

"1989 -1990 Adli Yılı"nın açılışı törenine onur veren değerli konukları, yüce yargıç ve savcılarını, değerli meslektaşlarını, basın ve TRT'nin temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Yasada gösterilmemesine karşın yıllardır yerleşmiş anlamlı, güzel ve artık ötelenmesi olanaksız bir gelenek kuralı haline gelmiş olan Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun yargı yılının açılışı töreninde konuşması; SAV-SAVUNMA-YARGI üçgeninin bölünmez bir bütün olduğunun en açık göstergesi, somut bir simgesidir.

Her adli yılın açılış töreninde altı önemle çizilen sorunların pek çoğu çözümlenmeden bu yıla taşınmış, bunlara yenileri eklenmiştir. Zamanınızı fazla kullanmamak için en temel nitelikte gördüğüm birkaçına değinmekle yetineceğim.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI - YARGIÇ VE SAVCI GÜVENCESİ

Devletin bağımsızlığı kadar devleti oluşturan bazı esas kurumların bağımsızlığı da önemlidir. Bunların başında YARGI BAĞIMSIZLIĞI gelir. Yargı bağımsızlığı, hukuk devleti olmanın baş koşuludur.

Anayasa Mahkemesi'nin, 22.6.1989 tarihli *Resmi Gazete*'de yayınlanan kararında, "*Bağımsızlıkla güvence, yargı ayırımına dayanan hâkiilik ve savcılık mesleğinin başlıca ilkeleridir. Yargıya*

ÖNDER SAV
1989 - 1990

bağımsızlık, hâkim ve savcıya güvence, yargısal çalışmaların temel koşuludur. Hukuk, bir ulusun hak arayışı olarak tanımlandığında bu anlayışı gölgeleyecek düzenlemeler bağımsızlık ve güvenceyle birlikte olamaz. Bağımsızlık, devletin, Anayasa'nın, insan onurunun koruyucusu olan yargının seçkin niteliğidir. Bağımsızlık ve güvenceden yoksun yargı, yargı olamaz." denilerek yargı bağımsızlığı ve yargıç - savcı güvencesinin anlam ve önemi vurgulanmaktadır.

Bağımsızlık ve güvence ile korunmak istenen şey, yargıç ve savcı değil, toplumun yanın, fertlerin hakkı, onuru ve güvencesidir.

Anayasa'da ve yasalarda "BAĞIMSIZDIR" diye yazılınca bir kurum, gerçekten, bağımsız oluyor mu? Bu sorunun cevabını yine anayasa ve yasalar veriyor.

Anayasa'da tanımı yapılan ve özel kanunu olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, yargı alanında fevkalâde önemli, yargı bağımsızlığını ve yargıç-savcı güvencesini çok yakından ilgilendiren yetkilerle donatılmıştır. Kurul'un Başkanı Adalet Bakanı'dır. Diğer altı üyeden birisi de Adalet Bakanlığı Müsteşarı'dır. Geriye kalan 5 yargıç üye de Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca her üyelik için gösterilen üçer aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilmektedir. Kurul'u, temsil ve beyanat yetkisi Bakana aittir. Kurul'un oluşum biçimi ve kararlarına karşı yargı yolu da kapalıdır.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu İç Yönetmeliği'ne göre aksine karar alınmadıkça oylamalar açık yapılmakta ve oylamaya Adalet Bakanlığı müsteşarından başlanmaktadır. Bir anlamda siyasal iktidarın oyunun rengi daha işin başında belli olmaktadır.

Şimdi sormak gerekir. Oluşumunda ve bünyesinde bu kadar olumsuzluğu bulunduran bir kurul, yasanın 3. maddesinde "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, BAĞIMSIZDIR" diye yazdığı için bağımsız oluyor mu? Bırakalım Anayasa Mahkemesi'nin tanımladığı "öz"de bağımsızlığı böyle bir kurul "BİÇİM"de bile bağımsız olamaz. Anayasa Mahkemesi

kararında değinildiği gibi “Yürütmenin gözetim ve denetimi altında, gerçek bir yargı bağımsızlığından söz edilemez”.

Daha bağımsız, daha güvenceli hâkim ve savcı anlayışı yerine daha bağımlı ve güvencesiz hâkim ve savcı anlayışı, belki yönetenleri rahatlatır ama demokratik hukuk devletini temelinden sarsar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun bu günkü oluşumu ve işleyiş şekli konusunda hiç bir değerlendirme ve savunma, inandırıcı olamaz. Sorun, kişilere, kişiliklere bağlı olmadan öte, kurumsal bir sorundur; yargının bağımsızlığı sorunudur. Kurul’un BAĞIMSIZ sayılabilmesi için, seçilen (5) üye, Cumhurbaşkanınca değil, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca, doğrudan seçilmelidir; bu tür seçim, hem daha demokratiktir ve işin özüne uygundur, hem de kurul üyeliğine talip olacak pek çok değerli yargıcın, seçilemeyip Cumhurbaşkanınca refüze edilmiş sayılması endişesini gidericidir, rahatlatıcıdır. Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurul’un oluşumunda yer almamalıdır; dolayısı ile Kurul’un Adalet Bakanlığı dışında kendisine ait bir binası, ayrı bütçesi ve sekreteryası olmalıdır.

Yukarıda değinilen Anayasa Mahkemesi kararında, “hâkimlik ve savcılık teminatı, hâkim ve savcılarının nitelikli görev yapma olanaklarının sürdürülmesinin sağlanmasıdır. ... Anayasa’nın 139. maddesinin birinci fıkrasının getirdiği daha çok, görev ve AKÇALI durumla ilgili görülen GÜVENCE, bağımsızlığa bağlı, onu tamamlayan, onunla tümleşen bir konudur. Maddi yönü kadar manevi yönü de önemlidir” denilmektedir.

Başta Anayasa Mahkemesi ve diğer Yüksek Yargı kuruluşlarımız olmak üzere yargıçlar ve savcılarının ücret ve ödenekleri, Maliye Bakanlığı’nın takdir ve insafına terk edilmiştir. Kadro ayrılması, çalışanların ücretleri, akçalı sair hak ve olanaklar, bütçelere konulan yetersiz ve cılız ödenekler, yargı bağımsızlığını zedelemektedir.

ÖNDER SAV
1989 - 1990

BAROLARIN BAĞIMSIZLIĞI

Yargı bağımsızlığında değinilenden daha ilginç ve garip bir BAĞIMSIZLIK anlayışı da BAROLAR için söz konusudur. Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinde "Avukat görevini yerine getirmede BAĞIMSIZDIR" denilmektedir. 123, maddede de Barolar Birliği Başkanının görevleri sayılırken "Meslek onuru ve BAĞIMSIZLIĞI ile ilgili işlerde kanunlar ve meslek kurallarının gereğini her türlü organlara karşı savunmaktan" bahsedilmektedir.

Verdiği kararların büyük bir kısmı Adalet Bakanlığı'nun onayına tabi, Adalet Bakanı'nun isteği uyarınca C. Savcılığının açacağı dava üzerine sorumlu organlarının görevlerine son verilebilecek olan, seçilmiş organlarının geçici olarak valilerce görevden uzaklaştırılmasına olanak tanıyan, organlarının görevlerini kanun hükümlerine uygun olarak yapıp yapmadıklarının Adalet Bakanlığı müfettişlerince denetlendiği baroların bağımsız olduğu söylenebilir mi?

Biz hukukçular, yaraları dışımızdan almıyoruz, darbeler genellikle içimizdekilerden geliyor. Avukatlık Yasası'nı değiştiren 3003 sayılı Yasa'nın öncüsü 54 sayılı KHK'deki bağımsızlıkla ilgili ve geriye dönüşü simgeleyen yara, 1974 yılında bu kürsüden "Baroların bağımsızlığını sağlayacak, onları idarenin vesayetinden kurtaracak yasa değişikliği yapılmalıdır" diyen ve Adalet Bakanı olunca da bu sözleri kolayca unutan ve 54 sayılı KHK'nin altına imza atmakta sakınca görmeyen ünlü bir hukukçunun eseridir.

İngiliz Baro Konseyi'nin 1946 yılında koyduğu esaslar arasında "Baro'nun şerefini, itibarını ve bilhassa BAĞIMSIZLIĞINI sağlamak ve adli makamlarla ve hükümetle ilişkilerde BARO'yu savunmak" yer alıyordu. 43 yıl önce İngiliz barolarının geldiği çizginin hala çok gerisinde olmanın üzüntü ve utancını yaşıyoruz.

Büyük hukukçu sayın İmran Öktem, 1136 sayılı Avukatlık Yasası çıkmadan 1967-68 Adli Yılı'nı açış konuşmasında, "Türk avukatlarını bağımsız barolara kavuşturacak, kendilerini

yönetmek imkânını verecek BAROLARI VESAYETTEN KURTARACAK Avukatlık Kanunu'nu beklemekteyiz" diyordu. Sayın Öktem, yaşasaydı hala vesayetten kurtulmanın özlemini çekecekti; tıpkı bugün bizlerin çektiği gibi.

Özlemini çektiğimiz "*Baro Bağımsızlığı yoktur - Adalet Bakanlığı'nın vesayeti vardır.*" diyerek kaderine razı barolar olmayacağız. Ülkenin, toplumun, yargının ve mesleğimizin sorunlarının çözümüne ilişkin görüşlerimizi söyleyeceğiz. Baroların hukukun üstünlüğü ve demokratik hukuk devleti ilkesinden, temel hak ve özgürlüklerden soyutlanıp dar ve kati kalıplar içinde tutulması, günlük kalem işleri yapan kuruluşlar haline gelmesi anlayışı, bağımsızlık ilkesi ile bağdaşmaz ve böyle bir anlayış bize kabul ettirilemez.

Baroları suskun, tutuk ve bağımlı ülkelerde yargının bağımsız ve etkin olması düşünülemez. Baroların bağımsızlığından ürkmemek, aksine bağımlı olmasını yermek gerekir. Barolar, "*Sav-Savunma-Yargı*" üçgeninde savunmanın güçlü ve özgür sesidir, bu işlevleriyle yargıyı daha anlamlı kılmaktadırlar. Bağımsızlık, her çeşit etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan arınmış şekilde özerk bir çalışmayı amaçlar. Bu anlamda baroların bağımsız olmadığı bir ülkede, savunma hakkının onurlu, özgürce ve hiçbir şüphe ve kuşkuya yer vermeyecek biçimde kullanılmasından ve YARGININ BAĞIMSIZLIĞI'ndan bahsedilemez.

Uygar, çağdaş ve demokratik ülkelerde "*BASKI GRUBU*" olarak önemli, etkili ve yön gösterici işlev yürüten barolar gibi Türkiye Barolar Birliği de BASKI GRUBU niteliğiyle, yasa ile alabildiğine daraltılan "*BAROLARIN BAĞIMSIZLIĞI*" kavramını yaşatmaya, ayakta tutmaya, yargıya, adalete, hak arama özgürlüğü ve KUTSAL SAVUNMA HAKKI'na karşı kimden gelirse gelsin, nereden gelirse gelsin her türlü müdahalenin karşısında olmaya kararlıdır. Baroların TAM BAĞIMSIZLIĞI'na giden yolda, savunma mesleğinin toplumdaki saygın yerini alması ve mesleğin her türlü etkiden uzak ve sağlıklı biçimde yürütülmesi için çıkacak engelleri aşmak, hedef ve amacımızdır.

ÖNDER SAV
1989 - 1990

Ayrıca hukuk devletinin güvencesi ve demokrasinin sağlıklı biçimde işlemesi ve savunma hakkının somutlaşması için Anayasa Mahkemesi'nde Türkiye Barolar Birliği'nin dava açma hakkı sağlanmalıdır.

Yargıdan tüm yurttaşların yararlanabilmesi, dava açıp hakkını arayabilmesi ve istediği avukat ile kendisini temsil ettirebilmesi, savunma hakkının eksiksiz gerçekleşmesi için devletin, "BAĞIŞ, VAKIF, FON" gibi tedbirlerle, soruna çözüm araması yerine devletin mekanizması içinde "HUKUK SİGORTASI" oluşturulmalıdır.

SAVUNMA HAKKI

"*Sav-Savunma-Yargı*", sağlıklı yargılamada, birbirinden ayrılmaz üç unsurdur. Devletin temeli olan adaletin, gerçekleşmesinde savunmanın payı, azımsanmayacak ölçüdedir. Bu nedenle savunma hakkının önündeki engellerin kaldırılması, yargıyı daha güçlü ve etkin kılacaktır.

"*Hazırlık soruşturmasında gizlilik*", günümüzde çağdışı olmuş "*Müzelik*" hale gelmiştir. Hazırlık evrakının en önemli zamanda avukattan gizlenmesi, savunma hakkına getirilen en büyük engeldir. Süratle, gerekli yasal düzenleme yapıp "*Savunma, suçlamayla başlar*" ilkesi benimsenmeli, hazırlık soruşturmasında avukat hiçbir engelle karşılaşmadan, kendisinden hiçbir belge gizlenmeden savunma görevini yapabilmelidir. Aksi takdirde ceza yargılaması eksik olacak, emniyette baskı altında alınmış gerçek dışı ifade ve haklı-haksız işkence söylentileri sürüp gidecektir.

Avukatlık Yasası'nın amir hükmüne rağmen hala bazı mahkemelerde hatta Yargıtay dairelerinde dosya incelemek isteyen avukattan vekâletname istenmesi, bir başka savunma hakkı engelini oluşturmaktadır.

Değerli konuklar konuşma metni, matbaaya verildikten sonra yaygın yakınma konusu olan iki-hususa de değinmek isterim.

Bir garip uygulama da Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yapılmaktadır; duruşmalara giren avukatların kimliklerindeki bilgiler polislerce yazılı olarak tespit edilmektedir. Bu kadar işi arasında polis bir de avukat kimliklerini tespitle uğraşmasın geçen emeğe yazık; bize başvursunlar biz barolardan istedikleri bilgileri fazlasıyla sağlatalım.

Peşin Vergi ve Hayat Standardı gibi avukatları mali sıkıntıya sokan uygulamaların yaraları sarılamamışken Maliye Bakanlığı'nun yeni bir tebliği avukatların çilesinin daha dolmadığının kanıtı oldu. 31 Ağustos 1989 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan "*Genel Tebliğ*" ile avukatlara verilen vekaletnamelere vergi sicil numarasının konulması zorunluğu, mahkemeler ve icra iflas dairelerinin avukatlarla ilgili bilgi fişi verme zorunluğu getirilmektedir.

Amaç vergi kayıp ve kaçacağını önlemek. Maliye sıkışınca konkordatolar ilan eden büyük iş adamlarının, batan ve kurtarılan şirketlerin ve bankaların vergi açıklarını ve hayali ihracatla kaybolan milyarlar açığını, avukatlardan sağlayabilecekse ve bu yetecekse bütün avukatlar her zorluğa katlanmaya her fedakarlığı yapmaya hazırdır. Anlaşılan avukatlar ve baroları yeni mücadeleler yeni idari davalar yeni yargı yolları bekliyor.

Avukat DGM'de fişlenecek, hapisane girişinde fişlenecek, noterde fişlenecek vergi daireleri ve mal müdürlüklerinde fişlenecek, en sonra da "*Genel Tebliğ*"de yazılı Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Vergi İstihbarat Şubesi'nce fişlenecek. Fişleseler de dişleseler de bizim kavgamız bitmez, inancımızı kimse azaltamaz ve kutsal savunma görevimizi kimse engellemez.

Savunma görevi yürütülürken savunmanın, dar bir zaman parçasına sığdırılmasının, istenilmesi, hatta zaman zaman uyarılması, savunma yapan avukatın bu görevi nedeniyle ve suç işlediği iddiasıyla kovuşturmaya tabi tutulması gibi işlemler, savunma hakkını zedelemektedir.

ÖNDER SAV
1989 - 1990

İdari yargılamadaki gizlilik, ülkemizdeki en üzücü hukuk çiğnenmesi örneklerinden biridir. Kendisiyle ilgili belgenin idarenin keyfi takdiri ile "GİZLİDİR" kaydı konularak davacıya gösterilmemesi en açık savunma hakkı engellenmesidir.

Savunma hakkı, bir gün herkese ve hatta bu hakka önem vermeyenlere de gerekli olur. Etkin devlet görevi sırasında adli ve idari yargıda savunma hakkıyla ve yargıyla ilgili sınırlamalara ses çıkarmayan bir ünlü yetkili, kişiliğine, vaki tecavüz karşısında savunma hakkına sığınmak zorunda kaldı; avukatları, vasıtası ve hakkını, yargı mercilerinde aradı. Ne mutlu ona ki yargılandı, avukatları vardı, hakkını savundular ve Türkiye'de yargıçlar vardı, hakkını verdiler.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Son günlerde Anayasa değişikliği tartışmaları başlatılmıştır. Artık "Anayasa değişmez" diyenler; de, Anayasa'ya kefil olanlar da Anayasa'nın değişmesi gereğinden söz ediyorlar. Türkiye Barolar Birliği'nin çağın gerisinde kalmış, yüzünü gerilere döndürmüş, toplum ve insanlarımızın geldiği aşamaya ters düşen bir anayasaya omuz yermesi, düşünülemez.

Daha 1982 yılında yapılan 6. Olağanüstü Genel Kurul'da Birliğimiz, "Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu, Danışma Meclisi'nce kabul edilerek, Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulan Tasarı'yı, getirdiği kurum ve düzenlemelerle halkın oyuna inanmayan ve genel olarak seçimi önemsemeyen, çoğulcu demokrasiye ve çağımızın tüm sosyal ve hukuksal değerlerine ters düşen, Türk toplumunu çok gerilere ve çeşitli bunalımlara sürükleyebilecek nitelikte bulmaktadır. Bu haliyle Tasarı'nın düzeltilemeyecek bir öneri olduğu ve yeni baştan kaleme alınması gerektiği görüş ve inancındadır" görüşünü kamuoyuna duyurmuştur.

Şimdi Birliğimizin haklı olduğunu görüldüğünü belirtip övünmek istemiyoruz; geçen zamana ve harcanan emeklere acıyoruz. Türk toplumuna yaraşır, çağdaş, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, demokratik kurumlaşmaya açık, işken-

ceyi ve ölüm cezasını yasaklayan, örgütlenme özgürlüğünü benimseyen, düşünce suçunu ve genel af engelini kaldıran bir Anayasa gereklidir. Türk toplumu, ANCAKLAR'la kısıtlı ve yüklü bir Anayasa değil, çağdaş hak ve özgürlüklerle dolu, insan, onuruna saygılı bir anayasaya lâyıktır. Türkiye Barolar Birliği, Anayasa'da yazılı "HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ" ilkesinin ve laik demokratik hukuk devleti ilkesinin ancak böyle gerçekleşeceğine inanmaktadır.

Anayasa değişikliği ile ölüm cezası konusundaki Anayasal çelişki de ortadan kalkacaktır. 17. maddede "... kimse, insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya ve muameleye tabi tutulamaz" denilmiş, 87. maddede ise TBMM'nin görev ve yetkileri sayılırken "Mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek" hükmü konulmuştur. Ölüm cezasını kabul etmek, bunu insan haysiyeti ile bağdaşır bir ceza türü olarak benimsemek demektir. Çağdaş modern devlet anayasalarının hiçbirinde böyle bir anlayış yoktur.

Modern ceza hukukunda cezanın amacı, suçlunun ıslahıdır. Ölüm cezası yerine suçluyu ıslah edici kurumlar, çareler, cezalar bulunmalıdır. Bunlar bulunamıyor ve ÖLÜM CEZASI ÇARE OLARAK GÖRÜLÜYORSA BUNA BAŞVURAN HER DEVLET, İNSANINA YENİK DÜŞMÜŞ, ÇARESİZLİĞİNİ KABUL ETMİŞ DEVLETTİR.

Ayrıca, üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'nce kabul edilen ve ölüm cezasının kaldırılmasına dair (6) numaralı protokolün ülkemiz tarafından onaylanması, insan onuru ile bağdaşmayan ölüm cezasının yasalardan çıkarılması da zorunlu hale gelmiştir.

Anayasa değişirken artık toplumsal bir gereklilik haline gelen genel affın önünü tıkayan engeller de kaldırılmalı, siyasi suçlar da af kapsamına alınabilmelidir. Toplumun barış ve huzuru için, geçmişteki yaraları sarmak açısından genel af kaçınılmaz hale gelmiştir.

ÖNDER SAV
1989 - 1990

YASALAR - KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

Son yıllarda, yasama tekniğine ters düşerek çıkarılan yasalar çoğaldı. Bir yasa, hatta yasanın bir maddesi, iyice düşünülmeden üst üste değiştirilir oldu. Bir yasa ile hiç ilgisi olmayan bir başka yasanın değiştirilmesi, İratta bir yasa ile pek çok yasa maddesinin değiştirilmesi olağanlaştırıldı.

Nadiren başvurulması gereken Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi, sık sık kullanılmaktadır. Üstelik bazen bu yol, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarına karşı işletilmekte, içinden çıkılmaz hukuki aksaklıklar yaratılmaktadır. Yasama organı, yürütmenin olur-olmaz her isteğini olumlu karşılayıp gereksiz yetkiler tanımamalıdır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının çoğalması, gelişigüzel ve hukuka aykırı yasa ve KHK çıkarıldığıının en belirgin işaretidir. İptal edilen bir yasayı ya da KHK'yi aynen çıkarmak, ilgisi olmayan yetki yasanına dayanmak, yürürlük süresini yeni ve tutarlı bir hukuksal düzenleme nedeniyle değil de aykırı bulunan kuralı yürütmek için kullanmak, Anayasa Mahkemesi kararlarını saygıyla karşılamamak, hukuk devleti ilkesiyle ve hukukun üstünlüğü kavramıyla bağdaşmamaktadır.

Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun gibi temel yasalar toplumda ve ilgili kuruluşlarda yeterince tartışılmadan, aksaklıkları giderilmeden yukarıda belirtiden sakıncalı biçimde acele ile değiştirilmeye kalkışılmamalıdır. Özellikle hazırlanmış olan Türk Ceza Yasası Taslağı, demokrasiye, insan haklarına ve hukukun temel kurallarına aykırıdır. Taslakta, düşünce suçları korunmakta, aynı nitelikte yeni suçlar yaratılmakta, devletin kişiyi ezmesine yol açan maddeler korunmakta ve yenileri getirilmektedir. Böyle değişikliklerin topluma yarardan çok zararı vardır.

CEZAEVLERİ VE İŞKENCE

Son aylarda cezaevlerinde hükümlü ve tutuklulara gayri insani ve küçültücü muamele yapıldığı sık sık söylenip ya-

zılmaya başlandı. Bu muameleleri protesto edip açlık grevi yapan iki hükümlü yaşamını yitirdi.

Devletin güvencesi altında oları tutuklu ve hükümlülerin ve onların yakınlarının, can güvenliğinden endişe etmeleri, hukuku ve adaleti son derece zedelemektedir.

Ülkemizin de kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, “Hiç kimsenin işkence veya zalimane, gayri insani veya küçültücü muameleye tabi tutulmamasını” öngörmektedir. Devlet, cezaevinde bile olsa vatandaşını korumak, yaşatmak ve insan haklarına saygı göstermekle yükümlüdür.

Adalet Bakanlığı’nca Cezaevleri Tüzüğü’nün değiştirilme çalışmalarının tamamlandığı ve cezaevlerinin Avrupa standartlarına göre düzenleneceği belirtilmektedir. Cezaevlerinde “disiplin sağlamak” görüntüsü altındaki gayri insani ve küçültücü muamelelere son verilmeli, cezaevleri ve İnfaz sistemi, vakit geçirilmeden çağdaş, uygar demokratik ülkelerdeki gibi insan hak ve onuruna yaraşır düzeye getirilmelidir.

Bazı cezaevlerinde avukatların hükümlü ve tutuklularla görüştürülmemeleri savunma hakkını zedelemektedir. Cezaevi yetkilileri, bu konuda titizlikle uyarılmalıdır. Ayrıca bazı cezaevlerinde girişte, avukatlar haksız ve yakışsız muameleye tabi tutulmaktadırlar. Müvekkilleriyle, görüşmeye giden avukatların üstleri, çantaları aranmakta, belgeleri karıştırılıp incelenmektedir. Avukatın üstünün aranması, hâkimin ve yavemin, üstünün aranması kadar ters bir uygulamadır; durdurulmalıdır. Hükümlü ve tutuklu görüşe gelmeden ve geldikten sonra aranır. Avukatın suç teşkil edecek bir şey verdiği tespit edilirse yetkili makamlardan önce barosu gereken en şiddetli cezayı verir.

Aydın Cezaevi’nde, inceleme ve gözlem yapmak isteğimizi büyük bir anlayışla karşılayan ve Türkiye Barolar Birliği’ne gereken ilgi ve kolaylığı gösteren Adalet Bakanı sayın Oltan Sungurlu’ya teşekkür ediyorum.

ÖNDER SAV
1989 - 1990

Gayri insani ve küçültücü, muameleler sadece cezaevlerinde yapılmıyor. Cezaevleri dışında kolluk güçlerinin işkence yaptığı da biliniyor. Kolluk güçleri karşısında susmak, insanın temel haklarından. İşkence ile insanın suskunluğunu yıkmaya kalkışmak, onu kötü muamele ile zorla konuşturmak, doğanın bu en anlamlı canlısına karşı cinayet işlemektir.

Biz, işkence ile işkence emrini veren ya da işkence edenlerin kişilik ve düşünceleri açısından ilgilenmiyoruz. İster sağcı ister solcu olsun insana işkence yapılmasının karşındayız. İşkence ile ilgilenmemizin temel nedeni, yüce adalet, duygusu ile ilgilidir. İşkence ile itiraf elde edilince savunmanın hiçbir anlamı kalmıyor. İşkenceye dayanamayıp asılsız itirafta bulunulması, gerçek suçlunun da ortaya çıkmasını önüyor, adaleti yanultıyor.

Yetkililerin "işkence yok" demesi ile ülkede işkence yok olmuyor. Mahkeme kararlarına kadar geçen işkence olayları, işkence gerçeğini yansıtıyor.

Abdülhamit Anayasası'nda bile yasaklanmış işkenceyi günümüz Türkiye'sinde tartışmaktan büyük üzüntü duyuyorum. İster hükümette görev alsın, ister bakanlıkta çalışsın, ister yargıç, savcı ve avukat olsun tüm Türk hukukçularını insan onuruna saygı için adaleti sonsuzlaştırmak ve güzelleştirmek için işkenceye karşı birlikte mücadeleye ve çözüm aramaya çağırıyorum.

Çare ve çözümlerin en önemlisi, 10.8.1988 tarihli *Resmi Gazete*'de onaylandığı ilan edilen "İŞKENCEYE KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ"nin 1. maddesinde çok açık ve geniş tanımı yapılan, işkenceyi, ceza kanununa göre suç saymak ve bu tanımı CMUK'nun "*sorguda yasak uygulamalar*" başlığı altında 135. maddesine yazmak 136. maddeye, sanığın, müdafii hazır bulunmadan sorgusunun yapılamayacağını eklemek, etkili, kanuni, idari, adli ve gerekli başkaca tedbirleri almaktır.

BULGARİSTAN'DAN GÖÇ VE GÜNEYDOĞU OLAYLARI

ÖNDER SAV
1989 - 1990

Bulgaristan'dan zorunlu göçe, tabii tutularak gelmiş olan ve gelmek isteyen soydaşlarımızın ve Güneydoğu'daki vatandaşlarımızın çektiği sıkıntılar ve karşılaştıkları sorunlar hepimizi üzmemekte, tedirgin etmektedir. Sorunların çözümü için, küçük politik hesap ve duygular ötelenip bütün siyasi partilerin bir araya gelerek süratle, kalıcı inandırıcı ve geçerli birer DEVLET POLİTİKASI oluşturmalarını yararlı görmekteyiz.

Adli yılın açılışı dolayısıyla ülkenin, yargının, adaletin; mesleğin ve meslektaşlarımızın sorunlarının bir kısmına değinmeye çalıştık. Barolar ve Türkiye Barolar Birliği olarak sorunların çözümünün izleyicisi olacağız, gerekli mücadeleyi yılmadan, usanmadan ve yüksünmeden yapacağız. Hiçbir baskı, engel, sınırlama, inandığımız yoldan bizi döndüremez. Kendi görev ve sorumluluğumuzun gereğini yaparken, başkalarının da üstlendiği yükümlülükleri, görevleri yapmasını isteyeceğiz.

Haksızlıklara, hukuksuzluklara, usulsüzlüklere, göz yumarak, adamsendecilikle, sessiz oturarak, yargının sorunları çözümlenemez; adalet yüceltip devletin temeli yapılamaz.

Sözlerimi, sessiz oturmayı yeğleyenleri uyarıcı tarihsel bir örnekle noktalamak istiyorum.

Duruşmaları 14.7.1949'da sona eren Nürnberg Mahkemesi, 3. Reich'in mensuplarını, Hitler döneminin savaş suçlularını yargıladı ve 99 kişiye muhtelif cezalar verdi. Dönemin önemli hukukçularından, Adalet Bakanlığı görevini de üstlenmiş olan Ernst Jahning, duruşmalarda uzun süre sustu, konuşmadı, ifade vermekten kaçındı. Sonra vicdanına, ülke sevgisine yenik düşerek konuştu.

İlk sözleri, *"Bu davada SESSİZ OTURMAK işime geliyordu; yerin dibine batırılmak bile hoşuma gidiyordu; ama Almanya için en ufak kurtuluş yolu varsa biz suçunu bilenler, itiraf etmeliyiz; her*

ÖNDER SAV
1989 - 1990

türlü acı ve utanç pahasına” olmuş, suçunu itiraf edip diğer üç önemli sanığı tahlil etmiştir.

Birisi için, *“Toplama kamplarına gönderdiği her kişinin mal-larından çalarak servet yapmış yaşlı bir adam”*, ikincisi için *“Emir almayı iyi bilen bir Alman. İnsanları, gözünü kırpmadan sterilizasyon-a gönderen adam”*, üçüncüsü için de *“Çürük, kokuşmuş bir bağnaz, içindeki şeytanın esiri”* demiştir. Sonuncu olarak kendisini tahlil ederken kendisine seslenip *“Ernst Jahning! Hepsinden kötü, çünkü onların ne olduğunu biliyordu, onlara ayak uydurdu. Ernst Jahning! Gırtlığına kadar pislik içinde, çünkü ONLARLA YÜRÜDÜ”* demiştir.

Bizler, yüksek yargı organları mensupları yüce yargıç-lar, savcılar, avukatlar, tüm hukukçular! Bir gün Ernst Jah-ning gibi pişman olmak, utanç duymak istemiyorsak, SESSİZ OTURMAK İŞİMİZE GELMESİN. Bunu bir yaşam biçimi olarak benimsemeyelim. Hukuk adına yapılan çirkinlikleri, ayıpları görelim. Ayıplarla yürümeyelim, onlara ayak uydur-mayalım; hep birlikte devletin temeli olan adaleti sağlamlaştıralım, onu yüceltelim diyorum, sağlıklı ve başarılı bir yargı yılı diliyor, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

1990-1991 Yargı Yılı'nın Açılışı Toplantımıza onur veren çok değerli konukları, yüce yargıç ve savcılarını, toplantıya Ankara dışından ve Ankara'dan katılan baro başkanlarını ve bütün meslektaşlarımı, basın ve TRT'nin temsilcilerini en iyi dileklerimle ve saygılarımla selamlıyorum.

Konuşmaya başlamadan önce *"Yargı Yılı'nın Açılış Toplantısı"*nın Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Konferans Salonu'nda yapılmasına izin veren değerli Dekan Sayın Prof. Rüşçan ARIK ve Dekan Vekili sayın Prof. Zafer İLBARS'a teşekkür etmeyi zevkli bir görev sayıyorum.

AYRI TOPLANTI YAPMA NEDENLERİ

Barolarımızın ve Türkiye Barolar Birliği'nin tarihinde ilk kez bir *"Yargı Yılı Açılış Toplantısı"*nı müstakil olarak düzenlemiş olmanın hem üzüntüsünü, hem de sevincini yaşıyoruz. Üzülüyoruz çünkü *"Sav-Savunma-Yargı"* bütünlüğü, bizim bütün iyi niyet, gayret ve çabalarımıza karşın bu yıl Yargıtay Yönetimi tarafından zedelendi. Seviniyoruz, çünkü, Türkiye baroları, Türk avukatları, bugün bu güzel ve anlamlı toplantı ile kimden gelirse gelsin, nereden gelirse gelsin, *"Sav-*

* 1990, 1991, 1992 Yargı Yılı açılışları Yargıtay'ın konuşma metinlerini önceden istemesi nedeniyle TBB tarafından düzenlenen *"müstakil"* toplantılarla yapılmıştır. Konuşma metinlerinde bu konuda ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

ÖNDER SAV
1990 - 1991

Savunma-Yargı" bütünlüğüne, yargı bağımsızlığına, baroların bağımsızlığı'na ve dolayısı ile demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerine sahip çıkmakta kararlı olduklarını göstermişlerdir.

Bu toplantı için daha önce kendilerine yazdığımız yazılarla Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkanlarına kürsümüzü, tüm yargıç ve savcılara salonumuzu, adaletin, yargının, yargıç ve savcıların sorunlarına da gönlümüzü açmış bulunmaktayız.

Geçen yıl 6 Eylül 1989 günü adli yılın açılışı töreninde Yargıtay Salonu'nda yaptığımız konuşmada aynen şunları söyledik: "*Yasada gösterilmemesine karşın yıllardır yerleşmiş anlamlı, güzel ve artık ötelenmesi olanaksız bir gelenek kuralı haline gelmiş olan Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın Yargı Yılı'nın Açılış Töreni'nde konuşması, 'SAV-SAVUNMA-YARGI' üçgeninin bölünmez bir bütün olduğunun en açık göstergesi, somut bir 'simgesidir.'*"

Demek ki yanılmışız. Bazen ötelenmesi olanaksız gibi görünen ve kanunu da aşarak, hukuk kuralı haline gelen gelenekler çiğneniyormuş. Bir hukuksal geleneği çiğneyen hukuk dışı bir meslekten olsa üzülmez; ama geleneği çiğneyen bir hukuk adamı hem de Yargıtay gibi yüce bir kuruluşun başında görev yapan bir yüce Yargıç ise orada durmak, ciddi-ciddi, derin-derin, acı-acı düşünmek gerekir.

Bu noktaya nasıl gelindi, niçin gelindi, bu toplantı neden yapılıyor? Bu soruların cevabının verilmesi, bu toplantıya katılanların ve kamuoyunun aydınlatılması gerekir.

Kurulduğu 1969 tarihinden beri Türkiye Barolar Birliği, Yargıtay tarafından düzenlenen Adli Yılın Açılış Töreni'ne katılır ve Birlik Başkanı Yargıtay Başkanı'ndan sonra konuşur. En son 6 Eylül 1989'da da böyle oldu. Bu törenlerde Yargıtay ve Türkiye Barolar Birliği Başkanları adaleti, yargıyı, hukuku, demokratik hukuk devletini ilgilendiren sorunlara, benzer konulara değinmişler, ama hiçbir zaman, hiçbir yıl aynı şeyleri söylememişler, sorunlara aynı çözümleri önermemişlerdir.

Aslında güzel ve demokratik olan, bağımsızlığa, özerkliğe, özgür konuşmaya, ciddi hukukçuluğa yakışanı da budur. Geçen yıl da böyle oldu; bizim konuşmamızla Yargıtay Başkanı İsmet OCAKÇIOĞLU'nun konuşmasında benzer konular işlendi ama farklı bakış açılarından ve farklı hukuksal değerlendirmeler yapıldı.

Bu yıl, 28.5.1990 tarihli Başkanlar Kurulu Kararı eklenecek Yargıtay Başkanı tarafından Birliğimize 30.5.1990 tarihli yazı gönderildi. Anılan kararda aynen şöyle yazılı; *“Yargıtay Kanunu'nun 59/2. maddesi hükmünce Adli Yıl Açılış Töreni gününün belirlenmesi amacıyla Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun yapacağı konuşma metninin, Başkanlar Kurulu'nun görüşme gününden daha sonra programda değişiklik yapılamayacağından 25 Haziran 1990 gününe kadar Yargıtay Birinci Başkanlığı'na gönderilmesi gerektiğinin Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na duyurulmasına oybirliği ile karar verildi.»*

Yargıtay yönetiminin, geleceğe yönelik heves ve isteklerini sezdiğimiz için bu yazıları, derhal barolarımıza ulaştırıp görüşlerini istedik. Birkaç baro dışında bütün barolarımız, çoğu yazı ile olmak üzere görüşlerini bildirdiler. Ayrıca önceki dönemlerde Birlik Başkanlığı'nı yapmış olan sayın üstadlarımız Faruk EREM, Atilla SAV ve Teoman EVREN'le ortak toplanıp geçmişte bizim bilemediğimiz uygulamalar olup olmadığını sorup öğrendik. Öğrendik ki gelenekler arasında önceden konuşma metni istenmesi ve gönderilmesi yoktur. Bu arada konunun basın tarafından bilindiğini de öğrendik. Basının, bütün ısrarlarına rağmen Türkiye Barolar Birliği ve hiçbir baromuz, konu hakkında zamansız açıklama yapmadı. Daha sora Yönetim Kurulumuz 9.6.1990 tarihinde konu ile ilgili kararını verdi.

Anılan kararda aynen: *“Sonuç olarak Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun 1990-1991 Adalet Yılı'nın Açılış Töreni'nde 6 Eylül 1989 günündeki konuşması türünden bir konuşma yaparak hukukun üstünlüğü ve insan haklarına dayalı demokratik, laik sosyal hukuk devleti ilkelerinin ışığında hukukumuzun, yargımızın, adaletin ve savunma mesleğinin çeşitli sorunlarına değinen bir konuşma*

ÖNDER SAV
1990 - 1991

yapacağıının ve gündemin buna göre belirlenmesinin Yargıtay Birinci Başkanlığı'na Birlik Başkanlığı tarafından bildirilmesine, 9.6.1990 tarihinde oybirliği ile karar verildi." denilmektedir.

Bir değerli gazeteci arkadaşımız, 16.6.1990 tarihinde Yargıtay'dan Başkanlar Kurulu kararını öğrendikten ve bunu gazetede açıkladıktan sonra Birlik Yönetim Kurulu'nun kararını basına açıkladık, neden bu kadar hassas ve titiz davrandık? İstedik ki, tartışmayı biz yaratmayalım. Yargıtay Yönetiminin gerçek düşüncesi ortaya çıksın, ona göre değerlendirelim diye düşündük.

Bu arada Yargıtay Birinci Başkanı İsmet OCAKÇIOĞLU imzası ile bir basın açıklaması yapıldı ve 23.6.1990 tarihinde gazetelerde yer aldı. Gerçek dışı bilgilere dayalı, hukuk adına, yargı adına ibret verici, kamuoyunu yanıltıcı bir açıklama idi. Açıklamada aynen, *"Yasa gereği konuşan Yargıtay Başkanı'nın konuşması Başkanlar Kurulu'ndan düşünce alınmasını gerektirirken, süregelen uygulama ile konuşan Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın konuşmasının bunun dışında olduğu düşünülemez. Esasen konuşma metninin Yargıtay Başkanlığı'na önceden gönderilmesi de aynı şekilde bugüne kadarki uygulama ile yerleşmiştir"* denilmektedir.

Birliğimize verilen süre (25.6.1990) dolunca ve bizim cevabımızın da KONUŞMA metni vermeyi ret olduğu anlaşılınca basın, konuyu aralıksız izleyip Yargıtay'ın tavrının ne olacağını araştırdı. 29.6.1990 tarihinde Birliğimize konu ile ilgili Yargıtay Birinci Başkanlığı'nun cevabı ulaştırıldı: daha önceden konunun basma da yansıtıldığı öğrenildi. Anılan yazıda aynen, *"Yargıtay Hukuk ve Ceza Daireleri Başkanlarından oluşan Yargıtay Başkanlar Kurulu, Yargıtay Kanununun 59/2. maddesi uyarınca 28.6.1990 gününde yaptığı toplantıda Adli Yıl Açılış Töreni sırasında Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun konuşmasının süregelen bir uygulama olduğunu; konuşma metninin önceden Yargıtay Başkanlığı'nun gönderilmesinin de bu uygulama kapsamında bulunduğunu dikkate alarak 28.5.1990 günlü Başkanlar Kurulu kararı gereğinin yerine getirilmemesi karşısında, bu uygulamanın işlerliğini yitirdiği sonucuna varmıştır, bu durumda Türkiye Ba-*

rolar Birliği Başkanı'nun konuşmasına programda yer verilmemesi Başkanlar Kurulu'nca uygun görülmiştir." denilmektedir.

Yargıtay Başkanı'nun Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun KONUŞMA METNİ'nin önceden Yargıtay Başkanlığı'na gönderildiğini söylemesi yetmez ve hiç bir şeyi de kanıtlamaz. Karar alan Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 20 yıllık tutanaklarında ve Yargıtay'ın evrak kayıt defterinde bu konuda varsa bir delil onun açıklanması gerekir. Yoksa konuşma günü Yargıtay'da dağıtılan ya da bir-iki gün önce nezaket gereği veya dağıtım için Yargıtay'a gönderilen Birlik Başkanları'nın konuşma metninin arşivden çıkarılması hiçbir anlam ifade etmez.

Yargıtay Başkanlığı'nun sınımsıkı sarıldığı Yargıtay Kanunu'nun 59. maddesi, *"Her adli yıl Ankara'da bir törenle açılır. Yargıtay birinci Başkanı bir konuşma yapar. Açılış konuşmasının metni ve tören gündemi üzerinde daha önceden Başkanlar Kurulu'nun düşüncesi alınır"* şeklindedir. Görülüyor ki yasa maddesinde sadece Yargıtay Başkanı'nun konuşma metni ve tören gündemi ile ilgili olmak üzere Başkanlar Kurulu'nun düşüncesinin alınması söz konusudur. Yoksa bir hukuksal kural haline gelmiş olan Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun konuşma metninin istenmesinden, gündemin buna göre oluşturulmasından söz edilmemektedir. Maddede Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun konuşması ile ilgili olarak *"KARAR ALMA"* hak ve yetkisi yer almamıştır. Buna rağmen Yargıtay Başkanı'nun konuşması ile ilgili düşüncesi sorulacak kuruldan Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun KONUŞMA METNİ İLE İLGİLİ KARAR ALINMIŞTIR.

Yargıtay Başkanı'na bir basın mensubu bu durumu anımsatınca, verdiği yanıt, *"Biz yasanın yüklediği görevleri yaparız; öbür kuruluşların davranışları bizi ilgilendirmmez."* olmuştur.

Yargıtay Başkanı, öncelikle bir hukukçu, bir yargıçtır. *"Hakkında kanuni bir hüküm bulunmayan meselede örf ve adete göre örf ve adet dahi yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı, nasıl kural koyacak idiyse, ona göre hükmetmek"* durumundadır. Hukukun

ÖNDER SAV
1990 - 1991

bu temel kuralından, hukuk fakültesine adımını atan öğrenciye ilk öğretilen bu temel kuraldan habersiz görünenler için söylenecek çok şey vardır; ama eleştirilecek ve özetle söylenecek tek cümle vardır: “YARGIÇ OLMUŞSUNUZ AMA HUKUKÇU OLAMAMIŞSINIZ.”

Ortada bir yanlış bir de gerçek vardı. Yanlış biz söylemiyorduk; Yargıtay yönetimi söylüyordu. Neydi o? “ESASSEN KONUŞMA METNİNİN YARGITAY BAŞKANLIĞI’NA ÖNCEDEN GÖNDERİLMESİ DE AYNI ŞEKİLDE BUGÜNE KADARKİ UYGULAMA İLE YERLEŞMİŞTİR” cümlesi. Olay artık çözülmüş Yargıtay Daire Başkanlarının nasıl yanıtladığı da anlaşılmuştur. Kendilerine, daha önce Türkiye Barolar Birliği Başkanları’nın konuşma metinlerini çok önceden Yargıtay’a verdikleri ama, bugünkü Başkan Önder SAV’ın vermek istemediği anlatılmış ve 25.6.1990 tarihli karar böyle elde edilmişti. Şimdiye kadar istenmemiş ve yapılmamış bir uygulama yapılmış, yerleşmiş ve varmış gibi gösterilmiş, hem Daire Başkanlarına ve hem de kamuoyuna GERÇEK DIŞI bilgi verilmişti.

Aslında Yargıtay Başkanı, Daire Başkanlarını yanlış yönlendirme yerine “*Bu yıl Türkiye Barolar Birliği Başkanı’nı konuş-turmuyoruz.*” deseydi belki daha iyi yapardı.

Yargıtay yönetimi ve Yargıtay Başkanı bu noktaya neden, nasıl ve niçin geldi? Acaba 6 Eylül 1989’da Adli Yılın Açılışı Töreni’nde yaptığımız konuşmalardan mı çekinildi? Toplumun, ülkenin, demokratik laik hukuk devletinin sorunlarını dile getirmek mi, hukukun üstünlüğü ilkesine sahip çıkmamız, yargı mensuplarının değinemediği ölçüde onların sorunlarını dile getirmemiz mi bazılarını tedirgin etti? Ziya Paşa’nın “*Rencide olur dide-i huffaş Ziya’dan*” şeklindeki ünlü sözlerindeki gibi bazı yarasa gözleri aydınlıktan mı ürktüler?

Şimdi şu husus akla gelebilir. “*Canım bu kadar uzatmaya değer miydi: konuşma metni verilir, tartışma biter, 20 yıllık gelenek bozulmazdı.*” Bunu yapamazdık, yapsaydık Barolarımızdan aldığımız yanıtlara uygun davranmamış olurduk. Aman bir gelenek bozulmasın, yılda bir kez bize açılan Yargıtay salo-

nundaki kürsünün bize kapatılmaması için sizlerin onurunu, bağımsızlık uğraşımızdaki alın terimizi, yargı ve baro bağımsızlığı ilkelerini Yargıtay yönetiminin sansür heveslerine feda edemedik. Biz ne pahasına olursa olsun Yargıtay'da konuşalım demiyoruz. Yargıtay kürsüsünde başımız dik, alnımız açık, bağımsız yargıyı, bağımsız Yargıtay'ı, bağımsız baroyu, hukukun üstünlüğünü, demokratik hukuk devletini konuşalım, hem de Yargıtay Başkanı dahil hiç kimseye önceden konuşma metni vermeden konuşalım istiyoruz, sansürsüz konuşalım istiyoruz. Çağdaş Türk avukatına, çağdaş Türk barosuna yakışan insan hak ve özgürlüklerini savunan konuşma yapalım diyoruz.

Bir gün bir Yargıtay Başkanı çıkacak, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun konuşma metnini konuşma tarihinden 3 ay önce hem de hiçbir haklı, hukuki ve geçerli gerekçesi olmadan isteyecek. Bu ne cüret! Hangi toplumda yaşıyoruz, Yargıtay Başkanı uygun görececek konuşacağız, konuşma metni isteyecek göndereceğiz, (KONUŞMA) diyecek konuşmayacağız. Abdülhamit devrinde miyiz; yoksa çağdaş demokratik hukuk devleti devrinde mi? Yargıtay başkanı, galiba emrindeki memurlarla Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nu karıştırıyor. Biz avukatlar ve barolar özgür bir toplumun özgür insanları ve bağımsız örgütleriyiz, Yargıtay yönetiminin kapı kullan değiliz. Barolar Birliği Başkanı'ndan konuşma metnini isteyen, gizli sansür ve denetleme heveslileri, bilmiyor ki biz avukatlar *"Görevimizi yaparken, kimseye, ne müvekkile, ne Hâkime hele NE İKTİDARA TABİYİZ. Bizim aşağıımızda kişilerin varlığı iddiasında da değiliz. Fakat hiçbir HİYERARŞİK ÜST DE TANIMLIYORUZ. En kідemsizin en kідemliden veya isim yapmış olandan farkı yoktur. Avukatlar esir kullanmadılar, FAKAT EFENDİLERİ DE OLMADI."*

Gölgelerinden korkanlar, yönetime yaranarak daha iyi gelecek düşleyenlerle aynı yargı ve adalet kulvarında koşmayız. İktidara şirin görünme yarışında biz yokuz. Yargıyı daha bağımsız yapma, Baroları vesayetten ve sansürden kurtarmada Yargıtay'ı daha bağımsız, daha etkin, daha tutarlı yapma yarışında varız. Yargıtay Daire başkanları ve üyelerinin ço-

ÖNDER SAV
1990 - 1991

ğunluğunun Yargıtay Yönetimi'nin tutum ve davranışını uygun bulmadığımız biliyoruz, bu bizi ferahlatıyor. Sorunumuz-uğraşımız anayasal kuruluş olan yüce Yargıtay ile değildir.

Bağımsız Yargıtay'ın başında bugün maalesef bağımsızlığı tartışılan İsmet OCAKÇIOĞLU var. Yürütmenin, Yargıtay üzerinde de etkin olduğu söylentileri yayılmaya başladı. Biz, İsmet OCAKÇIOĞLU'nun örselenmesine, üzülmüyoruz. Yüce Yargıtay'ın şanlı geçmişi zedeleniyor, yara alıyor, örseleniyor; ona üzülüyoruz. Biz, Yargıtay'a olan saygımızı koruyoruz, çünkü Yargıtay sadece İsmet OCAKÇIOĞLU'nun değil hepimizindir, bütün ulusundur, Türk insanının güvencesidir. Yargıtay'daki yönetim bu güveni sarsmaya başlamıştır.

Olmayan bir uygulamayı varmış gibi göstererek, Yargıtay Daire Başkanları'nı yanlış bilgilendirerek, kurumların bağımsızlığı anlayışını hiçe sayıp "SANSÜR" anlayış ve hevesini ön plana çıkararak Yargıtay ile Türkiye Barolar Birliği'nin arası, bilinçlice ve kasıtlı olarak açılmak istenmiştir. Koltuğunu hakkı ile dolduran Barolar ve Türkiye Barolar Birliği ile ilişkilerinde saygılı, ölçülü, nazik ve çok dikkatli davranan Recai SEÇKİN, İmran ÖKTEM ve Ferruh ADALI gibi değerli Yargıtay Başkanları'nın devrinin artık kapandığı, en azından geleceğe kaldığı anlaşılıyor.

Türk Baroları ve avukatları, Yargıtay Başkanı'nun baroları denetlemek için uzanan bileklerini kısıkvrak yakalamıştır; gerçek dışı bilgiler verdiğini kamuoyuna hiç çekinmeden açıklamıştır. Yüce Yargıtay koltuğunda Recai SEÇKİN'lerden, İmran ÖKTEM'lerden sonra bugün maalesef yerleşmiş hukuk kurallarım yok sayan, yargı bağımsızlığı ve baroların bağımsızlığı ilkelerini zedelemekte olan bir başkan oturuyor. Elbette, köklü Yargıtay, gerçek hukukçu üyelerinin bilinci ve direnci ile bu krizi atlatacaktır. "Sav-Savunma-Yargı" bütünlüğü ve güzelliği tekrar yaşanacaktır.

Türkiye Barolar Birliği, yıllar boyu süren uğraşlarla elde edilmeye çalışılan Yargı "BAĞIMSIZLIĞININ" ufak hesap ve heveslerle hareket eden, kendi bağımsızlığına, Baroların bağımsızlığına saygı gösterme- yenlerce zedelenmesine, yı-

kılmasına ve Yargıtay'ın örselenmesine müsaade etmeyecek, baskıcı, sansürcü ve gerçekleri çarpıtıran zihniyet sahipleri ile sonuna kadar mücadele edecektir.

Gerici, yurdumuz için tehlikeli şeriat gidişi karşısında 6 Eylül 1966 tarihinde Yargıtay kürsüsünden Atatürk'ün Bursa Nutku'nu hatırlatan, çekinmeden, aydın ve doğruyu gören vatandaşların dikkatini çekmeyi görev bilen gerçek hukukçu anıt Yargıtay Başkam İmran ÖKTEM'i saygıyla ve ruhunu şad ederek anyor ve rahat uyuması için sesleniyoruz.

Rahat uyu büyük Başkan! Yarım asrı geçen yaşımıza rağmen biz, kendimizi devrimlerin ve rejimin sahibi ve bekçisi Atatürk genci olarak görüyoruz. Bunları zayıf düşürecek en küçük ve en büyük kıpırtı ve harekette bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır, YARGITAY'ı vardır. Senin koltuğunda oturan Yargıtay Başkanı vardır demeyeceğiz. Tıpkı bugün bu toplantıda yaptığımız gibi mücadele edeceğiz, eserini koruyacağız.

KÖRFEZ KRİZİ VE SAVAŞ

Günlerdir süregelen ve ülkemizi tehdit eden savaşın uzağımızda olmasını ya da hiç çıkmamasını, bölgemizde ve dünyada hiç kimsenin burnunun kanamasını dileyerek bu konudaki görüşlerimizi kamuoyuna bir kez daha duyurmak istiyoruz.

Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesiyle başlayan Körfez Krizi ve sınırimızda olası bir savaş, insanlarımızı tedirgin ediyor, ürkütüyor. Hükümete verilen "SAVAŞ HALİ İLANI İZİNİ" bile "SAVAŞ OLACAK" korkusu yaratıyor. Çünkü bir gün savaş bitiyor, ama geride pek çok ölü, sakatlık, hastalık, gözyaşı ve yıllarca süren sıkıntılar bir türlü temizlenemeyen çevre kirliliği kalıyor.

Birleşmiş Milletler'in kararlaştırdığı ve uluslararası hukukun haklı gördüğü tedbirler alınırken bile soruna, toplum ve ülke çıkarları açısından yaklaşılmalıdır. Ortada, Türkiye'nin zedelenen bir çıkarı yok iken gelecekte gerçekleşeceği şüpheli

ÖNDER SAV
1990 - 1991

ve bulutlu çıkarlar hesaplanarak süresi ve sonuçlan belirsiz savaşa heveslenmek, ülkeyi maceraya sürüklemek olur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 12.8.1990 günü almış olduğu "SAVAŞ HALİ İLANI"na ilişkin izin kararım da bir yetki devri niteliğinde saydığımız için Anayasaya aykırı bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Ülkemize saldırı olmadan SAVAŞ KİŞKİRTİCİLİĞİ yapmak, tutarlı, sağlıklı ve uzun vadeli dış politikaya da, bölgemizdeki çıkarlarımıza da ters düşer. Başkalarının petrol kavgası ve çıkan uğruna Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesi çiğnenmemelidir. Ambargo kararına katılmakla Türkiye Körfez Krizi'nde ve dış politikasında gerekeni yapmıştır. Bunun ötesinde Irak'la komşu olan tek NATO ülkesi durumundaki Türkiye'nin ülkesindeki üsleri kullandırmasına ve bölgeye asker göndermesine karşıyız. Türkiye'ye yaklaşan, bölgede savaş arayışına yandaş olmak değil, kalıcı ve barışçı çözümlere öncülük yapmaktır.

Egemenliğin kayıtsız şartsız sahibi olan milletimiz, savaş korkusundan uzak barış içinde yaşamak istiyor. Biz hukukçular da SAVAŞ istemiyoruz, BARIŞ istiyoruz. Dostluk ve iyi komşuluk istiyoruz. Millet adına karar veren TBMM, savaş konusunda yetkilerini çok kısıkanç kullanmalı, halkımızın ve insanlarımızın kaderini çok yakından ilgilendiren kararların alınmasında yetkilerini, hiçbir kişi ve organa devretmemelidir.

HUKUK DEVLETİ VE HUKUKÜN ÜSTÜNLÜĞÜ

Geride bıraktığımız yargı yılı, demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkeleri, hukukumuz, adalet ve yargımız açısından sorunlu ve sıkıntılı geçti. Hukukun üstünlüğü ilkesinin temel unsur ve göstergelerinden "Kuvvetler Ayrılığı" ve "Temel hak ve özgürlükler" konusunda geri adımlar atılmıştır, düşünce özgürlüğü ile ilgili hiçbir atılım yapılmamıştır.

Bugün ülkemizde düşünce, inanç ve örgütlenme özgürlüğünün önünü tıkayan Türk Ceza Kanunu'nun 141-142 ve 163.

maddeleri hâlâ yürürlüktedir. Hâlâ ülkemizde, düşünceyi açıklamak cezalandırılıyor, hâlâ düşüncelerinden, yazılarından ötürü cezaevlerinde çile dolduran gazeteler var ve Türkiye, basınına yüzlerce yıl cezalar veren ülke olmanın ayıbını yaşıyor.

Bir yıla yakın bir zamandır ülkemizde, TCK'nun 141-142 ve 163. maddelerinin tartışılması, anılan maddelerin tamamen kaldırılması için elverişli bir ortam yaratmıştır. TBMM'de temsil edilen veya edilmeyen bütün siyasi partiler, tüm demokrasi kuruluşları ve aydınlar ve toplumun büyük bir kesimi, düşüncenin cezalandırılmasına karşı olduklarını söylerken 141-142 ve 163. maddeler, bir türlü parlamentoda gündemdeki yerini alamıyor, bu nedenle de çağdaş ve demokratik ülkelerde kınamalar devam ediyor.

Vakit geçirilmeden TCK'nun 141-142 ve 163. maddeleri ile ilgili kanun tasarısı, TBMM gündemine alınmalı, anılan maddeler kaldırılmalı, "*Türkiye'de fikirler ve düşünceler cezalandırılmıyor*" dedirtip, hukukun üstünlüğüne, demokratik hukuk devleti ilkelerine, insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir toplum olduğumuz kanıtlanmak, Türkiye çağdaş ve uygar dünyadaki onurlu yerine oturtulmalıdır.

Yasama organının yetkilerine, yürütmenin el atması yöntemlerinden birisi olan KHK'ler giderek artmış, "*Yasamanın devredilmezliği*" kuralı zedelenmiştir. TBMM, kendi güven oyuyla görevlendirdiği hükümeti denetleyemez duruma sokulmuş, adeta yürütmenin emrinde güçsüz bir kuruluş haline gelmiştir.

KHK'ler tartışması ve karmaşası, anayasa saygısını da sarsmıştır. Hukuka aykırı düzenlemelerle temel hak ve özgürlükler çiğnenmiştir. 413 ve 421 sayılı HKH'ler ve bunları kaldıran 424 ve 425 sayılı KHK'ler toplumumuz ve insanlarımızı yeni dertler, yeni sıkıntılar getirmiştir. KHK ile aslında hukuka aykırı olan SÜRGÜN yetkisi daha da genişletilmiş ve kurumlaşmıştır.

ÖNDER SAV
1990 - 1991

Kamu düzeninin bozulması, bölge halkının heyecanlanması gibi soyut kavram ve göstergeler konularak basınun haber vermesi, yorum yapması engellenmiş, matbaaların kapatılması gündeme gelmiş, anayasada yasaklanan SANSÜR'e geçit verilmiştir.

Olağanüstü duruma ilişkin kararnameleler, olağanüstü durumun uygulandığı bölgeyi aşacak şekilde düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Salt adında olağanüstü durumla ilgi vardır denilip denetimden kaçılmak istenmiş, yetki devri ve aşımı niteliğinde düzenleme yapılmıştır. Ayrıca hak arama özgürlüğü ve yargı bağımsızlığı da zedelenmiştir.

Danıştay'ın 122. Kuruluş Yıldönümünde 10 Mayıs 1990 tarihinde yani 424 ve 425 sayılı KHK'lerin yürürlüğe girdiği gün, bu tür KHK'lerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'ne gidebileceği, tarafımızdan açıkça dile getirilmişti. Bugün, konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi tarafından ESAS'tan inceleme kararı alınmasını, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin uygulanması açısından yerinde ve anlamlı bulmaktayız.

Son zamanlardaki uygulama ve davranışlarla anayasanın fiilen tadili görünümü yaratılmış, Cumhurbaşkanlığı makamı, yasamanın, yürütmenin ve yargının üstünde bir konuma sokulmuş, nerede ise bütün yetkilerin tek merkezde toplanması tartışılır olmuştur.

İktidarın bir merkezde toplanması halinde seçimlere dayanan demokrasinin hiçbir özelliği ve anlamı kalmamakta, özgürlükçü parlamenter demokrasi tamir kabul etmez yarılar almaktadır. Ord. Prof. Ali Fuat BAŞGİL, iktidarın sadece bir merkezde toplanmasının, demokrasi, kişi hak ve özgürlükleri bakımından büyük tehlike taşıdığını belirtmektedir. Bakınız Prof. BAŞGİL'in *İlmin Işığında Günün Meseleleri* isimli kitabının 84 ve 85. sayfalarında neler yazıyor: "*Tarih ve mukayeseli hukuk gösteriyor ki, tahakküm ve esaret rejimi, daima iktidar ve selahiyetin mahdut birkaç elde ve bir başta toplanmasından doğmuştur. Eski mutlak hükümdarlıklara ve devrimizin diktatörlere dikkat ediniz. Bu rejimlerde hüküm süren tahakküm ve tenkil*

politikası, kah hükümdarın, kah bir avuç zümre başında bulunan diktatörün şahsında temerküz eden kuvvet İNHİSARININ esiridir. Fakat bu hal yalnız mutlakıyetlere ve diktatörlüklere münhasır değildir. BİR NOKTADA TENERKÜZ EDEN ve kabına sığmaz bir hal alan taşkın bir kuvvet, daima HAKKIN ve HÜRRİYETİN EN BÜYÜK DÜŞMANIDIR. Bu kaideye demokrasiler bir istisna teşkil etmez. Demokrasilerdeki ekseriyet de, RAKİPSİZ ve KONTROLSÜZ bir kuvvet merkezi haline gelince, aynı neticeyi verebilir: yani o da tahakküm yoluna sapabilir. Temsil edildiğine inandığı milli iradenin kutsiyetine dayanarak, en zalim diktatörlere rahmet okutacak bir tarzda hareket edebilir. Bir hükümdardan veya bir diktatörden gelen hak ve hürriyet düşmanlığıyla, bir ekseriyetten gelen arasındada, asla bir mahiyet farkı yoktur. Kötülük, kimden gelirse gelsin, kötülüktür. Kötülüğü yapan ekseriyetin demokratik olması ve milli Hâkimiyete dayanması, yaptığı kötülüğün mahiyetini değiştirmez. Bilakis onun fecaatini ve ağırlığını artırır ve kötülüğü tahammül kırıcı bir şekle sokar. Çünkü ekseriyet, tatbik ettiği tahakkümü meşrulaştırmak için, milli iradeye dayandığına, binaenaleyh zulmünde haklı olduğuna inanır. Şu halde, ekseriyetin hükümeti demek olan modern demokrasi, efsanelerdeki kuyruğunu ısırın canavara benzememek için, bünyesinde sakladığı bu tehlikeyi önlemek ve TEDBİR ALMAK, VATANDAŞ HAK ve HÜRRİYETLERİNİ GARANTİYE BAĞLAMAK ve bunun için TEMİNAT MÜESSESELERİ KURMAK ZORUNDADIR. Ancak bu takdirde ve bu teminat müesseseleri sayesinde, demokrasi HÜRRİYET ve HAKKANİYET REJİMİ haline gelebilir. Bu hususta alınacak tedbirlerin başında ve güçlüklerin anahtarı mesabesinde, KUVVET ve SELAHİYETLERİN diktatörlüklerde olduğu gibi, BİR ELDE TOPLANMASI YERİNE BÖLÜNÜP birbirine karşı, birer muhtar organ şekline konulması gelir.”

BASKI GRUPLARI VE BAROLAR

Prof. BAŞGİL'in dediği gibi modern demokrasi, “Vatandaş hak ve hürriyetlerini GARANTİYE BAĞLAMAK için TEMİNAT MÜESSESELERİ kurmak zorundadır”. Barolar, kamu kurumu niteliğindeki diğer meslek kuruluşları, sendikalar

ÖNDER SAV
1990 - 1991

ve dernekler. Prof. BAŞGİL'İN tanımladığı anlamda teminat müesseseleridir. Demokratik ülkelerde bunlara BASKI GRUPLARI denilmektedir. Tutarlı bir politika saptanması ya da kalıcı bir yasa hazırlanması ancak ilgili baskı grubunun işbirliği ile mümkündür. Bunun ülkemizde sağlıklı işletildiğini söylemek zordur.

Çağdaş batı demokrasilerinde baskı grupları fevkalade etkili ve yol göstericidir. İngiltere'de kanun tasarılarının görüşüldüğü komisyonlarda ilgili meslek kuruluşları ağırlıklı olarak temsil edilirler, söz sahibidirler. Geçen yıl İsveç'te en çok tartışılan husus, "*İrkçi örgütler yasaklanmalı mı, yabancı düşmanlığı, yasalarla engellenmeli mi?*" konusu idi. İsveç Barolar Birliği, bir ciddi baskı grubu olarak devreye girmiş ve "*İrkçi bir örgüte üye olmak suç sayılmalı, İsveç'in imzaladığı sözleşmeler, bunu gerektiriyor*" demiş ve İsveç'te kamuoyu bu yönde oluşmuştur.

Ülkemizde de Barolar, en etkili baskı gruplarının başında gelmektedir. "*HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ*" ilkesinin anayasa-ya girmesi Cumhurbaşkanı ve Milletvekili yemininde yer alması, Türkiye Barolar Birliği'nin uğraş ve çabası ile olmuştur.

Günümüzde, hukuk dışı işlem ve tutumlara karşı toplumun demokratik TEPKİ KOYMA olanakları yok denecek kadar sınırlıdır. Üniversiteler etkisiz, aydınlar sinmiş, yargı kuruluşları suskundur. Başta Barolar olmak üzere meslek kuruluşları VESAYET ALTINDADIR.

Yasal ve fiili engellere karşın Türkiye Barolar Birliği ve Barolar, "*SAV-SAVUNMA-YARGI*" bütünlüğünü, yargı bağımsızlığını, baroların bağımsızlığını, insan hak ve özgürlüklerini, demokratik hukuk devleti ilkelerini koruma görevini, ödün vermeden büyük bir gayret ve titizlikle yürütmektedirler. Böylece, ciddi BASKI GRUBU olma işlevlerini, etkili şekilde sürdürmekte ve VESAYET ALTINDA BARO anlayışına karşı mücadele etmektedirler.

Bugün ülkemizde baroların verdiği kararların büyük bir kısmı, Adalet Bakanlığı'nın onayına tabidir, Adalet Bakanı'nın

isteği uyarınca C. Savcılığının açacağı dava üzerine baroların sorumlu organlarının görevlerine son verilebilmesi mümkündür. Valiler, baroların seçilmiş organlarının, görevlerine geçici olarak son verebilmekte, müfettişler baroları denetleyebilmekte, vergi caireleri fişlemektedirler.

"*Sav-Savunma-Yargı*" sağlıklı yargılamada bir bütündür, ayrılmaz üç unsurdur. Devletin temeli olan "ADALET" in gerçekleşmesinde, "SAVUNMA" nın payı çok büyüktür. "SAVUNMA" nın örgütlü sesi BAROLAR' ın suskun, tutuk ve bağimli olduğu ülkelerde "YARGI" nın "BAĞIMSIZ ve ETKİN" olduğu görülmemiştir. Savunma, yargının güçlü ve özgür sesidir. Bu sesin kısılması yargıyı yaralar, yargı bağımsızlığım zedeler.

Son bir yıl içinde meslektaşlarımıza, görevleri başında sadırılar artmıştır. Siirt ve Balıkesir Barosu başkanlarına da tabanca ile ateş edilmiştir. Kurşunlar sadece onlara değil barolara, tüm avukatlara ve savunma mesleğine sıkılmıştır. Bu tür saldırılar, "*Adli Zabıta Olayı*" şeklinde geçirtilmemeli, hâkimlik ve C. savcılığıyla eşdeğer, eşdüzey görev yapan meslektaşlarımıza saldırı, aynı önemde ele alınmalıdır.

Geride bıraktığımız yargı yılı içinde Balıkesir Barosu Başkanı aleyhine alınış ceza davalarına devam edilmiş, Denizli Barosu Başkanı aleyhinde de ceza davası açılmıştır. Davalar Başkanlarımızın mesleki konularda verdikleri demeçler üzerine açılmıştır. Balıkesir Barosu Başkanı, Turgut İNAL bir davadan beraat etmiş, diğeri devam etmekte olup, Denizli Barosu Başkanı İsmet KAYHAN aleyhindeki dava da hukuki noksanlık nedeniyle durmuştur.

İstanbul Barosu' nun bir mensubu hakkında, "*Ruhsatnamenin iptaline ve levhadan silinmesine mahal olmadığına*" dair verdiği karar nedeniyle Adalet Bakanlığı, İstanbul Barosu Başkanı ve Yönetim Kurulu üyelerinin görevlerine son verilmesi ve yerlerine yenilerinin seçilmesini sağlamak amacıyla İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi' nde dava açılmasını İstanbul C. Başsavcılığı' ndan istemiş ve dava da açılmıştır.

ÖNDER SAV
1990 - 1991

Burada önemli olan husus. Adalet Bakanlığı'nun yasal yetkisini aşıp aşmadığı, hukuken hatalı bir işlem yapıp yapmadığıdır. Bir avukat hakkındaki kayıt silme işleminin geri alınması, baro levhasına yeniden kayıt ve kabul niteliğinde değildir, dolayısı ile adalet Bakanlığı'nun onayına da tabi değildir. Bakanlık, vesayet makamı olarak hem biçimsel hem de hukuksal YETKİ TECAVÜZÜNDE bulunmuştur. Yapılması gereken, konuyu idari yargının çözümüne bırakmaktır.

Adalet Bakanlığı'nun VESAYETİ'nin kaldırılması gerekliliği tartışılırken bir de vesayet yetkisinin hukuka aykırı şekilde kullanılmış olması, "*Baroların Bağımsızlığı*" ilkesini tamir kabul etmez şekilde zedelemiştir.

Bu tür davalar bizi yıldırılmaz, Türkiye'nin en köklü ve eski BARO'sunu sarsmaz. Türkiye Barolar Birliği olarak İstanbul Barosu'nun haklı mücadelesi'nin yanında olacağız. Barolara, kutsal savunma hakkına karşı müdahaleler, hangi kuruluş ve kişiden gelirse gelsin, nereden gelirse gelsin, en şiddetli ve kararlı biçimde mücadele edeceğiz. Baroların TAM BAĞIMSIZLIĞINA giden yolda, savunma mesleğinin toplumdaki saygın yerini alması, mesleğin ve meslek kuruluşlarının her türlü etki ve baskıdan uzak ve sağlıklı gelişmeleri için çıkacak tüm engelleri aşmaya kararlıyız.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Yargı bağımsızlığı ile ilgili sıkıntıların temelinde, anayasa ve yasalardaki demokratik hukuk devleti anlayışına ters düzenlemeler ve buna dayalı uygulamalar yatmaktadır. Yürütme yargıya müdahale eder durumdadır. Anayasa'da yazılı, Cumhurbaşkanının yargı ile ilgili görev ve yetkilerinin hukuken üstünlüğü ve demokratik hukuk devleti ilkeleri ile bağdaştırılması mümkün değildir. Cumhurbaşkanı'nın, Danıştay üyelerinin dörtte birini ve Anayasa Mahkemesi üyelerini seçmesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmesi, yargı bağımsızlığıyla da bağdaşmaz.

Cumhurbaşkanı'nın gerektiğinde "YÜCE DİVAN" sıfatı ile kendisini yargılayacak Anayasa Mahkemesi üyelerini seçmesi, hukuki bir garabettir. Ayrıca, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin seçimi, oluşumu ve çalışması, uygulamaları yargı bağımsızlığını zedelemektedir.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun atamalarının söylentileri ve yargı çevrelerindeki tartışmaları sürmektedir. Önemli bazı atamalarda, liyakatten çok yürütmeye yakın olma ölçüsünün ön planda tutulduğu yakınmaları yaygındır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulup görev yapması bir anayasa emridir. Kurul'un bağımsız sayılabilmesi in seçimle görev alan (5) üyelerinin Cumhurbaşkanlığına değil, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca doğrudan seçilmesi, Adalet Bakanı ile müsteşarın da kurul üyesi olmaması gerekir. Tabii, kurulun Adalet Bakanlığı çatısı dışında kendisine ait bir binası ve ayrı bütçesi ve sekreteryasının olması da kaçınılmazdır. Görülüyor ki, kağıt üzerinde "BAĞIMSIZ" yazmasına rağmen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu BAĞIMSIZ değildir. Bu yapısından dolayı da yargı bağımsızlığı zedelenmektedir.

Yargıç ve savcılarının yetiştirilmesine gereken önem verilmemektedir. Özellikle idare mahkemeleri ile vergi mahkemeleri üyelerinin hukuk fakültesi öğrenimi görmeleri zorunlu hale getirilmelidir. Bu mahkemelere son zamanlarda çoklukla imam-hatip lisesi kökenli adayların alındığı söylentileri, yargı camiasını üzmemekte ve düşündürmektedir.

1990 yargı yılında eskiden olduğundan daha yoğun şekilde davaların uzamasından, adaletin gecikmesinden, yargıdaki haksızlıklardan yalanılmıştır. Yargıçlarımızdan fazla işten bunalma, dosyaları yeterli şekilde inceleyecek zaman bulamama şikayetleri gelmektedir. Bütün bu engellerin aşılaraq adaletin gerçekleştirilebilmesi ve hukuka uygun kararlar verilebilmesi de güçleşmektedir.

Üzerinde dikkatle durulması ve izlenmesi gereken önemli bir husus da Yargıtay'da yeni daireler kurmak ve üye sa-

ÖNDER SAV
1990 - 1991

yısını artırmak girişimidir. Bu girişimlerin temelinde siyasal iktidarın Yargıtay'da egemenlik kurmak istemesi düşüncesi yattığı vurgulanmaktadır. Eğer böyle ise bunun savunulur, korunur, yargı bağımsızlığı ile bağdaşır yanı yoktur.

CEZAEVLERİ VE İŞKENCE

Cezaevlerinde hükümlü ve tutuklulara gayri insani ve küçültücü muamele yapıldığı sık sık söylenip yazılıyor. Cezaevlerinde “*disiplin sağlamak*” görüntüsü altındaki gayri insani ve küçültücü muamelelere son verilmeli, cezaevleri ve infaz sistemi, vakit geçirilmeden çağdaş, uygar demokratik ülkelerdeki gibi insan hak ve onuruna yaraşır düzeye getirilmelidir.

Gayri insani ve küçültücü muameleler sadece cezaevlerinde yapılmıyor, cezaevleri dışında kolluk güçlerinin işkence yaptığı da biliniyor. Kolluk güçleri karşısında susmak, insanın temel haklarından. İşkence ile insanın suskunluğunu yıkmaya kalkışmak, onu kötü muamele ile zorla konuşdurmak, doğanın bu en anlamlı canlısına karşı cinayet işlemektir.

Düşüncesi ne olursa olsun, insana işkence yapılmasının karşısındayız. İşkence ile ilgilenmemizin temel nedeni, yüce adalet duygusu ile ilgilidir. İşkence ile itiraf elde edilince savunmanın hiçbir anlamı kalmıyor. İşkenceye dayanamayıp asılsız itirafta bulunulması, gerçek suçlunun da ortaya çıkmasını önüyor, adaleti yanlıyor.

İnsanlar ve toplumlar, özgürlükçü devlet ve dünya anlayışına kolay gelmemişlerdir. *Magna Carta*'dan bu yana 875 yıldır bu uğurda çok insan öldü. İnsanlık, özgürlükler ve demokrasi tarihi İTİRAF ETMESİ İÇİN İŞKENCE EDİLİRKEN suçsuzluğunun verdiği haklılık ve cesaretle direnen ve şerefle yaşamın noktlayan, demokrasi ve özgürlük yolunda can veren binlerce suçsuzun acı ve iç karartıcı öyküleri ve her yaşanmış öykü de suçsuz ölümlerle doludur.

Yetkililerin “*işkence yok*” demesi ile ülkede işkence yok olmuyor. Mahkeme kararlarına kadar geçen işkence olayları, işkence gerçeğini yansıtıyor. Soruna insancıl, kalıcı çözüm

bulmak gerekir. Çare ve çözümlerin en önemlisi, 10.8.1988 tarihli *Resmi Gazete*'de onaylandığı ilan edilen "İŞKENCEYE KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ"nin 1. maddesinde çok açık ve geniş tanımı yapılan işkenceyi, ceza kanununa göre suç saymak ve bu tanımı CMUK'nun "*sorguda yasak uygulamalar*" başlığı altında 135. maddesine yazmak, 136. maddeye, sanığın müdafii hazır bulunmadan sorgusunun yapılamayacağını eklemek, etkili kanuni, idari, adli ve gerekli başkaca tedbirleri almaktır.

Abdülhamit Anayasası'nda bile yasaklanmış işkenceyi günümüz Türkiye'sinde tartışmaktan utanıyorum. Bütün hukukçuları, aydınları, tüm demokrat insanları, İŞKENCEYE KARŞI dikilmeye çağırıyorum.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

1982 Anayasası'nın görünür niteliği, "*Devletin güçlendirilmesi*" ve bireylere karşı korunması anlayışından hareket etmekte olmasıdır. "OTORİTER" nitelikli bir anayasadır. Çok yerinde, temel hak ve özgürlükler sayılmış, kabul edilmiş, "ANCAK" denilerek kısıtlamalar çoğaltılmıştır. Çağdaş uygar devlet anayasalarının temel özelliği özgürlükleri çoğaltmak, "ANCAK"ları azaltmaktır. Bizde tersine bir uygulamaya gidilmiştir.

"*Anayasa değişmez*" diyenler de anayasanın değiştirilmesini istiyor, biz de istiyoruz; fakat değişiklik gerekçelerimiz farklı. Biz, yüzünü gerilere döndürmüş, çağımızın, toplum ve insanlarımızın geldiği aşamaya ters düşen bir anayasa değişikliği düşünmüyoruz. 1982 Anayasası, demokrasinin temel kurallarına, sosyal hukuk devleti ilkelerine, insan hak ve özgürlüklerine aykırıdır. Ötesini berisini değiştirmek yetmez.

Çağdaş Türk toplumuna yakışan insan hak ve özgürlüklerine dayalı, demokratik kurumlaşmaya açık, işkenceyi ve ölüm cezasını yasaklayan, örgütlenme ve düşünce açıklama özgürlüğünü benimseyen "ANCAK"ları olmayan yeni bir anayasa yapılmalıdır.

ÖNDER SAV
1990 - 1991

LAİKLİK

Ülkemizde son günlerde LAİKLİK ilkesi tartışılmaya başlandı. Cumhuriyeti oluşturan devrimlerin temel ilkesi ve ruhu laikliktir. Laikliği dar anlamda “*din ve devlet işlerinin ayrılığı*” şeklinde tanımlamak yetersizdir, yanlıştır. Laiklik, dini, toplum yaşamını düzenleyen yönlerinden, bir güç mihrakı olmaktan çıkarmış, kişi vicdanının korumasına almış, bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ortamı yaratmıştır.

Günümüz Türkiye’sinde ilk ve orta öğretimde zorunlu din dersleri okutulmakta, üniversitelerimizde kıyafet serbestliği adı altında çağdaşlığa ters düşen giysilere olur verilmekte, Bakan eşleri resmi kabullerde türbanlı görüntüler sergilenmektedir.

YÖK’ün üniversite ve yüksek okullarda başörtüsü ve benzeri kıyafetlerin giyilmesini serbest bırakması, Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı olmuştur. Üniversitelerde derslere, çağdaş görünüme aykırı giysi ve örtülerle girmenin, özgürlük ve özerklikle hiçbir ilgisi yoktur. Laik eğitim düzenine karşı eylemlerin demokratik hak olduğu kabul edilemez, savunulamaz. Laiklikle bağdaşmayan eylem ve davranış özgürlük diye tanımlanamaz.

Laiklikten söz ederken ödünsüz Atatürkçü yılmaz laiklik savaçsısı, değerli bilim adamı, Ankara Barosu’nun eski Başkanı Prof. Muammer AKSOY’u anmak ve aramıza almak istiyorum. Çünkü AKSOY ölmedi, düşünceleri ile aramızda yaşıyor.

Aradan 7 ay geçmesine rağmen Prof. AKSOY’a kurşun yağdıran caniler hala bulunamadı. Arama ile ilgili her yetkili ve görevliyi şiddetle: kınıyorum. Katiller, Muammer AKSOY’u öldürüp işlerini bitirmiş sanıyorlarsa aldanıyorlar. Muammer AKSOY’lar tükenmez. Bir ölür, bin doğarlar.

LAİKLİK DÜŞMANLARI, GERİCİLER, şunu kafalarına iyice yerleştirmelidirler: Türkiye’de öncelikle BAROLARI ve AVUKATLARI şerefli TÜRK YARGIÇLARINI, SAVCILARINI ve MAHKEMELERİNİ, kamu kurumu niteliğindeki diğer

meslek kuruluşlarını ve mensuplarını, bu uğurda şehitler vermiş, bilinçli Türk basını, Atatürk devrimlerinin ve rejimin bekçisi Türk gençliğini, toplumdaki bütün aydınları, demokratları, ilericileri yıldıramayacaklardır, geriletemeyeceklerdir, aşamayacaklardır.

Biz ulusuz, çağdaş uygar toplum olma iddiasındayız, bizi şeriat düzenine sokma, tekrar ümmet yapma gayretleri boşunadır.

Türkiye’de laikliğin topluma açtığı uygar, çağdaş, insana ve dine saygılı, akli ön planda tutan kapılarım kapatmaya kimsenin gücü yetmeyecektir.

Sayın konuklar, değerli dinleyenler, sizleri çok yordum, beni sabırla dinlediniz. Sizlere teşekkür ediyorum, başarılı ve sağlıklı bir yargı yılı diliyorum, saygılarımla selamlıyorum.

1991-1992 Yargı Yılı'nın Açılışı Toplantı'mıza onur veren çok değerli konuklar. Yüce yargıç ve savcılar, toplantıya Ankara dışından ve Ankara'dan katılan baro başkanlarını ve bütün meslektaşlarımızı, basın ve TRT'nin temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Ülke düzeyinde Yargı Yılı Açılışı Toplantısı düzenlemeye geçen yıl başladık. Türkiye barolarının Yargıtay'daki Adli Yıl Açılışı Töreninden ayrı toplantı düzenlemesinin nedenlerine girmek istemiyorum. Adalet, yargı ve meslek camiasının bu konuda yeter bilgisi vardır. 11-12 Mayıs 1991 tarihlerinde Mersin'de yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nda, oybirliği ile alınan karar gereğince Yargıtay Yönetimi'nin, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun yapacağı konuşmanın metnini önceden görmek istemesi konusundaki haksız ve anlamsız tutumunu değiştirmemesi halinde her yıl "Adli Yılı" ayrı bir toplantı ile açmaya devam edeceğiz.

Bu anlayışımız, bir inatlaşmadan kaynaklanmıyor. Baroların bağımsızlığına ve savunma hakkına saygı gösterilmeyen ve barolardan, avukatlardan rahatsızlık duyulan yer ve toplantılarda bizim işimiz de yoktur, kaybedilecek zamanımız da yoktur. "Sav-Savunma-Yargı" bütünlüğüne katkısı olacak her eylemde varız. Bağımsız yargıyı, bağımsız baroyu, etkin,

* 1991 Yargı Yılı Açılış Töreni TBB tarafından "müstakil" olarak düzenlenmiştir.

ÖNDER SAV
1991 - 1992

güçlü ve hızlı adaleti tartışacağımız ve hukukun üstünlüğüne saygılı her toplantıda başımız dik, alnımız açık, özgürce konuşmaya hazırız.

Geçen yıldaki toplantımızdan bir yana dünyada ve ülkemizde demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelere ile ilgili olarak çok hareketli aylar ve olaylar yaşandı. Bir yandan Körfez Krizi ve savaş sürerken diğer yandan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda "Yeni Bir Avrupa için Paris Şartı" benimsendi. Doğu Blok'unda demokratikleşme atılımları, insan hak ve özgürlüklerine dayalı devlet ve rejim arayışları yoğunlaştı. En son, Rusya'daki darbecilere karşı Rus halkının inançlı ve kararlı direnişi, demokrasinin, demokratik güçlerin ve reformların zaferi oldu. Bu zafer ve halkın şamarı, dünyadaki bütün darbecilere ve halklara ders olsun.

Doğu ve Güneydoğu'daki olaylar, fevkalade endişe-verici ve üzücüdür. Olaylara yanlış teşhis koymamak, iç ve dış tahriklere kapılmamak gerekir. Türkiye bağımsız bir üniter devlettir, tarihin derinliklerinden gelen deneyim ve olgunluk ile bütün vatandaşlar ırk-din-dil ve etnik yapı farklılığı gözetilmeksizin birlikte yaşamak istemektedirler. Devlet, soruna sert askeri tedbirlerle yaklaşıp bu isteği zedelememeli, yersiz kamplaşmalar yaratmamalıdır.

Devlet, baskıcı olmamalı, sevecen olmalı, bölgelere ve insanlara farklı muamele yapmamalıdır. Konuştuğu dilden dolayı kimse yargılanmamalı, kültürel haklara saygı gösterilmeli, yasa önünde eşitlik kâğıtlarda kalmamalı, yaşama yansıtılmalıdır. Sorunlara, hukuka, insan hak ve özgürlüklerine bağlı kalınarak demokrasi bütün kurum ve kuralları ile işletilerek çözüm bulunmalıdır.

Ülkemiz, Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nı imzalamıştır. Bu belgedeki, "İnsan hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır... Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir teminattır... Demokrasinin temeli, insanın şahsına saygı ve hukukun üstünlüğüdür... Kimse hukukun üstünde olamaz." sözle-

rinin altına imza atmak yetmez; imzanın gereği, uygulama ile kanıtlanmalıdır.

Hukukun üstünlüğü ve hukuka saygı, kuvvetler ayrılığını, eksiksiz uygulamakla yargı bağımsızlığını, yargıç güvencesini gerçekleştirmekle, idari tasarrufların bağımsız yargıçlarca denetlenmesiyle devletin hukuka bağlı olmasıyla sağlanır.

Devleti, hukuka bağlı kılma, hiç kimseyi hukukun üstünde tutmama uğraşımızda sıkıntılarımız sürüyor. Siyasal çıkarlar uğruna ilkelerden ödün veriliyor, kişilerin buyrukları, hukukun önünde tutuluyor, çıkar ilişkileri, devlet çarklarını tersine döndürebiliyor. Kimi bürokratlar, devlete hizmet edeceklerine siyasal iktidara yaranmayı yeğliyor, ahlak ve değer yargıları çürüyor.

Bütün bu olumsuzluklara, hukuk dışı davranışlara karşı toplumun tepki koyma olanağı çok sınırlıdır. Türkiye Barolar Birliği, ülkenin, toplumun, yargının ve mesleğin sorunları konusunda çekinmeden tepki koyan baskı gruplarından biridir. Biz biliyoruz ki baroları bağımlı, suskun, tutuk ve etkisiz ülkelerde hukukun üstünlüğünden söz edilemez, yargının bağımsız ve etkin olması düşünülemez. Barolar, "Sav-Savunma-Yargı" bütünlüğünde yargının dinamik ve itici gücüdür, hak arama özgürlüğünün güçlü ve özgür sesidir.

Savunma mesleğinin çağdaş demokratik bir yapıya kavuşması için barolar, Anayasa'nın üçüncü kısım ikinci bölümündeki İDARE kapsamından çıkartılarak üçüncü bölümdeki YARGI kapsamına alınmalıdır. Yargının ayrılmaz parçası olan SAVUNMA'nın temsilcileri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Anayasa Mahkemesi'nde de temsil edilmeli, Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı kabul edilmelidir.

Oysa günümüzde baroların sesi, vesayet burgacı ile kısılmak istenmektedir. Daha 1967-68'lerde büyük hukukçu İmran Öktem, Adli Yılına Açış Konuşmasında, "Türk avukatlarını bağımsız barolara kavuşturacak, kendilerini yönetmek imkânını

ÖNDER SAV
1991 - 1992

verecek, BAROLARI VESAYETTEN KURTARACAK Avukatlık Kanununu beklemekteyiz." demişti. Biz beklemiyoruz. Savunma mesleğinin toplumdaki saygın yerini alması, mesleğin her türlü etkiden uzak ve sağlıklı biçimde yürütülmesi, BAROLARIN TAM BAĞIMSIZLIĞI ana hedefimizdir. Savunma hakkına, insan hak ve özgürlüklerine -kimden gelirse gelsin, nereden gelirse gelsin- her türlü müdahale, karşısında bizi bulacaktır.

Mesleğimizi ve hukukumuzu sıkıntıya sokacak sağlıksız bir oluşum ve gelişmeye değinmek istiyorum. Son yıllarda altyapısı/kadrosu oluşturulmadan, binası ve olanakları yaratılmadan açılan hukuk fakülteleri istenilen ve özlenen düzeyde hukukçu yetişmesini sağlamaktan uzaktır. Bu fakülterele yenilerinin ekleneceğine dair belirtiler, endişelerimizi artırmaktadır.

Mevcut hukuk fakültelerindeki 1989-1990 yılı istatistiklerine göre öğretim elemanı sayılan çok şaşırtıcıdır. Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Erzincan Hukuk Fakültesi'nde hiç öğretim elemanı yoktur. Dicle Hukuk Fakültesi'nde hiç profesör yoktur, sadece bir doçent vardır. Selçuk Hukuk Fakültesi'ndeki 25 elemandan sadece üçü profesör, bir tanesi de doçenttir. Var olan fakülterele öğretim elemanı bile bulunamazken yeni fakülterele nereden, nasıl bulunacaktır?

Dürüst, yetenekli bilgili hukukçular yetişsin, mesleğimiz yozlaşmasın istiyoruz. Avukatlık, servet sağlayan, zenginleştiren mesleklerden değildir. Avukatlardan ünlü zenginler çıkmamıştır, ama ünlü düşünürler ve devlet adamları sayılmayacak kadar çoktur.

Ünlü avukat Berryer, fakirlik içinde ölmek üzere iken genç meslektaşları, "*Üstad, sizin ayaklarınızın dibine altın torbalar koymuşlardı, neden almadınız?*" diye sormuşlardı. Cevap, çok anlamlı idi: "*Almak için eğilmek lâzımdı.*" Paraya yenik düşmeyen, eğilmeyen hukukçular yetiştirelim istiyoruz.

Hukuk devleti olmanın baş koşulu, YARGI BAĞIMSIZLIĞI'dır. Nasıl bir Yargı Bağımsızlığı? Elbette bugün ülkemiz-

de olduğu gibi yürütmenin gözetim ve denetiminde bir yargı bağımsızlığı değil. Yargı bağımsızlığı, siyasi iktidarın anlayış ve uygulamalarına alet ediliyorsa demokratik hukuk devletinden bahsedilemez; böyle bir yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlükler için güvence olamaz.

- Adli ve idari yargı hâkim ve savcılarım mesleğe kabul etme, atama, nakletme, yükseltme, disiplin cezası verme ve görevden uzaklaştırma gibi pek çok önemli işlevleri olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu başında Adalet Bakanı, kurul içinde Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Cumhurbaşkanı'nca seçilen 5 üyeden oluşan görev kadrosu ile, binasız ve sekreteryasız çalışarak yargı bağımsızlığım, demokratik hukuk devletine yakışır şekilde gerçekleştiremez. Kurul'un oluşumu ve üyelerin seçim şekli tamamen değiştirilmelidir. Yargıtay ve Danıştay Üyelikleri seçimlerinde isabetli davranılmadığı, liyakattan çok, siyasi İktidara yakın olma ölçüsünün ön planda tutulduğu, örnekleriyle söylenmektedir. İşlemlere karşı yargı yolunun kapatılmış olması, ayrı bir yargı bağımsızlığı zedelenmesidir.

Yargı bağımsızlığı için Anayasa Mahkemesi üyelerinin, üyeleri gönderen kurum ve kuruluşlarca seçilmesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin Yargıtay ve Danıştay Genel kurullarınca doğrudan seçilmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve vekilinin de Yargıtay Genel Kurulu'nca doğrudan seçilmesi sağlanmalıdır. Cumhurbaşkanı, Danıştay Üyelerinin dörtte birini seçmemelidir.

Yargıtay'da yeni daireler kurarak, üye sayısının arttırarak, yıllarca önce sakıncaları görülüp terk edilmiş istinâf mahkemeleri kurularak hukuksal ve yargısal sorunlar çözülemez. Eğitimi, insan unsurunu iyileştirmek ve geliştirmek, olanakları ve özlük haklarını güçlendirmek gerekir. Adalet, gecikirse gücü ve kıymeti azalır. Yurttaşların mahkeme kapılarında yıllarca beklemeleri, mahkemeye gitmekten kaçınmaları, haklarını almak için hukuk dışı yollara başvurmak istemeleri, bütün hukukçuları düşündürmektedir. Vatandaşın adalete ve

ÖNDER SAV
1991 - 1992

devlete güveni daha fazla sarsılmadan çözüm yolları bulunmalıdır.

Yüksek mahkemelerin durumları da üzerinde durulması gereken bir husustur. Anayasa mahkemesi üyeliği seçimlerinde izlenen yol savunulan kriterler, çok şaşırtıcıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunun 29. yıldönümünde Başkan Sayın Darıcioğlu'nun konuşmasının bu konu ile ilgili bölümünü aynen aktarıyorum: *"...Adayları belirleyecek Yüksek Mahkemeler ile öteki kurum ve kuruluşların ve Anayasa Mahkemesi üyelerini seçecek Cumhurbaşkanının, tercihlerini, sistemin amacıyla uyumlu olarak, ilmi otoriteleri her türlü kuşkunun üstünde bulunan, TARAFSIZLIKLARI tartışılmayacak, güçlü ve gerçekten güvenilir adaylar arasından özenle yapmaları... Yüce Mahkeme'nin saygınlığını artıracaktır."*

Anayasa Mahkemesi Başkanı'nun bu uyan ve hatırlatması ve bu uyarıya uygun düşmeyen seçimler, sorunu değerlendirmedeki ve değişiklik istemekteki haklılığımızı kanıtlamaktadır.

İptal edilen ilgili yasaya karşın Sayıştay Başkanlığı'nda ve Anayasa Mahkemesi üyeliğinde oturulması düşündürücüdür, üzücüdür, hukukun üstünlüğü ilkesine terstir. Anayasa Mahkemesi kararının biçimsel yönden geriye yürümezliği başkadır, geliş yolu ve yöntemi sakatlığına rağmen görevde kalmak başkadır. Sorumluluğu önce yüksek yargıçlar duymuyor ve uygulamıyorsa vatandaştan yargıya ve yargıca güven beklenebilir mi?

KHK'ler tartışması ve karmaşası, anayasa saygısını da sarsmıştır. KHK'ler ile *"yasamanın devredilmezliği"* kuralı zedelenmiştir. Bu konuda geçmiş konuşmalarımızda değindiğimiz hususlarda haklı çıktığımızı görüyoruz. Yetki Yasası'na dayanmayan KHK olamaz. Yetki Yasası iptal edilmiş olan KHK yürürlükte kalmaz. Yetki yasasına göre bir kez çıkartılmış, sonradan kaldırılmış kural, yeniden yürürlüğe konulamaz. Süresi geçtikten sonra KHK çıkartılmamalıdır. Olağanüstü durumlara ilişkin KHK'ler, olağanüstü durum

ve süresiyle sınırlı olmak zorundadır, olağanüstü durumun uygulandığı bölgeyi aşacak şekilde düzenlenmemelidir. Salt adındaki “*olağanüstü*” deyiminden yararlanılmakta, denetimden kaçılmaktadır.

KHK uygulaması sürdürülecekse bunun. Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında belirtildiği gibi ancak “*önemli, zorunlu ve ivedi durumlarda verilmesi*” yasama yetkisinin devri anlamına gelecek biçimde güncelleştirilip sık-sık, bu yola başvurulmaması gerekir. Ayrıca KHK'lerin belli bir süre içinde TBMM'de görüşülmediği takdirde yürürlükten kalkması ilkesi benimsenmelidir. Yukarıda sakıncaları sayılan hali ve uygulaması ile KHK'ler, yasama yetkisini kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini zedelemekte. KEYFÎ DEVLET anlayışına yol açmaktadır.

Son zamanlarda Anayasa Mahkemesi kararları üzerinde çıkarılan tartışmalarla bu yüksek yargı organı yıpratılmaktadır. Elbette Anayasa Mahkemesi'nin bizim de eleştireceğimiz, katılmadığımız kararları vardır. Ama insafla söylemek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, görevini iyi yapan yargı kuruluşlarının başında gelmektedir; hukukun üstünlüğü ilkesinin, temel hak ve özgürlüklerin güvencesidir.

Anayasa Mahkemesi'nin “*yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir.*” şeklindeki kanun hükmünü mahkemenin daha önce 1989 yılında verdiği ve “*yükseköğretim kurumlarında, çağdaş kıyafet ve görünüme ters düşen DİNSEL NİTELİKLİ kılık ve kıyafetin SERBEST BIRAKILMASINI ÖNGÖRMEYEN*” kararına atıf yaparak verdiği karar, YORUMLU RET KARARI'dır. Kararın hüküm bölümü açık olduğu gibi bir karar, gerekçesiyle birlikte bir bütün teşkil eder. Gerekçesinin dikkatli okunması halinde kararın mahiyeti anlaşılacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında lâiklik ilkesini nasıl titizlikle koruduğunu görmezlikten gelmeyelim, mahkemenin bu tutum ve anlayışının değerini bilelim. Anayasa Mahkemesi'ni değil, Anayasa Mahkemesi kararına rağmen türban ve benzeri kıyafetler giyilmesini serbest bırakan YÖK'ü

ÖNDER SAV
1991 - 1992

kınayalım, resmi kabullerde bile eşlerinin başına türban tak-tıran siyaset adamlarını kınayalım, dini siyasete alet edenleri kınayalım. Kınamakla yetinmeyip yeri gelmişken laiklik ilkesini zedeleyen tutum ve davranışlara değinmek istiyorum.

Cumhuriyeti oluşturan devrimlerin ve Atatürk ilkelerinin temel unsuru LAİKLİKTİR Anayasa'nın değiştirilmeyeceğini emrettiği laiklik ilkesi zedelenmiş, irtica ve yobazlık, içerden ve dışarıdan alabildiğine körüklenmiş, Atatürk'e, demokratik laik hukuk devletini demokrasiyi benimseyip savunanlara hakaretler edilmiştir.

Laiklik, dini, toplum yaşamını düzenleyen yönlerinden, bir güç mihrakı olmaktan çıkarmış, din sömürüsüne son vermiş, dini, kişi vicdanının korumasına almıştır. Laiklik, teokratik devletten, demokratik hukuk devletine geçişin simgesidir, bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ilkesidir. Laiklik, bir anayasa veya yasa maddesinin dar kalıplarına sığmayacak kadar engin ve kapsamlıdır.

Kadınlarımız, şeriatın gözünde ikinci sınıf bir "YARATIK" "YARIM İNSAN" diye nitelenmekte, başını örtmeyenler baskı altına alınmakta, aşağılanmaktadır.

Siyasal hesaplarla hareket edenler, laikliğin zedelenmesine göz yumdukça laiklik düşmanları, dışarıdan da cesaretlendirilmektedir. 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim ve benzeri ulusal bayram günleri, "KAKA GÜNLER" olarak nitelenmekte, demokrasiden, "YIKILMASI GEREKEN PUT" şeklinde söz edilmekte ve "KEMALİST DEVLET YIKILACAK ELBET" denilerek Atatürk düşmanlığı körüklenmektedir.

Laiklik yolunda gerilemek, ödün vermek yoktur. Bu uğurda Kubilay'ları, Muammer Aksoy'ları, Çetin Emeç'leri, Bahriye Üçok'ları ve daha nice değerleri yitirdik. Anılan önünde saygı ile eğiliyoruz. Atatürk'ün anlamlı sözleriyle "GAFLET-DALALET VE HATTA HIYANET" içindekilere buradan sesleniyoruz.

Türkiye'de laikliğin topluma açtığı uygar, çağdaş, insana ve dine saygılı kapılarını kapatamayacaklardır. Biz ulusuz,

bizi ümmet yapma gayretleri boşunadır. Türk ulusunu ŞERİ-AT DÜZENİNE, ortaçağ karanlığına çekmeğe, çağdaşıktan koparmaya, Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya güçleri ve nefesleri yetmeyecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin Ankara 4. Kolordu Komutanlığı nezdinde kurulu Sıkıyönetim (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'nin itirazen başvurusu üzerine verdiği 19.7.1991 tarihli karar da iyi okunmadan eleştirilmektedir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine ilişkin iptal karar, başvuran mahkemenin isteğiyle sınırlı olarak incelenerek verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, iktidar veya ana muhalefet partisi veya TBMM'nin beşte biri sayısındaki milletvekillerinden gelecek davalara ise tümüyle bakmaktadır. Bu anayasal, yasal ayırım gözetilmeden itiraz ve iptal davalarını karıştırarak davaları birleştirme ya da ayırma gibi aykırı yollar önererek mahkemenin eleştirilmesi haklı değildir. Anayasa mahkemesi hukuken gerekeni yapmıştır.

Yeri gelmişken "*Terörle Mücadele Kanunu*"na da değinmek isterim. Demokratik hukuk devleti ilkesi ile bağdaşması mümkün olmayan ancak KEYFİ DEVLET anlayışına uygun düşen bu yasa, toplumun bünyesinden sökülüp atılıncaya kadar tartışılacaktır. Çünkü bu yasa, kişi hak ve özgürlükleri ve savunma HAKKI bakımından TUZAKLARLA, ceza hukuku ilkeleri bakımından yanlışlıklarla ve demokrasi yönünden de taşınamaz AYIPLARLA yüklüdür.

11-12 Mayıs 1991 günlerinde Mersin'de yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurul'unda "*Terörle Mücadele Kanunu*"nun düşünce ve ifade özgürlüğü ile bağdaşmadığı, işkenceye geçit verip, işkencecileri cesaretlendirdiği, insan hak ve özgürlüklerine, savunma hakkına, hukukun üstünlüğüne aykırı pek çok hükmü içerdiği, geçici 9. maddesindeki hükümle mahkeme tarafından verilmiş kapatma karar olmasına rağmen DİSK'in malvarlığının hazineye devredilmesinin çok açık bir kanuna karşı hile olduğu, bir hukuk ayıbı oluşturduğu bu yasanın demokrasinin ve toplumun bünye-

ÖNDER SAV
1991 - 1992

sinden en seri şekilde çıkartılmasının kaçınılmazlığı oybirliği ile benimsenmiştir.

Her uygar demokratik ülkenin teröre karşı çare ve önlemler düşünmesi doğaldır. Terörün demokrasi ve hukuk devleti ile bağdaşır yanı yoktur. Türkiye Barolar Birliği olarak terörün ve teröristin her çeşidine, kişi terörüne de örgüt terörüne de devlet terörüne de karşıyız. Ancak yasa ile terörün önlenmesi bahanesi altında insanın temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, yargılamanın temel ilkelerinin bir kenara bırakılması, hatta çiğnenmesi, işkenceye yeşil ışık yakılması hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaştırılmaz.

Açık yargılamanın kısıtlanması ve gizli duruşma yapılması ve terörle mücadelede görevlendirilmiş kişilerin suç işlemeleri halinde kamu davası açılıncaya kadar tutuksuz yargılanmaları, haklarında kişilik, kimlik, benlik ve nitelik değiştirmeler dahil her türlü koruma tedbirlerinin alınabilmesi, ülkemizde var olan İŞKENCE söylentilerine, yenilerini katarak işkence ile itiraf elde etme heveslerini kabartarak, işkencecilerin yaptıklarının yanlarına kâr kalması, yargılanmaması sonuçlarını yaratacaktır.

Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, var olan işkence söylentileri artmıştır. İnsanın en temel hakkı olan kolluk güçleri karşısında susma hakkı elinden alınmakta, doğanın en anlamlı canlısına karşı cinayet işlenmektedir. Bütün işkencecileri lanetliyorum ve hepinizi işkenceye karşı dikilmeye çağırıyorum.

12 Eylül ürünü bu yasa da, pek çok benzeri gibi rafa kaldırılacak ve bir gün İŞKENCECİLERE "AYAĞA KALK HESAP VER" denilecektir.

Bu inanç ve duygularla sizlere başarılı ve sağlıklı bir yargı yılı diliyorum, teşekkür ediyorum, saygılarımla selamlıyorum.

1992-1993 “Yargı Yılı”nın Açılışı Toplantı’mıza onur veren TBMM’nin Sayın Başkanını, Anayasa Mahkemesi’nin Sayın Başkanı’nu Yüksek yargı organlarının değerli başkanlarını, yüce yargıç ve savcılarını değerli konukları, toplantıya Ankara dışından ve Ankara’dan katılan baro başkanlarını ve bütün meslektaşlarımızı, basın ve TRT’nin temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Türkiye Barolar Birliği ve barolarımız, 6 Eylül 1990 tarihinden bu yana ayrı “Adil Yıl Açılışı Toplantısı” yapıyorlar. Yargıtay çatısı dışında üçüncü ayrı toplantıyı bugün yapıyoruz. Barolar ve Türkiye Barolar Birliği, ayrı toplantı yaptıkları için hiçbir şey yitirmedi. Yargı ve baro bağımsızlığı ilkelerini Yargıtay Başkanlığı’nın sansür heveslerine teslim etmedik. Yargı’nın, adaletin, mesleğin ve hukukun sorunlarını, etkin, yaygın ve kalıcı biçimde kamuoyuna duyurmaya devam ettik. Bizim konuşma yapmayı reddetmemizden sonra *Yargıtay* “SAVUNMASIZ” ve öksüz toplantılar yapıyor.

Ne zamana kadar ayrı toplantı? İlk ayrı toplantıdan sonra Mersin’de yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu’nda konu, görüşülmüş ve Yargıtay’ın Türkiye Barolar Birliği Başkanı’nun sansürsüz olarak konuşturulması anlayışı açıklık kazanmadıkça ve bunu belirleyen açık bir çağrı yapılmadıkça

* 1992 Yargı Yılı Açılış Töreni TBB tarafından “müstakil” olarak düzenlenmiştir.

ÖNDER SAV
1992 - 1993

Ankara'da ayrı bir "Yargı Yılı Açılış Toplantısı" yapılması oy-birliği ile uygun görülmüştü.

Genel Kurul'da alınan karara gerekçe olan anlayışta değişiklik olmadığı için bu yıl da ayrı toplantı yapıyoruz. 1990 yılındaki ilk ayrı toplantı öncesindeki tutum ve anlayışımız sürüyor. Türkiye'de "SAV-SAVUNMA-YARGI" bütünlüğünü koruma titizliğimiz de sürüyor.

Geride bıraktığımız adli yıl, demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkeleri, adaletimiz ve yargımız yönünden sorunlara çözüm aranan, ancak sorunların aşılmadığı bir dönem olmuştur.

Sorunların temeline inilmedikçe, hastalığın nedeni kavranmadıkça demokratikleşme reçetesindeki ilaçlar, iyileştirici olamaz. 25 Kasım 1991 tarihinde TBMM'de okunan Hükümet Programı'nda "Hükümetimiz, "12 EYLÜL HUKUKU KALINTILARI" olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları sür'atle yürürlükten kaldırarak, her alanda tam demokratik bir siyasi ortamı yaratmak gerekliliğine kesinlikle inanmaktadır... Hükümetimiz Türkiye'de bir HUKUK REFORMU gerçekleştirmek kararındadır. Bu reform, Anayasa dahil, hukuk sistemimizin hemen tüm boyutlarını kapsayacaktır... Yargı her anlamda bağımsız hale getirilecek ADALET SİSTEMİ, günün ihtiyaçlarına uyum sağlayacak şekilde değiştirilecektir" denilmektedir.

12 Eylül hukukunun en önemli kalıntısı, 1982 Anayasası'dır. Görünür niteliği devletin güçlendirilmesi ve bireyin ikinci planda kalması olan otoriter nitelikli 1982 Anayasası'nın çok yerinde temel hak ve özgürlükler sayılmış, kabul edilmiş, "ANCAK" denilerek kısıtlamalar çoğaltılmıştır. Çağdaş uygar devlet anayasalarının temel özelliği, özgürlükleri çoğaltmak, "Ancak"ları azaltmaktır. "ANCAK"ların çokluğu ile çağın gerisinde kalan bu Anayasa, demokratik kurumlaşmaya, düşünce açıklama özgürlüğüne örgütlenme özgürlüğüne yasaklar koymuştur.

Yök düzeni, 12 Eylül'den buyana erişemediği güce erişmek ve kurumlaşmasını tamamlamak üzeredir. Rektör se-

çimine ilişkin son yasal değişiklik göstermelik, karmaşık ve aldatmaca olmaktan öteye hiçbir anlam taşımıyor. Üniversitelerin bilimsel ve yönetsel özerkliğine hiçbir getiri ve katkısı yoktur.

Anayasa'da demokratik siyasi hayatın vazgeçilemez unsuru olarak tanımlanan siyasi partilerin kolayca kapatılması ve hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesi, toplumda yoğun biçimde tartışılıyor. Anayasa'da sendikalar, çalışma hayatı, işçilerle, memurlarla ve meslek kuruluşları ile ilgili gerekli değişikliklerin yapılması kaçınılmazdır.

Anayasa'nın geçici 15. maddesi ismine karşın "KALICILIĞI"nı ve ağırlığını koruyor. Milli Güvenlik Konseyi'nin yasa çıkarma yetkisini kullandığı 16 aylık sürede çıkartılan 229 yasanın Danışma Meclisi döneminde çıkartılan 306 yasanın, geçici 15. madde ile korunması Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında tutulması anlayış ve uygulaması sürüyor.

12 Eylül'den sonra sık-sık yürütmenin etkisinde kalan ve çoğu kez yetkilerini devreden TBMM'nin, kuvvetler ayrılığı ilkesini zedeletmeden ve hukukun üstünlüğünü egemen kılarak başkanlık yapan Sayın Cindoruk'un "Bu anayasayı biz yapmadık, sivil toplumcular yapmadı. Sadece yapanların özelliği, bu anayasanın bugün geçersiz kalması için yeterli. Onun için bu Meclis'ten toplumsal uzlaşma içerisinde bir anayasa çıkarmasını çok istiyorum." sözlerine tamamen ve içtenlikle katılıyoruz.

1982 Anayasası'nda Cumhurbaşkanı'na yasama, yürütme ve yargı ile ilgili olmak üzere çağdaş, uygar demokratik ülkelerde görülmeyen biçim ve ölçüde hak ve yetkiler verilmiştir. Anayasa'ya göre "Devletin başı" olan Cumhurbaşkanı'nun Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını ve Başsavcivekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmesinin "Yargı Bağımsızlığı" ile bağdaşır yanı yoktur.

Bağımsız olduğu söylenen ve Yargıtay, Danıştay üyelerini seçen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun, siyasal

ÖNDER SAV
1992 - 1993

İktidarın güdümünde olması, oluşumunda Adalet Bakanı ve Müsteşarı'nın bulunması, ayrı bir bina ve sekreteryasının bulunmayışı seçilen üyelerin asıl görevlerinin sürmesi gibi uygulamalar kaldırılmadıkça yargı bağımsızlığı savunulamaz.

İnsan hak ve özgürlüklerine, çağdaş düşünceye, demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerine aykırı bu çarpık yapılanmalar dururken siyasetin Anayasa'daki seçme-seçilme yaşı ile siyasi partilerle ilgili birkaç değişiklik ve demokratikleşmenin özüyle hiç ilgisi olmayan benzeri yapay değişikliklerle süre yitirmesi, toplumu ve insanlarımızı düş kırıklığına uğratmıştır. Bir başka anlatımla ve hükümet programındaki deyimle hala Türkiye'de "12 Eylül Hukuku Kalıntıları" güçlerini ve etkinliklerini korumaktadır.

Siyasetin iktidar, demokratikleşme yolunda Anayasa konusunda hedefin gerisinde kalırken ve hatta fazla hiçbir şey yapamazken bazı önemli yasalarda da kararlılığın, protokol ve programına bağlılığını koruyamamıştır.

Kısa sürede değiştirileceği ve demokratikleşme hedefi içinde olduğu söylenen Siyasi Partiler ve Seçim Yasaları -Basın Yayın, Polis Vazife ve Selahiyetleri, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri ve Dernekler, Terörle Mücadele Yasalarında hiç bir olumlu değişiklik ve gelişme olmamıştır.

Bu arada kimilerince yanlış olarak demokratikleşmeye örnek gösterilen By-Pass yasasının, demokratikleşme ile ilgisi olmadığı gibi hukukun üstünlüğü ile de ne denli bağdaştığı tartışmalıdır.

Demokratikleşmede önemli bir gelişme olarak sunulan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanununun ve Terörle Mücadele Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun'un sekiz aydır başına gelenler, fevkalade düşündürücüdür.

Kanun'un gerekçesinde, "Uluslararası alanda büyük gelişme gösteren insan hakları hukuku verilerinin, çağdaş Türk hukukuna yansımaları ve günümüzde uygarlık düzeyinin bir göstergesi olarak kabul edilen insan hakları kavramının Devletimizce benimsenmesi doğaldır. Doğal olmayan, insan hakları hukukunun gösterdiği gelişmelerin hukukumuza yansıtılmamasıdır... Bu itibarla Avrupa Konseyine üye diğer ülkelerdeki sürelerle benzer şekilde gözaltında bulundurulma sürelerinin yeniden düzenlenmesi, tutulan sanığın kısa sürede durumu hakkında karar verilmesi, tutulmanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılması, sorgusu sırasında yarımda müdafinin hazır bulundurulması" denilmiş ve fakat özellikle gözaltında bulundurma sürelerinde bu güzel gerekçeye ters düşülmüştür.

Kanun'un Cumhurbaşkanı'nca veto edilmesinde gösterilen "21 Mayıs 1992 tarih ve 3801 sayılı Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabulünden bir gün sonra, 22 Mayıs 1992 tarihinde yapılan üst düzeydeki bir toplantıda; başta hükümet yetkilileri ve yöneticiler olmak üzere, bu Kanun'la yürürlükten kaldırılan ve içeriği yukarıda açıklanan düzenlemeler karşısında büyük endişelerini açıklamışlar, doğacak kanuni boşlukların yaratacağı olumsuz durumlara değinerek, bu konularda, vakit geçirilmeden yeni düzenlemelere gidilmesini ve bu düzenlemelerin olağanüstü hal ve terörle mücadele konularını menfi yönde etkilemeyecek şekilde yapılması gerektiğini, önemli gerekçelerle ortaya koymuşlardır. Sayın Başbakanın da katıldığı bu düzeltme ihtiyacı, kanunun yürürlüğe girmeden önce bir defa daha incelenmesini gerektiren ayrı bir sebep olarak değerlendirilmiştir." gerekçesi karşısında susulmuş olması, çok düşündürücüdür. Egemenliğin kayıtsız şartsız sahibi Türk milletinin tek temsilcisi TBMM iradesi dışında hangi üst irade, hak ve karar sahibi sayılabiliyor, benimsenebiliyor? Hükümeti oluşturan siyasi partiler ve bu yasaya oy veren TBMM üyelerinin suskunluğu, karar ve oylarına sahip çıkamayışları, parlamenter demokrasi, hukukun üstünlüğü ve demokratikleşme adına umut kinci olmuştur.

8 Haziran 1992 tarihinde yasamın veto edilmesinden sonra TBMM'de yasanın tatile girmeden görüşülememesi, özel gündemli olağanüstü TBMM toplantısında da oylanamaması

ÖNDER SAV
1992 - 1993

ve Adalet Komisyonu başkam tarafından geri çekilmesi, yukarıda değinilen yasa gerekçesindeki demokratik yapılaşmanın oldukça uzağında kaldığımızı simgelemektedir.

Hükümet ortağı bir partinin yetkilisinin “*Koalisyonun selâmeti açısından yasaya evet denmesi*” gerektiğim ifade etmesi, bu görüşümüzü doğrulamaktadır. Salan koalisyonun selâmeti gibi yapay bir gerekçe ile yasaya EVET denilmesin. Evet denilecekse HUKUKUN selameti için, İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNİN selameti için, DEMOKRASİ’nin selâmeti için EVET denilsin.

CMUK’da pek çok olumlu değışikliğin, işkence ile alınan ifadelerin, delil teşkil etmeyeceği, yanında soruşturmanın her aşamasında müdafii yakalanan kişi ve sanıkla görüşmesi, zanlının, avukat istemesi, barolarca müdafii tayini fevkalade önem taşımaktadır. Ama üzülererek söylemek gerekir ki bu değışiklikler. Avukatlık Yasası’nda da değışiklik yapılmadan ve özellikle TBB, barolar ve avukatlar “*Bağımsız*” statüye kavuşturulmadan yeterince uygulanamaz.

Avukatlık Kanunu ile ilgili değışikliklerin bu gereken önemi görülememiş, kanun tasarısı ne yazık ki Bakanlar Kurulu gündeminden çıkıp TBMM’ye ulaşamamıştır.

Adalet Bakanı Sayın Oktay, yasa tasarısını. Bakanlar Kurulu’na verdiğini, 15 Mayıs 1992 tarihinde açıklamıştır. Bakanlar Kurulu’nda görüşülüp ne zaman TBMM’ne gönderileceğini beklerken Adalet Bakanlığı’ndan gelen 24 Ağustos 1992 tarihli bir yazı ve ekleri bizi çok şaşırttı. Muhtelif bakanlıkların Temmuz ve Ağustos aylarına ait değışik tarihleri taşıyan yazılarından yasa tasarısı Bakanlar Kurulu’na gönderilmeden önce bildirilmesi ve tasarıya ışık tutması gereken görüşlerin tasarısı. Bakanlar Kurulu gündeminde iken bildirildiği anlaşılıyor. Aslında bu görüşlerin pek azı, tasarıya katkı sağlayacak niteliktedir. Bunlar, tasarısı Adalet Komisyonu’nda görüşülürken ele alınıp eklenebilecek önerilerdir ve yasa tasarısının Bakanlar Kurulu’nda 3,5 (üçbuçuk) ay bekletilmesini gerektirecek önemde de değildirler.

Biz, Avukatlık Yasası'ndaki değişiklikleri, mesleğimiz ve meslektaşlarımız açısından öneminden çok, demokrasinin, demokratikleşmenin hukukun üstünlüğü, yargımız ve vatandaşın savunma hakkı açısından taşıdığı önem nedeniyle kaçınılmaz sayıyoruz. Yoksa TBB ve barolar, Avukatlık Yasası'nda hiçbir değişiklik yapılmasa da inandıkları doğruları, toplum, ülke, demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, demokratik, laik sosyal hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda söyleme ve mücadele etme kararlılığı, bilinci, deneyimi ve birikimindedirler. Kuruluşumuzdan bu yana, bağımsız ve tarafsız BASKI GRUBU olarak yaptığımız gibi bundan böyle de ayıplar ve yanlışlarla mücadele ederiz, doğrulan da çekinmeden bölüşürüz.

Mesleğimiz yönünden önem taşıyan bir karara değinmek istiyoruz. Anayasa Mahkemesi 7.11.1989 günlü ve E. 1989/6 K. 1989/42 sayılı kararı ile açıklama esasına hiç yer vermediğinden HAYAT STANDARDI'nu, Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Yasama organının hayat standardım yeniden düzenlemesi, ikinci kez Anayasa Mahkemesi'nin huzuruna gelmiş ve açıklama olanağına tümüyle değil de kısmen yer veren bu biçimdeki "Hayat Standardı Esası" Anayasa'nın 73. maddesine aykırı bulunarak 12.11.1991 tarih ve E. 1991/7-K. 1991/43 sayılı kararla iptal edilmiştir. Yeni yasama döneminde siyasal iktidar ve TBMM serbest meslek sahiplerini, bu arada meslektaşlarımızı vergi ödemede, eşitsizliğe iten bu yanlışlığı düzeltilmelidir ve ayrıca daha elde edilmemiş kazançtan geçmiş yıla oranla peşin vergi alınmasına ilişkin yasa maddesini kaldırmalıdır.

Yasama organı, geride bıraktığımız dönemde sık-sık yaşadığımız ve Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş kuralları, aynı amaç doğrultusunda yeniden yasalaştırıcı, yargı kararlarının etkisiz kılıcı tasarruflarda bulunmamalıdır.

Meslektaşlarımızı, çağdaş uygar ülkelerle kıyaslandığında fevkalade üzen bir husus da avukatlara "Hususi Damgalı Pasaport" verilmemesidir.

ÖNDER SAV
1992 - 1993

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesine göre avukatlık, kamu hizmetidir. Ayrıca, hâkim-savcı-avukat, adliyenin birbirini tamamlayan vazgeçilmez ögeleridir.

Avukatlığın bu nitelikleri göz önüne alındığında, birinci, ikinci ve üçüncü derece kadrolarda bulunan, kamu görevlisi hâkim ve savcılara 5682 No.lu Pasaport Kanunu'nun değişik 14. maddesi ile sağlanan haktan, yukarıda belirtilen kadro derecelerini kazanmayı sağlayan süre kadar Barolarda kayıtlı olarak fiilen avukatlık yapanların da yararlandırılması gerekmektedir.

Avukatlara "*Hususi Damgalı Pasaport*" verilmesini sağlamak amacıyla, 5682 No.lu Pasaport Kanunu'nun 14. maddesinde değişiklik yapılmalıdır.

Hayati tehlike ile karşı karşıya olduğu düşünülerek hâkim ve C. savcılarına silah taşıma ruhsatı verilmektedir; "*Sav-Savunma-Yargı*" üçlüsünün aynım az parçası olan avukatlara bu hakları tanınmaması, meslek camiamızda üzüntü ile karşılanmaktadır.

Ülkemizde demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin ve yargının temel dayanaklarının başında gelen Anayasa Mahkememiz, demokrasimizin, insan hak ve özgürlüklerinin ve hukukun üstünlüğünün güvencesi olma işlevini, dikkat ve inançla sürdürmektedir. Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyetin temel ilkelerini, hukukun üstünlüğünü ve Türkiye'nin üniter devlet yapısını daima ön planda tutmasıyla, sağlıklı kararlar üretip, yorumlar yapmasıyla ülkemizde, hukukumuzda ve vatandaşlarımızın gönlünde saygıdeğer yerini korumaya devam etmektedir. Her kurum gibi, Anayasa Mahkemesi de haklı-haksız, yerli-yersiz eleştirilmektedir. Buna alınmamak gerekir.

Anayasa Mahkememizin gelecek yıllarda, geride bıraktığımız yıllardaki gibi sağlıklı, tutarlı, titiz ve hukukun üstünlüğüne saygılı, insan hak ve özgürlüklerine dayalı kararlar vereceğine içtenlikle inanıyorum.

Şimdi Anayasa Mahkemesi'nin geride bıraktığımız dönemde hukukun üstünlüğü doğrultusunda verdiği bir karara değinmek istiyorum.

Anayasa Mahkemesi, 11.7.1991 tarih ve E. 1990/39 - K. 1991/21 sayılı *Resmi Gazete*'de 23.5.1992 günü yayımlanan karar ile Sayıştay Başkanı ve üyelerinin TBMM yerine Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından seçilmelerini öngören Sayıştay Yasası'nın 5. maddesi ile 6. maddesinin 3-4 ve 5. bentleri ile Geçici 1. maddesinin iptaline karar vermiştir.

Bilindiği üzere Sayıştay Başkanı, Sayıştay'ın 9 üyesi ve önce Sayıştay üyeliğine sonra da Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen bir üye, 3677 sayılı Yasa'nın iptal edilmiş olan bu hükümleri esas alınarak seçilmişlerdir.

7.12.1990 tarihinde Türkiye Barolar Birliği, daha Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açılmadan önce, Ankara ve İstanbul baro başkanları ile birlikte düzenlenen toplantıda şu açıklamayı yapmıştı: *"Anayasa ihlalinin en son çarpıcı ve ilginç örneği, Sayıştay üye seçimleri ve Sayıştay'ca belirlenen üç adaydan Anayasa Mahkemesi üyeliğine atamada yaşandı... Sayıştay'da yapılan seçimlerin iptali için İdari Yargı'da dava açıldığı bilinmekte ve ana muhalefet partisi tarafından Sayıştay Yasası'nı iptal eden 3677 sayılı Yasa'nın iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava açılacağı söylenmektedir... Yasa, iptal edilince ne olacaktır? Hem TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nca Sayıştay'a seçilen (9) üyenin ve hem de bu üyelerin katılımı ile oluşan Sayıştay Genel Kurulu'nca Anayasa Mahkemesi'ne atanan üyenin üyeliği herhangi bir işleme gerek kalmadan düşecektir. Anayasa Mahkemesi kararları, geriye yürümez, üyelikler devam eder"* mantığı ve kurak geçerli olamaz.

Daha iptal davası açılmadan yaptığımız değerlendirme. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile doğrulanmış ve güncel duruma gelmiştir. Şimdi iptal kararının yürürlüğe gireceği 23 Kasım 1992 tarihine kadar ve belki de daha sonra hukuken ortadan kalkmış, iptal edilmiş bir yasaya rağmen bu yasaya göre seçilmiş olan Sayıştay Başkanı, Sayıştay üyeleri ve Anayasa Mahkemesi üyesi, istifa etmeyi hiç mi düşünmüyorlar?

ÖNDER SAV
1992 - 1993

Anayasa Mahkemesi kararının geriye yürütmezliği başkadır. Seçiliş yolu ve yöntemin sakatlığına rağmen görevde kalmak başkadır Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı yüksek yargıç statüsüne ulaşmış olanlarca uygulanmazsa biz HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜ, ona yüce bir ilke olarak bakan ve inanan sade vatandaşa nasıl anlatabiliriz? Vatandaş, yargıya, yargıca artık nasıl güven duyabilir? Konumu ne olursa olsun kimsenin vatandaşın güven duygusunu sarsmaya hakkı yoktur.

Anayasa Mahkemesi'nin sayın başkam ve çok değerli üyeleri burada iken bir ufak yapıcı eleştirimizi ve sitemimizi kendilerine duyurmak isteriz. Bu konuşmamıza, övünç duyarak ve hukukun üstünlüğü ilkesinin somut bir görüntüsü olarak aktardığımız iki Anayasa Mahkemesi kararından "*Hayat Standardı*" ile ilgili olanı, 12.11.1991 veriliş tarihinden 8 ay sonra, 23.7.1992 tarihinde, "*Sayıştay*" ile ilgili olanı, 11.7.1991 tarihinde verilmiş ve 10 ay sonra 23.5.1992 tarihinde yayımlanmıştır.

Yavaş yargılama, geciken kararlar, geciken adalet, etkin ve sonuç alıcı niteliklerini yitiriyorlar diye endişeleniyoruz.

Demokratikleşme çabalan sürdürülürken ülkemizin dışında ve içinde fevkalade önemli olaylar yaşanıyor. Dağlık Karabağ ve Abhazya'da uluslararası hukuk, insan hak ve özgürlükleri çiğneniyor, katliamlar yapılıyor. Uluslararası kuruluşlar, dünyanın etkin uluslararası, bunlara, barışçı, uzlaşmacı çözümler bulup uygulatacaklarına sadece seyreliyorlar.

Bosna-Hersek'te aylardır, dünyanın gözü önünde bir kıyım, vahşet ve insanlık dramı yaşanıyor. Tankı, roketi, topu, her çeşit silahı güçlü ve düzenli ordusu olan Sırp lar, bağımsız bir devlet olan Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğüne saldırıyorlar, insanları evlerinden kaçmaya, göç etmeye zorluyorlar, Müslüman halkın barındığı kentler ateşe veriliyor, tarihi eserler tahrip ediliyor.

Bunlar yetmezmiş gibi Sırp lar, Nazi kamplarını aratmayacak çirkinlikleri de sergiliyorlar, evlerinden toplanan ço-

cuk, yaşlı ve kadınlara, bu kamplarda savaş esirlerinden de kötü muamele yapıyorlar. Sayılarının (100)'ü geçtiği söylenen kamplarda, insanlar aç-susuz bırakılarak çeşitli işkencelere tabi tutuluyorlar; dünyanın gözü önünde bir vahşet, katliam ve soykırım yaşanıyor.

İnsan haklarını, özgürlükleri, uluslararası hukuku çiğneyen saldırganlara karşı başta Avrupa ve ABD olmak üzere bütün dünya ödünsüz bir politika ile kararlı bir tutum izlemelidir. AGİK'te imzalanan kurallar, işletilmeli, Bosna-Hersek'te yaşayan insanların hakları korunmak, bağımsızlık ve özgürlük sağlanmalıdır.

Yetimhaneden kurtarılıp İngiltere'ye kaçırılan 9 yaşındaki NATAŞA'yı özgürlüğe kavuşturmak, bunun çalımını satmak yetmez, yüz binlerce Nataşa'nın anasız babası, yersiz-yurtsuz, aç-susuz kalmasına göz yumulmaması gerekir.

Kuzey Irak'ta, Türkiye'de insan hakları ihlallerini tespitte gelenler, önce burunlarının dibindeki Vahşeti görmeli, SOYKIRIMA DUR demelidir. Körfez Savaşı'na gözünü kırpmadan müdahale edenler, Bosna-Hersek'teki acımasız katliamı, vakit geçirmeden ve gerekiyorsa askeri güç kullanarak durdurmalıdır.

Bosna-Hersek'te artık saklanamaz biçimde ve belgelerle kanıtlanan insanlık dışı, çirkin, hak ve hukuk tanımaz iğrenç saldırıları ve davranışları, işkenceleri nefretle kınıyoruz. Başta Birleşmiş Milletler, ABD ve AGİK'e imza atan ülkeler olmak üzere özgürlükten ve barıştan yana tüm devletleri, DÜNYA BAROLAR BİRLİĞİNİ, ULUSLARARASI HUKUK kuruluşlarını, insan hakları ile ilgili bütün kuruluşları, bu SOYKIRIMI - VAHŞETİ ve YAŞANAMAZ İNSANLIK DRAMINI önlemek için ETKİN VE KALICI girişimler yapmaya çağırıyoruz.

Ortadoğu'da, Balkalar'da, Kafkasya'da olup bitenler, bize hiçbir şey ifade etmiyor mu? Bunlar, Türküyle, Kürdüyle, Lazıyla, Gürcüsüyle, Çerkeziyle, Arabıyla, Arnavutuyla, bütün Türkiye halkının, kardeşçe yaşamasının kaçınılmazlığını ortaya seriyor.

ÖNDER SAV
1992 - 1993

Terör, sadece hükümet sorunu olmaktan çıkmıştır, devlet sorunu olmuştur. *“Kanları yerde kalmayacak -Devlet güçlüdür- Terör durmazsa durdurulur- Halk devletin yanındadır”* gibi sloganlarla terör durmaz. Herkes Türkiye Barolar Birliği'nin dört yıldan buyana usanmadan söyleyip altını çizdiği ve bugün basınıımızın köşe yazarlarınca da benimsenen bir gerçekte birleşmelidir: *“Terörün her çeşidine karşıyız. Kişi terörüne de, örgüt terörüne de devlet terörüne de karşıyız.”*

Kimileri devrimcilikleri ve ilericilikleri gölgelenir kuşku ile, kimileri din uğruna, kimileri de devletin güvenlik güçlerini güçsüzleştiririz endişesi ile teröre yeterince karşı çıkamazlarsa bu kan, bu ölümler, bu terör durmaz, durdurulamaz. Teröristin solcusu, sağcısı, mukaddesatçısı, ulusçusu olmaz, hepsi aynıdır. Teröristin KANLISI vardır, HAKLISI yoktur.

Cumhuriyetimiz, kuruluşundan bu yana zaman zaman yaşadığı güç dönemlerinden birisinden daha geçmektedir.

Doğu ve Güneydoğu'daki olaylar, fevkalade endişe verici ve üzücüdür. Türkiye, bağımsız ve üniter bir devlettir, vatan-daşlarımızın büyük çoğunluğu ırk-din-dil-etnik yapı farklılığı gözetilmeksizin birlikte kardeşçe yaşamak istemektedirler.

“Güneydoğu'da Türk ırkçılığına ve sömürgeciliğine karşı sağlıklı bir ulusal bilinç gelişmektedir. TBMM Kürtler için bir meclis olamaz. Kürtler kendi meclislerini oluşturmalı. Kürtler kendi vatanları için ölüyor, Türkler kimin için ölüyor? Türklerin Kürdistan'da işi ne?” şeklindeki tahriklerle, PKK'nın öldürme eylemlerine *“Kararlı, bilinçli ve bilgili”* biçimindeki övgülerle hiçbir yere varılamaz.

Bu zamana kadar Güneydoğu olaylarına çeşitli ve çoğu yanlış, sakıncalı, olanaksız çözümler önerildi. *“Federatif bir devlet kurulmalı - referandum yapılmalı - Şiddete şiddetle karşılık verilmeli”* türünden çözümler arandı. Bir içişleri bakanı da, *“Eli tespihlilerin sayısını arttırabilseydik Güneydoğu meselesi olmazdı”* diyecek kadar konunun uzağında kalmıştır.

Sorun, ne federatif yapıyla, ne referandumla, ne şiddetle karşı şiddetle, ne de tespihle çözülür. Sorun DAHA ÇOK DEMOKRASİ İLE çözülür. Devlet hukuk dışı yollara yönelmemeli, soruna sabırla, hukuka insan hak ve özgürlüklerine bağlı kalarak, demokrasi içinde çözüm bulmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde “Bağımsız Kürdistan Devleti” kurmak istenmesi görüşü desteklenemez. “Kürtlerin ulusal kurtuluş savaşı veriliyor” denilerek bölücülük ve ayrılıkçılık yapmak, dışarıdan beslenen örgüte destek olmak, silahlı mücadele ve iç savaş kışkırtıcılığı yapmak, kan dökmeyi, çocuk, kadın, yaşlı demeden adam öldürmeyi yörede ve yöre dışındaki kentlerde terörü geçerli ve sözde sonuç alacak bir mücadele yöntemi saymak kabul edilemez, benimsenemez.

8 yıldır artarak süren bu kana, bu ölümlere, bu korkuya, bu göçlere, bu teröre DUR denilmelidir. Yineliyoruz, gayret, sadece hükümetten beklenmemelidir. TBMM’deki tüm partiler, bir araya gelip ayrılıkçı bölücü teröre karşı ortak bir politika belirlemeli, ulusal birlik korunmalıdır. Siyasal partilerimiz, egemenliğin kayıtsız şartsız sahibi ulusumuzun tek temsilcisi TBMM içeride ve dışarıda “SEVR’e DÖNÜŞ” özlemi taşıyanlara ve onları kışkırtanlara, bu fırsatı vermemelidir. Ayrılıkçı, bölücü politikalarını asker-halk çatışmasına, “Türk-Kürt” şovenliğine oturtmak isteyenlere geçit verilmemelidir. Biz, Kürt şovenliğine de Türk şovenliğine de her çeşit şovenliğe de karşıyız.

Biz, Lozan’la çizilen sınırlarımızın ve ülke bütünlüğünün korunmasından yanayız. Tek çözümü, 60 milyon vatandaşımızın Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ulus bilinci ve üniter devlet anlayışı ile dostça ve eşit yaşamasında görmekteyiz.

Türkiye’de ulusal kurtuluş savaşı ile yoğrulmuş TBMM’den ayrı bir meclis, ayrı bir devlet özleyen, bunun savaşını verenler, “Vur PKK Vur! Kürdistan’ı Kur” diyenler ve onları cesaretlendirenler, asla Türkiye barolarından ve meslektaşlarımızdan destek göremezler, olur alamazlar.

ÖNDER SAV
1992 - 1993

Güneydoğu olaylarından söz ederken bu yörede görev yapan basın mensuplarına karşı girişilen saldırılara da değinmek isterim. Bir kamu özgürlüğü olan basın özgürlüğünün temelinde yatan vatandaşların haber edinme ve iletişim özgürlüğü uğruna saldırıları, ölümü göze alarak görev yapan basın mensupları için takdir duygularımı ifade etmek isterim. Bu arada Şubat ayından buyana meslek aşklarının bedelini canları ile ödeyen basın mensuplarının hiçbirisinin katilinin belirlenememiş olmasını da hayret ve üzüntü ile karşıladığımızı belirtmek istiyorum. Bunların katillerinin de Muammer Aksoy, Bahriye Üçok, Çetin Emeç ve Turan Dursun'u, savcılar, yargıçları, öldürenler gibi bilinmezlere, bulunmazlara karışmamasını, devletin ihmeline ve ayıplarına yenilerinin eklenmemesini diliyorum.

Ülke bütünlüğü bozulmaya çalışılırken son haftalarda bir moda tartışma, basın sütunlarından taşıp TRT ekranlarına kadar getirildi. 1923 yılında kurulan CUMHURİYET, artık eskimiş, geçerliğini, işlerliğini yitirmiş, devrini tamamlamış olduğu için 2. Cumhuriyet kurulmalıymış, çünkü 1. Cumhuriyetin kurulmasında HALK'ın katkısı yokmuş.

Bunu yazan ve söyleyenler, etnik esas ve temellere dayanan cumhuriyetlerle SSCB'nin bölünmesi ile ya da emperyalist güçlerin çıkarı ve icazeti doğrultusunda kurulan Arap ülkelerindeki veya Güney Afrika'daki cumhuriyetleri karıştırıyorlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bir özelliği, bir ayrıcalığı var. Bu nedense gözden kaçırılmak isteniliyor. Bu Cumhuriyet'in temelinde, tüm emperyalist ülkelere karşı, direniş, savaş ve başarı yatmaktadır.

Bu Cumhuriyet'in temelinde, bütün dünyaya parmak ısırtan KURTULUŞ SAVAŞI vardır. Katılımı yok sayılan, küçümşenen ANADOLU halkının inancı, alın teri ve kanı vardır. Başka ülkelerde bilmem kaçınıcı Cumhuriyet kurulabilir. Ama Türkiye'de BİRİNCİ VE SONUNCU CUMHURİYET VARDIR ve Atatürk'ün deyimiyle SONSUZA DEK YAŞA-

YACAKTIR. Cumhuriyeti temellerinden sarsmak yıkmak isteyenler de hüsrana uğrayacaktır.

ÖNDER SAV
1992 - 1993

Bizlere düşen görev, Cumhuriyeti, insan hak ve özgürlüklerine dayalı, çağdaş, uygar yapılaşmaya kavuşturmadır, demokratik laik sosyal hukuk devletini bütün kurum ve kuralları ile gerçekleştirmektir.

Cumhuriyet yıpratıcılığı ile Atatürk düşmanlığı, sanki yarış ediyor, sanki ayrı kanallardan ama aynı ortak kaynaktan çıkış yapıyorlar. Bir Parlamento üyesinin, *"Mustafa Kemal, katildir. Devleti ve milleti katletti. Bizi maddeten ve manen perişan etti. Lozan bir ihanettir"* şeklindeki sözlerine, değerli bir köşe yazarından önce Atatürk'ün başkanlığını yaptığı TBMM'den ve onun üyelerinden hak ettiği cevabın verilmeyişini kınıyorum, ayıplıyorum.

Cumhuriyeti eskimiş bulup değiştirmek isteyenlerin bir önemli yakınmaları ve boy hedefleri de "LAİKLİK" ilkesidir. Laik olmayan bir toplumda insan hak ve özgürlükleri, hukukun üstünlüğü ve cumhuriyet, yaşayıp yeşerecekleri ortamı bulabilirler mi?

Laiklik ve insan hakları birbirlerinden ayrılmayan kavramlardır, çağdaş demokrasinin temellerini oluştururlar. Kendilerini ilerici aydın, gelişmeci, yeni dünya düzeninden yana sayanlar, şeriat ve teokratik devlet özlemcileri ile aynı potada buluşuyorlar, onların değirmenlerine su taşıyorlar.

Teokratik devlet özlemcileri. Laikliği, benimseyip toplumu ÜMMETTEN ULUS yaptığı için Atatürk'e düşmandırlar, Atatürk baş hedefleridir, casustur, dinsizdir, masondur. Onlara göre Laiklik yanlısı bizler de ATATÜRK'ÜN AVENESİYİZ. *"Mustafa Kemal ve Avenesi, belli zaman Müslüman görünmüşler, Müslümanları avutmuşlarsa da çoğu zaman DİNSİZLİKLERİNİ göstermişlerdir"* diyorlar ve bizler gibi laiklik savunucularına dinsiz deyip küfürlü mektuplar, kasetler, kitaplar yağıdırıyorlar. Ülke içinden ve dışından cesaretlendirildikleri için 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim ve benzeri ulusal bayram günlerini "KARA GÜNLER" olarak nitelemekte, demokrasiden "YIKIL-

ÖNDER SAV
1992 - 1993

MASI GEREKEN PUT” şeklinde söz etmekte ve *“KEMALİST DEVLET YIKILACAK ELBET*” demektedirler.

Dinine saygılı gerçek dindarlar, laikliğe karşı değildirler. Laikliğe karşı olanlar, laik insanları dinsiz sayanlar, şeriat özlemcileridir, teokratik devlet yanlılarıdır ve bunları ustaca kullanıp yönlendiren yobazlardır.

Yobaz, bazen yazar, öğretmen, bazen politikacı, profesör, bazen doktor, avukat, bazen yüksek yargıçtır, her türlü giysi ile dolaşır. Dini politikaya alet eden O dur. Din adına tetik çeken, bomba atan ellere O cesaret verir. Camiden çıkan masun dindarı O kışkırtır, *“Zalim Laik Diktatör”* diye O, bağırır.

Toplumun, Cumhuriyet’in, demokrasinin ve ulusun bütün değerlerine saldıranlar gibi sözde dindar olacağımıza, onların dinsiz, zalim LAİK DİKTATÖR dedikleri Atatürk’ün LAİK AVENESİ olmayı yeğleriz.

Bu inanç ve duygularla sizlere başarılı sağlıklı bir YARGI YILI diliyorum, teşekkür ediyorum, saygılarımla selamlıyorum.

1993-1994 Adalet Yılı'nın Açılış Töreni'ne onur veren Yüksek Yargı Organları'nın değerli Başkanları'nı, yüce yargıç ve savcılarını, baro başkanlarını, meslektaşlarını ve değerli konukları, basın ve televizyonların temsilcilerini, en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

6 Eylül 1989 günü bu salonda yapılan ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı olarak konuştuğumuz toplantıdan 4 yıl sonra tekrar buluşmanın, bu yüce kürsüden, bir güzel ve anlamlı geleneği sürdüren bugünkü toplantıda konuşmanın onurunu taşıyor, mutluluğumu yaşıyorum. "Sav-Savunma-Yargı" bütünlüğünü vurgulayan böyle bir toplantı programı için Yargıtay Başkanı Sayın Müfit Utku'ya ve Yargıtay camiasına içtenlikle teşekkür ediyorum.

Geride bıraktığınız adli yıl, demokratik hukuk devleti, hukukun üstünlüğü ilkeleri, adaletimiz, yargımız ve savunma mesleği yönünden sorunlarla yüklü bir dönem olmuştur. Bu dönemde, vatandaşların, yargıçların, savcılarının ve avukatların yakınmaları sürmüştür. Davalar, yine uzamış, yargıçlar fazla iş yükü altında ezilmiş, avukatlar savunma hakkını, özlenen düzeyde gerçekleştirememiş, vatandaşlar, yavaş yargılamadan ve geciken adaletin etkisizliğinden şikayet etmişlerdir.

Yargıtay'da yeni daireler kurarak, üye sayısını arttırarak, yıllarca önce sakıncaları görülüp terk edilmiş istinaf mahkemeleri kurularak hukuksal ve yargısal sorunlar çözülemez.

ÖNDER SAV
1993 - 1994

Eğitimi, insan unsurunu iyileştirmek ve geliştirmek, rahat ve seri çalışabilecek müstakil- adliye binaları yapmak, yargılamayı hızlandırmak, en son teknolojiyi yargıya sokmak, olanakları ve özlük haklarını güçlendirmek gerekir. Adalet, gecikirse gücü ve kıymeti azalır. Yurttaşların mahkeme kapılarında yıllarca beklemeleri, mahkemeye gitmekten kaçınmaları, haklarını almak için hukuk dışı yollara başvurmak istemeleri, bütün hukukçuları düşündürmelidir. Vatandaşın adalete ve devlete güveni daha fazla sarsılmadan çözüm yolları bulunmalıdır.

Devlet ve ulus adına "*Adalet*"in gerçekleşmesini sağlayan yargıçların ve savcılarının ekonomik durumları haklı olarak iyileştirilirken, devlet adına savunma görevi yapan "*Kamu Avukatları*"nın durumlarının hiç düşünülmemesi, üzücü olmuştur. Son on yılda yapılan düzenlemeler nedeni ile Kamu Avukatları mali bakımdan sıkıntıya itilmişlerdir.

En son 486 sayılı KHK ile Danıştay ve Sayıştay'da görev yapan ve hukuk fakültesi mezunu olmadıkları halde hâkimlik ve savcılık mesleğinden sayılanlara mali yönden aynen hâkim ve savcılar gibi yeni hak ve olanaklar sağlanmış, "*Sav-Savunma-Karar*" üçlüsünün önemli bir unsuru olan avukatlar ayrı tutulmuştur. Bu son düzenlemeyle hâkim ve savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile kamu avukatları arasında ücret yönünden kamu avukatları aleyhine çok büyük bir farklılık yaratılmıştır.

Bırakalım yargıç ve savcılar gibi düşünülmelelerini, kamu avukatları herhangi bir geçerli gerekçe olmaksızın, kamuda görev yapan denetim elemanları, sağlık hizmetleri sınıfı ve teknik hizmetler sınıfı karşısında bile ek göstergeler, özel hizmet tazminatları ve yan ödeme göstergeleri yönünden büyük ölçüde getirilmişlerdir. Kamu avukatlarına devlet eliyle reva görülmekte olan haksız, yersiz ve eşitliksiz ayırıma süratle son verilmesini istiyoruz; aksi takdirde devlet kendisini savunacak deneyimli avukat bulmakta sıkıntı çekecektir. Nitekim kamuda görev yapan avukatlarda hâkim ve savcılığa geçmek üzere taleplerin arttığı gözlenmektedir.

Son zamanlarda artan üniversite ve fakülte sayılarına ve sınav kazansın-kazanmasın her öğrenciye üniversitede okuma olanağı yaratılmasına bakarak hukukçu sıkıntısı çekilmeyeceği belki savunulabilir.

Altyapısı, kadrosu oluşturulmadan binası ve olanakları yaratılmadan açılan hukuk fakültelerinin istenilen düzeyde hukukçu yetişmesini sağlamaktan uzak olduğu görülmüştür. Bu fakültele yenilerinin eklenebileceğine dair belirtiler ve son uygulama ile açık öğretim yoluyla hukukçu yetiştirme girişimleri, endişelerimizi yoğunlaştırmıştır.

Erzincan ve Dicle Hukuk Fakültesi'nin perişan hali ortada iken bunlara öğretim elemanı ve eğitim binası bile bulunamazken yeni, temelsiz ve sistemsiz hukuk fakültesi düşünebilmek, sorunu önemsememek demektir. Bir değerli Yargıtay üyesinin haklı olarak söylediği gibi, *"Hukuk bilimi ve hukuk öğretisinin gereği olan bilgileri yarım-yamalak ve çağdaş hukuk öğretiminin yöntemleriyle bağdaşmayacak şekilde vermek ve bu yolla "Hukuk Fakültesini bitirmiş gibi" diploma dağıtmak zaten sağlıklı olmayan hukuk öğretiminin ve hukukçunun ölüm fermanı olacaktır."*

Siyasal hesaplarla hareket edenler, kısa vadeli başarılar yerine, uzun vadeli köklü çözümleri düşünmeli ve önermelidir. Gelecekte pişman olunacak uygulamalardan kaçınılmalıdır.

Çabamız yanlış anlaşılmasın, hiçbir yetenekli gerçek hukukçu yetişecek gençimizin önü kapatılmasın, dürüst, yetenekli, bilgili hukukçular yetişsin, mesleğimiz yozlaşmasın istiyoruz.

Savunma hakkı yönünden bu çabalarımızın ürün vermesi için halen TBMM Adalet Komisyonu gündeminde olan Avukatlık Yasası Değişikliği Tasarısı'nın yasalaşması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu'na 15.5.1992 tarihinde sevk edildikten sonra bazı bakanlıkların, değişik maddelere itiraz etmeleri nedeni ile tasarı, TBMM'ne bir yıla yakın süre sonra, 11.3.1993 tarihinde gönderilmiştir.

ÖNDER SAV
1993 - 1994

Bakanlar Kurulu'na sunulan metin ile TBMM'ne gönderilen metin arasındaki farklılıklar incelendiğinde, tasarının bir yıl bekletilmesini gerektirecek önemde olmadığı, Adalet Komisyonu'ndaki kısa bir çalışma ve uzlaşma ile çözümlenecek boyutta olduğu kolayca görülecektir.

Avukatlık Yasası'ndaki yararlı ve olumlu değişiklikleri bilinçli ya da bilinçsiz yavaşlatan veya geciktirenler, avukatlığa değil, aslında "*Adaletin Temeli Olan Savunma*"ya zarar verdiklerinin farkında değillerdir.

Biz, Avukatlık Yasası'ndaki değişiklikleri, mesleğimiz ve meslektaşlarımız arasındaki öneminden çok, demokrasi, demokratikleşme hukukun üstünlüğü, yargımız ve vatandaşın savunma hakkı açısından taşıdığı önem nedeniyle kaçınılmaz sayıyoruz. Yoksa TBB ve barolar, Avukatlık Yasası'nda hiçbir değişiklik yapılmasa da inandıkları doğrulan, toplum, ülke, demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, demokratik, laik sosyal hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda söyleme ve mücadele etme kararlılığı, bilinci, deneyimi ve birikimindedir. Kuruluşumuzdan buyana, bağımsız ve tarafsız BASKI GRUBU olarak yaptığımız gibi bundan böyle de ilkelerimizden ödün vermeyiz, bağımsızlığımıza saygı isteriz, vesayete boyun eğmeyiz; ayıplar ve yanlışlarla mücadele ederiz, doğrulan bölüşürüz.

Doğrularım bölüşüp, başarılı ve kalıcı olması için gayret ettiğimiz bir konu, CMUK'daki olumlu değişikliklerdir. Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra işleminin ve uygulamasının sağlıklı yürümesinin ancak barolarımızın ve meslektaşlarımızın olağanüstü ve özverili çalışmaları ile mümkün olabileceği görülmüştür. Geriye dönük 9 aya yakın uygulamaya bakarak barolarımızın ve meslektaşlarımızın CMUK değişikliklerinin uygulanmasında övünülecek bir düzen, çalışma ve başarı içinde olduklarını gururla söyleyebiliriz.

Yasanın uygulanması ile ilgili her kurum, kuruluş ve kişi, barolarımız ve meslektaşlarımızın gösterdiği titizlik içinde olursa yasa değişikliği, amacına fazla aksamadan ulaşabilir.

Yasa değişikliklerinin temel amacı, yakalanan kişinin savunma hakkını güçlendirmek, keyfi tutuklama ve işkenceyi önlemek, insan hak ve onuruna yarasır sorgulama ve yargılamayı sağlamaktır.

Yasa değişikliği ile gerçekleştirilmek istenen demokratikleşme adımı, Cumhurbaşkanı'nın vetosu ve bu vetoya uygun yeni düzenleme ile onarılması güç yaralar almıştır.

CMUK'daki değişikliklerin reform niteliği taşıması için öncelikle 30 ve 31. maddedeki eşitsizlik yaratan hukuk ayıbı temizlenmelidir. Daha sonra Adli Kolluk Yasası çıkartılmalı, Polis Vazife ve Selahiyet Yasası, Terörle Mücadele Yasası değiştirilmeli, ceza infaz sistemi çağdaş yapıya kavuşturulmalı, ceza ve usul yasalarındaki antidemokratik hükümler ayıklanmalıdır.

CMUK'nun 146. ve geçici 3. maddesi ile getirilen değişikliklerin yeterince açık olmayışı nedeni ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Türkiye Barolar Birliği arasında ödeneklerin miktarı, aktarılması ve zamanı ile ilgili olarak ortaya çıkan anlayış ve yorum farklılığı, Birliğimizin girişimleri ile olumlu sonuca bağlanmıştır. Konuya gösterdiği ilgi ve çözüme yönelik verdiği talimatları için Maliye ve Gümrük eski Bakanı Sayın Sümer Oral'a teşekkür ediyorum.

Bugün siyasal iktidarı oluşturan partiler, Türkiye'de ANAYASA dahil bir hukuk reformu gerçekleştirmek "12 EYLÜL HUKUKU KALINTILARI" olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları sür'atle yürürlükten kaldırmak yolundaki isteklerini, kamuoyuna açıklamışlardı.

Bütün bu iyi niyetli sözlere karşın 12 Eylül hukukunun en önemli KALINTISI 1982 Anayasası, her nedense ele alınmamıştır. İnsan hak ve özgürlüklerine, çağdaş düşünceye, demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerine aykırı pek çok göze batan çarpıklık ortada iken bir iki cılız ve öze yönelik olmayan biçimsel değişiklik önerileri toplumda düş kırıklığı yaratmıştır.

ÖNDER SAV
1993 - 1994

1982 Anayasası, bir toplumsal uzlaşma anayasası değildir, seçeneksizlik yaratılarak dayatma, topluma benimsetme anayasasıdır. Böyle bir metnin sadece bazı maddelerini değiştirmek yeterli olamaz. Başlangıç bölümünden başlayarak son kelimesine kadar yeniden gözden geçirilip tartışılması ve kaleme alınması gerekir.

Anayasa'nın "BAŞLANGIÇ" bölümü, çağdaş demokratik hukuk devleti anayasasına yakışmamaktadır; bu bölüm, hukukun üstünlüğü ilkesine de uygun düşmemektedir. Askeri darbeleri meşru sayan, benzerlerine yol açacak nitelikteki başlangıç bölümü, Anayasa metninden çıkarılmalıdır...

TBMM'nin verimli, düzenli çalışması sağlanmalı Genel Kurul'a gelen konuların, yasa taslak ve tasarılarının fazla bekletilmeden ele alınmasını sağlayıcı düzenleme yapılmalıdır.

AGİK'te benimsenen, *"insan hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olup, bunlardan feragat edilemez ve HUKUKUN GÜVENCESİ altındadır. Yönetimin ilk sorumluluğu, bunları, gelebilecek zararlardan korumak ve geliştirmektir. Bunlara saygı, aşın GÜÇLÜ BİR DEVLETE karşı ASLİ BİR TEMİNAT-TIR"*. İlkeleri esas alınmalı ve Anayasa'da somutlaştırılmalıdır. Bunun için Anayasa'daki hukuka aykırı insan hak ve özgürlükleri kısıtlamaları kaldırılmalıdır.

TBMM'nin "YASAMA YETKİSİNİN DEVREDİLMEZLİĞİ" kuralı, titizlikle korunmalıdır. KHK uygulamasına çok zorunlu olmadıkça başvurulmamak, hukuka aykırı düzenlemeler yapılmamalıdır. Belli bir süre içinde TBMM'de görüşülmeyen KHK'nin yürürlükten kalkması ilkesi benimsenmelidir. Olağanüstü Hal Kararnamesi veya KHK ile yürütmeye yerli yersiz ve çoğu gereksiz yetkiler verilmemelidir; aksi uygulama, yasa yolunun savsaklanıp rafa kaldırılması, TBMM'nin devre dışı bırakılması KHK yolunun genelleşmesi sonuçlarını doğuracaktır. Son kez, çıkarılan ve yetki yasasına dayanmayan Genelkurmay Başkanlığı ve vergiler konusundaki KHK'ler, hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmayan talihsiz uygulamalardır.

"Hukukun Üstünlüğü" ilkesi ve anlayışı milletvekili ve Cumhurbaşkanının "andiçmesi" metinlerinde unutulup kalmamalı, Anayasa'nın en belirgin ve temel yapısını oluşturmalıdır. Hukukun üstünlüğü ilkesinin, demokrasinin temeli olduğu ve kimsenin hukukun üstünde olamayacağı anlayışı Anayasa'da açık ve belirgin bir biçimde belirtilmeli, maddelerde, kurumlarda somutlaştırılmalıdır.

Bu ilke ve anlayış benimsenince Cumhurbaşkanının yetkilerinin ne denli hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaştığı da tartışılmalı, yemden ele alınıp düzenlenmelidir. Cumhurbaşkanı, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını ve Başsavcı Vekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini ve görevi ile ilgili suç işlediği zaman kendisini "Yüce Divan" sıfatı ile de yargılayacak olan Anayasa Mahkemesi'nin üyelerini seçmemelidir.

Hukukun üstünlüğü ilkesine tamamen aykırı ve antidemokratik olan Geçici 15. madde kaldırılmalıdır. "GEÇİCİ" adına karşın Anayasa'nın temel ve kalıcı pek çok kurum ve maddesinden daha "KALICI" olan Geçici 15. madde bir hukuk ayıbıdır. Böyle bir ayıplı maddeyi içinde barındıran Anayasa, bir demokratik hukuk devleti anayasası olamaz.

Hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu "YARGI BAĞIMSIZLIĞI" titizlikle korunmalı, yargıç ve savcı teminatı sağlanmalıdır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, siyasal iktidarın güdümünden çıkartılıp, bağımsız statüye kavuşturulmalıdır. Adalet Bakanı ve müsteşarı, Kurul'da görev almamalıdır. Kurul'un diğer üyeleri de kendi genel kurullarınca doğrudan seçilmelidir.

Anayasaya göre "Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları" olan siyasi partiler, kolayca kapatılmamalıdır. Ancak siyasi partilerde de "Ne tür suç işlersek işleyelim partimiz kapatılmayacaktır. Bizi ancak seçmen tasfiye eder" mantığı yerleşmemeli, ülke, ulus ve devlet bütünlüğünü yıkmaya, demokrasiyi zedelemeye gayretleri siyasi parti kurarak kolaylaşır sanılmamalıdır. Dünyanın hiçbir ülkesinde hiçbir Anayasa, kendi devlet

ÖNDER SAV
1993 - 1994

varlığına kasteden siyasi partinin faaliyetini sürdürmesine olanak tanımaz.

Partisinden istifa ederek başka bir partiye giren milletvekilinin düşmesi kuralı, fiilen işletilemez hale getirilmiştir. Hukuku dolanarak Anayasa'ya, kanuna karşı hile yaparak ömürsüz ve geçici sözde partiler kurarak parlamenterliği ve parlamentoyu halkın gönünde küçük düşüren uygulamalara yol açan 84. madde tamamen değiştirilmelidir.

Hem siyasi parti kapatılmasına hem de 84. maddenin tamamen kaldırılmasına ilişkin görüşleri, Türkiye Barolar Birliği tarafından çok önce söylenmiş, hazırlanan' ve TBMM Başkanlığı'na da sunulan anayasa değişikliği metninde dile getirilmiştir.

Zamanında gerekli değişiklikler yapılmadığı için bugün bu maddelere göre karar veren Anayasa Mahkemesi, yanlış ve haksız biçimde eleştirilmektedir.

Bir siyasi parti yetkilisinin "*Meclis, Anayasa Mahkemesi'nin kararına bu kez, demokrasimiz ve ulusal egemenlik adına direnmeli ve kararı tebellüğ etmemelidir.*" şeklindeki sözleri bir hukuk ve anayasa ayıbı oluşturmuştur. Anayasa'nın öz yönünden denetimi, Anayasa Mahkemesi'ne kapalı olduğuna göre Anayasa Mahkemesi, elindeki metne göre karar vermiş ve Anayasa'nın 84/3. maddesi otomatik olarak işlemiş, ilgilinin milletvekilliği sona ermiştir.

Eleştirenler, karan hukuka aykırı bulanlar, Anayasa Mahkemesi'ni suçlayacaklarına davanın açılış tarihi olan 3.7.1992'den kararın verilmiş tarihi olan 14.7.1993 tarihine kadar en az bir yıllık süre içinde gerekli anayasa değişikliğini yapmadıkları için önce kendilerini özeleştiriye tabi tutmalıydılar. Anayasa'nın 133. maddesinin değişikliğinde gösterilen girişim, gayret ve kararlılık 84. maddede de gösterilebilirdi.

Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanması, hiçbir nedenle aksatılmamalıdır. İptal edilen bir yasa ya da KHK yeniden çıkarılmamalı, ilgisi olmayan yetki yasasına dayanarak hukuki düzenleme yapılmamalı, iptal edilen kuralın ye-

nisinin düzenlenmesi için yayım koşulu beklenmemeli, iptal gerekçesine uygun yeni metin yürürlüğe konmalıdır. Bu kullara uyulmadığına somut bir örnek verelim:

Anayasa Mahkemesi'nin Hayat Standardı ile ilgili iptal kararı, 23.7.1992 tarihinde yayınlanmıştır. 23.1.1993 tarihine kadar hiçbir düzenleme yapılmadığı gibi, daha sonra Vergi Kanunları Paketi içinde yapılan düzenleme de geri çekilmiştir. Vergi yılı sonu olan 31.12.1993 tarihine kadar yeni düzenleme yapılmadığı takdirde Anayasa Mahkemesi kararının çiğnenmesi bir yana. Serbest kazanç vergi mükellefleri yönünden fevkalade sıkıntılı, haksız ve içinden çıkılmaz durum yaratılmış olacaktır.

Son zamanlarda Anayasa Mahkemesi kararları nedeniyle çıkarılan tartışmalar, bu yüksek yargı organını yaralamaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin bizim de eleştirdiğimiz ve katılmadığımız eksik bulduğumuz kararları vardır. Ama insafla söylemek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, ülkemizde demokratik laik sosyal hukuk devletinin ve yargının temel dayanaklarının başında gelmektedir.

Anayasa Mahkememiz, demokrasimizin, insan hak ve özgürlüklerinin ve hukukun üstünlüğünün güvencesi olması için, dikkat ve inançla sürdürmektedir.

Anayasa değişiklikleri ile ilgili görüşümüzü belirtirken Türkiye Barolar Birliği'nin anayasal konumuna değinmekte yarar görmekteyiz.

Türkiye Barolar Birliği, Anayasası'nın YÜRÜTME bölümünde değil, YARGI bölümünde yer almalıdır. "Savunma-Yargı" bütünlüğü, Anayasa'da da belirtilmelidir. Yargının bağımsızlığı anlayışı doğrultusunda baroların da bağımsızlığı vurgulanmalıdır. Vesayete ilişkin hiçbir hüküm Anayasa'da yer almamalıdır. Anayasa Mahkemesi'nde ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda Türkiye Barolar Birliğini temsilen üye bulunmalıdır.

Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı tanınmalıdır.

ÖNDER SAV
1993 - 1994

Yeri gelmişken Sayın Cumhurbaşkanımızın bu yıl Mayıs ayında Erzurum'da yapılan 22. Olağan Genel Kurulumuza gönderdikleri mesaja değinmek ve bir kez daha kendilerin kutlamak ve teşekkür etmek istiyorum. Anılan mesajda aynen, *"Savunma hakkı adaletin tecellisinde vazgeçilmez asli bir unsurdur. Barolar Birliği, savunmayı sağlayan ve hakkın yerine getirilmesinde büyük katkısı olan ve yargının ayrılmaz bir parçasını oluşturan avukatlarımızın kamu kurumu niteliğindeki en yüksek bir kuruluşudur."* denilmektedir.

Bu mesaj, bu kürsüden böyle bir toplantıda söylenen *"Avukatların yargı organının bir unsuru olmadıkları"* sözlerine de anlamlı cevap oluşturmaktadır.

Aylardır ülkemizin dışında ve içinde fevkalade önemli olaylar yaşanıyor, Türkiye'nin Kıbrıs, Azerbaycan ve Bosna-Hersek'te başlangıçtaki etkinlik ve iddialarının gerisine düşmekte olduğu kuşkulanan yaygınlaşıyor.

Azerbaycan ve Bosna-Hersek'te uluslararası hukuk, insan hak ve özgürlükleri çiğneniyor, katliamlar yapılıyor, insanlar göçe zorlanıyorlar. Uluslararası kuruluşlar, dünyanın etkin ve güçlü ülkeleri, bunlara barışçı, uzlaştırıcı çözümler bulup uygulatacaklarına sadece seyrediyorlar.

Ermenistan, günbegün adım-adım Azerbaycan'dan toprak kopartıyor, Bosna-Hersek'te dünyanın gözü önünde aylardır bir kıyım, vahşet ve insanlık ıramı yaşanıyor. İnsanlar evlerinden kaçıyor, kentler ateşe veriliyor, evlerinden toplanan çocuk, yaşlı ve kadınlara işkence yapılıyor.

Kuzey Irak'ta, Türkiye'de insan hakları ihlallerini tespit edenler, önce burunlarının dibindeki vahşeti görmeli, SOYKIRIM'a dur demelidir. Körfez Savaşı'na gözünü kırpmadan müdahale edenler, Azerbaycan ve Bosna-Hersek'teki katliama, müdahalede çok geç kalmışlardır. Bosna Hersek için Cenevre'deki barış görüşmeleri sağlıklı bir sonuca varmamıştır. Bosnalı küçük kız İRMA'yı tedavi etmeye çalışmak, bunun çalımını satmak yetmez, yüz binlerce İRMA'nın, sakat,

aç-susuz, anasız-babasız, yurtsuz kalmasına artık göz yumulamaz.

Başta Birleşmiş Milletler, ABD ve AGİK'e imza atan ülkeler olmak üzere barıştan yana tüm devletleri, uluslararası kurulu olan, insan hakları ile ilgili bütün kuruluşları Bosna-Hersek ve Azerbaycan'daki SOYKIRIM'ı-VAHŞETİ önlemeye çağırıyoruz.

Azerbaycan'da, Bosna-Hersek'te olup bitenler, çok anlamlı ve ibret vericidir. Bu olaylar, Türküyle, Kürdüyle, Lazıyla, Gürcüsüyle, Çerkeziyle, Arabıyla, Amavutuyla bütün Türkiye halkının kardeşçe yaşamasının kaçınılmazlığını vurguluyor.

Cumhuriyetimiz, kuruluşundan bu yana zaman-zaman yaşadığı ve atlattığı güç dönemlerin belki de en önemlisi ile yüz yüzedir.

Türkiye, Misak-ı Milli sınırlarını, değiştirmeyi, ülke bütünlüğünü ve devlet yapısını bozmayı amaçlayan sistemli, yıkıcı, acımasız, masum çocuk, yaşlı ve kadın demeden öldürücü bir terörle karşı karşıyadır.

60 milyon vatandaşımız, tarihin derinliklerinden gelen sağduyu ve kaynaşma ile TC sınırları içinde ulus bilinci ile ırk-din-dil-etnik yapı farklılığı gözetmeksizin kardeşçe, dostça eşit yaşamak istemektedir. Vatandaşların bu temel istencini herkes iyi özümsemelidir.

Bölücü politikaları, "Asker-Halk" çatışmasına "Türk-Kürt" şovenliğine oturtmak isteyenlere, topluca karşı çıkılmalıdır. Biz şovenliğin her türlüşüne Türk şovenliğine de Kürt şovenliğine de karşıyız.

Doğu-G.Doğu'daki sıkıntılara, 1979 yılından bu yana olağanüstü hal rejimi içinde, sadece askeri tedbirlerle çözüm aramak, olağanüstü hali, olağanlaştırmak, kimi zaman hukuku askıya almak yanlış olmuştur.

Tüm siyasi partiler, terör sorununa köklü, kalıcı çözüm bulmak konusunda anlaşmalı, terörün demokratik düzenle

ÖNDER SAV
1993 - 1994

bağdaşmadığı gerçeğini benimsemelidirler. Hiçbir siyasi parti, hiçbir nedenle teröre sempati duyduğu kuşkusunu yaratmamalıdır.

Doğu'da, G.Doğu'da görev yapan korucular, özel tim ve güvenlik kuvvetleri görevlileri, vatandaş için var olduklarını, unutmamalı, vatandaşa potansiyel suçlu gibi davranmamalı, ön yargılı olmamalıdır, gözetim altına alınanlara İŞKENCE yapılmamalıdır.

Devlet, gerçek bir demokratik hukuk devleti gibi davranmalı, baskıcı olmamalı, vatandaşlara farklı muamele yapmamalı, sevecen olmalıdır.

Kültürel haklara saygı gösterilmeli kimse konuştuğu dil-den dolayı sıkıntı çekmemelidir.

Terör örgütünün etkin olduğu yerlere ekonomik yatırımlar hızlandırılmak, bunun yanında ve daha önemlisi, sevgi, barış, güven ve DEMOKRASİ yatırımı yapılmalıdır.

İnsanlarımızın kimileri din uğruna kimileri devrimcilikleri ilericilikleri gölgelenir kuşkusunu ile kimileri ayrılıkçılık uğruna, kimileri de devletin güvenlik güçlerini zayıflatırız endişesi ile teröre yeterince karşı ölmazlarsa bu KAN bu ÖLÜMLER bu TERÖR DURMAZ.

Teröristin, solcusu, sağcısı, mukaddesatçısı, ulusçusu, ırkçısı olmaz. Hepsi aynıdır, sonunda öldürme yıldırma yatamaktadır.

Tek tanımıyla teröristin HAKLISI yoktur, KANLISI vardır.

Türkiye'de Ulusal Kurtuluş Savaşı ile yoğrulmuş TBMM'den ayrı meclis, ayrı bir devlet özleyenlerle savaş kışkırtıcılığı yaparak çocuk, kadın, yaşlı demeden adam öldürenlerle ve "VUR PKK VUR KÜRDİSTAN'I KUR" diyenlerle Türkiye barolarının ve avukatların yolları ayrıdır.

Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu oalyarı yaşanırken bir başka yaşamsal önem taşıyan Cumhuriyetin değişmez ilkesi laikliğin de tartışılması sürüyor. Laikliğin din düşmanlığı ol-

duğu savıyla yola çıkanlar, laik insanları dinsiz sayarak şeriat özlemciliği yapıp, teokratik devlet yapılaşmasına yeşil ışık yakmaktadırlar.

Laikliğe karşı son başkaldırı, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta yaşandı; 37 vatandaşımız yanarak can verdi. Anılan olayların davaları açıldığı için bunlarla ilgili beyanda bulunacak değilim, fakat yeri gelmişken tahkikatın her türlü etki ve şüphe söylentilerinden uzak, özgürce, hukukun üstünlüğüne ve yargının bağımsızlığına yakışır bir şekilde dava emniyeti sağlanarak yapılması için davaların Ankara'ya naklini isteyen Adalet Bakanı Sayın Oktay'ı ve isteği karara bağlayan Yargıtay ilgili dairesini hukuk adına kutluyorum.

Davaların iddianamelerinde Sivas sokaklarında 7,5 saat süre ile "Yaşasın Hizbullah - Laiklik gidecek, şeriat gelecek - Laikliğe son, laik düzen yıkılacak" şeklinde bağrıldığı belirtilmektedir. Kurban keserken kasabın getirdiği tekbir getirilerek otel yakılmış, insanlar boğulmuştur.

Olayların temelinde, değişik nedenler, bahaneler, tahrikler aramak yanlışır, boşunadır. Olaylar, Cumhuriyetin 70. yılında, onun en temel ilkesi olan LAİKLİĞİN kimi çevrelerce ve kişilerce hala özümsemediğini kanıtlamaktadır. Sokaklara dökülenler, "Şeriat isteriz" diye bağırınlar ve onları kışkırtanlar, laiklik ilkesini geriletip dışlamayı, ulusumuzu ortaçağ karanlığına çekmeyi, ümmet yapmayı düşlemekte, demokratik hukuk devletini yıkıp teokratik devlet kurmayı amaçlamaktadırlar.

Sivas olayları, nedeniyle topluma sürülen kara lekeyi silemeyiz, ölenlerin yakınlarının tarifsiz acılarını dindiremeyiz, ölenleri geri getirenleyiz; ama hiç olmazsa laiklik yolunda ölümü göze alanların anılarına ve ölüme yiğitçe yürüyüşlerine sahip çıkalım. Devletin, toplumun ve anayasal kuruluşlarının, yakılarak öldürülen 37 vatandaşımıza karşı utancı, borcu ve görevleri vardır. Hızlı iletişim ve ulaşım çağında vatandaşın yardımına koşamayan DEVLETİN kusuru vardır.

ÖNDER SAV
1993 - 1994

Devletin, yasama, yürütme ve yargı erkleri, Cumhuriyetin temel ilkelerini korumakla yükümlüdür. Bu ilkelerden ödün veremezler, ödün verilmesine seyirci kalamazlar.

Teokratik devlet özlemcileri. Laikliği benimseyip toplumu ÜMMETTEN ULUS yaptığı için Atatürk'e düşmandırlar. Atatürk baş hedefleridir, casustur, dinsizdir, masondur, Onlara göre laiklik yanlısı bizler de ATÜTÜRK'ün AVENESİYİZ. *"Mustafa Kemal ve Avenesi, belli zaman Müslüman görünmüşler, Müslümanları avutmuşlarsa da çoğu zaman DİN-SİZLİKLERİNİ göstermişlerdir"* diyorlar ve bizler gibi laiklik savunucularına dinsiz deyip küfürlü mektuplar, kasetler, kitaplar yağdırıyorlar.

Toplumun, Cumhuriyet'in, demokrasinin ve ulusun bütün değerlerine saldıranlar gibi sözde dindar olacağımıza, onların dinsiz, zalim LAİK DİKTATÖR dedikleri Atatürk'ün LAİK AVENESİ olmayı yeğleriz.

Laiklik, bir yasa ve Anayasa maddesine sığmayacak, *"din ve devlet işlerinin ayrılmasıdır"* daraltmasına oturmayacak kadar engin, kapsamlı ve anlamlıdır.

Laiklik, dini toplum yaşamını düzenleyen yönlerden bir güç mihrakı olmaktan çıkarmış, din sömürüsüne son vermiş, dini, kişi vicdanının korumasına almıştır. Laiklik, TEOKRATİK devletten DEMOKRATİK hukuk devletine geçişin simgesidir. Şeriat devletinden çağdaş devlete yol aştır. Bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ilkesidir.

Dinine saygılı gerçek dindarlar, laikliğe karşı değildirlere. Laikliğe karşı olanlar, laik insanları dinsiz sayanlar, şeriat özlemcileridir, teokratik devlet yanlılarıdır ve bunları ustaca kullanıp yönlendiren yobazlardır.

23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim'i "KARA GÜNLER" olarak niteleyenlere, demokrasiden "YIKILMASI GEREKEN PUT" şeklinde söz edenlere, sokaklarda "Şeriat isteriz, laik düzen yıkılacak!" diye bağırarlara "Gençlik Kampı" adı altında dini eğitim yaptırarlara, hızla çoğalan tarikat yurtlarına, üzerin-

de Arap harfleri yazılı yeşil bayrak açanlara, siyasi hesaplarla göz yumulmamalıdır. Laikliğin zedelenmesine, şeriat avazelerine “*Bunlar masum inanç patlamalarıdır*” diye göz yumuldukça demokrasi, Cumhuriyet ve laiklik düşmanlarının, teokratik devlet özlemcilerinin cesaretleri artacak, yeni eylemler gerçekleştireceklerdir.

Laiklik yolunda ödün vermek yoktur, Kubilay’ları, Muhammer Aksoy’ları, Bahriye Üçok’ları, Uğur Mumcu’ları öldürenler, Sivas’ta 37 kişiyi diri diri yakanlar, aydınlıktan yana laik insanları gerilettiklerini, korkuttuklarını sanıyorlarsa aldanıyorlar. Türk ulusunu ortaçağ karanlığına çekmeye, ümmet yapmaya, şeriat düzenini kurmaya, güçleri yetmeyecektir.

Laikliğe karşı olanların yanında CUMHURİYET’i eskimiş, devrini tamamlamış sayıp ikinci Cumhuriyetin kurulmasını isteyenler de Cumhuriyetin temel niteliklerine saldırılmaktadırlar.

Birinci Cumhuriyetin kurulmasında HALK’ın desteği yokmuş. Cumhuriyet zorla, emirle tepeden inme kurulmuş. Bunu yazan ve söyleyenler dünyanın başka yerlerinde, başka yapılaşmayla kurulan Cumhuriyetlerle Türkiye Cumhuriyeti’ni karıştırıyorlar. Türkiye Cumhuriyeti’nin farklı özellikleri var.

Bu Cumhuriyetin temelinde halkın tam desteği ile oluşan Samsun çıkartması, Amasya, Erzurum ve Sivas kongreleri ve bütün dünyaya parmak ısırtan ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞI VARDIR. Katılımı yok denilen Anadolu halkının alnteri, kanı, onurlu Türk kadınının nasırlaşan elleri ve sırtı vardır. Bu Cumhuriyetin temelinde tüm emperyalist ülkelere karşı direniş, savaş ve BAŞARI vardır.

Başka ülkelerde bilmem kaçını Cumhuriyet kurulabilir ama Türkiye’de BİRİNCİ ve SONUNCU CUMHURİYET VARDIR ve Atatürk’ün sözleriyle “SONSUZA DEK YAŞAYACAKTIR”. Onu yıkmaya kimsenin gücü ve nefesi yetmeyecektir.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

ÖNDER SAV
1993 - 1994

Bu inanç ve duygularla sizlere başarılı, sağlıklı bir YARGI YILI diliyorum, teşekkür ediyorum, saygılarımla, selamlıyorum.

1994-1995 Adalet Yılı'nın Açılışı Töreni'ne onur veren sayın konukları, yüce yargıç ve savcılar, değerli meslektaşlarımı, basın ve televizyonların temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Güzel ve anlamlı bir toplantıda yargımızın, hukukumuzun, ülkemizin ve demokrasimizin sorunlarını konuşmak üzere buluşmaktan duyduğum mutluluğu ifade etmek istiyorum; toplantı programı için Yargıtay Başkanı Sayın Müfit Utku'ya ve Yargıtay'ın diğer sayın yetkililerine teşekkür ediyorum.

Geçen yıl, bu kürsüde dile getirdiğimiz sorunların çözümlenemediğini, çözüm için de çaba harcanmadığını görenin, yaşamın üzüntüsü içindeyim.

Anayasamız, "Yasama-Yürütme-Yargı" yetkileri deyimlerini kullanmış, hukuk dilinde kuvvetler ayrılığı denilen sistemi benimsemiş ama nedense YARGI'yı diğer iki güce karşı arka plana atmış üvey evlat muamelesi yapmıştır. Gelmiş-geçmiş siyasal iktidarlar, adalet hizmetlerine gerekli önemi vermemiş, milli gelirden yeter pay ayırmamış, YARGI'ya az yatırım yapmıştır.

Yargıca bu bakış açısı nedeniyledir ki yargıçlık ve savcılık, bir türlü özenilecek meslekler haline getirilememiş, yargıç, savcı açıklan giderek büyümüş, davaların uzaması önlenememiştir. Sorunlara adliye binalarının yetersizliği, nitelikli

ÖNDER SAV
1994 - 1995

adli personel yetiştirilememesi de eklenince yargıdaki sıkıntı daha da artmıştır.

Her kademede “yargı”ya en son teknoloji sür’atle sokulmak, sadece yargı işleri gören binalar yapılmalıdır. Kendi binasının temeli olmayan adalet, devletin temeli olamaz.

Yargının sorunları artarken, onun ayrılmaz parçası olan savunma mesleğinin, avukatlığın da sorunları büyümektedir.

İster serbest çalışsın, isterse kamu kesiminde avukatlık yapsın, bütün avukatların mali ve ekonomik sorunları çığ gibi büyümüştür, anılan sorunlar, savunma mesleğinin yürütülmesini güçleştirmiştir.

Yargıç ve savcılarının ekonomik durumları iyileştirilerek “Sav- Savunma-Karar” bütünlüğünde iki kesim “Sav ve Karar” düşünülüp “Savunma”nın hiç düşünülmemesi, yargının olmazsa olmaz koşulu savunma mensuplarının ayrı tutulması, sosyal devlet ve eşitlik ilkelerini zedelemiştir.

Kamu avukatları, kamuda görev yapan diğer sınıflar karşısında maaş, ek göstergeler, özel hizmet tazminatları ve yan ödemeler göstergeleri yönünden büyük ölçüde geriletilmişlerdir. Hatta kamu avukattan kimi kurumlarda işçi statüsünde çalışan bir elemandan da çok düşük maaş almaktadır.

Zaman geçirmeden sorunların çözümü için farklılıkları giderecek ortak bir düzenlemeye gidilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

Hayat Standardı uygulaması, gelir vergisinin gerçek gelir üzerinden alınması kuralım dışlayan bir tür “BAŞ VERGİSİ” niteliğindeki “Maliye Salmasıdır”.

Hayat Standardı uygulamasında Anayasa’nın “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.” şeklindeki 73. maddesindeki “Mali Güç” kriteri bir kenara itilmiştir.

Avukatlarla diğer serbest meslek mensupları arasında tartışılmaz farklılıklar vardır. Avukat, yargının tıpkı savcı yargıç gibi ayrılmaz bir unsurudur; serbest çalışmakla birlik-

te yaptığı görev, kamu hizmetidir. Bu nitelikteki bir mesleği, vergilendirme işleminde serbest mesleklerle bir tutmak ve birinci sınıf tacirlerle eşdeğer görmek fevkalade hatalıdır, sakıncalıdır.

Hayat Standardı uygulaması sürdürülecek olursa 1995 yılında büyük şehirlerde avukatlık yapan meslektaşlarımız kazansın-kazanmasın 200.000.000.- TL.'ye yakın matrah üzerinden vergi ödemek zorunda kalacaklardır. Bu yükün altında ezilmek istemeyen meslektaşlarımızın çoğu bu yılın sonunda yazıhanelerini kapatacaklardır.

Bu nedenlerle sür'atle avukatlar diğer serbest meslek mensuplarından, birinci sınıf tüccarlardan ayrı tutulmalı, kazanmadıkları hayali gelir üzerinden salınan haksız vergi olan Hayat Standardı uygulaması değiştirilmeli, yeni yasal düzenleme yapılmalıdır.

Bu sıkıntılara 1994 yılında beyan edilen matrahlar üzerinden hesaplanan % 10 tutarındaki Ekonomik Denge Vergisi ve 1993 yılı hesap dönemindeki gayri safi hasılat üzerinden hesaplanan ve en az 10.000.000.- TL tutarındaki Net Aktif Vergisi gibi sürpriz ve adaletsiz vergiler de eklenince avukatlık, kamu hizmetinden çıkarılıp angaryaya dönüştürülmektedir.

Avukatlar, mali sıkıntılara itilirken yasalarının değiştirilmesi de bir türlü sağlanamamaktadır. Büyük hukukçu Sayın İmran Öktem, 1136 sayılı Avukatlık Yasası çıkmadan 1967-68 Adli Yılı'nı açış konuşmasında "*Türk Avukatlarını BAĞIMSIZ BAROLARA kavuşturacak, kendilerini yönetmek imkanını verecek, BAROLARI VESAYETTEN KURTARACAK Avukatlık Kanunu'nu beklemekteyiz*" demişti. Sayın Öktem'in ömrü yetmedi. Artık TBMM gündemine girmiş olan Avukatlık Yasası Değişikliği, biran önce gerçekleştirilmelidir. Yasa tasarısının bugünkü hale gelmesinde emeği geçen Adalet eski bakanları Sayın Oltan Sungurlu ve Sayın Seyfi Oktay'a ve katkıda bulunan herkese teşekkür ediyoruz.

ÖNDER SAV
1994 - 1995

Bundan sonra da başta Adalet Bakanı Sayın Mehmet Moğultay olmak üzere tüm siyasi parti temsilcilerinin desteği ve katkılarıyla tasarının yasalacağına inanıyoruz.

Avukatlık Yasası'ndaki bu değişiklikler, Anayasa'daki değişikliklerle tamamlanırsa savunma mesleği daha anlamlı hale gelecek "Sav- Savunma-Karar" bütünlüğü içinde gerçek yerini bulacaktır.

Türkiye Barolar Birliği, Anayasa'nın YÜRÜTME bölümünde değil YARGI bölümünde yer almalıdır. Yargının bağımsızlığı anlayışı doğrultusunda Baroların da bağımsızlığı belirginleşmelidir. Vesayete ilişkin hükümler Anayasa'dan çıkartılmalıdır.

Anayasa Mahkemesinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda Türkiye Barolar Birliği'ni temsilen üye bulunmalıdır. Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı tanınmalıdır.

Anayasa değişikliği tartışmaları, TBMM'nin geride kalan çalışma döneminin son günlerinde gündeme tekrar geldi. Anayasa'nın Başlangıç Bölümü ile 14-15-24-33-51-52-53-67-68-69-76-82-84. 135 ve Geçici 15. maddelerinin değiştirilmesi düşünüldü; bazılarında anlaşma sağlanmasına karşın başaramadı. "Önce Anayasa sonra tatil" diyenler, "Önce tatil - sonra Anayasa" dediler.

25 Kasım 1991 tarihinde TBMM'de okunan Hükümet Programı'nda "Hükümetimiz, 12 Eylül Hukuku Kalıntıları olarak nitelendirilebilecek yasal düzenlemeleri, uygulamaları, kısıtlamaları, sür'atle yürürlükten kaldırarak, her alanda tam demokratik bir siyasal ortam yaratmak gerekliliğine inanmaktadır.... Hükümetimiz, Türkiye'de bir HUKUK REFORMU gerçekleştirmek kararındadır. Bu reform, ANAYASA dahil, hukuk sistemimizin hemen tüm boyutlarını kapsayacaktır" denilmektedir.

12 Eylül hukukunun en önemli kalıntısı 1982 Anayasası, ne yazık ki bütün kurum ve kuralları daha doğrusu hukuksuzluğu ile yürürlüktedir. Anayasa'nın askeri darbeleri meş-

ru sayan, benzerlerine yol açacak nitelikteki başlangıç bölümü, bir demokrasi AYIBI olarak duruyor.

ÖNDER SAV
1994 - 1995

Geçici adına karşın Anayasa'nın temel ve kalıcı pek çok kurum ve maddesinden daha KALICI olan Geçici 15. maddesi, bir HUKUK AYIBI olarak duruyor.

Demokratik laik hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu YARGI BAĞIMSIZLIĞI' nı engelleyen, Anayasa'nın 159. maddesi, değişiklikler kapsamında bile değil. Herkes, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun siyasal iktidarın güdümünde olmasından memnun görülüyor Kurul'un üyelerinin atama ile gelmeleri ve Kurul'da Adalet Bakanı ve müsteşarının üye olarak bulunmaları benimseniyor. Kurul'un müstakil binası ve sekreteryasının olmayışı, kimseyi rahatsız etmiyor.

Anayasa'nın 104. maddesinde yer alan Cumhurbaşkanının özellikle yargı ile ilgili ve hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı görev ve yetkileri, demokratik hukuk devletinin yerleşmiş kuralları sayılıyor. Siyasi partilerimizin, Cumhurbaşkanının Yargıtay C. Başsavcısını ve Başsavcı Vekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini ve görevi üe ilgili suç işlediği zaman kendisini "YÜCE DİVAN" sıfatı ile yargılayacak olan Anayasa Mahkemesi'nin üyelerini seçmesini, yargı bağımsızlığına ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygun buldukları anlaşılıyor. Bir dönem, kişilere bağlı olarak bu yetkilerin olumlu kullanılması, sorunu ötelemez. Önemli olan, "Hukukun Üstünlüğü" nün ve demokratik hukuk devleti ilkelerinin korunmasıdır; kimsenin HUKUKUN ÜSTÜNDE olamayacağı anlayışının anayasada somutlaşmasıdır.

Çok istenildiği halde bir hukuk garabeti olan 84. madde, bir türlü değiştirilememiştir. Bu madde değişikliğinin bir başka madde değişikliği ile pazarlığının yapılması, anlamsızdır, çirkindir, ayıptır.

84. madde değiştirilemediği için partilerinden ayrılan milletvekillerinin uydurma ve günlük partiler kurarak başka partilere geçme oyunu sürmekte, parlamento hem kendisinin

ÖNDER SAV
1994 - 1995

hem de milletvekilliğinin aşınmasına bilerek göz yummaktadır. 84. madde nedeniyle ve maddedeki işlem, TBMM tarafından yapılmadığı için büyük bir kentin belediye başkanı, TBMM üyeliği sıfatını beş aydır, Anayasa'ya aykırı olarak taşımaktadır. 84. maddenin hiç bir fıkrasına katılamayız ama bu madde yürürlükte iken Meclis üyeliği ile bağdaşmaz bir görevde bulunan belediye başkanının tasarruflarının hukuki olduğuna da katılamayız. TBMM toplanıp üye tam sayısının salt çoğunluğu ile belediye başkanının milletvekilliğinin düşmesine karar vermediği için bu hukuksuzluğu bölüşmüştür.

Siyasi Partiler Yasası'nın 101. maddesi gereği olarak siyasi partiler, kapatılmaktadır. *"Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları"* olan siyasi partiler, kolayca kapatılmamalıdır. Ama kişiler ve siyasi partiler de, sakıncalı ve yasak işleri, parti kurarak yürütme yol ve anlayışına sapmamalı *"Ne tür suç işlersek işleyelim bizi ancak seçmen tasfiye eder"* şemsiyesine sığınmamalıdır. Dünyanın hiç bir devleti, simgesi olan BAYRAG'ı tanımayan, meclisine ve istiklâl marşına saygı duymayan bir siyasi partiye hoşgörülü yaklaşamaz, hiç bir Anayasa, kendi devlet varlığına kasteden siyasi partinin varlığını sürdürmesine olanak tanımaz.

Anayasa'nın 84. maddesine göre kapatılan siyasi partinin kapatılmasına ilişkin davanın açıldığı tarihte parti üyesi olan milletvekillerinin üyeliği, kapatma kararının TBMM'ne tebliğ edildiği tarihte sona ermektedir. Hiç bir suçu olmayan milletvekilinin, partisi kapatıldığı için milletvekilliğinin sona ermesini, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaştırılamayız.

Konunun yargının gündemine geldiği 3.7.1992 tarihinden buyana iki yılı aşkın zamandır 84. maddenin bir türlü değiştirilemeyişi konuyu, TBMM Başkanı Sayın Cindoruk'un *"Meclisimizin 84. maddeyi değiştirmekteki gecikmesi, Avrupa Konseyi'ne haklılık kazandırmıştır."* yakınmasına vardırmaşlar.

Bu sözler bir gerçeği vurguluyor ama başka acı bir gerçeği de anımsatıyor. Biz Amerika, Avrupa istiyor, uluslararası kuruluşlar istiyor diye zorlanıp anayasasını, yasalarını değiştiren ülke olmak ayıbından kurtulmalıyız. Anayasamızı,

yasalarımızı, çağdaş ve uygar ölçülerin dışında kaldığı, insan hak ve özgürlüklerine, hukukun üstünlüğüne, demokratik hukuk devleti anlayışına aykırı bulduğumuz için zamanında ve özgürce değiştiren, bağımsızlığına ve egemenliğine gölge düşürtmeyen ülke olmanın onurunu yaşamalıyız.

Değişiklikler kapsamında olan Anayasa'nın 14 ve 15. maddeleri, dolayısı ile 25. maddedeki düşünce ve kanaat hürriyeti ve 26. maddedeki düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ile yakından ilgilidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve Anayasamızda "*Herkes düşünce ve vicdan özgürlüğüne sahiptir.*" kuralı vardır. Her iki metinde ayrıca "*Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir.*" denilmektedir.

Avrupa Sözleşmesi'nin 10/2. maddesinde kullanılması görev ve sorumluluk isteyen bu özgürlüklerin, demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliği gerekleriyle ve kamu düzeninin korunması ve suçun önlenmesi, genel sağlık ve ahlakın, başkalarının ün ve haklarının korunması, gizliliği olan bilgilerin açıklanmasının önlenmesi ya da yargı organının otorite ve yansızlığının sağlanması için gerekli olan ve yasayla konulan kural, koşul, kısıtlama ve cezalara bağlanabileceği yazılıdır.

Demokrasi düşmanlarının özgürlükleri bile demokratik kurallar ve hukukun üstünlüğü ilkesi zedelenmeden kısıtlanmalıdır. Demokrasi dışı çözümler, demokrasinin özünü tahrip eder.

Terörle Mücadele Yasası'nın "*Hukukun Üstünlüğü*" ilkesine aykırı, antidemokratik ve yasanın diğer maddeleri ile de çelişen 8. maddesine dayanılarak verilen kararlarla mahkum olanların durumu bütün hızıyla tartışılıyor.

Türkiye, bilim adamlarım, yazarlarını, gazetecilerini, kimi aydınlarını, sendikacılarım düşüncelerini açıkladıkları için yargılayan ve adi suçların çok üstünde cezalar veren ülke durumunda gösteriliyor.

ÖNDER SAV
1994 - 1995

Bir gerçeği görmezlikten gelmeyelim. TCK'nun 141-142. maddeleri kaldırıldı ama Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi korunarak düşünce açıklama cezalandırılıyor. Yayınevleri, altından kalkılması olanaksız para cezalarına mahkum ediliyor. Ortaçağ zihniyeti ile aralarında değerli bilim adamı Anayasa hukuku Profesörü İlhan Arsel'in "AYDIN-AYDIN" isimli eseri de bulunan kitaplar toplatılıyor. Kimi zaman mevkute niteliğinde olmayan yazılı eserleri yayınlatanlar, mevkutelerin sorumlu müdürleri gibi değerlendirilip cezalandırılıyor.

Ülkemizde Terörle Mücadele Yasası ile konulan kural, koşul ve sınırlamalar ve mahkemelerin verdikleri cezalar, demokratik bir devlet ve toplum düzeni ile bağdaşmamaktadır; hukukun üstünlüğü ilkesi ile çelişmektedir.

Elbette, demokratik ve anayasal hak ve özgürlükler, başka hak ve özgürlükleri yok etmek, ülke bütünlüğünü ve kamu düzenini, yargı organlarının otoritesini sarsmak, devleti tahrip etmek için kullanılmamalıdır, ama aydınlar bilim adamları, yazarlar gazeteciler ve sendikacılar, yok yere düşüncelerinden ve onları açıklamaktan dolayı suçlanmamak, ağır cezalara çarptırılmamalıdır.

Son zamanlarda kimi bakan ve siyaset adamlarının tutukevlerinde, ki bilim adamı, yazar ve gazetecileri sık-sık ziyaret ettiğine tanık oluyoruz. İnsani duygularından dolayı kutluyoruz. Hapishane önünde "Demokrasi istemleri nedeniyle mahkum edilen insanlarımız demokrasinin gerçek kahramanlarıdır" diye söylemde bulunmak, onları övmek yetmez. Siyaset ve hele iktidar, şikayet yeri değil çözüm yeridir. Çözüm için demokratikleşme türküsü ile 3 yılı boşa geçirenlerin bugün şikayete ve dövünmeye hakları yoktur.

Adalet Bakanı Sayın Moğultay'ı "düşünce özgürlüğü ile ilgili çalışma yapmak" üzere oluşturduğu komisyon için kutluyorum ve zaman yitirilmeden demokratik, çağdaş ve hukukun üstünlüğüne yakışır bir düzenleme yapılmasını diliyorum.

Düşünce açıklama ve anlatım özgürlüğü ile iç-içe olan basın özgürlüğü konusunda da çok iyi sınav verildiği söylenebilir. TBMM gündeminde olan Basın Kanunu demokratikleşme paketine alınmamıştır.

Basın özgürlüğünün temelinde vatandaşın haber edinme ve iletişim özgürlüğü yatmaktadır. Ama bu özgürlük, günümüzde 1982 Anayasası'nın getirdiği ve hala korunan engeller ve kısıtlamalarla darboğaza sokulmaktadır.

Demokraside dördüncü güç diye nitelenen basının, demokrasinin diğer güç ve kurumlarının varlığına, ayakta durmasına katkısı büyüktür. Bu anlamda basın özgürlüğü sadece basın mesleğiyle uğraşanların değil, tüm vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin başında gelmektedir. Bu özgürlük herkes, her kurum ona uyduğu ve aynı oranda savunduğu zaman güzelleşir ve anlam kazanır.

Herkes, hepimiz basının saygınlığını koruyalım ama öncelikle basın, kendi saygınlığını korumalıdır. "*Basın özgürlüğü kullanılıyor*" görüntüsü verilerek başka özgürlükler ve hukuk devletinin güvenceleri zedelenmemelidir. Yazılı ve görsel yayın organlarının kural tanımazlığını, bağımsız yargı organlarının bile haksız yere hedef alıcı tutumlarını, herkesten önce basın, kendisi önlemelidir. "*Temiz Toplum*" için öncelikle "*Temiz Basın*" gerektiği unutulmamalıdır.

Yazılı ve görsel yayın organlarının önemli köşe yazarlarının ve programcılarının, yüksek yargı organlarını ve mahkemeleri hedef alan, kararlarını hafife alan, halkın gözünde küçük düşürücü, kuşku yaratıcı değerlendirmeleri, demokrasimiz açısından fevkalade tehlikeli ve üzüntü vericidir.

Bağımsız yargı, demokratik hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur. Montesquieu'nun 250 yıl önce söylediği gibi "*Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı, toplumda en büyük güven duygusunu sağlar*".

Bu duyguyu bu güveni, insan hak ve özgürlüklerinin en önemli güvencesi yargıyı örselemeyelim, sarsmayalım. Ulus adına karar veren bağımsız yargı hepimizindir, tüm ulusun-

ÖNDER SAV
1994 - 1995

dur. Yargının temelleri yıkılırsa bilinmelidir ki önce, yılanlar altında kalır.

Yargı konusu ile ilgili bir önemli hususa daha değinmek isterim.

2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta Cumhuriyet tarihinin en önemli gerici ayaklanmalarından birisi gerçekleştirilmiş, laikliğe Cumhuriyete ve demokratik hukuk devletine başkaldıranlar, 35 kişiyi otelde yakmıştı.

Olaylarla ilgili yargılama sürdüğü için bu konuda bir değerlendirme yapmak istemiyorum; ancak iletişim ve ulaşım olanaklarının geliştiği çağımızda 35 insanı yanmaktan kurtaramayan devletin umursamazlığına değinmek istiyorum.

Siyasal iktidar ortağı bir partinin raporunda bile olaylara yetkililerin zamanında müdahale etmedikleri, ciddi önlem almadıkları, otelin kundaklanmasını önleyemedikleri ve sonuçta 35 insanın yanmasına neden oldukları yazılıdır.

Ağır hizmet kusurundan dolayı ölenlerin yakınlarına ve olayda kendi olağanüstü çabaları ile kurtulanlara maddi ve manevi tazminat ödenmesi için yapılan başvuru, "üçüncü şahısların eyleminden meydana gelen zararlardan DEVLET'in sorumlu olmayacağı" gerekçesi ile reddedilmiş, devlet, bir kuruluş bile vermeye yanaşmamış, olayın mağdurlarını idari yargıda hak aramaya itmıştır.

Bir benzer olaya, batılıların yaklaşımını örnek vermek isterim. ABD Savunma Bakanlığı, 14 Nisan 1994 tarihinde Çekiç Güç operasyonu çerçevesinde Kuzey Irak üzerinden uçarken Amerikan savaş uçaklarınca vurularak düşürülen ABD helikopterlerinde yaşamını yitiren Türk, İngiliz ve Fransız subaylarının her birinin ailelerine yaklaşık 3.300.000.000 TL verileceğini açıkladı.

Yapılan açıklamada bu ödemenin, ABD mevzuatı ve uluslararası hukuk açısından zorunlu olmadığı. Savunma Bakanı'nın talimatıyla "İNSANİ BİR JEST" olarak yapılacağı bildirildi.

Sivas olayı mağdurlarının yalanlan, ABD'nin düşündüğü insani jestin altında biri kadar istekte bulunmuşlardır.

Şeriat isteriz diye bağırarak teokratik devlet özlemcilerinin, laik düzen ve Cumhuriyet yıkıcılarının yakarak öldürdükleri 35 insanın ailelerinin, en az helikopterde ölen yerli yabancı subayların yakınları kadar "İNSANİ JESTE" müstehak olduğunu düşünüyorum, vatandaşın yardımına koşmayan, ölenlere borçlu olan devlet yetkililerinin kayıtsızlığını, umursamazlığını, hüznün verici, hukuk adına umut kinci buluyorum; bir hukukçu olarak utanıyorum, kınıyorum, ayıplıyorum. Yetkilileri bir an önce, yürüyen idari davalara en seri şekilde çözüm bulmaya, kusurlarım hafifletmeye çağırıyorum.

KHK tartışması ve karmaşası, Anayasa saygısını sarsmaya başlamıştır. Kanunlardan çok KHK çıkarılarak yürütme, yasamanın yetkilerine el atmakta, "Yasamanın Devredilemezliği" kuralı zedelenmektedir. Ayrıca yetki yasası ve buna dayalı olarak çıkartılan KHK'nin hukukiliği, yasa gücünde olması, öncelikle dayandığı yetki yasasının Anayasa'ya uygun olması, sonra KHK'nin konu, amaç, kapsam ve ilkeler yönünden yetki yasası ile konulan esaslara uygun olması ile ortaya çıkar. Anayasa'ya aykırı bir yetki yasasına dayanılarak çıkartılan KHK'lerin Anayasa'ya uygun görülmesi hukuken mümkün değildir. Böyle KHK'nin içeriği Anayasa'ya aykırı olmasa bile hukuken Anayasa'ya uygunluğu iddia edilemez ve dava açılması halinde iptali kaçınılmazdır.

Kaynağını Anayasa'dan almayan yetkileri kullanmak ve buna sık sık başvurmak, hukukun üstünlüğüne ve kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı ve tehlikelidir;

KHK uygulaması sürdürülecekse çok önemli ve zorunlu durumlarda ve yasama yetkisinin devri anlamına gelmeyecek anayasal ölçülerle kullanılmalıdır. Anayasal yetkileri, gerçek sahipleri kullanırsa hukuk güzelleşir, uygulama da anlam kazanır.

Yetki kanunlarının ve KHK'lerin iptali davalarında Anayasa Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararını verip ver-

ÖNDER SAV
1994 - 1995

meyeceği yoğun biçimde tartışılıyor. Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler.

Anayasa Mahkemesi'nin, yürürlüğü durdurma kararı verilmesi kuralım kabul etmesinden önceki dönemlerde, Anayasa Mahkemesi'nin iptal karar verip bu yayımlanıncaya kadar kuralların Anayasa'ya aykırı niteliğiyle yürürlüğünü ve kamu yararı açısından olumsuz etkisini sürdürmesinden yakınılıyordu. Şimdi yürütmeyi durdurma yetkisi kullanılarak kamu yararının kollanması ve ileride giderilmesi güç ve olanaksız durumların ortaya çıkması önlenmiş oldu.

Bir yasanın ya da KHK'nin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi yetkisini, Anayasa Mahkemesi'ne tanımış olan Anayasa ve yasa koyucunun, daha az önemdeki yürürlüğü durdurma yetkisini tanımadığı ileri sürülemez.

Bu zamana kadar yazılı kurallarda boşluk olması nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nin uygulamayı durdurma yetkisini kullanmayışı, bundan böyle de hiç kullanamayacağı anlamına gelmez.

İptal kararlarının gerekçeleri yazılmadan açıklanamaması ve geriye yürümemesi pek çok önemli konuda kararların etkinliğini yitirmesine ve kimi zaman sonuçsuz kalmasına neden olmuştur. Bu süre zarfında yasama organı. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı varken aynı konuyu, benzer içerikte yeniden yasalaştırmıştır. Yabancıya taşınmaz mal satışı, imar affı, milletvekillerinin emekli aylığı ve KHK çıkarma yetkilerinde bu hukuki çarpıldık yaşanmıştır. Yürürlüğü durdurma kararı bu tür hukuksuzlukları da önlemiştir.

Yargının denetim etkinliğini artırıcı bir koruma önlemi olan yürürlüğü durdurma kararının yargı yetkisinin bütünlüğü dışında görülmesi anlayışı yanlıştır.

Anayasa'nın 138. maddesinde yargıçların Anayasa'ya yasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri belirtilmiştir. Yasadaki boşluğu, Anaya-

sa Mahkemesi, hukuka uygun olarak doldurmuştur. Bundan gocunmamak aksine Anayasa'nın özüne ve amacına uygun olarak hukukun üstünlüğünü ve kararlarının etkinliğini koruyan Anayasa Mahkemesi'ni kutlamak gerekir.

Anayasa'ya ve hukuka uygunluğa, en başta saygı duyması gereken kimi siyaset adamlarının, birakalım kutlamayı, eleştiriyi boyutlarını çok aştıkları görülüyor. *"Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı, Anayasa'nın temel ilkelerine terstir, bir engeldir, bir dirençtir; özelleştirmenin önünü tıkamak affedilecek davranış değildir. İptal yetkisi sınırlanmalıdır, Yürürlüğün durdurulması karan, Anayasaya aykırıdır. Anayasa Mahkemesi, parlamentonun üstüne çıkıyor. Anayasa Mahkemesi'nin görevleri tekrar gözden geçirilmelidir. Milli iradeyi yok sayan sonuçlara karşı parlamento, kendi hassasiyetini göstermelidir."* türünden değerlendirmeler yapılıyor ve yasa değişikliği girişimleri gündeme getiriliyor.

Dün muhalefet döneminde DYP'nin kapatılması davasının reddedilmesi üzerine *"Rejimin önünü açtınız, demokrasi size çok şey borçludur"* diye şükranlarını belirtenlerin, iptal kararlarına alkış tutup övenlerin, siyasi partiler kapatılırken mahkemeyi ulusal birliğin koruyucusu olarak görenlerin, özelleştirme ile ilgili iptal kararlarına karşı tavır koymaları hukuk anlayışlarındaki sübjektifliği ortaya koymaktadır.

Dünyanın hiçbir yerinde Anayasa Mahkemesi, davarım mali ve ekonomik önemine ve yönüne bakmaz; iptal davası, anayasa ve hukuka uygun mu değil mi ona bakar. Hukukun üstünlüğü ilkesi herkesi bağlar, kimse hukukun üstünde olmaz. Hukuk ve yargı, kimi politikacıların özel heves ve isteklerine alet edilemez, feda edilemez.

Anayasa değişikliğinde siyasi partiler, kimi maddelerde görüş birliğine varmışken bir siyasi parti, Anayasa'nın 24. maddesinin son fıkrası kaldırılmazsa hiçbir madde değişikliğine razı olmayacağını açıklamıştır. Anılan fıkra, *"Kimse, devletin sosyal ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din uygulamalarını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve"*

ÖNDER SAV
1994 - 1995

kötüye kullanamaz” şeklindedir. 24. maddenin son fıkrasının kaldırılması görüşünde olanlar, “*LAİKLİK*” sözcüğünün 141-142 ve 163. maddelerle birlikte hukukumuzaya yerleştiğini, 141-142-163 devirlerini doldurup kaldırıldığına göre “*LAİKLİK*” sözcüğünün de kaldırılmasını istemektedirler.

Dini hizmetlerin yapılması göreviyle yükümlü olacak memurların, imamların yetişmesi için ayrı okullar açılmasına dair Tevhidi Tedrisat Kanunu’nun fiilen işlemez hale sokularak imam hatip okulu uygulamasının yozlaştırılmasıyla başlayan laikliğin altını oyma çabaları semere vermiştir. Daha sonraları siyasi hesaplarla “*Gençlik Kampı*” adı altında dini eğitime göz yumulmuş, hızla çoğalan tarikat yurtlan, el altından beslenmiş, Kur’an kurslarının üç yıllık zorunlu eğitime dönüştürülmesine çanak tutulmuştur.

Kimi TBMM üyeleri, açıkça şeriat övücülüğü yapmış, Cumhuriyet tarihinde ilk kez İstanbul’un göbeğinde Taksim’de Atatürk Anıtı’nın etrafında üzerinde Arap harfleri yazılı yeşil bayraklar dalgalandırılmıştır. Sivas’ta “*Şeriat isteriz, kahrolsun laik düzen*” diyerek sokaklara dökülenler, 35 inşanı yakmışlardır.

Bütün bu yapılanlar, kimi çevrelerden destek görünce sıra LAİKLİĞİ kaldırmaya gelmiştir. Laikliği kaldırmak isteyenler, bindikleri dalı kesmeye çalışmaktadırlar. Laiklik, kendisini kaldırmak isteyenleri parlamentoya getiren demokrasinin dayanaklarının başında gelmektedir. Cumhuriyet’in değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek temel ilkesi ve özüdür.

Laikliği kaldırarak demokratik hukuk devleti yerine teokratik devleti getirmek, kendi çarpık hukuk düzenlerini kurmak, yeni SİVAS olayı tezgahlamak isteyenlere Türk ulusu olur vermeyecektir. Atatürk’ün sözleriyle GAFLET-DALALET ve HATTA HIYANET içindekiler, ŞERİAT ve KANLI İKTİDAR provaları ile Türk ulusunu yıldıramayacaklardır. Ulusu ümmet yapmaya, ortaçağ karanlığına çekmeye, demokratik laik hukuk devletini, teokratik devlet yapmaya güçleri ve nefesleri yetmeyecektir.

Cumhuriyetimiz, başka tehlikelerle de yüz yüzedir; silahlı, bölücü saldırı durmamıştır. Doğu ve Güneydoğu'da çocuk, yaşlı, kadın, hasta demeden insanlarımızı öldürüp korkutarak sindirmek, yıldırım isteyen ayrılıkçı terörün geriletilmesi sevindiricidir.

Her şeyden önce yöre halkının devlete güven duyması sağlanmalıdır. Bu güvenin yaratılmasında devlet ve siyasal iktidar, yalnız bırakılmamalıdır. Tüm siyasi partilere ve demokrasi güçlerine, büyük görevler düşmektedir.

Hiçbir siyasi parti, yörede etnik ve dinsel duygulan okşayıp kaşıyarak, el altından ayrılıkçı terör örgütüyle ilişki kurarak oy avcılığı uğruna küçük çıkarları için ulusal büyük hedefleri yıkmamalıdır. Böyle davrananların, Misak-ı Milli sınırlarını ve devlet yapısını değiştirmek isteyenlerden, ulusal birliği ve ülke bütünlüğünü bozmayı amaçlayanlardan hiçbir farkı yoktur.

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da ülkemizin, toplumumuzun yargımızın ve demokrasinin kimi sorunlarına değindik, çözüm yollar önerdik, önermeye de devam edeceğiz. Sorunların çözümünde aydınlarımıza önemli ve ötelenemez görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

Ülkemizin aydınları, öncelikle ülkelerine borçludurlar; çocuklarına kendilerinininkinden daha iyi bir demokratik ortam, daha güzel bir Türkiye, yüzünü çağdaşlığa, uygarlığa ve aydınlığa döndürmüş bir Türkiye bırakmak zorundadırlar. Konu ne olursa olsun, ister bilim adamı, hekim, mühendis olsun, ister general, yargıç, savcı, avukat olsun AYDINLAR, bildikleri, inandıkları gerçekleri, hiç çekinmeden yüreklice söylemekle yükümlüdürler.

Korkmak, duraksamak ve titremek toplum, hukuk ve demokrasi düşmanlarına cesaret vermektir. Demokratik laik hukuk devletinin, ülkenin ve toplumun gerçeklerini, sıkıntılarını görüp, bilip susanlar.

"BANA NE! ADAM SENDE! Beni sokmayan yılan bin yaşasın!" diyenler, diplomaları, birikimleri ne olursa olsun, isimle-

ÖNDER SAV
1994 - 1995

rinin önünde hangi ünlü, şanlı sıfatlar olursa olsun İHANET içindedirler. Tarihin tozlu sayfaları, ihanet içindeki aydınların, sonradan işe yaramayan pişmanlıklarıyla doludur.

Kimi zaman verdiğim tarihsel bir örnekle sözlerimi noktalamak istiyorum. Duruşmaları 14.7.1949'da sona eren Nürnberg Mahkemesi, 3. Reich'in mensuplarını, Hitler döneminin savaş suçlularını yargıladı ve 99 kişiye muhtelif cezalar verdi. Sanıklardan dördünün suçu diğerlerine göre daha ağırdı. Dönemin önemli hukukçularından, Adalet Bakanlığı görevini de üstlenmiş olan Ernst Jahning, duruşmalarda uzun süre sustu, konuşmadı, ifade vermekten kaçındı. Sonra vicdanına, ülke sevgisine yenik düşerek konuştu.

İlk sözleri, *"Bu davada SESSİZ OTURMAK işime geliyordu; yerin dibine batırılmak bile hoşuma gidiyordu; ama Almanya için en ufak kurtuluş yolu varsa biz suçunu bilenler, itiraf etmeliyiz; her türlü acı ve utanç pahasına"* olmuş, suçunu itiraf edip diğer üç önemli sanığı tahlil etmiştir.

Birincisi için; *"Toplama kamplarına gönderdiği her kişinin mallarından çalarak servet yapmış yaşlı bir adam"*, ikincisi için *"Emir almayı iyi bilen bir Alman. İnsanları, gözünü kırpmadan sterilizasyona gönderen adam"*, üçüncüsü için de *"Çürük, kokmuş bir bağnaz, içindeki şeytanın esiri"* demiştir. Sonuncu olarak kendisini tahlil ederken kendisine seslenip *"Ernst Jahning! Hepsinden kötü, çünkü onların ne olduğunu biliyordu, onlara ayak uydurdu. Ernst Jahning! Gırtlığına kadar pislik içinde, çünkü ONLARLA YÜRÜDÜ"* demiştir.

Bizler, yüksek yargı organları mensupları yüce yargıçlar, savcılar, avukatlar, tüm hukukçular, tüm aydınlar! Bir gün Ernst Jahning gibi pişman olmak, utanç duymak istemiyorsak, SESSİZ OTURMAK İŞİMİZE GELMESİN. Bunu bir yaşam biçimi olarak benimsemeyelim. Ayıplarla yürümeyelim, onlara ayak uydurmaya diyorum, sağlıklı ve başarılı bir yargı yılı diliyor, hepimizi saygılarımla selamlıyorum.

1995-1996 Adalet Yılı'nın Açılışı Töreni'ne onur veren sayın konuklar, yüce yargıç ve savcılar, değerli meslektaşlarımı, basın ve televizyonların temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Yeni bir çalışma dönemine girerken yargımızın, hukukumuzun, toplumumuzun ve ülkemizin sorunlarını böyle güzel bir toplantıda dile getirme olanağını tanıdıkları için Yargıtay Başkanı Sayın Müfit Utku'ya ve diğer sayın yetkililere teşekkür ediyorum.

1994-1995 yılı, yargımız ve "Sav-Savunma-Karar" üçlüsünde görev yapan hukukçularımız yönünden oldukça yüklü, sorunlu ve yorucu oldu. Geçen yıl burada dile getirdiğimiz sorunların bir kısmı, çözümlendi ama kalanlara yeni sorunlar eklendi.

Demokratik hukuk devletinin, olmazsa olmaz koşulu yargı bağımsızlığı, yargıçlarımızın, savcılarımızın, avukatlarımızın, mahalli mahkemelerin ve yüksek yargı organlarının olağanüstü çabaları ile sağlanmaya çalışıldı.

Buna rağmen vatandaşlarımız, her kademedeki yargının yavaş işlediği, adaletin geciktiği, davaların sürüncemede kaldığı yolundaki yakınmalarını sürdürdüler.

Yargı, çağdaş teknolojiden yararlanmaya başladı, ama itiraf etmek gerekir henüz beklenen düzeyin çok gerisindeyiz. Adliyelerdeki yığılmayı, vatandaşın mahkeme kapılarının

ÖNDER SAV
1995 - 1996

da uzun süre beklemesini, kimi zaman haklarını almak için hukuk dışı yollara başvurmasını önleyebilmiş, yargıyı istenen hıza kavuşturabilmiş değiliz. Adalet hizmetine, yargıya üvey evlat muamelesi yapılma alışkanlığı artık terk edilmeli "Yargı"ya yatırım hızlandırılmalı, çağdaş uygar devletlerdeki gibi ön plana alınmalıdır. Yargı için yapılması düşünülen değişiklik ve yeniliklerde hizmetin labaratuvarında olan yargı mensuplarının öncelikle görüşleri alınmalıdır. Siyasal iktidarlara, "Sav-Savunma-Karar" mekanizmasındaki tıkanıklıkların aşılmasında yardımını esirgememelidir.

Geride bıraktığımız dönemde başta Sayın Başbakan ve Sayın Adalet Bakanı olmak üzere siyaset adamları, savunma mesleğinin sorunlarına ilgi göstermişlerdir. Sorunlarımızı bir araya gelip konuşma olanağı bulduk, düzenlediğimiz toplantılara katılıp görüşlerini belirttiler; kendilerine bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Siyasal iktidarın kimi vaatleri, TBMM'nin çalışma süresi yetmediği ve gündemi yüklü olduğu için gerçekleşemedi.

TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin ortak isteği ile Avukatlık Yasası Değişikliği Tasarısı, gündemin görüşülecek sırasına alındı fakat kimi daha öncelikli yasa tasarıları ve Anayasa değişikliği görüşmeleri nedeniyle görüşülüp yasalasamadı. Kısa bir süre önce TBMM'nin önümüzdeki çalışma döneminde görüşülecek ilk tasarılarından biri olduğunun bize söylenmesini, önemli bir güvence sayıyoruz.

Hayat Standardının, yargıç ve savcı gibi yargının ayrılmaz parçası olan avukatlar yönünden kaldırılmasına ilişkin vaatlerin de yerine getirilmesini bekliyoruz. Devlet, kamu hizmeti gören avukatları, birinci sınıf tüccarla eş tutmamalı, avukatları kazanmadıkları hayali gelir üzerinden vergilendirmekten vazgeçmelidir.

Maliye Bakanlığı, önceden iki kez uyarmamıza karşın yasaya aykırı bir genel tebliğ çıkartarak avukatlarla, serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci mali müşavirleri karşı karşıya getirmiştir. Danıştay'ın yürütmeyi durdurma hararı

vermesi ile avukatların serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci mali müşavirlerle yıllık sözleşme imzalaması mecburiyeti durdurulmuştur. Bu meslek grubuna avukatların yıllık gelir vergisi beyannamelerini imzalatması zorunluğu 1996 yılının Mart ayında yeni bir sıkıntı, yeni bir tartışma ve karmaşa yaratacaktır. Sayın Başbakanın, genelgedeki yanlışlığı düzeltip bu haksız ve ayıplı uygulamayı durdurması için Maliye Bakanlığı'na gerekli talimatı vermesini beklemekteyiz.

Doğrusu Maliye Bakanlığı ile ilgili sorunların çözümünde fazla ümitli olamıyoruz. Maliye Bakanlığı, işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığına aldırış etmeden "*Ben yaptım oldu*" diyerek hukuku çiğnemektedir. Devlet içinde ayrı bir devlet gibi davranan Maliye Bakanlığının işlemlerini düzeltip düzeltmeyeceğini hep birlikte izleyip göreceğiz.

Serbest çalışan meslektaşlarımızın sorunlarının yaranda kamu görevlisi olarak hizmet veren meslektaşlarımızın da sorunları çözüm beklemektedir.

Kamu avukatları, çağdaş demokratik hukuk devletinde rastlanmayacak statüde ve gelir düzeyinde çalıştırılmaktadır. Kamu avukatlığı sınıfı, diğer hizmet sınıflarına göre özlük hakları, mali ve sosyal haklar yönünden çok geride bırakılmıştır.

Özellikle 1988 yılından bu yana kamu avukatlarının mali durumu, sürekli olarak "*Denetim Elemanları*", "*Sağlık Hizmetleri Sınıfı*" ve "*Teknik Hizmetler Sınıfı*" karşısında bile ek göstergeler-özel hizmet tazminatları ve yan ödemeler göstergeleri yönünden büyük ölçüde geriletmişlerdir.

Devlet, kendisinin vekillerine üvey evlat muamelesi yapmamalı, kendisine fazla mali yük getirmeyecek olan kamu avukatlarının sorunlarını vakit geçirmeden çözmelidir; aksi takdirde mali yönü cazip olmayan kamu avukatlığına elemanı zor buları devlet, elindeki yetişmiş deneyimli avukatları da kaybedecektir.

Mesleğimizin, yasal düzenlemeleri aşan, anayasa değişikliğini gerektiren sorunları da vardır.

ÖNDER SAV
1995 - 1996

Anayasa Mahkemesi'nde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda, Türkiye Barolar Birliği'ni temsilen üye bulunmalıdır. Türkiye Barolar Birliği'ne Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı tanınmalıdır. Bu değişiklikler doğrultusunda Türkiye Barolar Birliği, Anayasa'nın YÜRÜTME bölümünde değil YARGI bölümünde yer almalıdır.

Kısa bir süre önce gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinde genel olarak yargı ve savunma ile ilgili hiç bir madde ele alınmamıştır.

TBMM, geride kalan çalışma döneminde nihayet kısmi bir anayasa değişikliğini gerçekleştirebildi. 1991 yılı genel seçimlerinden önce ve sonra TBMM'de grubu olan ve olmayan bütün siyasi partiler Anayasa'nın değiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdi; kimileri 4 yıla yakın bir süre sonra başlangıç bölümü dahil 15 maddede değişiklik yapılabilmiş olmasını büyük başarı olarak nitelemektedirler. Anayasa değişikliği çalışmalarındaki iyi niyetli ve çözüm bulmaya yönelik çabalar sonucu umutların sönmek üzere olduğu bir anda değişiklik yapılabilmesini takdirle karşılıyoruz.

Çağdaş demokratik hukuk devleti anayasasına yakışmayan, hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmayan, askeri darbeleri meşru sayan ve benzerlerine yol açıcı nitelikteki BAŞLANGIÇ bölümünün değiştirilmesi sevindiricidir.

Derneklerin, sendikaların, vakıfların ve kooperatiflerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların üst kuruluşlarının siyasi partilerle ilişkilerini ve işbirliğini yasaklayan maddelerin kaldırılması, yüksek öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmeleri olumlu değişikliklerdir.

Bir hukuk garabeti olan ve geçmiş dönemlerde pek çok tartışmaya neden olan milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 84. maddenin değiştirilmesi de yararlı olmuştur.

Yukarıda sayılanlar ve benzeri değişikliklerle yetinilmesi, bu parlamentonun oluşumunun, daha içerikli ve gerekli değişikliklere yatkın ve uygun olmamasından kaynaklanmakta-

dır. Değişiklik paketi içinde olduğu halde memurların sendika kurma hakkına grev ve lokavta, 25 yaşında TBMM'ye seçilebilmeye, TBMM üyeliği ile bağdaşmayan işlere ve Geçici 15. maddeye ilişkin değişiklikler, TBMM'den olur alamamıştır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ilgili düzenleme ise yeterli değildir.

Bütün iddialı sözlere karşın bu anayasada 12 Eylül hukuksuzluğunu simgeleyen kimi maddeler kaldırılamamış, insan hak ve özgürlüklerine "ama-ancak-fakat" sözcükleriyle getirilmiş sınırlamalar aşılamamış, demokratik hukuk devletine, çağdaş uygar yapılaşmaya yakışır biçime sokulamamıştır.

Adındaki "GEÇİCİ" sıfatına karşın pek çok asıl maddeden KALICI olan Geçici 15. maddenin kaldırılamayışı, bir hukuk ayıbıdır. Aslında Geçici 6. madde hariç diğer bütün geçici maddelerin de kaldırılması gerekirdi.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun siyasal iktidarın güdümünden çıkarılamayışını, Kurul üyelerinin genel kurullarından seçim yerine atama ile belirlenmesini, Kurul'da Adalet Bakanı ve müsteşarının bulunmasını, yargı bağımsızlığı anlayışı ile bağdaştıramıyorum. Demokratik hukuk devleti anlayışı ile çelişen bir maddeyi bile değiştiremeyen TBMM'nin, Cumhurbaşkanı'nun özellikle yargı ile ilgili ve hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı görev ve yetkilerini değiştirebileceğini hiç sanmıyorum.

Atatürk'e, miras kurumuna, Atatürk'ün vasiyetine saygısızlığı simgeleyen 134. maddenin Anayasa'da varlığını sürdürmesi, bol Atatürk edebiyatı yapanların, içtenliklerinin ölçüsüdür. Bırakalım artık sözde, göstermelik yapmacık Atatürkçülüğü; özde, düşüncede, yaptırımında, kurumlaşmada, eylemde ve uygulamada Atatürkçü olalım.

Geride bıraktığımız dönemde TBMM bizce Anayasa değişikliği kadar önemli bir sorunu, yeni üniversiteler açmak sorununu da ele aldı.

Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretimde başta Tevhidi Tedrisat Kanunu olmak üzere önemli temel yasalarda ülke

ÖNDER SAV
1995 - 1996

gerçekleri çiğnenerek pek çok yanlışlık yapıldı, halen de yapılıyor. Bu yanlışlıklar zincirine yüksek öğretimde yeni halkalar eklenmekte olduğunu görüyoruz.

1992 yılında kurulan 23 üniversitede hala 60 fakülte açılmamıştır. Bırakalım bunları İstanbul, Ankara ve 9 Eylül üniversitelerinde bile öğretim üyesi, derslane ve malzeme sıkıntısı çekilmektedir. Bu köklü kuruluşlar bile tam anlamı ile üniversite olamamış iken 27 yeni üniversite açılmasının gündeme getirilmesi, fevkalade düşündürücüdür.

1992 yılındaki üniversite açılması furyasına destek veren ve alkış tutanlar, bugün feveran etmektedirler. YÖK Başkanı, kendilerine danışılmadan plan hedeflerine aykırı biçimde üniversite açılmaya çalışıldığını 2012 yılına kadar üniversite açılmasına gerek olmadığını belirtiyor.

Başta 1992 yılında kurulanlar olmak üzere bütün üniversitelerin rektörleri feryat ediyor: *“Çoğunun binaları, öğretim üyeleri yok. Hiç hazırlık yapılmadan alt yapısı oluşturulmadan her ile üniversite açmak, Türkiye’yi intihara sürüklemekten fark-sız olur. 1992 yılında açılanlar, henüz bir çadır bile kuramadı... 1992 yılında 23 üniversite açıldığında, eski üniversitelerin zaten yetersiz olan kaynağını paylaştık. Şimdi, açılması kararlaştırılan yeni üniversiteler, mevcut kaynağı biraz daha küçültecek... Alt yapısı hazırlanmadan gecekondu yapar gibi üniversite kurulmaktadır. Yeni üniversiteler imkansızlıklarla mücadele edecekleri gibi, mevcut üniversitelerin kalkınmasını da engelleyecektir... Bu kadar saçmalık olmaz... Yeni üniversite açılması, bir cinayettir, skandaldır.”*

3 yıllık yeni üniversite deneyimi yaşamış rektörlerin bu sözlerine kulak verelim. Parlamentomuz ve siyasal iktidar, bir rektörümüzün söylediği gibi *“Artık seçim bölgelerine fabrika götüremeyen milletekileri, üniversite götürmektedir. Üniversite açmak, süpermarket açmaktan daha kolay oldu”* sözlerine haklılık kazandırmamalı, bu pervasız gidişe, yüksek öğretimdeki bu tehlikeli yozlaşmaya dur demelidir.

Bu yapılmazsa başka meslek dallarını bilemeyiz ama hukuk mesleğinde olacakları şimdiden görüyoruz.

Binası olmayan, öğretim üyesi bulunmayan araç-gereci olmayan yardımcı personeli eksik, lise öğretmenleri ya da her derde deva piyasa hukukçularının ders verdiği hukuk fakültelerinden bilgisiz, çapsız, muhakeme gücünden yoksun öğrenciler, mezun olacaklardır. Buralardan çağdaş kafalı savcı-yargıç-avukatlar yetişmez; olsa olsa bağnaz kafalı mollalar, müstankiler, kadılar, arzuhalciler yetişir.

Hukukumuzun mesleğimizin sorunları yanında ülkemizin iç ve dış sorunları da çok önemli boyutlardadır.

Bosna-Hersek'te insan haklarını, Balkanlar'ı ülkemizi ve dünyayı çok yakından ilgilendiren olaylar yaşanıyor. Bosna-Hersek Cumhuriyeti, bağımsızlığını ilan ettiği 1992 yılından buyana insanlık tarihinin en der rastladığı vahşete ve soykırıma sahne olmaya devam ediyor.

Birleşmiş Milletler, kuruluşunun 50. yılında amaçlarını gerçekleştiremeyen göstermelik bir örgüt durumuna düşmüştür. Birleşmiş Milletler'in denetimindeki güvenli bölgelerden Srebrenica'nın Sırp tarafından işgali, uluslararası bir skandaldır. Birleşmiş Millet Barış Gücü'nü, Kızıl Haç'ı, İnsani Yardım Örgütü'nün yardım konvoyunu kente sokmayan Sırp, 1992 yılından buyana acımasızca uyguladıkları etnik arındırmayı sürdürüyorlar. Silah ambargosu ile çaresizliğe itilen Boşnaklar, elleri kollan bağlı biçimde kaderleriyle baş başa vahşetin kucağında inliyorlar.

Barışçı çözüm için görüşmeler yapılması gündemde iken Saraybosna'nın pazar yerine atılan ve 43 sivil öldüren, çok sayıda inşam da yaralayan bomba, saldırgan Sırpın Bosna'nın çok kültürlü, çok dinli etnik yapıya son vermek konusundaki inat, ısrar ve iradelerinin sürdüğünü gösteriyor.

Saldırgan Sırpın bu vahşet gösterisine ve uluslararası insani prensipleri hiçe sayan saygısızlığına karşı artık Bosna-Hersek'teki duruma en seri şekilde müdahale edilmesi kaçınılmaz hale gelmişti. Nihayet NATO'ya bağlı askeri birlikler, Sırp mevzilerine müdahale edebilmiştir; bu sevindiricidir. Kesin ve kalıcı barışçı çözüm almaya kadar askeri

ÖNDER SAV
1995 - 1996

tedbirler sürdürülmelidir. Birleşmiş Milletler'in bağımsız bir üyesi olan Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nde Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 42. maddesinin tanıdığı yetkiler kullanılarak uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden sağlamak için hava ya da kara güçleriyle gerekli görülecek her türlü girişime başvurulması, abluka yapılıp müdahale edilmesi için bu kadar vahşeti, insanlara tecavüzleri, göçleri, ölümleri beklemeye gerek var mıydı?

Kuzey Irak'ta, Türkiye'de insan hakları ihlallerini tespit eden kuruluşlar, insan hakları havarileri neredesiniz? Önce burnunuzun dibindeki vahşeti görünüz, acımasız soykırımı DUR! deyiniz.

Körfez Savaşı'na gözünü kırpmadan müdahale edenleri, Bosna-Hersek'te, Çeçenistan'da çifte standart kullandıkları, insanların vahşice öldürülmesine seyirci kaldıkları için kınıyoruz, ayıplıyoruz.

Bir diğer sorunumuz, Suudi Arabistan'daki vatandaşlarımıza verilmiş olan ölüm cezalarının infazına başlanmış olmasıdır...

Suudi Arabistan'a uyuşturucu soktukları saviyla suçlanıp şeriat kuralları gereği kafaları kılıçla kesilip öldürülen vatandaşlarımızın sorunu gündeme gelince ülkemizde bilir-bilmez ahkâm kesen şeriat yanlıları bile şaşırды. Büyükelçiliğimizin verdiği bilgilere göre sırada daha (71) Türk'ün bulunduğu gerçeği, tüyler ürperti.

"Cellat, kadının çıplak ensesini görerek günaha girer" mantığıyla kadının, kılıçla öldürülmemesi, şeriatın işi nerelere vardırđının kanıtıdır.

Suudi Arabistan'ın Ankara Büyükelçisi'nin *"Suudi Arabistan, bazı tarafların istekleri yüzünden bir dini cezayı değiştirmeyi amaçlayan baskılara boyun eğmeyecektir"* sözleri umut kırıcıdır.

Ülkemizde kimilerinin, kafa kesmenin *"ibret-i müessire"* olması için yapıldığını söyleyebilmeleri de ilginçtir. Bunun devletin bir iç işi olduğunu söyleyip sükûtu tercih etmek isteyenler de var.

Kur'an ve Sünnette belirlenmemiş suçların cezalarının siyasi otoritenin takdirine bırakıldığı ifade edilerek cezaların dolaylı olarak şeriata uygunluğu savunulmaktadır.

İsimlerinin başında akademik unvanlar olan kimileri de *"İdamlar, İslam hukukuna aykırıdır, sekiz yıllık tutukluluk süresi de İslam'a aykırıdır. S.Arabistan'daki yönetim tam bir şeriat yönetimi değildir."* gibi çaresiz yorumlar yapmaktadırlar.

Aylardır yazılı ve görüntülü basın ve yayın organlarında şeriati sevdirmeye, şeriatin insan haklarının ta kendisi olduğunu savunmaya çalışanların içine düştükleri hazin çelişkilere bakınız.

Bizim ulemalar, *"Şeriatla kelle kesme yok diyorlar."* Suudiler de *"Bu Allah'ın emridir."* diyorlar. Buna rağmen kimileri, Suudi Arabistan'daki idamlar bahane edilerek İslam ve şeriat hukukunu karalama kampanyası açıldığı suçlamasında bulunuyorlar.

Suudi yönetiminin İngilizce yayın organı *"Krallığın şeriat yasalarını değiştireceğini yahut yumuşatacağını sananlar, salaklar cennetinde yaşayanlardır!"* diye yazıyor; Kral Fahd ise Allah adına hareket ettiğini söylüyor, doğru davrandığını belirtiyor.

Hükümetimizin bir üyesi de *"Bu gayri insani tutumunuza son veriniz, yaptıklarınız artık yeter, hiç olmazsa geride kalan vatandaşlarımızı bağışlayın!"* diye sesleniyor. Hükümet, çaresizlik içinde yalvarma ve şikayet yeri değildir, çözüm bulma yeridir.

Yasalarımızdan ölüm cezasını kaldıramadığımız için Suudi Arabistan'da ölüm cezalarına değil, cezanın suça uygun düşmediğine ve vahşi infaz biçimine itiraz edebilmekteyiz.

28 Nisan 1983'teki İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına İlişkin (6) No.lu Protokol'e Türkiye çekince koymuştur. 1 Mart 1985'te yürürlüğe giren Protokol'ün 1. maddesinde *"Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılmaz ve idam edilemez."* 2. maddede *"Bir devlet, yasa-*

ÖNDER SAV
1995 - 1996

larında savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fuller için ölüm cezasını öngörebilir.” yazılıdır.

Bu Protokol uyarınca Avrupa Konseyi üyesi devletlerde ölüm cezası kaldırılmıştır. Ölüm cezasının lehinde ve aleyhinde pek çok görüş vardır. Bir yumuşama dönemi yaşıyoruz. Ölüm cezası, yasalarımızdan kaldırılmamış ama 10 yılı aşkın bir süredir uygulanmamaktadır.

Yazılan ve söylenenler doğru ise 1989 yılında bir Türk'ün kafasının kesilmesinden sonra iki ülke arasında gündeme getirilen “Suçluların İadesi ve Adli Yardımlaşma” anlaşmasının hala imzalanamamış olması, bu sürede iktidar sorumluluğu yüklenen tüm siyasi partileri töhmet altında bırakmaktadır. Hukuk sistemleri uymuyor deyip geçiştirilemez, karşılıklı anlayış ve çözüm arayışı olursa hukuk, buna mutlaka çare bulur.

Suudi Arabistan'daki uygulama, şeriatın nasıl işlediğini, acımasızlığını, gerçek yüzünü ortaya serdi, laik devlet düzeninin neler kazandırdığını, insanlarımızın daha somut görmelerini sağladı.

Şeriatteki çeşitli suçlara verilen parmak, el, ayak, kol ve hatta Kafa kesilmesi, ZİNA suçunu işleyenin taşlanarak öldürülmesi cezalarını günümüz çağdaş toplumunda uygulayabilir misiniz?

Şeriat öyle emrediyor diye kadınlarımız için “Aklen ve dinen eksik yaratılmıştır, kötüdür, yarım insandır, yaratıktır. Kocasının izni olmadan hiç bir kadın cennete giremez. Kadını kapatmak erkeklerden uzak tutmak gerekir. Çok karık evlilik, kadınlar için hayırlı ve yararlıdır. Kocalar kendilerine itaat etmeyen karılarını dövmeye hakkına sahiptirler. Kadın, kendi yararına düşünemez, o nedenle İslam'da kadının boşanma hakkı yoktur» kuralını, karşılıklı sevgi-saygının, dayanışmanın, eşitliğin egemen olduğu modern aile düzeniyle, insan hak ve özgürlükleri ile bağdaştırabilir miyiz?

Ülkemizin hem dış, hem önemli iç sorunu olan Doğu ve Güneydoğu olayları sürüyor.

Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu'sunda ayrılıkçı terör örgütünün eylemleri geriletilmiş gibi görülmele beraber durdurulamamıştır. İnsanlarımız her gün yeni olaylar, yeni ölümler, duymaktan, üzölmekten bitap düştüler. *"Bu kan bu terör bu ölümler dursun"* diyorlar.

Yöre insanını potansiyel suçlu olarak görmeyen kamu görevlilerine, halka güven veren yöneticilere, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı ve sorunlara demokrasi içinde çare arayan çağdaş bir yönetim anlayışına, göçe zorlayan sakıncalı kolaycılığa değil, sağlıklı ekonomik çözümlerle göçü engelleyen, insanları yurtlarında barındıran bir sevecen yaklaşıma gereksinim vardır.

Doğu ve Güneydoğu sorunu, sadece siyasal iktidarın ve güvenlik güçlerinin sorunu değildir. Hepimizin, tüm ulusun, tüm kurumların, tüm siyasi partilerin sorunudur. Hiç bir siyasi parti, yörede etnik ve dinsel duyguları okşayıp kaşıyarak el altından terör örgütüne göz kırpmamalıdır; hiç bir siyasi parti hangi nedenle olursa olsun terör örgütüne sempati duyduğu kuşkusunu yaratmamalıdır.

Her iyi niyetli kişi ya da kurumun soruna çözüm araması doğaldır; ancak ülkemizin, Doğu ve Güneydoğu'nun istem ve özelliklerine ve bilimsel verilere ve gerçeklere ters düşen önerilerle Güneydoğu sorunu çözümlenemez. Ayrılıkçılığı kaşımak kolaydır. Birlikteliği, ulus birliğini, ülke bütünlüğünü bozmayı, Misak-ı Milli sınırlarını değiştirmeyi hedefleyen hiç bir çözüm gerçekçi, geçerli değildir. Federasyon yutturmacalarının ülkemizi nereye götüreceğini görmemek, başım kuma sokmaktır. Kimse gördüğü rüyaları gerçek sanmasın, kendi yanlışlarını doğru diye sunmaya kalkışmasın. Dünyanın en zengin etnik oluşum mozayikine sahip ülkemizde federasyonu savunmak, tarihi inkar etmektir; ülkenin bölünmesine davetiye çıkartmaktadır. Açıkça söyleyelim biz, dostça barış içinde kardeşçe yaşayan, kültürel zenginliklere saygı duyan, bütünleşmiş ulustan, tek ülkeden, tek Milli Marş'tan yanayız. Misak-ı Milli sınırları içinde Türk ulusundan ayrı bir

ÖNDER SAV
1995 - 1996

ulus, TBMM'den ayrı bir meclis ayrı bir bayrak özleyenler, ulusumuzun kararlılığı karşısında hüsrana uğrayacaklardır.

Bir önemli iç sorunumuz da "Din ile devlet ve toplum" ilişkisidir. Ülkemizde devlet ve toplum işlerinde hukukun üstünlüğünün mü dinin üstünlüğünün mü egemen olması gerektiği, alabildiğine tartışılıyor.

Laiklik, Müslümanlığın tam zıddı imiş gibi tanımlanmak isteniliyor; dindarlıkla bağnazlık ve yobazlık karıştırılıyor.

Şeriat isteriz diye kışkırtılan insanların vahim sonuçlar yaratan eylemlerini, nerelere kadar vardıklarının en somut örneği Sivas olaylarıdır.

İki yıl önce bu kürsüde, Sivas olayları ile ilgili olarak şu değerlendirmeleri yapmıştık: "Laikliğe karşı son başkaldırı, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta yaşandı; 37 vatandaşımız yanarak can verdi... Davaların iddianamelerinde Sivas sokaklarında 7,5 saat süre ile Yaşasın Hizbullah - Laiklik gidecek, şeriat gelecek - Laikliğe son, laik düzen yıkılacak' şeklinde bağrıldığı belirtilmektedir. Kurban keserken kasabın getirdiği tekbir getirilerek otel yakılmış, insanlar boğulmuştur. Olayların temelinde, değişik nedenler, bahaneler, tahrikler aramak yanlışır, boşunadır. Olaylar, Cumhuriyet'in 70. yılında, onun en temel ilkesi olan LAİKLİĞİN kimi çevrelerce ve kişilerce hala özümsemediğini kanıtlamaktadır. Sokaklara dökülenler, "Şeriat isteriz" diye bağırانlar ve onları kışkırtانlar, laiklik ilkesini geriletip dışlamayı, ulusumuzu ortaçağ karanlığına çekmeyi, ümmet yapmayı düşlemekte, demokratik hukuk devletini yıkıp teokratik devlet kurmayı amaçlamaktadırlar."

Cumhuriyet'in temel niteliklerinin örselenip yıkılmak istendiği örgütlü, planlı bir toplu katliam olayının faillerinin yargılanması sonunda, yangın çıkararak insanları öldürme gibi sıradan ve adi bir suç teşhisi konulması ve Aziz Nesin'in tahriki nedeniyle insanların öldüğü gibi ceza hukukuna ters gerekçeler, görülüyor ki DGM savcılarını da tatmin etmemiştir.

DGM savcılarının temyiz dilekçesindeki "Ulu önder Atatürk ile binlerce şehidimizin canlan pahasına kurulmuş bulunau

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni Atatürk İlke ve İnkılâpları'ndan ayıracak ve ortaçağ zihniyetine sürükleyecek bir zihniyet içinde bilhassa, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Laik Devlet düzenini yıkacak nitelikte olan Sivas olayının en önemli hatlarıyla Türk Cumhuriyeti Devleti içinde meydana getirdiği harabiyeti vurgulamak gerekirse" değerlendirmesi doğrudur.

Anılan temyiz dilekçesindeki "Buradaki yürüyüş, fanatik düşüncelerin ateşlediği ve on binlere varan halkın "şariat isteriz - şariat gelecek - laik düzen yıkılacak" sloganlarıyla perçinleşen Devlete karşı bir kitle hareketidir" şeklindeki vurgulama gerçeği yansıtmaktadır.

DGM savcılarını esas hakkındaki düşüncelerinde "...olayın seyri içinde olayların tahrikçisi olduğu anlaşılan AZİZ NESİN için mahalli C. Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması" görüşlerindeki yanlışlıktan dönmüşler, "Bu olay, Aziz Nesin'e yönelik bir olay olarak basite indirgenemez. ... olayımızda tahrik, suçun işlenme nedeni olarak kabul edilemez... Aksi düşünce ve kabulün, gelecekte aynı tarz tahriki bahane ederek yobaz tabir olunan ideolojik fikir sahiplerine eylemlerini yenileme cesaretini vereceği açıktır." değerlendirmesini yapmışlardır.

Sivas olaylarından iki gün sonra 5.7.1993 tarihli kamuoyu duyurumuzda aynen şu değerlendirmeyi yapmıştık: "Olayların temelinde, değişik nedenler aramak yanlış ve boşunadır. Olaylar, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in 70. yılında Cumhuriyetin ve en temel ilke olan laikliğin hala özümsemediğinin somut göstergesidir.

Kimse kendisini aldatmasın ve avutmasın, bahane aramasın; hedef, laik Türkiye Cumhuriyeti'dir. Dün Kubilay'ı kesenler, bugün Sivas'ta 37 kişiyi yakanlar gereken tepkiyi ve cezayı görmedikçe, yarın kitle katliamına geçeceklerinin işaretini bir kez daha vermişlerdir.

Siyasal hesaplarla hareket edenler, laikliğin zedelenmesine, gerici hareketlere "Masum dini inanç patlamalarıdır" diye göz yumdukça laiklik düşmanları, şariat özlemcileri ve teokratik devlet yanlıları yurt içinde de, yurt dışında da cesaretleneceklerdir."

ÖNDER SAV
1995 - 1996

Bu sözleri, 5 Temmuz 1993'te söyledik aradan çok geçmedi, İstanbul'da Taksim'de Cumhuriyet tarihinde ilk kez şeriat özlemcileri, sarıklı, takkeli, fesli, cüppeli kılıklarıyla "Kahr olsun laik diktatörlük, laik devlet yıkılacak elbet" deyi bağurdular; üzerinde Arapça harfler yazılı, şeriatın simgesi olan yeşil bayrak dalgalandırdılar; emniyet güçleri bunları sadece seyretti; C. Savcıları sustu. Bir şeriat yanlısı Anutkabir'de Cumhurbaşkanı'nın önüne Kur'an'ı fırlattı. 25 Temmuz'da bir şeriatçının kurşunları, ciğerimizi parçaladı; sevgili arkadaşımız Gümüşhane Baro Başkanımız alçakça ve hunharca öldürüldü. İlginç bir rastlantı, bugün yargılamanın ilk duruşması yapılıyor. Baro başkanlarımızın pek çoğu müdahil vekili olarak duruşmaya katılıyorlar.

Neydi suçu Ali Günday'ın? Yasaları, Anayasa Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın kararlarını, Türkiye Barolar Birliği'nin Genel Kurulu'nda yasa gereği kabul edilen meslek kurallarını ödünsüz uygulamak hanım meslektaşlarımızın, duruşmalara başörtülü girmesini önlemek! Demokratik laik Cumhuriyet'e Atatürk ilkelerine bağlı, çağdaş bir baro başkanı olmak!

Kökten dinciliği benimsemiş bir siyasi partinin mensuplarının başkanımız aleyhinde açıkça kampanya yürüttükleri bilinmekte iken güvenlik güçlerinin kendisini koruyamaması olmaları düşündürücüdür. Ayrıca bir gazetenin sistemli şekilde Ali Günday'ı şeriatçılara hedef gösterip adres ve telefonlarını bildirmesi, ürperticidir, tiksindiricidir.

Baro başkanımızı öldürenin ve onu azmettirenlerin siyasal hesaplarla şeriata yeşil ışık yakanlardan, laiklikten ödün verenlerden hukukun üstünlüğünü bir kenara itip devlet işlerinde dini üstün kılmaya çalışanlardan cesaret aldıkları meydandadır.

Din kurallarının devlete ve siyasete yön vermesini, bunların toplum hayatım, aqvukatlık gibi çağdaş meslekleri yönlendirmesini benimseyen örümcek kafalılar, Türkiye Barolar Birliği'ni 68 baromuzu ve 32 bin meslektaşımızı yıldıramayacak, geriletemeyecektir.

Ali Günday, ülkemizi ortaçağ karanlığına çekmek, ulusu ümmet yapmak isteyen teokratik devlet özlemcisi şeriatçılarının mesleğimizden kopardığı ilk şehit değildir; bu aymazlık, bu vurdumduymazlık sürerse korkarız ki son şehit de olmayacaktır.

Katillerin kişileri öldürmeye güçleri yetmiştir, ama düşünceyi öldürebilen katiller daha anasından doğmamıştır.

Gericiliği kıskırtan bir avuç yobaz zorba, yüzünü çağdaşlığa, aydınlığa, özgür düşünceye bilime ve akıla döndürmüş kurumlan ve kişileri teslim alamayacaktır.

Ali Günday gibi dava adamlarını öldürüp bizi sindireceklerini sanıyorlarsa aldanyorlar. Bir Ali Günday'ı veririz ama karşılığın binlerce Ali Günday olarak dikiliriz.

Yeri gelmişken kimi yerlerde Avukatlık Yasası'nın, yargı kararlarının ve meslek kurallarının uygulanmasında barolarımızı yalnız bırakan türbanla duruşmalara girmek isteyenlere ses çıkarmayan savcı ve yargıçlarımızı kınıyorum.

Bir yıl önce C. savcılarımız, "*Laiklik karşıtı eylemler karşısında Cumhuriyetin temel ilkelerine her zamankinden daha çok sahip çıkılması ve bu konuda gerekli duyarlılığın gösterilmesini*" kamuoyuna duyurmuşlardı. Kimi savcılarımızın ve yargıçlarımızın, devletin ve cumhuriyetin temel nitelikleri konusunda kayıtsız kaldıklarım, herkesten önce yapmaları gereken girişimleri yapmayıp sorunların büyümesine neden oldukları görmek bizi üzüyor, umutsuzluğa itiyor. Devletin en yüksek makamındaki yöneticiler dahil yasama, yürütme ve yargıda görev alan hiç kimse, hiç bir kurum, Cumhuriyetin, demokratik laik hukuk devletinin temel niteliklerinden, özünden, ruhundan ödün veremez. Ödün verenler belki bu günü kurtaracaklar ama gelecek kuşaklara karşı ağır bir vebal altında kalacaklardır.

"*Sav-Savunma-Karar*" bütünlüğü içinde işe, savunmadan başlanmıştır. Türbanı siyasal amaçlarına alet ederek şeriat simgesi olarak benimseyip savunmada, avukatlıkta sorunu çözebildikleri zaman hiç kuşku duymuyorum sıra hanım yar-

ÖNDER SAV
1995 - 1996

giçlara ve savcılara gelecektir. Başını örtmeyen hanım yargıç ve savcılar kınanacak, örtenlere engel olanlar ise ölümle tehdit edilecektir. Tehlikeye karşı avukat-yargıç-savcı ayırımı yapmadan top yekun karşı çıkılmalıdır, yoksa Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan kimi üniversitelerde yaşanmakta olan kaos, yargıya da yansımak üzeredir.

Toplumunu, ümmetçilik temelleri üzerine kurmak isteyen, *“Atatürk devrimleri, dine aykırıdır. Bunlara muhalefet etmek lazımdır. Kemalistler, seviyesiz ve anarşisttir. Laiklik devlet düzeni, şeriata aykırıdır, laiklik ile dinsizlik arasında bir fark yoktur.”* diyen Said-i Nursi için bu yüce kurumda, bu çatı altında verilen çok önemli ve tarihi bir kararı unutmayalım.

1965 yılında Yargıtay’da verilen onur belgesi karar ile *“Bizim vazifemiz, Türkiye’yi din ve şariat oyunlarına sahne olmaktan korumak, gericiği önlemek, devrimleri canlılıkla ayakta tutmak, yalnız müspet ilim metotları üzerinde yürümektir.”* denilerek gericiğe, bağnazlığa, yobazlığa aymazlığa anlamlı bir şamar indirilmiştir.

Yüce Yargıtay’ımızda bugün görev yapmakta olan yargıçlarımızın, en az 1965 yılındaki kararlılık, inanç ve yüreklilikle laiklikten ödün vermeden yürümeleleri, ülkemizin, demokratik laik hukuk devletinin en önemli güvencesidir.

Bütün yükü yargının omuzlarına yıkmamak, siyaset adamlarının da görevlerini zamanında, eksiksiz yapmalarını istemek hakkımızdır.

Ülkemizde, devletişlerinde HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ’nü bir kenara itip *“Devlet işlerinde dini üstün kılma”* uğraşları alabildiğince sürüyor, sürdürülüyor ve maalesef siyasi hesaplarla bunlara göz yumuluyor.

Kimileri, demokrasinin ve demokratik hukuk devletinin yerleşmiş, benimsenmiş bilimsel tanımlarını reddedip herkesin kendi hukuk ve adalet düzenini kurmasından söz ediyor devletin, dinin emrinde olmasını savunuyorlar.

Bu savunmaların, kapalı kapılar arkasından çıkıp, TBMM çatısının altında, kürsüsünde *“Egemenlik kayıtsız şartsız ulu-*

sundur” yazan bir çatıda yapılmasını, bunların ciddi hiç bir demokratik karşılık görmemesini, şeriat ve teokratik devlet özlemciliği yapılmasını kaygı ve endişe ile izliyoruz. Bunların toplumu ve ülkemizi bir tehlikeli maceranın eşiğine getireceğinden ciddi şekilde endişe ediyoruz.

Biz endişe ediyoruz ama kimi siyaset adamları bilerek ya da bilmeyerek tehlikeli bir oyunu sürdürüyorlar.

Kimi siyaset adamları, bir tiyatro oyuncusundan daha usta, istediği her an ağlayıp, gülebilen bir tarikat şeyhiyle görüşmek için kuyruğa giriyorlar. Üzerine yemin ettikleri Atatürk’ün *“Efendiler ve ey millet biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar, tarikatlar ülkesi olamaz. En doğru en gerçek TARİKAT, uygarlık tarikatıdır”* sözlerini ne çabuk unuttular.

Ülkemizde yaşanan yüzlerce acı ve uyarıcı olaya karşın, çağdaş laik Türkiye’de hala teokratik devlet özlemine, şeriata prim veren, tarikatlardan yardım uman, tarikat şeyhlerinden İCAZET isteyen tüm siyaset adamlarını kınıyorum, ayıplıyorum.

Beni sabırla dinlediniz, teşekkür ediyorum. Sağlıklı ve başarılı bir yargı yılı diliyorum, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

ERALP ÖZGEN

1996 - 2001

1996-1997 Adalet Yılı Açılış Töreni'ne onur veren sayın konukları, sayın yargıç ve savcılar, değerli meslektaşlarımı, basın ve televizyonun temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Yargı yılı açılışlarında Sayın Yargıtay Başkanı ile birlikte Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın konuşması, güzel bir anane haline gelmiş iken, bu güzel anane 4 yıllık bir kesintiye uğradıktan sonra, Sayın Müfit Utku'nun Yargıtay Başkanı olması ile yeniden uygulanmaya başlanmıştır. Bu nedenle Sayın Yargıtay Başkanı Müfit Utku'ya içtenlikle teşekkür ediyorum.

Yeni adli yıla, adliyenin, hukukun ve ülkemizin yıllardır çözümlenememiş bir yığın sorunu ile birlikte giriyoruz. Yargı ve savunma mesleğimiz açısından en önemli sorun, yıllardır sözü edilen, ancak gerçekleştirilmesi için en ufak bir teşebbüse dahi hala geçilmemiş olan "yargı reformu" konusudur. Bu reformun daha fazla geciktirilmeye tahammülü yoktur. Ayrıca, "yargı reformu" kavramı ile neyin kastedildiğinin de çok iyi saptanması gerekir. Sadece davaların uzamasının önüne geçmeyi, adalete sürat kazandırmayı yargı reformu olarak görmek büyük hatadır. Yargı reformu deyince temelden tepeye tüm sorunların ele alınıp, gerekli düzeltmelerin yapılması gerekir. Bu sorunları, ele alınması gereken yasaları sadece saymak dahi çok uzun bir vakit alacaktır. Bu nedenle bu konuşmamda ben sadece temel bir kaç soruna değinmekle yetineceğim.

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

En temel sorun, herkesin bildiği gibi, yargıç bağımsızlık ve güvencesinin tam olarak sağlanması sorunudur. Yargı bağımsız olmadıkça, yargı siyasi iktidarın etkisinde kalabildikçe, ona güvenmeye, devletin temelini oluşturan "adalet" idesinin gerçekleşebileceğini kabule olanak yoktur. Anayasamız yargıç bağımsızlığın hükme bağlanmış, ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, kişinin bağımsız mahkemelerce yargılanmasının bir insan hakkı olduğunu kabul etmiştir. Yargıçlara, özellikle özlük hakları konusunda yeterli güvence sağlanmadıkça, uluslararası sözleşmelerde, Anayasa'da ve yasalarda yer alan bağımsızlığı gerçekleştirmek olanaksızdır.

Ülkemizde ise bu güvencenin yeterli ölçüde sağlandığını kabule olanak yoktur. Güvence kurumu olarak Anayasamızda yer alan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, bir yandan Adalet Bakanı ile müsteşarın kurulda yer alması nedeni ile öte yandan Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü ve kendi Teftiş Kurulu olmaması yüzünden yeterli bir güvence sağlayamamaktadır. Bu nedenle yapılacak bir Anayasa değişikliği ile:

- Adalet Bakanı ve müsteşarı Yüksek Kurul'dan çıkarılmalıdır.

- Yüksek Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü kurulmalı ve böylece Yüksek Kurul, Bakan'a hiyerarşik olarak bağlı olan Adalet Bakanlığı Personel Müdürlüğü'nün hazırlayacağı listelere göre işlem yapan bir merci olmaktan çıkarılmalıdır.

- Yüksek Kurul'un kendi Teftiş Kurulu kurulmalı ve böylece yine Bakan'a hiyerarşik olarak bağlı Bakanlık müfettişlerinin hazırlayacakları dosyalara göre karar vermek durumundan Yüksek Kurul kurtarılmalıdır.

Yüksek Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü'nün bulunmamasının sıkıntıları, bu yılın Temmuz ayı içerisinde yaşadığımız tayin kararnamesinde kendisini göstermiştir. 1.200 kişilik bir atama listesi Adalet Bakanlığı'nca hazırlanıp, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na sunulmuş ve çok kısa bir süre içerisinde yapılacak bir toplantı ile bu atamaların gerçekleştirilmesi istenmiştir. Basında yer alan haberlerden anlaşıldığı

üzere, laik ve Atatürkçü yargıç ve savcılarının bir kısmı, özellikle geçen yıllarda "*laiklik bildirisi*"ni imzalamış olanlar, bu kararname ile sürülmekte, cezalandırılmaktadırlar.

Hepinizin bildiği gibi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, kısa bir süre içerisinde bu geniş listeyi inceleyemeyeceği için, bu konu ile ilgili toplantısını 9 Eylül tarihine ertelemiştir. Böylece, hem gerçekten atama listesinde kuşkulu bir durum mevcut ise onun önüne geçilmiş, hem de Yüksek Kurul'un, Adalet Bakanlığı'ndan gelen listeyi otomatik onaylayan bir Kurul olduğu şeklinde kamuoyunda doğabilecek hatalı bir kanunun doğması önlenmiştir. Bu nedenle Yüksek Kurul'un yargıç üyelerini huzurunuzda kutlamayı ve kendilerine teşekkür etmeyi, zevkli bir görev sayıyorum.

Söz konusu atama listesi ile ilgili olarak Temmuz ayında basında yer alan haberler üzerine Sayın Adalet Bakanı, iddia edildiği üzere bir gurup savcı ve yargıcı cezalandırma gibi bir durumun mevcut olmadığını; listenin doğal ve rutin bir atama kararı olduğu ileri sürmüştür. Şimdi Sayın Bakan için bu söylediklerini kanıtlama olanağı ortaya çıkmıştır. Eğer bu atama listesi gerçekten özel bazı atamaları öngörmüyor ise, Sayın Bakan'ın Yüksek Kurul'u şu veya bu yönde etkilemek amacı yok ise, o takdirde Sayın Bakan 9 Eylül'de yapılacak toplantıya katılmamalıdır. Adalet Bakanı katılmadan, en kıdemli yedek üyenin katılması ile Yüksek Kurul toplantıları geçmişte sık yapılmıştır. Sayın Bakan'ı huzurlarınızda, bu toplantıya katılmayarak, kamu oyundaki kuşkuları dağıtmaya davet ediyorum.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumunda değiştirilmesi gereken diğer bir nokta da, Kurul üyelerinin kendi kurumlarınca gösterilen üç misli aday arasından Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilmesi yöntemidir. Yüksek Kurul üyeleri kendi kurumlarınca doğrudan doğruya seçilmeli, Cumhurbaşkanlığı'nın seçim yetkisi kaldırılmalıdır. Danıştay'ın kuruluş yıldönümü toplantısında yaptığım konuşmada da belirttiğim üzere, bu yöntem her şeyden önce ilke olarak yanlıştır. Cumhurbaşkanlığı yürütmenin başıdır. Yürütme orga-

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

nının başına, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na üye atama hakkının tanınması, yargıç bağımsızlığı kavramı ile uyuşmaz. Sayın Cumhurbaşkanımızın, tüm kamuoyunda olumlu karşılanan Anayasa Mahkemesi'ne son üye atamalarında olduğu gibi, bir Cumhurbaşkanı bu yetkilerini çok yerinde ve olumlu kullanmış olabilir. Ancak bir sistem, eğer belli bir kişinin iyi niyetine bağlı olarak çalışıyorsa, o sistemi savunmaya olanak yoktur. Cumhurbaşkanı'na bu yetkinin tanındığı 14 yıl içinde bu yetkinin amacı dışında kullanıldığı olaylara da maalesef tanık olunmuştur. Bu nedenle, kurumların Yüksek Kurul'a üyelerini doğrudan doğruya seçme sistemine bir an önce geçilmelidir.

Yargı reformu içinde ele alınacak diğer temel bir nokta, Yargıtay'ın asli görevi olan içtihat mahkemesi olarak çalışmasını sağlayabilecek önlemlerin alınmasıdır. Geçen parlamento döneminde TBMM'ne bu amaçla sunulmuş olan Üst Mahkemeler Yasa Tasarısı çok hatalı, eksik ve bu nedenlerle de amacı sağlamaktan uzak, yeni hukuki sorunlara neden olabilecek nitelikte bir tasarı idi. Bir yandan Yargıtay'ın iş yükünü azaltıp, onu tam bir içtihat mahkemesi haline getirmek, öte yandan yeni düzenleme ile yeni olumsuzluklara neden olmamak için, bu konunun yeniden ele alınıp, ciddi bir çalışma ile yeni bir tasarı hazırlanmasına gereksinim vardır.

Halkımızın adalet sistemimizden en büyük şikâyeti davaların uzun sürmesidir. Bu haklı şikâyetleri ortadan kaldırmak için her şeyden önce kadro artırımı gerekir. Yargıç başına düşen dava sayısı azaltılmadıkça, davaların uzun sürmesinin önüne geçilemeyecektir. Diğer bir Önemli husus da, adalet hizmetleri için yeterli bütçe olanaklarının sağlanmasıdır. Pek çok ilimizde benzinin parası olmadığı için tutuklular duruşmalara getirilememekte ya da pul parası mevcut olmadığı için tarıklara tebligat yapılamamakta ve bu yüzden duruşmalar ertelenmekte, davalar uzamaktadır. Bu tür nedenlerle davaların uzamasının günahını yargıç ve savcılara yüklemek, insaf ölçüleri ile bağdaşmaz.

Yeterli bütçe olanakları sağlanmadığı için, mahkemelerimiz çağın teknik olanaklarından yararlanamamakta, mahkemelerimiz çoğu yerde ya vilayet binasının girişinde bir köşeye, ya da bir iş hanının kiralık bir katına sıkıştırılmış olarak görev yapmak durumunda bırakılmaktadırlar. Adalet hizmeti pahalı bir hizmettir. Adalet devletin temeli ise, ona gerekli saygının gösterilmesi,

bu saygının ifadesi olacak bina ve olanakların sağlanması ve bunun için de gerekli bütçe olanaklarının onun emrine verilmesi gerekir.

Yargı reformu paketi içinde, savunmanın sorunları da çözümlenmelidir. Çünkü savunma, yargının "Sav-Savunma-Karar" olarak belirtilen üç ögesinden birisidir.

Her şeyden önce barolarımız ve Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı'nın vesayetinden hala kurtulamamıştır. Yıllardır yetkililer bu konuda verdikleri sözleri tutmamışlar, savunmayı Adalet Bakanlığı'nın vesayetinden kurtaracak yasal değişiklikleri yapmamışlardır. Oysa savunma bağımsız olmadıkça, yargının bağımsızlığından söz edilemez.

Mesleki açıdan önemli beklentilerimiz ve çözüm bekleyen sorunlarımız, yetkililer tarafından yine yıllar önce söz verilmiş olmasına rağmen, çözülmemiş, gerçekleştirilmemiştir. Adalet yılının her açılış konuşmasında Birlik başkanlarımız bu sorunları dile getirmişlerdir. Her yıl aynı sorunlar tekrar tekrar anlatılmaktadır. Ne yazık ki yetkililer, siyasilerimiz çözüm sözleri verirken çok cömert, ama çözüm getirmede çok hasis davranmaktadırlar. Ben bugün, yıllardır anlatılan bu sorunları uzun uzun tartışarak değerli vakitlerinizi almak istemiyorum. Ancak yetkilileri uyarmak, onlara bir hatırlatmada bulunabilmek amacı ile sadece birer ikişer cümle ile bu sorunlarımızın en önemli birkaç tanesini saymakla yetineceğim.

Adalet'in üç önemli ögesinden birisini teşkil eden savunmanın meslek birliği olan Türkiye Barolar Birliği, çok yanlış bir şekilde Anayasamızın yürütme bölümünde, diğer meslek birlikleri ile beraber yer almaktadır. Eğer savunma yargının

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

bir ögesi ise, onun meslek örgütlerinin de Anayasa'nın yargı bölümünde yer alması gerekir. Yapılacak bir Anayasa değişikliğinde bunun sağlanmasını bekliyoruz. Ayrıca yine Anayasa değişikliği yapılırken, Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa Mahkemesi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda üye bulundurma ve Anayasa Mahkemesi'nde dava açabilme haklarının sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

Avukatları "tacir" olarak gören zihniyetin bir sonucu olan Hayat Standardı esasına dayalı peşin vergi sistemi, maalesef halâ devam etmektedir. Genç hukukçuların büro açmalarını genellikle engelleyen, mesleğe yıllarını, ömrünü vermiş pek çok meslektaşımızı da mali bunalıma sokan bu vergi sistemi son derece adaletsizdir. Ayrıca Anayasa'nın herkesin, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğunu belirleyen 73. maddesine de aykırıdır. Avukat, yargının ayrılmaz bir parçasıdır ve bu nedenle de kamu hizmeti görmektedir. Kamu hizmeti gören bir meslek sınıfını, sadece mesleğinin serbest meslek olmasına dayanarak, tüccarlarla bir tutmak son derece hatalıdır, sakıncalıdır.

Bizler bu hatalı vergi sisteminin düzeltilmesini beklerken, maliye bürokrasisinin yeni bir olumsuzluğu ile karşılaştık. Maliye Bakanlığı çıkardığı tebliğler ile avukatların vergi beyannamelerini, serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci mali müşavirlere imzalatma zorunluluğu getirmiştir. Açılan davalarda yüce Danıştay'ın verdiği yürütmeyi durdurma kararları sonucunda şimdilik uygulanmayan bu tebliğler, haksız ve hukuki çelişki yaratır niteliktedirler. Avukat, vergi sorunu olan vatandaşın hakkını vergi mahkemelerinde korurken vergi mevzuatını bilmekte; ancak kendi vergi beyannamesini imzalamaya gelince vergi mevzuatından anlamayan insan olmakta ve kendi beyannamesini imzalama yetkisini yitirmektedir. Maliye bürokrasisinin, avukatlara karşı bu tutumlarının nedenim anlamaktan yoksunuz.

Kamu avukatlarının durumunda da yine çeşitli sözlere rağmen, bir düzelme bugüne kadar sağlanamamıştır. Unutulmamalıdır ki kamu avukatları, kamuyu, devleti savunan; ka-

munun, devletin haklarını koruyan avukatlardır. Ve bu kamu avukatları, kamuda görev yapan diğer sınıflar karşısında maaş, ek gösterge ve özel hizmet tazminatı dikkate alındığında mali yönden ve bunlardan ayrık olarak da statü yönünden büyük ölçüde geriletilmişlerdir. Dileğimiz, devletin kendi hakkını savunan avukatlarına sahip çıkması ve söz verildiği üzere, bir an evvel onların sorunlarının çözülmesidir.

Üzülerek görmekteyiz ki, ülkemizde eylem yapanlar, sorunlarını sokağa taşıyanlar genellikle sorunlarının çözümünü sağlamaktadırlar. Bizler hukukçu olmanın bilinci ve sorumluluğu ile bugüne kadar herhangi bir eyleme yönelmedik. Ama elimizde başka yol kalmazsa, sorunlarımızın çözülebileceğine dair inancımızı tamamen kaybedersek bizler de eylem yapmasını biliriz. Buna mecbur bırakılmayacağımızı ümit ediyoruz.

Bir yargı reformu, hukuk fakülteleri ve hukuk eğitimi ele alınmadan yapılamaz. Ülkemizde sön yıllarda *"bir bina, bir tabelâ"* zihniyeti ile rastgele hukuk fakülteleri açılmaktadır. Bugün için sayıları 15'i bulan bu hukuk fakültelerinin büyük çoğunluğunda yeterli öğretim üyesi mevcut değildir. *"Her derde deva piyasa hukukçularının"* ders verdiği bu fakültelerden bilgili hukukçular mezun etmeye olanak yoktur. Bu cahil hukukçularla Türk hukuk uygulaması adaletin değil, adaletsizliğin hizmetinde olacaktır. Aynı cahil hukukçularla Avrupa kamuoyunda elde edebileceğimiz şey ise sadece *"utanç"* olacaktır.

Yargının ve mesleğimizin sorunları yanında, ülkemizin sorunları da ne yazık ki, her geçen gün artarak devam etmektedir. Bunların başında terör sorunu gelmektedir. Üniter devlet yapısına ve ülkemizin bölünmezliğine içtenlikle yandaş olan Türkiye Barolar Birliği, terörün de her türlüsüne karşıdır. Temmuz ayı içinde terörün, ulus olmamızın ve bağımsızlığımızın simgesi olan bayrağımıza yöneldiğini üzülerek gördük, yaşadık. Bu davranışı bir kez daha kınıyoruz.

Terörle mücadele, terörün kökünü kazımak, ülke bütünlüğünü korumak devletimizin günümüzdeki en önemli göre-

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

vi haline gelmiştir. Ancak devletimiz bu mücadeleyi hukuk sınırları içinde yürütmek durumundadır. Çünkü devletimiz bir hukuk devletidir. Ayrıca terör eylemi ile düşünceyi birbirinden ayırmak, terörü cezalandıracağız diye, düşünce suçluları yaratmamak zorundayız. Bu nedenle yasalarımızda bu açıdan gerekli değişikliklerin bir an evvel yapılmasında yarar vardır.

Ülkemizin giderek büyüyen çok önemli bir sorunu da, devletin laik temellerine yönelmiş davranışlarla yeterli mücadele edilmemesi; devlet kadrolarının giderek şeriatçı görüşe sahip kişilerle doldurulması sorunudur. Ülkemizde laiklik ilkesi uzun bir süreç içinde adım adım, törpülene törpülene yok edilmeye çalışılmıştır. Laikliğe inanmış kişilerin vurdumduymazlıkları sayesinde bu konuda gerici güçler oldukça mesafe almışlardır.

Büyük Atatürk'ün "*Ötülerden medet ummak medeni bir toplum için yüzkarasıdır. Bugün ilmin, fennin, bütün kapsamıyla medeniyetin saçtığı ışık karşısında filan veya falan şeyhin irşadıyla maddi ve manevi saadet arayacak kadar ilkel insanların medeni Türk toplumunda var olabileceğini asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler; dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat medeniyet tarikatıdır.*" diyerek reddettiği tarikatlar, tekrar gün yüzüne çıkmış, tarikat liderleri parlamentoda siyasi parti liderlerine akıl hocalığı yapacak hale gelmişler, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nun gözleri önünde ve onun geniş hoşgörüsü ile tarikatlara bağlı okullar, tarikatlara bağlı öğrenci yurtları dört bir yanı sarmış, hatta çok daha ileri gidilerek son kuruları hükümetin güven oylaması sırasında tarikatların önemli roller oynadığı ileri sürülmüştür. Artık kamu oyununda parlamentoda hangi tarikata bağlı kaç milletvekilinin bulunduğu hesabı yapılı hale gelmiştir.

Ülkemiz çok büyük tehlikenin eşiğindedir. Büyük Atatürk'ün başlattığı "*Aydınlanma Devrimi*"ne karşı, bir karşı devrim sürecini yaşamaktayız. Ülkemiz tekrar orta çağ karanlığına, götürülmek, özgür vatandaşlarımız tekrar kul haline

sokulmak, özgür ulusumuz tekrar bir ümmetin parçası haline getirilmek istenmektedir. Ve ne yazık ki, şeriatçı olmayan, laik düzene inanmış aydınların büyük çoğunluğu büyük bir aymazlık ya da neme lazımcılık içinde, bu sürece ses çıkarmamaktadırlar. Bunlar ya korkularından, ya da her rejimde kendilerine yer kapma hevesinden suskundurlar. Sadece dost, ahbab sohbetlerinde konuşarak vicdanlarını rahatlatmaya çalışmaktadırlar. Bu kişilere, suskunluklarının neden ve derecesine göre, Büyük Ata'mızın gençliğe hitabesinde belirttiği "*gaflet, dalalet, hıyanet*" sıfatlarından birini vermek zorundayız.

Bütün bunlardan daha üzücü ve daha vahim olan ise, devlet organlarının ve devlet yetkilerinin, laikliği ortadan kaldırma yolunda tutum ve davranış içine girmeleridir.

Milli Eğitim Bakanlığı'muz laik liseler karşısında, imam hatip liselerine yıllardır verdiği tavizler yetmezmiş gibi, son olarak Milli Eğitim Şurası'nda kabul edilen 8 yıllık zorunlu eğitim ilkesinden tekrar vazgeçmiş, bunu 5+3 olarak uygulama yoluna giderek yeni ve önemli bir taviz vermiştir.

Aynı Milli Eğitim Bakanlığı'muz, içinde "*Dinden dönenlerin katli vaciptir.*" nasihati yer alan; kaval, def ve ney dışında müzik aletleri ile yapılan müziğin haram olduğunu yazan ve nihayet gençler için en büyük günahın kakhaha ile gülmek olduğunu vurgulayan dergileri, *Tebliğler Dergisi* ile orta öğretim öğrencilerine önermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'muzun, laik Cumhuriyetimizin yarınki kuşaklarını, Atatürk'ün belirttiği "*fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür*" niteliklerle yetiştirmek için tuttuğu yol budur.

Sayın Adalet Bakanı Irak'ı ziyaretinin dönüşünde verdiği beyanat ile Irak'taki infaz sistemini övmüş, mahkumlardan *Kur'an-ı Kerim*'deki bazı sureleri ezberleyenlerin cezasında indirimle gidildiğini belirttikten sonra şöyle demiştir. "*Dünyadaki her şeyden istifade etmemiz lazım. İnsanlığın huzuru için uygulanmış ve başarılı olmuş her şeyden yararlanmamız lazım. Şu anda bu tespiti yaptık ve bunu dolaba koyduk. Bunun yanında yapı-*

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

lan başka çalışma yok. Bu konu ile ilgili çalışmayı başlatmayı ŞİMDİLİK düşünmüyoruz."

Böyle bir sistemin laik bir ülkede uygulanmasına olanak yoktur. Sayın Bakan'ın övdüğü bu sistem, çağdaş infaz hukuku ile ilişkisi olmayan, ilkel bir sistemdir. Anayasamızda din ve vicdan özgürlüğü kabul edilmiş, hükme bağlanmıştır. Müslüman olmayan, bir başka dinden olan kişi, Sayın Bakan'ın övdüğü sistem uygulanacak olursa, ya Kur'an surelerini ezberleyip öğrenmek zorunda kalacak, ya da infazda ceza indiriminden yararlanamayacaktır. Bu, din ve vicdan özgürlüğüne tamamen aykırı bir kabul olur.

Irak devletinin infaz sistemi ile ilgili bilgilerin "ŞİMDİLİK" dolaba kaldırılmış olması sözü, ileride bunların uygulamaya konmasının düşünülebileceği anlamını taşımaktadır. İnanıyoruz ki, o günler hiç bir zaman gelmeyecektir. Zira bu şekilde hükümler ancak teokratik bir devlette söz konusu olabilirler. Laik Türkiye Cumhuriyeti'ni teokratik bir devlet haline çevirmeye ise hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

Ülkemizde son zamanlarda laiklik ilkesine en büyük darbe, «İslam Ülkeleri Arası Yatırım ve İhracat Kredi Sigortası Kurumu Kuruluş Anlaşması"nın Temmuz 1996 ayı içinde bir yasa ile onaylanması ile gerçekleşmiştir.

Bu anlaşmanın giriş kısmında söz konusu Kurum'un "İslami ilkeler ve idealler temeline dayalı olarak" kurulacağı, "şer'i hükümlere uygun olarak bir Yatırım Garantisi" kuruluşu olacağı ve "şer'i hükümlere uygun bir mekanizma oluşturulması"nın öngörüldüğü belirtilmektedir.

Anlaşma'nın 5. maddesinin 2 ve 3. bentlerinde kurumun "şer'i ilkelere uygun olarak ihracat kredisi sigortası veya reasürans sağlayacağı" ve 26. maddesinin 2. bendinde de kurumun mali yılının "hicri yıl" olacağı hükümleri yer almaktadır.

Bu anlaşmayı onaylayan yasa ile "şer'i hükümler" ülkemizde, bir alanda olsa dahi, geçerli hukuk kuralı haline getirilmekte, ülkemizde böylece "dini hükümler" yürürlüğe sokulmakta, hükümüz kısmen dahi olsa dini esaslara dayan-

dırılarak, Anayasa'nın 24. maddesinin son fıkrasına aykırılık oluşturulmakta ve bunun sonucu laiklik ilkesi çiğnenmektedir. Böylece Anayasamızın değiştirilemez olduğu belirtilen 2. maddesi de değiştirilmiş olmaktadır.

Onay yasaının 1. maddesinde, yukarıda sözü edilen hükümler açısından "*Anayasamız ve bağlı olduğumuz anlaşmalar hükümlerinin saklı olduğu*" şeklinde bir ihtirazi kayıt yer almaktadır. Ancak böyle bir kaydın hukuki değeri yoktur. Her şeyden önce, devletler genel hukuku açısından ihtirazi kayıtların anlaşmama imzası sırasında anlaşma metnine ekli olarak yapılması gerekir. Ayrıca söz konusu Anlaşma'nın 57. maddesinde şöyle bir hüküm yer almaktadır: "*Kurumun şer'i hükümlere göre faaliyet göstermesini engelleyecek hiç bir değişiklik yapılamaz.*" Onay yasası ile bu hüküm de onaylanmış bulunmaktadır. Onaylanmış ve yürürlüğe girmiş bu 57. madde hükmü karşısında onay yasına konulan ihtirazi kaydın sadece bir aldatmacadan ibaret olduğu da anlaşılmaktadır. Bu ihtirazi kaydın tek bir anlamı vardır: Bu hüküm, TBMM'nin anlaşmayı, Anayasa'ya aykırı hükümler taşıdığını bile bile onayladığının ayıbını sergilemektedir.

Bu anlaşmanın onaylanmış olması, laik Cumhuriyet'e, Atatürk'ün ülkemizde başlattığı "*Aydınlanma Devrimi*"ne ve bunun temelini oluşturan "*Hukuk Devrimi*"ne büyük bir darbedir.

Laikliğin koruyucusu olduğunu sık sık tekrarlayan Sayın Cumhurbaşkanımızın, şer'i hükümleri ülkemizde yürürlüğe sokan bu onay yarasını veto ederek, laikliğin koruyucusu olma görevini yerine getirmiş olmasını gönülden dilerdik.

Ülkemiz, trafik kazalarını, yasal ve teknik önlemler almak yerine, mevlüt okutarak ve kurban keserek önlemek isteyen, yağmur yağmasının çaresini duada bulan, bütçe açığına karşı da Allah'ın nimetlerini kaynak gösteren ve bunları bir devlet politikası haline getirerek dini politikaya âlet eden bir zihniyetle idare edilmek istenmektedir.

ERALP ÖZGEN
1996 - 1997

Bu nedenledir ki, laiklik konusu üzerinde biraz uzunca durdum. Çünkü laiklik, çağdaş bilimin, çağdaş değer hükümlerinin temelidir. Laiklik, hukuk devleti olmanın temelidir. Laiklik, insan haklarına saygılı olmanın temelidir. Laiklik demokratik rejimin temelidir. Laiklik, bütün bu değerlerin olmazsa olmaz koşuludur.

Son zamanlarda laiklik karşıtı güçler, orta çağ özlemcileri, laik kişi ve kurumları korkutma ya da yıpratma kampanyasına girişmişlerdir. Türkiye Barolar Birliği laiklik ilkesini benimsemiş, Atatürk ilkelerini özümsemiş bütün kurum, kuruluş ve kişilerin yanındadır, destekçisidir ve destekçisi olmaya devam edecektir.

Yeni "Adalet Yılı"nın, başarılı geçmesini diler, hepinize içten saygılar sunarım.

1997-1998 Adalet Yılı Açılış Töreni'ne onur veren sayın konukları, sayın yargıç ve savcılar, değerli meslektaşlarımı, basın ve televizyonun temsilcilerini saygıyla selamlıyorum.

Yeni adalet yılına da, üzülererek belirtmek gerekir ki, adliyenin, hukukun ve ülkemizin uzun yıllardır çözüm bekleyen ama hala çözümlenememiş sorunları ile girmekteyiz. Bu sorunlar içinde yargı ve mesleğimiz açısından en önemlisi, ülkemizin acil gereksinim duyduğu "*hukuk reformu*" konusudur. Yargının da daha iyi, daha güvenli ve güvenceli işlemini sağlayacak bütün sorunlar, hukuk reformunun konusu olmak durumundadır.

Yargı sorunlarının başında kuşkusuz temel bir sorun olarak, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini tam olarak sağlama sorunu gelmektedir! Adaletin devletin temeli olduğuna inanıyoruz. O halde devletin var olabilmesi, adaletin hiç bir etki altında kalmadan gerçekleştirilmesine bağlıdır. Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi sağlanmadıkça, yargıçlarımız inanç ve düşünceleri nedeni ile sürülme korkusu içinde yaşadıkça, yargı siyasi iktidarın etkisinde kalabildikçe, bir Adalet Bakanı kendisini yargıç ve savcıların amiri olarak görüp onların herhangi bir toplantıya katılıp katılmamaları konusunda kendisini emir vermeye yetkili gördükçe, adalet sistemine güven duyulamaz. Bu anlayışın son derece sakıncalı somut örneklerini geçtiğimiz bir yıl içinde bolca yaşadık. Yıllardır bu konuyu bizler söylemekten, sizler dinlemekten

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

bıktınız. Ama bir önceki siyasi iktidar döneminde yaşadıklarımız bizlere, yargı bağımsızlığı tam olarak gerçekleşinceye kadar bıkmadan, usanmadan bu konuyu tekrar etmemiz gerektiğini gösterdi. Adalet Bakanı ve Bakanlık Müsteşarı, âkim ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda yer aldıkça, yargının her türlü siyasi etkinin dışında kalmasına, yani yargı bağımsızlığının sağlanmasına olanak yoktur. Yargı bağımsızlığının sağlanmasında bu sadece bir ilk adım olmalıdır. Çünkü sadece Adalet Bakanı ve müsteşarını Yüksek Kurul üyeliğinden çıkarmakla yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanacağını sanmak büyük bir yanlıdır. Yüksek Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü kurulmadığı ve dolayısı ile Yüksek Kurul'un, Adalet Bakanı ile hiyerarşik ilişki içinde bulunan Bakanlık Personel Müdürlüğü'nün hazırlayacağı listeler üzerinde atama ve tayin konularını görüşme durumunda bırakıldığı bir sistemde, siyasi etki olasılığı her zaman söz konusu olabilecektir. Yüksek Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü'nün bulunmamasının sakıncalarını bir önceki siyasi iktidar döneminde bir yıl boyunca hazırlanan her tayin listesinde yaşadık; Atatürk devrim ve ilkelerine, devletimizin laik niteliğine bağlı yargıç ve savcıların sürgüne yollanma teşebbüslerine tanık olduk.

Yüksek Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü'nün kurulması yanında, kendi Teftiş Kurulu'nun oluşturulmasına da zorunluluk mevcuttur. Adalet Bakanı'nın kendi tasarrufları ile seçtiği ve emri altında çalışan müfettişler aracılığı ile yaptırılan teftişlere dayanarak Yüksek Kurul işlem yapmak durumunda kaldığı sürece, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinden söz etmeye olanak olamaz.

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin tam olarak sağlanabilmesi için, Yüksek Kurul üyelerinin kendi kurumlarının doğrudan doğruya seçilmeleri sisteminin de kabulü gerekir.

Yargı bir bütündür; bu nedenle yargı bağımsızlığı yargıyı oluşturan bütün ögeler için söz konusu olmalıdır. Günümüzde yargının sav-savunma-karar üçlüsünden oluştuğundan artık kuşku duyulmamaktadır. O halde yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için, savunmanın bağımsızlığının da sağlan-

ması ön koşuldur. Avrupa Birliği ülkelerinde “*yargının bağımsızlığı için avukatın bağımsız olması; avukatın bağımsızlığı için de baroların bağımsız olması şarttır*” ilkesi geçerlidir. Avrupa Birliği’ne üye olma gayretleri içinde olan ülkemizde ise, barolarımız ve onların üst kuruluşu olan Türkiye Barolar Birliği hala Adalet Bakanlığı’nın vesayeti altındadır. Günün koşullarına uymayan ve gereksinimlerini karşılamayan Avukatlık Yasası’nun yeniden ele alınması ve yeni yasa yapılırken de baroların ve Türkiye Barolar Birliği’nin tam bağımsızlığının sağlanması gereklidir,

55. Hükümetimizin programında “*Yargı bağımsızlığım tam olarak sağlamak üzere gerekli tüm yasal düzenlemeler, hükümetimiz döneminde gerçekleştirilecektir.*» denilmektedir. Hükümet programında yer alan bu vadin, belirttiğimiz hususlar da dikkate alınarak, bir an önce gerçekleştirilmesini diliyoruz.

Bir yargı reformu çerçevesi içinde davaların uzaması, adliyelerin fiziki durumu, adalet hizmetlerine ayrılan bütçe olanaklarının çok kısıtlı olması nedeni ile ortaya çıkan sakıncalar da ayrı ayrı ele alınmalı, olumsuzlukların nedenleri ve çözüm olanakları araştırılmalı ve varılan sonuçlara göre yasa tasarıları oluşturulmalıdır. Bu sorunlar içinde davaların gereksiz uzamaları önemli bir sorun olarak ön sırayı almaktadır. “*Gecikmiş adalet, adalet değildir*” özdeyişi son derece haklıdır. Adaleti, adaletsizlik haline dönüştürecek ölçüde davaların uzamasının önüne geçecek önlemler mutlaka alınmalıdır. Ancak bu konuda ülkemizde eski yıllarda rastlanılan zihniyetten mutlaka vazgeçilmeli, davanın kısaltılması, savunma hakkının kısıtlanması ile sağlanmaya çalışılmamalıdır. Süratin sağlanması için boş savcı ve yargıç kadrolarının doldurulması, mahkeme başına düşecek iş yükünü azaltmak için yeni kadrolar alınması ve adli mercilerin tamamının günün teknolojisi ile donatılması zorunludur. Kuşkusuz bunları sağlamak, adliyeye yeterli kaynak aktarmakla mümkün olur. Unutulmamalıdır ki, adalet pahalı bir hizmettir. Adaletin devletin temeli olduğuna içtenlikle inanıyorsak, bu temeli gereksinim duyduğu mali olanaklara kavuşturmak da yetkililerin en önemli görevidir.

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

Reform çalışmaları sırasında yargının etkinliğini arttırıcı gerekli önlemlere de yer verilmelidir. Metin Göktepe'nin öldürülmesi davası örneğinde görüldüğü gibi, sanıklar bir türlü duruşmalara getirilemez ve bunun sonucu dava uzar giderse bundan yargı büyük zarar görür. Keza basın organlarındaki haberlerden öğrendiğimize göre, bazı sanıklar da, savcılık yazıları ya da mahkeme kararları ile aranmalarına ve etrafta rahatça dolaşmalarına, hatta bir ilde belediye başkanlığı yapıp beyanatları her gün gazetelerde yer almasına rağmen nasılsa bulunamamaktadırlar. Bütün bunlar, suç kolluğu konusunda yeni düzenlemelere gereksinim olduğunu göstermektedir. Yargının etkinliğinin sağlanması kapsamında, ceza davalarında yargı yolunu tıkayan, yargıyı işlemez hale getiren bazı "ayrıcalık" hükümlerinin de yeni bir düzenlemeye tabi tutulması, gerekli görülecek güvencelerin sadece görevi korkusuzca yerine getirme sınırları içinde öngörülmesi ve ayrıcalık niteliğinin yok edilmesi gereklidir. Bu açıdan memurların yargılanmasına ilişkin yasa ile Anayasa'nın milletvekili dokunulmazlığına ilişkin hükümleri önem kazanmaktadır. Özellikle milletvekili dokunulmazlığına ilişkin hükümler birer ayrıcalık hükmü niteliği taşımakta veya Susurluk olayı ile ilgili dokunulmazlığın kaldırılması istemleri konusunda TBMM yetkili komisyonunun son kararında olduğu gibi, bu niteliğe büründürülebilmektedirler. Bunun Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı açıktır. Siyasi tercihlerin, kişisel dostlukların yargının önünü tıkayamayacağı bir sistem mutlaka kurulmalıdır.

Yargının etkinliği ancak idarenin yargı kararlarına uyması ile sağlanabilir. Yargı kararlarının uygulanmadığı bir ülkede hukukun üstünlüğünden ve hukuk devletinin varlığından söz edilemez. Yargı kararını uygulamamak basit bir görevi ihmal olarak görülmemelidir. Bu nedenle, yargı kararını uygulamayan yetkililer hakkında daha ciddi hukuki sonuçlar doğuracak düzenlemelerin yapılması gerekir. Yargıyı hiçe sayanlar, yargı kararlarına saygı duymayanlar günün birinde yargı güvencesine gereksinim duyabileceklerini unutmamalıdır.

Ülkemizde hukuk reformu gerçekleştirilecek ise, Anayasa'da yapılması gerekli değişiklikler kuşkusuz sadece milletvekili dokunulmazlığı ile sınırlı olmamak gerekir. Anayasalar bireylerin hak ve özgürlüklerini güvenceye alan metinlerdir. 12 Eylül zihniyetinin ürünü olan 1982 Anayasası ise, bireyin temel hak ve özgürlüklerini güvenceye almaktan çok uzaktır. Bu nedenle devlet-birey ikileminde dengeyi sağlayacak yeni bir Anayasa'nın yapılmasına gereklilik mevcuttur.

Yapılacak reform çalışmalarında, ceza adaletinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için, cezaevlerinin durumunun da ele alınması gereklidir. Devletin ceza ve tutukevlerindeki etkinliği mutlaka sağlanmalı; ancak insan haklarına aykırı uygulamalara da yer verilmemelidir. Bunların önüne geçebilmek amacı ile cezaevlerimizde meydana gelmiş insan haklarına aykırı işlemlerin soruşturmaları da bir an evvel sonuçlandırılmalıdır. Bu meyanda, Diyarbakır Cezaevi'nde yaşanmış olan ve can emniyetleri devletin güvencesi altında bulunan 10'u aşkın tutuklunun ölümü olayı ne yazık ki hala aydınlığa kavuşturulamamıştır. Elde edilen bilgilere göre "yargısız infaz" olduğu kuşkusuz yoğunluk kazanan bu olayın soruşturmasının hala sonuçlandırılmamış ve kamuoyuna tatmin edici bir sonucun hala açıklanmamış olması, hukuk devleti niteliğini ciddi bir şekilde zedelemektedir.

Ceza ve tutukevlerinin kuruluş ve idareleri yeniden düzenlenmelidir. Cezanın amacı, hükümlünün ıslahı ve topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu amaçla, ceza ve tutukevlerinin fiziki yapıları mutlaka çağdaş anlayışa uygun hale getirilmelidir. Hücre sistemi gibi çağdışı ve insan haysiyetine aykırı bir oluşuma olanak tanınmamalı; ancak cezanın ıslah unsurunu tamamen yok eden, suç okulu görevini gören ve yasa dışı teşkilatların hücre haline dönüşen koğuşturucu sisteminden de mutlaka vazgeçilmelidir. Cezaevleri iki-üç kişilik odalar şeklinde inşa edilmeli, ayrıca iş esasına dayalı cezaevleri sayısı da giderek arttırılmalıdır.

Bir yargı reformu yargıda görev yapanların kaynağını oluşturan hukuk fakülteleri dikkate alınmadan gerçekleştir-

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

lemez. Bugün huzurlarınızda, hukuk eğitimindeki reform konusundaki görüşlerimi sunmak isterdim. Ancak günümüzde, sayılarım bile tam olarak saptamaya olanak bulamadığımız ve öğretim üyeleri bulunmayan bir yığın özel hukuk fakültesinin varlığı karşısında, hiç mevcut olmayacak bir eğitimin nasıl olması gerektiğini tartışmanın anlamsız olacağı inancındayım. Yeni bir fakülte kurulmasına izin verilirken sadece binanın mevcut olup olmadığı araştırılmakta, esas üzerinde durulması gereken yeterli sayıda öğretim üyesi mevcut olup olmadığına hiç dikkat edilmemektedir. Bunun sonucu ülkemizi "gecekondu" hukuk fakülteleri kaplamaya başlamıştır. Çeşitli vakıflar tarafından kurulan ve "ticari kuruluş" nitelikleri ağır basan bu okullarda öğrenciyi bir müşteri olarak gören ve müşteri kazanmak için taviz veren zihniyetin egemen olup olmayacağını zaman içinde göreceğiz. Bu söylediklerimin daha iyi anlaşılabilmesi için müsaadenizle biraz eskiye gitmek ve hafızalarınıza müracaat etmek istiyorum. 1970'li yıllarda kurulan bazı özel yüksek okullarla ilgili çeşitli iddialar üzerine o zaman Cumhuriyet Senatosu'nca bir inceleme başlatılmıştı. Cumhuriyet Senatosu'nca hazırlanan raporda, bir öğretim üyesinin sınava giren 590 küsur öğrencinin tamamına "Pekiye" notu verdiği belirtilmekte idi. Yakında aynı örneklerle sıkça karşılaşmaktan korkmaktayız: Bu konuda bir hususu daha belirtmek isterim. Yine 1970'li yıllarda özel hukuk fakültesi açılacağı haberleri üzerine Ankara'da bir protesto yürüyüşü düzenlenmiş ve yürüyüşe katılan hukukçu öğretim üyeleri tepkilerini belirterek özel hukuk fakültesi açılmayacağını ileri sürmüşlerdi. O günlerde bu protesto yürüyüşünü düzenleyen veya yürüyüşe katılan bazı öğretim üyelerinin, bugün özel hukuk fakültelerinde görev almalarını ibretle izlemekteyiz.

Yıllardır konuşmalarımızda avukatlık mesleğinin sorunlarına değinmekte ve çözüm getirilmemesini kınamaktayız. Bu sorunlardan bir kısmının yeni hükümetimiz döneminde halledileceğine ilişkin ümit ışıkları görmekteyiz. Bu ümitlerimizin yeniden bir sukutu hayale dönüşmemesini dileriz.

Sorunlarımızın başında özellikle mesleğe yeni başlayan avukatları büro açmaktan alıkoyan hayat standardı esasına dayalı peşin vergi sistemi gelmektedir. Hükümet programında bu konuda şu sözler yer almaktadır: “... elde edilmeyen gelirden vergi alınması sonucunu doğuran hayat standardı esasını ve peşin vergiyi tümüyle kaldırmayı amaçlayan bir vergi reformu temel hedeflerimizdir.” Sayın hükümetten bu temel hedeflerini gecikmeden gerçekleştirmelerini, şu anda peşin vergi nedeni ile bürolarını kapatmak zorunda kalan veya kısa zamanda bürolarını kapatma zorunda kalacak meslektaşlarımız adına diliyoruz. Bu sistemden vazgeçilmesi, herkesten kazandığı ölçüde vergi alınması ilkesini esas alan vergi adaleti kavramına da uygun düşecektir.

Üzerinde çok durulan önemli bir diğer sorunumuz da, avukatların vergi beyannamelerini serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci mali müşavirlere imzalatma zorunluluğu getiren Maliye Bakanlığı tebliğleridir. Bu konudaki (1) No.lu Tebliğ ile getirilen yükümlülük aleyhine Danıştay’da açtığımız davada yürütmeyi durdurma kararı almış dik. Ancak yargı kararlarına saygı göstermeyen zihniyet, Danıştay’ın bu kararını etkisiz kılmak amacı ile aynı yükümlülüğü getiren (2) No.lu Tebliği çıkarmıştı. Bu tebliğ hakkında da yürütmeyi durdurma kararı alınınca, bu kez aynı yönde (3) No.lu Tebliğ yürürlüğe sokulmuş, ancak bu tebliğ hakkında da Danıştay yürütmeyi durdurma karar vermişti. Refahiyol iktidarı, yargı kararlarına saygısızlığın son bir örneğini vererek gider ayak aynı mealde (4) No.lu tebliği çıkarmıştır. Şimdi biz yeni hükümetten, yargı kararlarını hiçe sayan bu tebliği bir an evvel yürürlükten kaldırmasını ve böylece bir yandan yargı kararlarına saygısını kanıtlarken, öte yandan bir meslek mensuplarına diğer meslek mensuplarının sırtından sağlanmak istenen rantı engellemesini diliyoruz. Böylece, vatandaşların vergi konularında davalarını alabilen, vergi mahkemelerinde vatandaşları savunabilen avukatların, kendi beyannamelerini imzalayamayacakları şeklindeki mantıksızlığa da son verilmiş olacaktır.

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

Yargının ve mesleğimizin sorunlarını, ülke sorunlarından ayrıık olarak ele almaya olanak yoktur. Temel ülke sorunları halledilmeden, yargının ve mesleğimizin tüm sorunlarının halledilebileceğini sanmak bir hayalden ibarettir.

Ülke sorunlarının başında uzun yıllar, ülke bütünlüğüne yönelik eylemler ile terörizm gelmiştir. Son yıllarda bu sorunlarda kısmi de olsa bir azalma izlemenin mutluluğunu yaşıyoruz. Ülkemizin üniter bütünlüğünden yana olan Türkiye Barolar Birliğı, terörizmin de her türlüüne karşıdır. Ancak terör suçu ve suçluları ile, salt düşünce açıklamalarının aynı suç potasında eritilmesine de karşıyız. Kısa bir süre önce parlamentomuzda, gazete yazı işleri müdürlerinin Basın Yasası'ndan doğan sorumlulukları nedeni ile mahkum oldukları cezaların ya da bu nedenle açılmış davaların ertelenmesine ilişkin bir yasa kabul edildi. Bu desteklenmesi gereken olumlu bir ilk adımdır. Bunu, düşünce özgürlüğünü sağlayacak diğer adımların takip etmesi gerekir. Herhangi bir suça azmettirme, tahrik veya teşvik niteliğı olmayan, şiddet yolunu öngörmeyen, şiddeti tahrik veya teşvik etmeyen düşünce açıklamaları suç olmamalıdır. Bu açıdan yasalarımızın gözden geçirilmesi ve özellikle Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinin yeni bir düzenlemeye kavuşturulması gerekir.

Ülkemizde "temiz toplum" yaratılması için gerekli önlemlerin alınmasını ve girişimlerde bulunulmasını yeni hükümetimizden bekliyoruz. Özellikle Susurluk olayı ile ortaya çıkan mafya-emniyet-politikacı ilişkülerinin aydınlatılması, sorumlu görülenlerin de yargılanmalarının sağlanması hükümetimizin en başta gelen görevlerinden biri olmalıdır. Çünkü suç örgütleri ve onların yandaşları saptanıp, bilinenler de yakalayıp, mevki, makam ve sıfatları ne olursa olsun adli organlara sevk edilmedikçe, kamuoyunda devlete duyulması gereken güven sağlanamayacaktır. Bu nedenle 55. hükümeti kuran siyasi partilerin "vatandaşın temiz toplum ve yönetim özlemini gerçekleştirmek" amacı ile bir araya geldiklerinin hükümet programında vurgulanmış olmasından mutluluk duyuyoruz.

Ülkemizde hala devam eden önemli bir sorun da insan hakları ihlalleridir. İnsan hakları ihlalleri ülkemizde bir devlet politikası olmamakla birlikte, bu ihlaller kim tarafından yapılıyor olursa olsun, önlemek devletin görevidir. Bu, hukuk devleti olabilmenin önkoşuludur. İnsan hakları ihlalleri önlenemediği sürece, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmamıza, çağı yakalamamıza olanak yoktur. Bu nedenle hükümet programında yer alan "... insan hakları açısından Türkiye çağımızın en üst düzey ülkeleri arasına çıkarılacaktır..." vaadini bir taahhüt olarak kabul ediyor ve gerçekleştirilmesini bekliyoruz.

Ülkemizde terör sorunu giderek azalırken, irtica sorunu aksine giderek büyük boyutlara ulaşmış, rejimimizin demokratik, laik hukuk devleti niteliklerini tehlikeye sokar duruma gelmiştir. Ülkemiz bir önceki siyasi iktidar döneminde bir yıl süre ile büyük bir bunalım içinde yaşamıştır, Atatürk devrim ve ilkelerine ve laik Cumhuriyete bağlı kurum, kuruluş ve bireylerin suskunluklarını, bırakmaları sonunda aydın Türk toplumu mücadelesini kazanmış ve siyasi iktidar değişmiştir.

Aydın Türk toplumu şeriat özlemcilerine karşı ikinci zaferini 8 yıllık kesintisiz temel eğitimin yasalaşması, suretiyle kazanmıştır. Ancak bu yasanın, tasarı olarak parlamentoda görüşülmesi sırasında kabul edilmeyen 4. maddesinin, şimdi yönetmelik maddesi olarak yürürlüğe sokulması, her şeyden önce parlamentonun iradesine aykırılık teşkil eder. Ayrıca din eğitimi görevini Milli Eğitim Bakanlığı'na değil de, Diyanet İşleri Başkanlığı'na vermek Öğretim Birliği Yasası'na aykırıdır. Yasaya aykırı bir yönetmeliğin hukuki geçerliliği olamayacağı ise açıktır. Ayrıca, ilk öğretimin 5. sınıfı sonunda din eğitimine olanak tanınması, 8 yıllık eğitimin "kesintisiz" niteliğini bozucu, adeta 5+3 sistemini doğurucu bir anlam taşır.

Siyasi iktidarın değişmesiyle siyasetin dinin hizmetinde olduğunu ilan eden zihniyetin iktidardan uzaklaşması ve 8 yıllık kesintisiz temel eğitim yasasının parlamentoda kabul edilmesi, ülkede büyük bir rahatlama meydana getirmiş,

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

uzun süren bunalım sona ermiştir. Ancak bu rahatlama, Atatürkçü ve laik kurum, kuruluş ve bireyleri bir hareketsizliğe düşürmemelidir. Bilinmelidir ki, ülkemizde irtica tehlikesi hala devam etmektedir ve aydın kitleler uyanık ve dikkatli olmak zorundadırlar. Ülkemizde inanan kişilerin ibadet özgürlüğü tam olarak mevcut olmasına rağmen cami çıkışlarında bazı grupların sürdürdükleri eylemler, amacın din ve ibadet özgürlüğü olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Şeriat özlemcilerinin Ankara ve Kütahya'da yaptıkları gösterilerde iki genç kızımızın davranışları hepimize örnek olmalıdır. İrtica tehlikesinin gelecek yıllarda daha büyük boyutlarda karşımıza çıkmasını önleyebilmek amacı ile uzun yıllardır planlı olarak sürdürülmüş olan, ancak son bir yılda olağanüstü bir yoğunluk kazanan şeriatçı kadrolaşmanın tasfiye edilmesi şarttır. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'ndaki kadrolaşmalar, ülkemizin geleceği açısından büyük önem taşımaktadırlar,

Milli Eğitim Bakanlığı'nda, Talim Terbiye Kurulu'na dahi egemen olabilen kadrolaşmanın önüne geçilmediği sürece, 8 yıllık temel eğitim yasasından beklenen yararlar sağlanamayacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'nca *Tebliğler Dergisi* ile ilk ve orta öğretim kurumlarına önerilen dergilerde yer alan laiklik aleyhtarı ve çağ dışı fikirler genç beyinlere işlenmek istenmektedir. Sayın Milli Eğitim Bakanı'nun, Bakanlıdğındaki şeriatçı örgütlenmeyi gecikmeden ortadan kaldırması, ondan sonra da gençlerimize önerilen dergilerin içeriklerinin yeniden denetlenmesinin sağlaması gerekir. Milli Eğitim Bakanlığı, Atatürk'ün öngördüğü "*fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür*" kuşakları yetiştirme görevini ancak bunları sağladıktan sonra yerine getirebilir.

Yargıdaki kadrolaşma hareketi doğrudan doğruya adalet kavramum ilgilendirdiğinden, devletimizin temeline yöneliktir. Bir önceki iktidar döneminde gider ayak alelacele yargıç ve savcı adayları için sınav açmış kazananları ilan etmiş, ülkemizde ilk kez karşılaşılan bu uygulamaya ile yedek liste hazırlamış ve sınav kazandırdıklarını yine büyük bir acele ile staja başlatmıştır. Bir önceki siyasi iktidar zamanında alelacele ya-

pılan bu sınavlarda hukuka aykırı işlemler yapıldığına ilişkin iddialar yoğunudur. Yazılı sınavda 85-90 gibi çok yüksek puan alan pek çok adayın, sadece bir dakika kadar süren mülakat sonucu elenmiş olmaları dikkat çekicidir. Bu kuşkulu sınavların iptal edilerek, yeniden sınav açılması gerektiğine inanıyoruz. Burada "kazanılmış hak"tan söz edilemeyeceği, çünkü temel işlem olan sınavlarda hukuk dışı işlemlerin mevcudiyeti halinde, bunun sonuçlarının kazanılmış hak teşkil etmeyeceği inancındayız.

Belirttiğim üzere, söz konusu sınavlar sonucu bir de yedek liste ilan edilmiştir. Yedek liste uygulamasına, yönetmeliğe de aykırı olarak, ülkemizde ilk kez rastlanmaktadır. Böylece, gelecek iki-üç yıl için de aynı kadrolaşmanın devam etmesi garantiye alınmak istenmektedir. Bu uygulamanın, hukuk fakültelerinden gelecek iki-üç yıl içinde mezun olacaklar için savcılık ve yargıçlık olanağını ortadan kaldıracığı ve bu nedenle de eşitlik ilkesine aykırılığı da açıktır.

Bu olay, yargıç ve savcılık mesleğine başlayabilmek için açılacak sınavların Adalet Bakanlığı eli ile yürütülmesinin sınıklarını açıkça ortaya koymuştur. Bu nedenle yasada yapılacak değişiklik ile bu sınavları yapma yetkisinin de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na verilmesi gerekir.

Ülkemizde geçtiğimiz bir yıl içinde yaşanan bunalıma benzer bir bunalımın yeniden yaşanmaması için, çeteleşmenin, vurgun ve talanın, şeriatçı kalkışmanın önlenmesi için çözüm hukuk devletinin güçlendirilmesinde ve hukukun üstünlüğünün herkes tarafından benimsenmesindedir.

Türkiye Barolar Birliği bu güne kadar olduğu gibi bundan sonra da hukukun üstünlüğü için, demokratik hukuk devleti ülkelerinin tam olarak uygulanabilmesi için, insan haklarının eksiksiz sağlanabilmesi için, devletimizin üniter bütünlüğünü korumak için, yargı bağımsızlığı için ve bütün bu ilkelerin temelini oluşturan Cumhuriyetimizin "laik" niteliğinin korunması için mücadelesini sürdürecektir ve Atatürk devrim ve ilkeleri ile laik Cumhuriyeti savunan tüm kurum, kuruluş ve bireylerin yanında, onların destekçisi olmaya da devam ede-

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

ERALP ÖZGEN
1997 - 1998

cektir. Eminiz ki, Cumhuriyetimizin insan haklarına dayalı demokratik, laik hukuk devleti niteliklerini yıkmaya hiç, ama hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

Yeni adalet yıllarının başarılı geçmesini diler, hepinize saygılar sunarım.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli konuklar, sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri, hepinize saygılarımı sunuyorum.

Bir yıl önce yine bu salonda, yeni kurulmuş hükümetimizin irtica ile mücadele kararlılığının verdiği mutluluk ve hükümet programında da yer verdikleri yargı reformunu gerçekleştirme sözünün yarattığı ümit içinde huzurlarınıza çıkmıştım. Şu anda aradan geçen bir yıl içinde, her iki konuda da bekleneni elde edememiş olmanın yarattığı bir burukluk içindeyim.

Yargı reformu konusunda hiçbir iyileştirme çalışması yapılmadan bir yıl geçirildi. Yargı hala bağımsızlığına kavuşmadı. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda boşalan her üyelik için Yargıtay ve Danıştay'a üyelerini doğrudan seçme hakkı tanınmayıp, Anayasamıza göre yürütmenin başı sayılan Sayın Cumhurbaşkanına bu konuda yetki tanındıkça, Adalet Bakanı ve müsteşarı kurulda üye olarak kaldıkça, Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu kurulmadıkça ülkemizde yargı bağımsızlığı gerçekleştirilemeyecektir. Bu konuda gerek Barolar Birliği'nin, gerek yüksek yargı organlarımızın başkanlarının görüşleri, istemleri yıllardır politikacılarımızca karşılanmadı. Geçtiğimiz son bir yılda da, hükümet programında yargı bağımsızlığının sağlanacağı vaat edilmiş

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

olmasına rağmen yine hiçbir olumlu gelişme ortaya konulmadı.

Yargının bağımsızlığının tam olarak sağlanabilmesi için, muhite ve özellikle medyaya karşı bağımsızlığı sağlayacak yasal düzenlemelerin de yapılması gerekir. Muhite karşı bağımsızlıkta en önemli unsurun yargıcın kişiliği olduğunda kuşku yoktur; ancak özellikle medya baskısına karşı bunun yasal normlarla güçlendirilmesi gerekir. Bazı sorumsuz medya kuruluşları, sansasyon yaratmak ya da kendi dünya görüşlerini yargıya egemen kılabilmek amacı ile emniyet, savcı ve yargıç görevini yüklenerek yargısız infazlar yapmakta ve kendi peşin hükümlerinin yargı kararı haline dönüşmesi için etki yapmaya çalışmaktadırlar. Yazılı basın için bu durumu önlemek amacı ile Basın Kanunu'nun 30. maddesinde bir hüküm yer almıştır. Bu hüküm ile ceza koğuş-turmasının başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar geçen süre içinde yargıç ve mahkemenin hüküm, karar ve işlemleri hakkında mütalâa yayınlanması yasaklanmıştır. Görsel basın algısında ise yasal boşluk mevcuttur. Etki gücü çok fazla olan görsel basın için de, haber verme özgürlüğünü koruyarak, benzer bir hükme gereksinim mevcuttur. Ancak son bir kaç yıldır, yazılı basında yer alan, yasa hükmüne aykırılıklar hakkında savcılarımızın harekete geçmemiş olmalarının ve yasanın anılan 30. maddesini uygulanmayan bir hüküm haline dönüştürmelerinin nedenini de anlayamamaktayız.

Yargının diğer sorunları da olduğu gibi devam etmektedir. Mahkemelerimiz son derece olumsuz fiziki koşullar içinde görev yapmaktadır. Yabancı dillerden dilimize girmiş olan "Adalet Sarayı" kavramı, mahkemelerimizin çalışma koşulları karşısında kara mizah olmaktan öteye gidememektedir.

Yargı organlarımız gerekli mali olanaklara kavuşturulmamış ve bu nedenle ceza davalarında pul yokluğu nedeni ile tebligatlar yapılamamış, benzin yokluğu nedeni ile de tutuklu sanıklar duruşmalara getirilememişlerdir. Yani kısacası, yargı tüm ihmal edilmişliği ile baş başa bırakılmıştır. Bu nedenle

yeni Adalet Bakanımızın yargı reformu konusundaki gayretlerini gönülden destekliyoruz.

Öte yandan, yargıç ve savcı kadrolarının arttırılmaması nedeni ile iş yükü altında ezilen, ama buna rağmen iyi niyetle ve büyük bir özveriyle çalışan yargıç ve savcılarımız sayesindedir ki bugün yargı ayakta durabilmektedir. İş yükünün fazlalığı sonucu, davalar uzamakta ve toplumun yargıya güveni giderek azalmaktadır. Adliyede yıllarca hakkını elde etmek için uğraş vermek yerine, belli bir bedel ödeyerek mafya aracılığı ile hak elde etme yolunu arayanların sayısı giderek artmaktadır. Bu da sonuçta, özellikle alacak davalarında yargının görevini mafyanın yüklenmesine neden olmaktadır. Bunun önüne geçmek için, mahkeme başına düşen dava sayısını azaltacak önlemlerin alınması gerekir. Bunu sağlamak için de, bir yanda yargıç ve savcı kadroları artırılırken, bir yandan da son derece basit bazı suçların idari para cezasını gerektiren fiiller haline dönüştürülmesi gereklidir.

Ceza infazı, ceza yargılamasını tamamlayan bir unsurdur. Cezaevlerimizin durumu ise içler acısı olmakta devam etmektedir. Cezaevlerimizde uzun zamandır yaşanan olaylar, devletin cezaevlerine egemen olamadığını göstermektedir. Cezanın ıslah edici niteliğini tamamen ortadan kaldıran koğuş sistemi, yasa dışı örgütlerin merkezi olmak yanında, bazı suçlular için de bir suçluluk okulu görevini yerine getirmektedir. Bu nedenle hücre niteliği taşımayan oda sistemine mutlaka geçilmesi gerekir. Cezaevlerinde bazı mahkumlar, çeşitli güçlere dayanarak cezaevi idaresi üzerinde etkili olmakta ve cezaevini adeta bir "sefa" evine dönüştürmektedirler. Edirne Yarı Açık Cezaevi'nde yaşanan olaylar, Burdur Cezaevi'nden kaçan Kürşat Yılmaz'ın kaçışından bir gün önce diğer mahkumlara veda yemeği vermesi örnekleri, bir önceki Adalet Bakanımız Sayın Sungurlu'nun "cezaevlerinin çivisi çıkmış" teşhisinin doğruluğunu göstermektedir. Ancak yetkililerin görevi, bu aksaklıkları düzeltmektir; yoksa şikâyet etmek değil. Bu konularda da geçtiğimiz bir yıl içinde gerekli reformlar açısından ciddi hiçbir çalışma yapılmamıştır.

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

Ülkemizde “*düşünce suçu*” kavramı hala geçerliliğini sürdürmektedir. Yasalarımızda bu yönden de hiç bir olumlu değişiklik yapılmamıştır. Suça azmettirme veya tahrik ve teşvik niteliği taşımayan, şiddeti önermeyen, kişilik haklarına saldırı niteliği taşımayan düşünce açıklamaları suç olmamalıdır. Bu açıdan yasalarımızın hükümleri yeniden gözden geçirilmeli ve gerekli değişiklikler gecikmeden yapılmalı, ülkemiz salt düşünceyi suç sayan ayıplı bir ülke konumundan kurtarılmalıdır. Bu vesile ile hükümet tarafından Meclis’e sunulan yeni Türk Ceza Kanunu Tasarısı hakkında da görüşlerimi açıklamak isterim. Adalet Bakanlığı’nda bir komisyon tarafından hazırlanıp, kamuoyunda hiç tartışılmadan, hukuk fakültelelerinin ve ilgili kurumların görüşleri alınmadan büyük bir acele ile Meclis’e tasarı olarak gönderilen yeni Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nın, hükümet tarafından geri çekilerek gerekli tartışma ortamının yaratılmasını, gelecek eleştirilerin aynı ya da yeni bir komisyonda değerlendirilmesini ve tasarı böylece olgunlaştırıldıktan sonra Meclis’e gönderilmesini diliyoruz. Bilgilerine güvenilir çeşitli hukukçular, muhtelif yayın organlarında tasarının içerdiği son derece yanlış ve sakıncalı hükümleri açıklamışlardır. Bu hükümlerin Adalet Komisyonu çalışmalarında düzeltilmesine olanak yoktur. Tasarı bu hali ile yasalacak olursa, ceza yargılamasında büyük bir kaos yaratacaktır. Bu konuda Yargıtay Başkanımızın çeşitli toplantılarda ve televizyon yayınlarında açıkladığı görüşlerine aynen katılıyoruz.

Yargı reformu çerçevesinde yine bir türlü sonuca ulaştırılamayan bir diğer konu da Avukatlık Yasası değişikliği konusudur. Hükümetin hazırlayıp sunduğu tasarı ile birlikte, Birliğimizce hazırlanan ve bazı milletvekillerince teklif olarak sunulan bir taslak Meclis Adalet Komisyonu’nun alt komisyonunda görüşülerek tek metin haline getirilmiştir. Ancak aylardır esas komisyonda görüşülemeyen tasarının, 1995 yılında olduğu gibi, yine kadük olma kaderine terk edileceği anlaşılmaktadır. Tasarı mesleğimiz açısından önemli bazı değişiklikleri içermektedir. Her şeyden önce, baroları ve Barolar Birliğini, Adalet Bakanlığı vesayetinden kurtararak savunma

makamının bağımsızlığını sağlamaktadır. Yargının bir unsuru olan savunma makamının bağımsızlığı sağlanmadan, yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanmasına olanak yoktur. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde "Avukatlar bağımsız olmadıkça yargı bağımsız olamaz. Barolar bağımsız olmadıkça da avukatlar bağımsız olamaz" ilkesi temel ilke olarak kabul edilmektedir. Tasarı ayrıca, artık bir zorunluluk halini almış olan staj sonrası sınav sistemini getirmekte, avukatların şirketleşmesi olanağını öngörmektedir. Büyük gereksinim duyulan bu değişiklikleri içeren tasarının kadük olmasının önüne geçilerek, parlamento seçimlerinden önce yasalaştırılmasını sağlamak için tüm siyasi partilerimizi gayret göstermeye davet ediyorum.

Bir yargı reformu, yargı mensuplarının kaynağını oluşturan hukuk fakülteleri ele alınmadan gerçekleştirilemez. Ülkemizde son yıllarda büyük bir sorumsuzluk ile bir bina bir tabela zihniyeti ile hareket edilerek açılan yeni fakülteler sonucu, hukuk fakültelerimizin sayısı 26'yı bulmuştur. Ancak bu fakültelerin çoğunda yeterli öğretim üyesi ve kütüphane mevcut değildir. Erzincan Hukuk Fakültesi örneğinde olduğu gibi, tek bir profesörü, tek bir doçenti olmayan, tüm eğitimi sayıları son derece sınırlı doçent yardımcıları ile yürütmeye çalışan fakülteler mevcuttur. Yani özet olarak, yetişmiş öğretim üyelerinden ders almayan, değişik hukuk kitapları okuma olanağı olmayan bir hukukçu nesli yetiştiriyoruz. Bu koşullarda yetiştirilen hukukçular ile sağlıklı bir yargı sisteminin kurulmasına olanak yoktur. Bilgisiz yargıç, savcı ve avukatların görev yaptığı bir yargı sisteminde, adaletin devletin temelini teşkil etmesi de olanaksızdır. Bundan bir kaç ay önce Adalet Bakanlığı'nca yapılan yargıç ve savcı sınavının yazılı kısmında barajı, sınava giren adayların ancak % 10'u aşabilmiştir. Yeterli öğretim üyesi bulunmayan fakültelerimizin mezunlarında bu oran % 0.9'a kadar düşmektedir. Bu sınavlarda barajı aşamayanlar, hatta Adalet Bakanlığı yetkililerinin belirttiğine göre sınavda "sıfır" alanlar, bir yıllık staj sonrası, yani sadece bir süre geçmesi ile avukat olabileceklerdir. Savunma makamının da yargının bir unsuru olduğu ve avukatların vatandaşların hukuki sorunlarında görev yapa-

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

cakları düşünülduğünde, bu sistemin ne derece yanlış olduğu ve biraz önce sözünü ettiğim, staj sonrası sınavın ne derece zorunlu olduğu anlaşılır.

Hukuk fakültelerimizin sözünü ettiğim eğitimlerindeki bu yetersizlik yanında, özel hukuk fakültelerinin bazılarının birer diploma makinesi haline gelme tehlikesi de her zaman mevcuttur. Bu söylediğim hayali bir varsayım değildir. Ülkemiz 1970'li yılların başında bunları yaşamış ve o tarihlerde hazırlanan Cumhuriyet Senatosu raporunda bu tehlike vurgulanmıştır.

Hukuk fakültelerine geçtiğimiz yıllarda sadece sosyal puan türü ile öğrenci alınıyordu. Böylece, hukukçunun kullanacağı en önemli araç olan "Türkçe"yi ve tamamen muhakemeye dayanan bir disiplinde, muhakemeyi geliştiren matematiği dikkate almayan, daha ziyade ezbere dayanan bir bilgi türünü temel alan bir sistem uygulanıyordu. Bazı fakültelerimizin ve Birliğimizin bu konudaki başvurularını dikkate alan Yüksek Öğretim Kurulu'nun, önümüzdeki yıldan itibaren hukuk fakültelerine Türkçe - Matematik puanı ile öğrenci alınmasını kararlaştırmasını son derece olumlu buluyoruz. Bu kararın olumlu sonuçlarını önümüzdeki yıllarda göreceğimize inanıyor ve Yüksek Öğretim Kurulu'nu bu kararı nedeniyle kutluyorum.

Anayasa'mızın 83. maddesinde yasama dokunulmazlığı hükme bağlanmaktadır. Maddenin içerdiği ilk husus, yasama sorumsuzluğu da denilen, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Meclis'te ileri sürdükleri düşüncelerden sorumlu olmamalarını öngören hükümdür. Bu hüküm üzerinde hiç bir tartışma mevcut olmayıp, milletvekillerinin korkusuzca görev yapabilmelerinin bir gereği olarak Anayasa'da yer alması gereken bir hükümdür. Ancak, aynı madde içinde yer alan ve seçimden önce ya da sonra, Meclis çalışmaları ile ilgili olmayan bir suç işlediği ileri sürülen milletvekilinin, Meclis kararı olmadan sorgulanmasını ve yargılanmasını engelleyen hüküm her şeyden önce bir ayrıcalık hükmü niteliğindedir. Ayrıca, bu hükmün temelinde yargıç

ve savcılara güvensizlik yatmaktadır. Milletvekili olmayan vatandaşlar söz konusu olduğunda güvenilen yargıya, milletvekilleri söz konusu olunca güvenmemenin mantığını anlamaya ve kabule olanak yoktur.

Bu konuda, yetersiz olmasına rağmen ilk adım teşkil etmesi nedeni ile kabulü yerinde olacak bir Anayasa değişikliği teklifinin ilk görüşmesi Meclis'te yapılmış, ama aradan çok uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen ikinci görüşmesi yapılamamıştır. Bu arada bazı milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmış olması, ayrıcalık niteliğindeki ve yargıya güvensizliği ifade eden hükmün haklılığını göstermez ve değiştirilmemesi için bir gerekçe oluşturmaz. Haklarında ihaleye fesat karıştırmak, adam öldürmeye azmettirmek, sahte evrak düzenlemek gibi iddialar bulunan milletvekilleri mevcuttur. Bu iddialar hakikaten doğru ise, yani bu suçlar gerçekten işlenmişse, milletvekilliği sıfatı suçun cezasından kurtulmanın bir nedeni olmamalıdır. Buna karşın iddialar haksız, yanlış ise milletvekili yargılanıp, aklanabilmeli ve hakkındaki kuşkulardan kurtulabilmelidir. "*Temiz toplum*" yaratmanın yolu budur.

Ceza yargısının temelinde hazırlık soruşturması yer almaktadır. Yasamıza göre hazırlık soruşturmasını yürütmek savcının görevi olmasına ve emniyetin sadece savcının emri altında hareket eden yardımcı niteliği mevcut bulunmasına rağmen, ne yazık ki uygulamada savcılarımızın bir kısmı bu görevi tamamen emniyet mensuplarına bırakmış durumdadırlar. Yeterli bilgilerle donatılmış ve siyasi etkilerden tamamen kurtarılmış suç kolluğu halâ kurulmadığı için, bu uygulama arzulanmayan sakıncalı sonuçlara neden olabilmektedir. Büyük bir feragat ile fedakarca çalışan ve son zamanlarda mafyaya karşı çok başarılı operasyonlar yürüten ve bu nedenle gönülden kutladığımız emniyet mensuplarımızın büyük çoğunluğu arasına maalesef daha ziyade siyasi etken ve nedenlerle karışmış bir takım kişiler mevcuttur. Fedakar emniyet mensuplarının arasına karışan bu kişilerdir ki, işkençe yöntemlerini uygulamakta, yeraltı örgütleri ile sıkı ilişkiler içine girmektedirler. Bu tip emniyet mensuplarının bir gru-

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

bunu, Nisan ayı sonlarında Aydın Ağır Ceza Mahkemesi'nde yaptıkları ve doğrudan doğruya yargı kararına yönelik eylemleri ile tanımıştık. Bu tip emniyet mensuplarının hukuk dışı davranışlarından en büyük üzüntüyü, yasal sınırlar içinde görevlerini yapan dürüst polislerimizin duyduğundan eminim. İçişleri Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü'ne düşen görev, emniyet teşkilâtımızı bu tip kişilerden temizlemektir. Artık ülkemizde işkence yapan polis istemiyoruz; insan haklarına tam uyum içinde bir soruşturma istiyoruz. 1992 yılında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda yapılan çağdaş değişikliğin, mahkeme ayrımı yapılmaksızın tüm ceza soruşturmalarında uygulanması için gerekli yasal değişiklik yapılmalıdır. Ayrıca bu değişikliklerin geçerli olduğu soruşturmalarda da, yasa hükmünün gerçekten uygulanmasını, bir takım hilelerle yasa hükmünün uygulanmasından kaçınılmasını istiyoruz. Susma hakkı ile avukat isteme hakkını hatırlatan ve sanığın avukat istemediğini belirten satırların, ifade tutanaklarında basılı şekilde yer alması, yasa hükümlerinin gerçekte uygulanmadığının açık bir delilidir. İzmir Baromuzun İzmir Adliyesi'nde yaptığı bir araştırmasının sonuçlarına göre, 1997 yılında çek suçları hariç 41.000 adli kayıt yapılmıştır. Bu adli kayıtlar için talep edilen müdafî sayısı 4426'dır. Ancak bunların 3.920'si 18 yaşından küçükler, yani müdafî bulundurulması zorunlu olanlar içindir. Bu durumda 18 yaşından büyük olanlar için 41.000 olayda müdafî talebi 506'dan ibarettir. Yani olayların sadece % 1.23'ü için müdafî istenmiştir. Bu dahi biraz önce belirttiğim saptamanın gerçekliğini gösterir niteliktedir. Bu konuda savcılarımıza da büyük görev düşmektedir. Adana Cumhuriyet Başsavcısı, ilindeki emniyet ve jandarmaya yayınladığı bir tamim ile yakalanan kuşkulunun ifadesinin ancak savcı tarafından alınacağını, emniyet ve jandarmanın ifade almamasını belirtmiş ve savcılar arasında iş bölümü yaparak 24 saat nöbetçi savcılarını belirlemiştir. Adana Cumhuriyet Başsavcısı'nun yasaya uygun bu tamiminin, diğer başsavcılıklara da örnek olmasını gönülden dilerim.

Bazı mafya liderlerinin son zamanlarda yakalanması ve elde edilen ifadelerden edinilen bazı gerçekler, Susurluk ola-

yından beri gündemde olan, mafyanın devletin hemen hemen tüm kurumlarına sızdığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Özellikle Milli İstihbarat Teşkilatı'nın böyle bir iddia ile karşı karşıya bulunması, üzerinde büyük bir ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Mafya ile ilişkisi bulunan, onları koruyan ya da vaktiyle korumuş olan devlet görevlilerinin, hangi kurumda çalışıyor olursa olsunlar, gecikmeden yargı önüne çıkarılmaları gerekir. Bunu sağlamak için memurin muhakematına ilişkin yasada öngörülen usuli işlemler süratle yerine getirilmelidir. Bu vesile ile belirtmek isterim ki, Osmanlı döneminden kalma, adı dahi "geçici yasa" iken, ülkemizin en devamlı yasası haline gelen bu yasa ele alınıp, günün koşullarına uygun hale getirilmelidir.

Geçtiğimiz yıl Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve bu yıl da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin oluşumunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde yer alan "*adil yargılanma hakkı*"na aykırı olduğuna karar vermiştir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kuruluşundan beri onları olağanüstü mahkeme olarak kabul ederek karşı çıkan Türkiye Barolar Birliği'nin haklılığı, böylece uluslararası bir mahkeme kararı ile de vurgulanmış olmaktadır. Bu durumda, söz konusu mahkemelerin oluşumunda değişiklik yapılmadığı takdirde, bu mahkemelerin bütün kararlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce insan haklarına aykırı sayılacağı ve ülkemizin tazminat ile yükümlü kılınacağı anlaşılmaktadır. Anayasa'mızın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına saygılı bir devlettir. O halde bu mahkemelerin insan haklarına aykırılığı saptanan hükümlerinin gecikmeden düzeltilmesi ve aslında en doğru ve yerinde olarak bu mahkemelerin kaldırılması gerektiğine inanıyoruz.

Yargının etkinliğinin olmadığı bir ülkede, hukuk devletinin varlığından söz edilemez. Yargının etkinliği ise, herkesin yargı kararlarına uyması ile sağlanır. Bu nedenledir ki, Anayasamızın 138. maddesi "*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiç bir surette değiştiremez ve bunların yeri-*

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

ne getirilmesini geciktiremez” hükmünü öngörmüştür. Ancak, devletimizin üst düzey yetkilileri de dahil olmak üzere yargı kararlarına uymamanın, yargı kararlarına aykırı temel atmaların, santral işletmelerin giderek olağan bir hal aldığını üzülmekteyiz. Daha alt düzey yetkililer de bundan cesaret alarak yargı kararlarına aykırı davranabilmektedirler. Bu davranışlar her şeyden önce, yargıya adeta bir gözdağı niteliği taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, hiç bir makam ve organ yargı kararlarını uygulayıp, uygulamama konusunda bir takdir hakkına sahip değildir. Bugün yargı kararını hiçe sayanların, yarın yargı güvencesine gereksinim duyabilecekleri hatırdan çıkarılmamalıdır. Artık *“yasaları bir kere ihlâl etmekten bir şey olmaz”* zihniyetini mutlaka terk etmemiz gerekir. Ayrıca, yargı kararını uygulamayarak Anayasa'nın 138. maddesine aykırı davrananların ve Cumhuriyetimizin hukuk devleti niteliğini böylece zedeleyenlerin bu fiilleri basit bir görevi ihmal olarak görülmemelidir. Bu nedenle, yargı kararına aykırı davrananlar hakkında daha ciddi hukuki sonuçlar doğuracak düzenlemelerin yapılması gerekir.

Gerçek yargı reformunun sağlanabilmesi için, görüldüğü üzere, Anayasamızın bazı hükümlerinde de değişiklik yapmak gerekmektedir. Parlamentomuzun 12 Eylül Anayasası'nı ortadan kaldırarak, sivil bir Anayasa yapması gerektiğine inanıyoruz.

Yargı ile yakından ilgili ve son aylarda ülke gündemini işgal eden önemli bir konu genel af konusudur. Öncelikle belirtmek isterim ki, tarihi açıdan genel af, imparator ve padişahların mutlak iktidarların sonucu, tebalarına, kullarına bağışladıkları bir lütuf idi. Günümüzde mutlak hükümdarlıkların son bulması ile birlikte bu yetki de son bulmuş ve batı ülkelerinin anayasalarında *“genel af”* yetkisi kabul edilmemiştir. Ancak ülkemizde, anayasalarımızın verdiği yetki sonucu af yasaları çıkarılmamıştır. Günümüzde genellikle kabul edildiği üzere, genel af ancak siyasi bunalımlardan sonra toplumsal barışı sağlamak amacı ile ve sadece siyasi suçlular için kabul edilmektedir. Siyasi olmayan suçluların affı, cezaların önleme etkisini ortadan kaldırdığı için ceza hukuku doktri-

ninde doğru görülmeıen bir yoldur. Esasen 647 sayılı İnfaz Yasası gereği, cezaların sadece 5'de 2'sinin infaz edildiği, ondan sonra hükümlülerin adeta otomatik olarak şartla salıverildiği ölkemizde bir genel af yasıası, cezanın suçu önleyici etkisini tamamen ortadan kaldıracak, suç mağdurlarını bir kez daha mağdur ederek, onların devlete ve yargıya olan güvenlerini de yok edecektir. Anayasamızın 87 ve 14. maddeleri gereği siyasi suçluların çoğu affedilemez iken, siyasi olmayan suçluların affı, sosyal adalete ters düşecek, toplumsal barış ve huzuru zedeleyecektir.

Ölkemizin genel affa değil, kapsamlı ve ciddi bir yargı reformuna gereksinimi mevcuttur. Ceza hükmü içeren yasaların eskimiş hükümleri çağa uydurulmadan, malı insandan fazla koruyan hükümler değiştirilmeden çıkarılacak bir genel af ile hiç bir sorun halledilemez. Cezaevlerimizin ıslah edici niteliklerinin olmadığı bilinmektedir. Ancak cezaevlerimizin durumu düzeltilmeden çıkarılacak bir af, kısa bir süre sonra yeni bir affın gereğesini oluşturur. Önemli olan suçluları sokağa salmak değil, onları ıslah ve rehabilite edecek koşulları yaratmaktadır.

Bu yıl Cumhuriyetimizin 75. yılını kutluyor olmamız da böyle bir affın gereğesi olamaz. Böyle bir gereğe, Cumhuriyetin 80., 85. yıllarında da karşımıza çıkabilecek, hatta 16 ay sonra yeni bir asra giriyor olmamız da gereğe olarak gösterilebilecektir.

Ölkemizde ayrılıkçı terörün gücünün giderek yok edilmesi sevindiricidir. Bu sonucu kanları ile sağlayan şehitlerimizi minnet ve saygı ile anıyoruz. Bu konuda yetkililerden belediğimiz, ayrılıkçı teröristler ile, etnik grupların kültürel kimliklerinin birbirine karıştırlmamasıdır. Ölkemizde asırlardır bir arada dostça ve kardeşçe yaşıyan ve birbirinden ayrılmaz bir gökkuşağı oluşturan farklı etnik grupların kültürel özelliklerini geliştirme hakkını, bir ayrılıkçılık olarak görmek son derece yanlıştır. Aksine bu hakkın serbestçe kullanılabilmesi, ölkemiz açısından bir kültür zenginliği oluşturacaktır. Geçmiş dönemlerin uyguladığı yanlış politikalar sonucu,

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdeki olayların temelinde yer alan sosyal, siyasal ve ekonomik nedenler göz ardı edilmiş, bölgede yaşayan yurttaşlarımızın devleti, ülkesi ve ulusu ile kaynaşıp, barış ve huzur içinde geleceklerine güvenle bakabilmelerini sağlayacak atılım yapılamamış, önlemler alınmamıştır. Daha fazla gecikmeden bu alanlardaki eksikliklerin giderilmesi gereklidir.

PKK'nın bir terör örgütü olduğu pek çok ülke tarafından kabul edilmişken, dost gözükten bir kısım ülkelerin bunu bir kurtuluş hareketi olarak niteleyerek 1920'lerde başaramadıklarını şimdi bu yolla başarmaya ve böylece Sevr'i hortlatmaya çalışmaları son derece üzüntü vericidir. Lozan'ın yıldönümünde, bu anlaşmanın imzalandığı binada Türk devletinin kutlama yapmasına izin vermeyen, ama buna karşın aynı gün PKK uzantılarına gösteri izni tanıyan İsviçre'nin tutumu buna bir örnektir. Ancak bu ülkelerin amaçlarına ulaşamayacaklarına ve Lozan'da çizilen misakı milli sınırlarımız içinde bağımsız ve üniter devlet varlığımızı devam ettireceğimize en ufak bir kuşumuz mevcut değildir.

Örgütü zor duruma düştüğünde ateşkes önerip, barıştan söz eden; ancak toparlanınca terörist eylemlerine tekrar başlayan PKK liderinin son ateşkes önerisini de inandırıcı bulmuyoruz. 1993 yılında böyle bir ateşkes önerisine iyi niyetle yaklaşmanın acısını 33'er ve erbaşımızın hayatı ile ödediğimizi unutmadık.

Konuşmamın başında, hükümetin irtica ile mücadele konusundaki vaatlerini gerçekleştiremediğini söylemiştim. Gerçekten geçen bir yıl içinde, sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasasının çıkarılması dışında irtica ile mücadelede başarılı bir çalışma yapılmış değildir. İrtica ile mücadele için öngörülen yasa tasarıları hala Meclis komisyonlarında uyutulmaktadırlar. Hükümet ortakları ile ona destek verenlerin yaptıkları anlaşmalarda bu yasaların çıkarılması konusunda da temel bir anlayışa varmalarını beklerdik.

Şeriat düzeni özlemcileri, geçen yıl gerçekleşen hükümet değişikliğinden sonra, daha değişik bir taktikle aynı amaç için

çalışmaktadırlar. Her şeyden önce bazı kavramların anlamı değiştirilmeye çalışılmakta ya da içi boş kavramlar haline getirilmeye uğraşılmaktadır. “*Şeriat dindir*” denilerek, şeriat karşı çıkanlar, dine karşı çıkanlar olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Oysa açıkça bilinmektedir ki, bizler şeriatla karşı çıkarken bu kavram ile dine ve dini inançlara değil, din kurallarının temel alınacağı teokratik devlet yapısına; devletin sosyal ve hukuki hayatının din kurallarına dayandırılmasına, yani kısaca dindarlara değil, dincilere karşı çıkmaktayız.

Laiklik kavramı da, içi boş bir kavram haline getirilmeye çalışılmaktadır. Anayasa Mahkememizin bir kararında belirtildiği üzere, her ülkenin laiklik anlayışı, kendi sosyal koşullarına göre belirlenir. Esasen Anayasamızın 24. maddesinin son fıkrasında “*laiklik*” kavramı ülkemiz açısından tanımlanmış bulunmaktadır. Bu hükme göre laiklik, devletin ekonomik, sosyal ve hukuk düzenlerinin kısmen dahi olsa dini esaslara uydurulmamasıdır. Keza bu hükme göre laiklik dinin, kişisel ya da siyasal yarar için alet olarak kullanılmamasıdır.

Basında yer alan haberlerden öğrendiğimize göre, Başbakanlık Takip Kurulu, Temmuz ayı başında hazırladığı bir raporda devlet kademelerindeki şeriatçı kadrolaşmanın tüm hızı ile sürdüğünü vurgulamış ve buna bazı örnekler vermiştir. Bu rapora göre, 40’a yakın vali, 100’e yakın vali yardımcısı, 300 civarında kaymakam, 100’den fazla yargıç ve savcı, çeşitli üniversitelerde 400 civarında öğretim görevlisi, İçişleri Bakanlığı’nda başta mülkiye müfettişleri olmak üzere 200’den fazla üst düzey yönetici, Emniyet Genel Müdürlüğü’nde bazı illerin emniyet müdürleri de dahil olmak üzere 100 civarında görevli ve her bakanlıkta çok sayıda personel irticai faaliyetlerini sürdürmektedir. Aslında bu rakamların çok düşük tutulduğu da açıktır. Başbakanlık Takip Kurulu’nun verdiği ve aslından çok düşük tutulan bu rakamların ve çizdiği tablonun ülkemizin geleceği açısından yarattığı tehlike açıktır.

Anayasamızın 2. maddesinde Cumhuriyetimizin laik bir hukuk devleti olduğu belirtilirken, Edirne İdare Mahkemesi, yasaları, Anayasa’nın 153. maddesine göre “*yasama, yürütme*

ERALP ÖZGEN
1998 - 1999

ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri” bağlayıcı niteliği olan Anayasa Mahkemesi kararlarını, kendisinin yüksek mahkemesi durumunda olan Danıştay kararlarını hiçe sayarak, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu’nun kararını esas alarak hüküm vermiş; sadece teokratik bir devlette görülebilecek şekilde dini fetvaya, hukuki değer vermeye çalışmıştır. Ancak esas üzücü olan bu karar karşısında Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu’nun hareketsizliği ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun suskunluğudur. Unutulmamalıdır ki, susmanın sorumluluğu, konuşmanın sorumluluğundan daha ağırdır.

Öte yandan, Anayasamızın 174. maddesi ile devrim yasası olarak korunmakta olan 677 sayılı Yasa ile yasaklanmış bulunan tarikatlar, açıkça faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bir siyasi parti liderimiz, devrim yasasına aykırı olan bu tarikatlardan birisini *“olumlu tarikat”* olarak niteleyebilmekte ve onun liderini adeta koruması altına almaktadır. Bu tarikat lideri, İtalya’ya gittiğinde havaalanında büyükelçimiz tarafından karşılanmakta ve Dışişleri Bakanlığımız bu konuda herhangi bir işlem yapmamaktadır.

Tarikatların genellikle kurdukları çeşitli vakıflar aracılığı ile etkinlik gösterdikleri ve özellikle eğitim alanında bu vakıflar aracılığı ile militan yetiştirme gayreti içinde oldukları bilinmekte olmasına rağmen, bu tür vakıfların ciddi bir denetime tabi tutulmalarını anlamak mümkün değildir.

Yasalara aykırı olarak faaliyette bulunan tarikatların doğurdıkları en büyük tehlike, eğitim alanına el atmış olmalarında yatmaktadır. Çeşitli yurtlarda, özel ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarında, beyinleri ufak yaşta yıkanan militanlar yetiştirme gayreti içindedirler. Gelecek kuşakları, Atatürk’ün çizdiği uygar ve aydınlık yolda değil; orta çağın karanlığı içinde yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Basın organlarında hangi üniversitede hangi tarikatların etkin olduğunun listeleri yayınlanmaktadır. Ve ne yazık ki, bu tür çalışmalara karşı devletimizin yetkili organları da tam bir hareketsizlik içinde sadece seyirci kalmaktadırlar.

Hepinizin bildiği bu örnekleri daha fazla arttırarak zamanınızı almak ve içinizi daha fazla karartmak istemiyorum. Son olarak şunu önemle vurgulamak isterim: Bizler, Atatürk devrim ve ilkelerinin açtığı aydınlık yolda yürümeye devam edeceğiz. Ülkemizde teokratik bir sistem kurmaya, ulusumuzu ümmet yapmaya ve orta çağ karanlığını egemen kılmaya çalışanlar bunda başarı sağlayamayacaklardır. Bu kişiler karşılarında yargıcıyla, savcısıyla, avukatıyla aydın Türk hukukçularını daima bulacaktır.

Yeni adli yılın başarılı geçmesini diler, hepinize saygular sunarım.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli konuklar, sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri, hepinize saygılarımı sunuyorum.

Ülkemiz 17 Ağustos günü büyük bir felaketle karşılaşmış, Marmara bölgemizde büyük bir deprem olayı yaşanmıştır. Bu deprem ülke ekonomisine çok ağır bir darbe vurmuştur. Ancak bundan çok daha önemli olan elli bine yakın yurttaşımızın bu depremde hayatını kaybetmiş ya da yaralanmış olmasıdır. Deprem sonrası yeterli bir organizasyonun derhal sağlanamaması nedeni ile enkaz altında kalanların kurtarılması çalışmaları büyük bir kargaşa doğurmuş ve bu kargaşa ve organizasyon eksikliği ölü sayısının artmasında önemli bir rol oynamıştır. Doğal afetlerle karşılaşıldığında alınacak önlemler ve yapılacak kurtarma işlemleri ile ilgili 7126 sayılı Sivil Savunma Yasası önemli hükümler içermektedir. Ancak bu felaket, yasa yapmanın yeterli olmadığını, yapılan yasalarda yer alan hükümlerin uygulamada gerçekleştirilmesinin büyük önem taşıdığını ve maalesef bu yasanın öngördüğü önlemlerin zamanında alınmadığını bizlere göstermiştir. Bu deprem bir kez daha, imara açılmaması gereken yörelerin Belediyelerin yanlış tutumu sonucu imara açıldığını; yeterli yer analizleri yapılmadan yüksek kat izinleri verildiğini; müteahhitlerin mevzuata aykırı olarak eksik ve niteliksiz malzeme kullandıklarını ve bunu denetlemekle görevli olanların çeşitli

ERALP ÖZGEN
1999 - 2000

nedenlerle bu görevlerini gereğince yerine getirmediğini açıkça ortaya çıkarmıştır. Savcılıklarımızın sorumluları takip ederek, suç teşkil eden fiilleri işleyenler hakkında dava açacaklarını ümit ediyoruz. Ancak bu alanda da büyük bir kargaşa yaşanmış ve açılacak ceza ya da tazminat davalarında temel olacak deliller toplanmadan enkaz temizleme çalışmaları yapılmıştır. Bunun sonucu bazı yerlerde deliller yok olmuştur. Deliller yok edildiği sürece gerek tazminat davalarının, gerekse suç duyurularının bir sonuca ulaşması olanaksızdır. Yapılan uyarılar sonucu biraz geç de olsa delil toplama çalışmalarına başlanmış; böylece yargı yolunun tıkanması önlenmiştir. Bu felaket karşısında ulusumuz bir kere daha gerektiğinde nasıl bir birlik içinde yardıma koşacağını göstermiştir. Ancak gönlümüz böyle bir felaketin olmamasını ve birlik ruhunu felaket olmadan göstermemizi dilerdi. Depremden sonra özellikle enkaz altında kalanların kurtarılması ve yaralıların tedavisi için pek çok ülke gerekli malzeme ile birlikte uzman elemanlarını göndermiştir. Pek çok dış ülke dil, din, ırk ve politik anlayış farkı gözetmeksizin yardımımıza koşmuş, enkaz altından yüzlerce vatandaşımızı kurtarmış, yaralıların tedavisinde görev almışlardır. Ancak Sayın Sağlık Bakanımızın, hiçbir karşılık beklenmeksizin yapılan uluslararası yardımları ve bir sivil toplum örgütü olan AKUT'un çalışmalarını reddeden, küçümseyen, ilaca ve hastaneye ihtiyacımız yok diyen yani kısaca sadece insani duygularla yardıma koşanları tersleyip, yardım önerilerini geri çeviren tutumunu benimsemeye olanak yoktur. Sayın Bakanın, uluslararası alanda ülkemizin saygınlığını azaltan bu tutumunu kınıyoruz. Esasen Sayın Sağlık Bakanı'na en güzel cevabı, yardıma koşan milli ya da yabancı ekipleri alkışlarla uğurlayan yöre halkı vermiştir. Biz de yardıma koşan ülke ve kuruluşlara teşekkür ediyor, depremde yakınlarını kaybedenlere başsağlığı ve sabır diliyor, tüm ulusumuza geçmiş olsun dilekelerimizi sunuyoruz.

Deprem acıları ile ıstırapları ile yaşanmıştır. Şu anda artık hukuk yolu başlayacaktır. Depremde yakınlarını ya da mallarını kaybedenler, hukuk yolu ile bunun hesabını sormak isteyeceklerdir. Bu konuda güvenebilecekleri tek güç yargıdır.

Ancak elli bini aşan ölü ve yaralının bulunduğu, binlerce evin yıkıldığı, yargı yoluna başvurmak isteyenlerin çoğunun tüm mal varlıklarını yitirdiği bir felakette, yargının görevini tam olarak yapabilmesi, yurttaşlarımızın istemlerine cevap verebilmesi için, bu olağanüstü duruma uygun düşen bazı önlemlerin alınması gerekir.

- Öncelikle deprem bölgesindeki adliyelere, başvuru sayısının çokluğu dikkate alınarak, yeterli yargıç ve savcı gönderilmelidir.
- Aynı şekilde diğer adli personel sayısı arttırılmalıdır.
- Bu adliyelerimize, keşif, tespit gibi işlemleri gecikmeden yapabilmeleri için yeterli sayıda araç tahsisi yapılmalıdır.
- Deprem bölgesinde zarara uğrayan yurttaşlarımız tazminat davalarında yargı harcı, yargı masrafı ve bilirkişi ücreti ödeyebilecek durumda değildirler. Bu nedenle belli bir süre, depremden doğan tazminat davalarında bunların alınmasından vazgeçilmeli ya da koşulları hafifletilerek adli müzaheret yolu açılmalıdır.
- Sakarya ilimizin merkezinde adliye binası yıkılmış, dosyalar enkaz altında kalmıştır. Diğer deprem merkezlerinde de yurttaşlarımız ve avukat meslektaşlarımız duruşma takip edebilecek durumda değildirler. Keza geceleri evlerine girip yatamayan yargıç ve savcılarımız da yeni iş yükü karşısında acelesi de olmayan eski davaları yürütebilecek durumda değildirler. Bu nedenlerle deprem bölgesinde, tutuklu işler hariç olmak üzere, duruşmaların bir kaç ay ertelenmesi yerinde olacaktır.
- Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasası'nda yer alan sürelerin, olağanüstü durum dikkate alınarak, deprem bölgesinde üç ay süre ile uzatılması zorunlu görülmektedir.

Bu hususları geçen hafta başında Sayın Adalet Bakanı'na sunduk. Mümkün olanları gerçekleştireceklerine söz verdiler.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Yıllardır yargı yılı açılış konuşmalarımızda ülkemizin ciddi bir yargı reformuna duyduğu gereksinimi anlattık. Her yıl aynı hususları biz söylemekten, sizler dinlemekten bıktınız. Ancak bu reformu gerçekleştirme durumunda olan yetkililer, her yıl bu salonda hazır bulunup bunları dinledikleri halde, gerekli düzenlemeleri yapmakta son derece duyarsız kaldılar. Bugün yeni bir hükümet görev başındadır. Bu durumun verdiği yeni bir ümit ile sadece paragraf başlıklarını belirterek, bir yargı reformunda gerçekleştirilmesi gereken temel bazı konuları tekrar belirtmek istiyorum.

Anayasamıza göre mahkemeler bağımsızdır. Ülkemizin imzaladığı uluslararası sözleşmelerde de mahkemelerin bağımsız olması gereği vurgulanmaktadır. Ancak bir mahkeme için "bağımsızdır" demekle bağımsızlık sağlanmaz. Bağımsızlığı sağlayacak temel ilkelerin yasa hükmü haline getirilmesi gereklidir. Bunun için de en azından şu koşulların sağlanması gerekir:

- Yürütme erkinin başı olan Cumhurbaşkanı'na, Anayasa Mahkemesi'ne ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na üye seçiminde tanınan yetkiler kaldırılmıdır.
- Adalet Bakanı ile Bakanlık Müsteşarı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda üye olarak yer almamalıdır.
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kendi Personel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu Başkanlığı kurulmalı; bu görevleri Adalet Bakanlığı'nun yerine getirmesi yönteminden vazgeçilmelidir.
- Günümüzde tüm uygar ülkelerde kabul edilen ilkeye göre, avukatların ve baroların bağımsız olmadığı bir ülkede yargı bağımsız olarak kabul edilmez. Bu nedenle barolar ve Türkiye Barolar Birliği üzerindeki

Adalet Bakanlığı vesayeti de kaldırılmalıdır.

Sayıdığım bu asgari koşullar sağlanmadan ülkemizde mahkemelerin bağımsız olduğunu kabule olanak yoktur.

Yargı reformunda bir önemli husus da Adalet Bakanlığı'nın gerekli mali olanaklara kavuşturulmasıdır. Mahkemelerimiz bina ve gereç olarak genellikle son derece olumsuz koşullarda çalışmaktadırlar. İdare mahkemelerinin büyük kısmı iş hanlarında kiralık büro odalarında görev yapmaktadırlar. Ceza davalarında pul yokluğu nedeni ile tanıklara davetiye çıkarılamamakta, benzin yokluğu nedeni ile de tutuklu sanıklar duruşmalara getirilememektedir. Bunun sonucu davalar gereksiz yere uzamaktadır. Adliyeye müracaat ile hak arayan yurttaşlar davaların uzaması sonucu zarara uğramakta ve bu da yargının yerini yasa dışı örgütlerin almasına neden olmaktadır. Ayrıca, mahkemelerimiz çok yoğun bir iş yükü altında çalışmaktadırlar. Bu iş yükü de sonuçta hem yine davaların uzamasına neden olmakta, hem de yargıçların dosya inceleme için yeterli zaman bulamamaları sonucu adli hatalar artmaktadır. Bu sakıncaları önlemek için yeni kadrolar alınarak yeni mahkemelerin kurulması ve mahkeme başına düşen dava sayısının makul bir düzeye indirilmesi zorunludur.

Tüm uygar ülkelerde ceza artık bir kısas aracı olmaktan çıkmış, cezanın amacı ıslah olarak kabul edilmiştir. Ancak ülkemizde cezaevlerinin olumsuz koşulları nedeni ile cezanın ıslah amacı sağlanamamaktadır. Aksine, koğuş sisteminin getirdiği bir olumsuzluk ortaya çıkmakta ve cezaevlerimiz adeta bir "suç okulu" işlevi görmektedirler. Cezanın gerçek ve çağdaş amacının sağlanabilmesi için, hücre niteliği olmayan oda sistemine geçilmesi, buna uygun cezaevlerinin yapılması zorunludur.

Yargı reformu yapılırken, yargının bir ögesi olan savunmanın sorunlarının da çözüme kavuşturulması gerekir. Çok gereksinim duyduğumuz ve çağdaş hükümler içermesini istediğimiz Avukatlık Yasası çalışmaları yine sonuçsuz kalmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan tasarı, seçimlerin yenilenmesi üzerine kadük olmuştur. Geçen dönem

TBMM Adalet Komisyonu'nun alt komisyonunda görüşülen ve Türkiye Barolar Birliği'nin görüşleri de dikkate alınarak düzeltilen tasarımı yeni hükümetimizin benimseyerek parlamentoya sunmuş olmasından dolayı yeni hükümetimize teşekkür ederiz. Ancak dileğimiz tasarının bir an evvel Adalet Komisyonu'nda ve genel kurulda görüşülerek yasalaşmasıdır.

Kamu avukatlarının mali durumlarındaki ve statülerindeki aksaklıklar, yıllardır tüm siyasi parti yetkililerine durum anlatıldığı halde hala düzeltilmemiştir. Devletin kendisini savunan avukatlara karşı bu tutumu camiamızda büyük üzüntü yaratmaktadır.

Avukatlar yurttaşların vergi konusunda davalarına girmekte ve onları savunmaktadırlar. Ancak vergi mahkemelelerinde dava alabilen avukatların, kazançları belli bir rakamın üzerinde ise, kendi vergi beyannamelerini imzalama hakları yoktur, mutlaka bir yeminli mali müşavire beyannamelerini imzalatmak durumundadırlar. Bu çelişki Maliye Bakanlığı'nun tebliğleri ile oluşmuştur. Bir meslek mensuplarına, diğer meslek mensuplarının sırtından para kazandırma anlamını taşıyan bu uygulamanın yıllardır düzeltilmemesini kınıyoruz.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde askeri yargıyı kaldıran Anayasa değişikliği gerçekleşmiş ve uyum yasası da çıkarılmıştır. Böylece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu mahkemelerde askeri yargıç bulunmasını adil yargılanmaya aykırı bulan kararı doğrultusunda gerekli değişiklik yapılmıştır. Ancak ilk önce Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun, geçen yıl da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu yönde karar vermiş olmalarına rağmen gerekli değişikliklerin yapılmasında oldukça geç kalınmıştır. Ancak, bu değişiklikle yetinmenin yeterli olmadığı kanusundayız. Türkiye Barolar Birliği, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu günden beri bu mahkemelere karşı olmuş, özel muhakeme usulleri uygulayan bu mahkemelerin olağanüstü mahkeme niteliğine dikkati çekmiştir. Bizce yapılması gereken, doğal yargıç ilkesine de aykırı olan bu mahkemelerin tamamen kaldırılmasıdır.

Son bir ay içinde ülkemizin gündemini, uluslararası tahkim konusu ve bu konuda Anayasa'da yapılan değişiklik oluşturdu. Tahkim, yasalarımızda yer alan ve ülkemizde uzun yıllardır uygulanan bir konu olduğu için hukuk hayatımız açısından yeni bir konu değildi. Ancak tahkim yeni bir konu olmamasına, yasalarımızda zaten mevcut olmasına rağmen yeni bir konu gibi takdim edilerek, hiç bir zorunluluk bulunmamasına rağmen Anayasa'ya sokulmak istenmesinin esas nedeninin, Danıştay'ın inceleme yetkisinin kaldırılarak, inceleme yetkisi yerine sadece görüş bildirme ile yetinmenin sağlanması olduğu anlaşılmıştır. Danıştay'ın yetkisinin kaldırılması büyük tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalarda birbirine son derece zıt görüşlerle karşılaştık. Çoğunluğunu politikacıların oluşturduğu taraf bu değişikliğin gerekli ve zorunlu olduğundan söz ederken, ülkemizin değerli bazı hukukçuları ve bilim adamları karşı görüşü savunarak bu değişikliğin kapitülasyon niteliği ve bizi Sevr'e götüren bir adım olduğu üzerinde durdular. Bu tartışmalar karşısında hükümetimizden ve parlamentomuzdan beklenen, işi aceleyle getirmeden farklı düşünceleri savunan kişi ve kuruluşlardan görüş alarak ülkemiz için en doğru ve yararlısını saptamak olmalıydı. Ancak bu yapılmadı. Büyük bir süratle parlamentodan geçirilerek Anayasa değişikliği gerçekleştirildi. İmtiyaz sözleşmelerinde Danıştay'ın inceleme yetkisinin kaldırılmasına karşı olduğumuzu bir kere daha belirtmek isterim. Ayrıca, bu sözleşmelerde Danıştay'ın inceleme yetkisinin kaldırılarak, hiç bir bağlayıcılığı olmayan görüş alınma şeklinde bir hükmün kabulünün nedeni de anlaşılamamıştır. Bu değişikliğin bir dış baskı sonucu gerçekleştirildiği ya da bazı yabancı kuruluşlarca Türk yargısına duyulan güvensizliğin hükümetimiz ve parlamentomuz tarafından da paylaşıldığı yolunda eleştiriler yapılmaktadır. Hiç dilemiyoruz ve tahmin etmiyoruz ama bu ikinci olasılık söz konusu ise, bu çok üzücü ve vahim bir olaydır. Tekrar ediyorum hiç dilemiyoruz ve tahmin etmiyoruz ama bu ikinci olasılık söz konusu ise, bu takdirde konuşmamın başında yargı reformu konusunda tüm söylediklerimin dikkate alınmamasını diliyorum. Çünkü

Türk yargısına güven duymayan bir siyasi iktidardan, yargı reformunu gerçekleştirmesini beklemenin bir anlamı yoktur.

Ayrıca, söz konusu Anayasa değişikliğini sağlamak için siyasi iktidar ile ana muhalefet partisi arasında yapılan pazarlık da onaylanacak, benimsenecek bir yöntem değildir, bu yöntem ayıplıdır. Siyasi iktidar açısından ayıplıdır, çünkü: Basında yer alan haberlerden anlaşılmaktadır ki, siyasi iktidar bu pazarlığı Anayasa değişikliğinde referanduma işi bırakmamak için yapmıştır. Anayasamız 6. maddesinde egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, demektedir. Milletten oyundan kaçmak için pazarlıklara girişmek, Anayasa'nın bu hükmü ile bağdaşmaz. Ayrıca bu pazarlık sonucu, Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan bir davayı etkilemek amacı güdülerek, bu sefer de Anayasa'nın 138. maddesine aykırı davranılmıştır. Bu pazarlık aynı zamanda ana muhalefet partisi açısından da ayıplıdır, çünkü: Bu partimiz söz konusu değişiklik konusundaki görüşlerini, inançlarını açıklamamıştır. Eğer ülkemiz için yararlı görülüyor idi ise, pazarlıkta uyuşmama halinde ülke için yararlı görülen bir teklife ret oyu nasıl kullanılacaktı? Eğer bu partimiz söz konusu değişikliği ülke yararları açısından zararlı görüyor idi ise, pazarlık sonucu olumlu oy vermesi nasıl açıklanacaktır? Parti yararlarını ülke yararlarının üzerinde tutan bu anlayış, ulusumuzun parlamentoya duyduğu saygı ve güveni azaltmaktadır.

Anayasa değişikliği gerçekleştiğine göre, şu anda bunun uygulamasının nasıl olacağı üzerinde durmak gerekir. Danıştay'ın bildireceği hususlar sadece bir "görüş" niteliğinde olsa dahi, sözleşmeyi yapacak olan yürütme organı yetkilileri, görüş için mutlaka Danıştay'a başvurmalı ve bu görüşlerle de kendilerini bağlı hissetmelidirler. Bunu bu şekilde belirtmemin nedeni, Anayasa'nın 155. maddesinin 2. fıkrasında Bakanlar Kurulu'nca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşünce bildirmek de Danıştay'ın görevleri arasında sayılmış iken, bugüne kadar kanun tasarıları hakkında Danıştay'dan görüş alındığına rastlanmamış olmasıdır. Dileriz ki tahkim sözleşmeleri ile ilgili görüş alınma hükmü de, kanun tasarıları hakkında görüş alınma şekline dönüştürülmez. Ayrıca, ya-

pılacak sözleşmelerde hakem kararlarının doğrudan doğruya infazının söz konusu edilmemesini ve tenfiz kararına bağlı kılınmasını diliyoruz.

Geçen yıl Temmuz ayından beri ülkemiz kamuoyunda tartışılan bir diğer konu da Af Yasası'dır. Geçen yıl yaptığım yargı yılı açılış konuşmamda bu konu üzerinde durmuş ve affın günümüzde sadece siyasi suçlar için kabul edilen bir kurum olduğunu, af yasalarının ceza yasasının suçu önleyici etkisini yok ettiğini, işlenmiş suçların mağdurlarını bir kere daha mağdur ettiğini, bütün bunların sonucu af yasasının yeni suçların kaynağı olacağını vurgulamıştım. Bir süre unuttulan af düşünceleri sonradan tekrar canlandırılmış, hükümet tarafından bir tasarı parlamentoya sunulmuş ve geçen hafta bu tasarı parlamentoda görüşülerek kabul edilmiştir. Geçen yıl belirttiğim ve az önce özet olarak tekrarladığım üzere affın sakıncaları yararının çok ötesindedir. Sayın Cumhurbaşkanımız bu yasayı tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne, geri göndermiştir. Bu nedenle Sayın Cumhurbaşkanına huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Ancak yasa tasarısı Meclis'te tekrar görüşülecektir. Bu görüşmeler sırasında dikkate alınır ümidi ile bazı noktaları vurgulamak istiyorum. Affedilen suçluları, geçimlerini ve sosyal hayata uyumlarını, sağlayıcı gerekli önlemleri almadan cezaevlerinden salıvermek, aynı kişilerin kısa bir süre sonra yeni suçların failleri olarak cezaevlerine dönmelerine neden olmaktadır. 1974 affından sonra bu söylediğimin gerçekleştiğini istatistikler bize göstermektedir. Anayasa hükmü gerekçe gösterilerek siyasi suçluların af dışı bırakılması da savunulamaz. Siyasi iktidar bu konuda da, uluslararası tahkim konusunda olduğu gibi bir Anayasa değişikliğini öngörebilirdi. Keza, cezaevlerinin doluluğu ve cezaevlerinin ıslah unsurunu gerçekleştirmekten uzak olması, bir af yasasının gerekçesi olamaz. Bu gerekçeler ancak yeni ve modern cezaevleri inşa etmenin gerekçesini oluşturabilir. Aksi halde yine suçlular cezaevlerini dolduracak, ıslah unsuru olmayan, yerlerde cezalarını çekecekler ve bu da birkaç yıl sonra yeni bir affın gerekçesini oluşturacaktır. Bu genel sakıncalar yanında Af Yasası, içerdiği hükümler ile ilginç çelişkiler

de yaratmıştır. Kısa bir süre önce parlamentomuz işkence yapan görevlilerin cezalarını arttıran bir yasayı kabul etti. Tüm dünyada insanlık suçu olarak kabul edilen işkence suçunu işleyenler kısa bir süre sonra affedilmek İstendiler. Buna karşın işkenceye uğradıkları mahkeme kararı ile saptanan 14-15 yaşlarındaki çocuklarımız af kapsamı dışında bırakıldılar. Bir diğer örnek: Af Yasası'na göre 6136 sayılı yasanın 12. maddesine aykırılık af kapsamı dışında, bırakılmıştı. Yani bu yasaya giren ateşli silahları yurda sokan veya yurt içinde bir yerden diğer yere nakleden yahut satan veya bu amaçla bulunduran kişi affedilmemişti. Ama bu silahla bir kimseyi öldürmüş ise, bu adam öldürme suçu nedeni ile cezasının 1/3'ü affedilmişti. Adam öldürme suçu açısından da bir örnek vermek isterim: Kasıtlı adam öldürme suçunda, TCK'nun 448. maddesine göre asgari ceza miktarı olan 24 yıl ağır hapis cezasına mahkum olan kişinin cezasının 1/3'ü bu yasa ile affedilmekteydi. 24 yıl ağır hapis cezasının 1/3'ü affedilince 16 yıllık bir ceza kalmaktadır. Ülkemizde otomatik hale gelmiş olan şartla salıverme kurumu ile de bu kişi cezasının 2/5'ini çekince, yani 5.5-6 yıl sonra serbest bırakılacaktı. Ülkemizde insan hayatının bu kadar ucuz olmadığına inanmak istiyorum. Bu vesile ile Cezaların İnfazı Hakkındaki Yasa'nın özellikle şartla salıverilme hükümlerinin mutlaka değiştirilmesi gerektiğini de belirtmek isterim.

Parlamentomuz tüm kamuoyu tepkilerini bir yana iterek, tüm sendikal itirazları dikkate almayarak Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı'nı da kabul ederek yasalaştırmıştır. Siyasal iktidar anlaşma, uzlaşma yoluna gitmeyi kabul etmemiş, parlamentodaki parmak çoğunluğuna dayanarak adeta bir inatlaşma şeklinde yasayı kabul etmiştir. Burada vaktinizi fazla almamak için yasanın sakıncalı gördüğümüz maddeleri üzerinde durmayacak, ayrıntılı bir tartışmaya girmeyeceğim. Ancak belirtmek istediğim, yasa sakıncasız olsa dahi uzlaşmayı, dolayısı ile sosyal barışı dikkate almayan bu yöntemin yanlışlığıdır.

Geçtiğimiz dönem parlamentoda, milletvekili dokunulmazlığını sınırlamak için öngörülen Anayasa değişiklik tek-

lifi reddedilmişti. Oysa genel kurul ve komisyonlarda ifade ve beyan sorumsuzluğunu tam olarak sağlamak koşulu ile, diğer suçlarda milletvekiline dokunulmazlık sağlayan Anayasa hükmü tam bir ayrıcalık hükmü niteliğindedir ve mutlaka değiştirilmesi gerekir. Milletvekili dokunulmazlığı ile sağlanmak istenen, milletvekilinin özellikle önemli tasarıların görüşüldüğü günlerde parlamentodan uzaklaştırılmasını önlemektir. O halde, bu amacı sağlayacak bir hüküm ile örneğin tutuklama ve ihzar yasağı ile yetinilmeli ve böylece milletvekilinin suç isnadı altında görev yapması önlenmelidir. Bu nedenle milletvekilleri de yargılanabilmeli ve eğer aklanırsa böylece haksızlığı anlaşılan bir isnattan kurtulmuş olarak görevini sürdürebilmelidir. Buna karşın mahkum olursa ve bu mahkumiyet milletvekilliğine engel bir suçtan ise veya engel bir ceza söz konusu ise milletvekilliği sona ermeli ve her yurttaş gibi o da cezasını çekmelidir. Böylece milletvekilliği, suçunun cezasından kurtulma olanağı sağlayan bir kalkan olmaktan çıkarılmalıdır.

Ülkemizin laik temeline yönelik tehditler azalmamış, daha uzun vadeli çalışmalara dönüşmüştür. 677 sayılı Yasa ile yasaklanmış bulunan tarikatlar, tamamen serbest bir şekilde etkinliklerini sürdürmektedirler. Özellikle Fethullahçılar diye tanınan tarikatın esas gayesinin şeriat düzenine dayalı bir devlet kurmak olduğu, bunu gelecek kuşakları kendi emelleri doğrultusunda eğitmek suretiyle gerçekleştirme yolunu seçtikleri, bu gayelerinin açığa çıkmasını önlemek için yandaşlarına takiiye yapmayı öğütledikleri ortaya çıkmıştır. Şeriat düzenini özleyen bir basın organında 17 Ağustos'ta yaşadığımız depremin nedenleri olarak, akla ve bilime aykırı bir şekilde, kadınların açık saçık giyinmeleri ve 28 Şubat kararları ile topluma zulüm yapılması gösterilmiştir. Hatta daha ileri gidilerek Gölcük'te askeri tesisin yıkılması da 28 Şubat kararlarının Gölcük'te planlanmış olduğu şayiasına dayandırılmıştır. İşte yukarıda sözünü ettiğim okullarda bu kafada insanlar yetiştirilmeye çalışılmakta, ama laik Cumhuriyete bağlılık yemini eden milletvekili ve bakanlarımızdan nendense bu konuda tek bir kınama sözcüğü dahi çıkmamaktadır.

Üzülerek görmekteyiz ki, bu tarikat ve şeyhi hakkında hiç bir işlem yapılmamakta, yetkililer konunun abartılmaması gerektiğini belirterek, bu tarikata büyük bir müsamaha göstermektedirler. Bu tutum söz konusu tarikatın “devlet destekli” olduğu kuşkularını uyandırmaktadır.

Unutulmamak gerekir ki laiklik, demokrasinin, insan haklarına saygının ve hukuk devleti olmanın önkoşuludur. Cumhuriyetimizin laiklik niteliğini yitirirsek, bütün bu çağdaş ilkeleri de yitiririz. Bu nedenle tüm yetkilileri, laiklik karşısı tarikat ve hareketlere karşı daha duyarlı olmaya davet ediyoruz.

Türkiye Barolar Birliği olarak Cumhuriyetimizin “laik” niteliğini her koşulda korumaya azimli olduğumuzu bir kere daha belirtiyoruz.

Yeni yargı yılının başarılı geçmesini diler, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, saygılar sunarım.

2000-2001 Yargı Yılı Açılış Töreni'ne onur veren sayın konuklar, sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın temsilcileri, hepinize saygılarımı sunuyorum.

Yıllardır yargı yılı açılış konuşmalarımızda ülkemizin ciddi bir yargı reformuna duyduğu gereksinimi anlattık. *"Adalet devletin temelidir"* ilkesinin bir slogandan ibaret olmayıp, gerçeğin bir ifadesi olduğunu; adaletin çökmesi halinde devletin çökeceğini, bu nedenle de devletin temelini oluşturan, adalet hizmetine yeterli mali olanakların sağlanması, yargının güçlendirilmesi gereğine işaret ettik. Bir yargı reformunda yer alması gereken temel bazı hususları belirttik. Bu hususları gerçekleştirmek yetkisinde ve durumunda olanlar bizleri dinlediler, konuşmalarımızın sonunda alkışladılar. Ama sorunları çözmede yeterli bir etkinliği maalesef göstermediler. Ancak biz ümidimizi kesmedik. Bu konuşmalarımızın bir gün etkinlik kazanacağı, yetkililerin bu sorunları çözmek için harekete geçecekleri ümidi ile bu konuşmamda da yargı sorunları konusuna hiç olmazsa paragraf başlıklarına dokunmak suretiyle işaret edeceğim.

Yargı sorunlarının başında, yargı bağımsızlığının tam olarak hala sağlanmamış olması gelmektedir. Laik Cumhuriyetimizin kurucusu büyük Atatürk *"Yargısı bağımsız olmayan bir devletin kendi bağımsızlığı tartışılır"* demişti. Laik Cumhuri-

ERALP ÖZGEN
2000 - 2001

yetimizin kuruluşunun 77. yılını kutlamaya kısa bir süre kala biz hala yargı bağımsızlığını tam olarak gerçekleştiremedik.

Tam yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için/ Anayasamıza göre yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanına tanınmış olan bazı yüksek yargı organlarına üye atama yetkisi kaldırılmalıdır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na Yargıtay ve Danıştay tarafından gösterilen üç misli aday içinden üye seçme yetkisine ve Adalet Bakanı ile Bakanlık Müsteşarının Kurul üyeliğine son verilerek, sözü edilen Kurul'un kendi Personel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu oluşturulmalıdır. Yargıç ve savcı sınavları Bakanlıkça değil, Yüksek Kurul tarafından yapılmalıdır. Bunlar yapılmadıkça, yargıç ve savcıların özlük işlerinde siyasi iktidarın etkisi devam edecektir. Ayrıca idari bir Kurul niteliğinde olan Yüksek Kurul'un kararları aleyhine yargı yoluna başvurma da kabul edilmelidir.

Yargının bağımsızlığının tam olarak sağlanabilmesi için, yargının ayrılmaz bir temel unsuru olan savunma makamını temsil eden avukatların da bağımsızlığı gerçekleştirilmelidir. Avrupa Birliği ülkelerinde temel alınan ilke "*Avukatlar bağımsız olmadıkça yargı bağımsız olamaz ve barolar bağımsız olmadıkça da avukatlar bağımsız olamaz*" ilkesidir. Buna karşın ülkemizde yürürlükte bulunan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre Barolar ve Türkiye Barolar Birliği Adalet Bakanlığı'nun vesayeti altındadır. Yargı bağımsızlığı konusunda tek olumlu gelişme, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda kabul edilerek Genel Kurul'a inen yeni Avukatlık Yasa Tasarısı'dır. Bu tasarıda idari vesayet büyük ölçüde kaldırılmıştır. Söz konusu Tasarı'nın Genel Kurul'da öncelikle görüşülerek yasalaşmasını ve böylece günün gereksinimlerini karşılayan, bağımsızlığı büyük ölçüde gerçekleştiren çağdaş bir yasaya bir an önce kavuşmayı diliyoruz.

Siyaset adamlarımızın savunmaya bakış açıları da son derece üzücüdür. Bu yılın ilk aylarında Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanlıklarınca hazırlanıp yürürlüğe sokulan cezaevlerine ilişkin protokol bunun en iyi örneğini oluşturmaktadır. Bu protokolde, hepsi yargı görevi yapan yargıç, savcı ve avukat-

lar arasında bir ayırım yapılmış ve yargıç ve savcılar duyarlı kapıdan geçmez ve üstleri aranmaz iken, avukatların hem duyarlı kapıdan geçecekleri, hem de üstlerinin ve çantalarının fiziki aramaya tabi tutulacağı öngörülmüştür. Bu tutum, avukatların yargıç ve savcı gibi yargının tam bir ögesi olduğu yolundaki çağdaş hukuk anlayışına aykırıdır. Ancak hemen belirtmek isterim ki, biz avukatlar duyarlı kapıdan geçmeye karşı değiliz. Bizim karşı olduğumuz, uygulamada fiziki aramanın avukatlık onuruna aykırı bir şekilde yürütülmesi ve özellikle tutuklu ya da hükümlü müvekkillerimize vereceğimiz yazılı evraka cezaevi idaresince el konularak, önce onlar tarafından, sonra da, aslında "karşı taraf" niteliğinde olan savcı tarafından incelenmesidir. Protokolde savcıya tanınan bu yetki, savunma hazırlığının gizliliğini hükme bağlayan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 144.maddesi ile bu gizliliği koruyan aynı yasanın 48 ve Avukatlık Kanunu'nun 36.maddelerine aykırı olduğu gibi; el konulan eşyanın ancak yargıç tarafından inceleneceğini öngören Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 102. maddesine de açıkça aykırıdır. Görüldüğü üzere, üç Bakanlığın protokolü şeklindeki idari işlem, yasa hükümlerine açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

Yargımızın önemli bir sorunu da, davaların çok uzun sürmesidir. Bunun temel nedeni, mahkeme başına düşen dava sayısının çokluğudur. Bunun sonucu yargıç ve savcılarımız büyük bir iş yükü altında ezilir duruma gelmişler, dosyayı yeterli incelemek için vakit bulamama nedeniyle de adli hata olasılığı artmıştır.

Basında yer alan haberlere göre bu yılın Temmuz ayında İzmir'de bir asliye ceza yargıcı bir günde 262 dosyanın duruşmasını yapmıştır. Bu duruşmaların sağlıklı olduğunu iddia etmeye olanak yoktur. Davaların uzaması, toplumda da olumsuz sonuçlar doğurmuş, pek çok olayda mafyanın, yargının görevini yüklenmesine neden olmuştur. Bu sakıncaları ortadan kaldırmak için, Adalet Bakanlığı'nun bütçe olanaklarının arttırılarak yeni yargıç ve savcı kadroları alınmasına ve yeni mahkemeler kurulmasına olanak sağlamak şarttır. Aynı

ERALP ÖZGEN
2000 - 2001

durum bir yıl içinde on beş bin civarında yeni dosya gelen Yargıtay daireleri için de söz konusudur.

Ülkemiz ceza uygulamasında işkence olaylarına sık rastlanmaktadır. Bu hususu Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu da saptamış ve kamuoyuna açıklamıştır. Bunun bir devlet siyaseti olduğunu ileri sürmem hatalı olur; ama bilgisizlik, eğitimsizlik, fiili bir kişinin sırtına yıkıp faili meçhul olmaktan çıkarma düşüncesi, kişisel kompleksler ve benzeri çeşitli nedenlerle özellikle zabıta soruşturması sırasında işkence yapıldığı bilinmektedir. Aslında, zabıtada yapılan işkenceyi önleyebilecek önemli bir yasal hükümümüz mevcuttur. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 247. maddesi, sanığın ancak yargıç tarafından düzenlenen tutanaktaki ifadesinin ikrara delil olarak duruşmada okunabileceğini öngörmektedir. Duruşmada okunmasına dahi izin verilmeyen bir tutanağın ise aynı yasanın 254. maddesine göre delil olmasına olanak yoktur.

Sayın yargıçlarımız ve mahkemelerimiz, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nca ela uygulanması gereği vurgulanan bu maddeyi uygulayacak ve polis ikrarlarını delil olarak kabul etmeyecek olurlar ise, işkencenin bir sonucu elde edilemeyeceğinden pek çok olayda güvenlik görevlileri bu yola gitmeyebilirler. Ancak maalesef uygulamada yasanın bu hükmünün uygulanmadığını ve Yargıtay ceza dairelerinin de bunu bozma sebebi yapmadıklarını üzümlere görüyoruz.

Son günlerde ülkemizde yeniden tartışma konusu yapılan bir husus da Af Yasası'dır. Bir yılı aşkın süredir kamuoyunu işgal eden bu konuda, görüşlerimizi daha önce açıklamış ve özellikle siyasi suçları dışarıda bırakıp sadece adli suçlar için çıkarılacak bir af yasasına karşı olduğumuzu söylemiştik. Günümüz çağdaş batı ülkelerinde, suçların büyük bir kısmını kapsayan af yetkisi mevcut olmayıp, sadece tek kişi için genellikle devlet başkanına tanınmış bir af yetkisi söz konusudur. Bu affın da uygulamada yer alan nedenleri adli hatalar, sürekli hastalık gibi durumlardır. Suçluların büyük kısmını affeden yasaların çıkartabildiği dönemlerde ise, bu yetki, ül-

kedeki büyük karışıklıklar sonrası toplumsal barışı sağlamak amacıyla ille sadece siyasi suçlular için kullanılmıştır. Bizde ise tam tersidir. Anayasamızın 87. maddesi siyasi suçlarda affı yasaklamaktadır. Bu nedenle bir Af Yasası mutlaka çıkarılacak ise, öncelikle Anayasa'nın 87. maddesi değiştirilmelidir ve af yasası, ondan sonra çıkarılmalıdır. Af yasaları, ceza yasalarında yer alan cezaların korkutuculuğunu ortadan kaldırarak soyut cezanın suçu önleme etkisini yok etmekte, suçun mağdurunu bir kez daha mağdur etmektedir. Ceza süresi içinde gerekli ıslah önlemleri uygulanmamış, cezaevinden çıkınca iş bulma, kendisini ve ailesini geçindirme olanakları sağlanmamış kişileri cezaevlerinden çıkarıp toplum içine yollamakla hiçbir şey kazanılmaz. Sadece, o da geçici bir süre, cezaevleri boşaltılmış olur. Ama iş bulamayıp geçimini sağlayamayan, toplumsal hayata uyumları sağlanmamış bu kişilerin çoğunluğu bir süre sonra tekrar cezaevlerini dolduracaklardır. 1974 affı bu konuda güzel bir örnektir. Ayrıca "af" konusu rastgele söylenmemeli, cezaevlerindeki kişiler ile ailelerinde, gerçekleştireceği bilinmeyen umutlar yaratmamalıdır. Sayın Adalet Bakanı'nın son zamanlarda gazetelerde sıkça yer alan "Af mutlaka çıkacak" şeklindeki beyanları da bu açıdan hatalı ve yasama organı üzerinde baskı kurmaya yönelik olduğundan da sakıncalıdır.

Cezaevlerinden söz etmişken, son zamanlarda tartışılan (F) tipi cezaevleri ile ilgili düşüncelerimi de açıklamak istiyorum. Türkiye Barolar Birliği, birer suç okulu niteliği taşıyan, bazı örgütlerin hücre evi niteliğine dönüşmüş bulunan koğuş sistemine tamamen karşıdır. Hücre niteliği taşımayan, tutuklu ve hükümlülerin birlikte paylaşım, sosyal etkinlikler yapabilecekleri oda sistemine biran evvel geçilmesi gerektiğine inanmaktadır. Temmuz ayı içinde Ankara Sincan'da yeni inşa edilmekte olan F tipi cezaevini gezdik. Birlik Yönetim Kurulumuzun çoğunlukla edindiği izlenim, tutuklu ve hükümlülerin bir araya gelerek sosyal etkinlikler yapabilecekleri alanların mevcut olduğu bu cezaevlerinin çağdaş ve batı tipi nitelikler taşıdığıdır. Ancak önemli olan bu cezaevlerinde uygulamanın nasıl olacağıdır. Uygulamanın iyi ya da kötü olacağı

ERALP ÖZGEN
2000 - 2001

şeklinde bir peşin hüküm ile hareket etmek yanlış olur. Tutuklu ve hükümlülerin cezaevinin objektif koşulları içinde, temel insan haklarına saygı ile ve özellikle yalnızlığa itilmeden, yani buraları bir tecrit evi haline dönüştürmeden hükümlü ve tutukluların sosyal alanlardan yararlanmalarını sağlayan bir uygulama yapılmalıdır. Ancak bunun sağlanabilmesi için öncelikle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi ile Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu'nun 13. maddesi mutlaka değiştirilmelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerek soruşturma komisyonlarının çalışmaları, gerek dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin görüşler adaletin değil, siyasetin egemen olduğunu bizlere göstermiştir. Üzülerek ifade etmek gerekir ki, siyaset hukuka egemen olmuş, hukuk siyasallaştırılmıştır. Bunun önüne geçmek için her şeyden önce Anayasa'nın 83. maddesinin değiştirilmesi gerekir. Milletvekillerine sadece kürsü dokunulmazlığı tanınmalı ve genel kurulda, komisyonlarda yaptıkları konuşmalardan ve bunları dışarıda tekrarlamaktan ceza sorumluluğu söz konusu olmamalıdır. Meclis çalışmaları dışındaki eylemlerinden ise, bir ayrıcalık niteliğindeki dokunulmazlık kalkarak kaldırılarak, milletvekillerinin yargılanmaları kabul edilmelidir. Yargılama yapılırken, milletvekillerinin Meclis'ten uzaklaştırılmasının da önüne geçilecek önlemler alınmalı ve dava sonunda milletvekilliğine engel bir ceza ile kesin hükümle mahkum olursa milletvekilliği düşmeli, diğer hallerde infaz dönem sonuna bırakılmalıdır.

Son günlerde basın organlarımızda da sıkça tartışılan bir konu, ölüm cezası konusudur. Türkiye Barolar Birliği kurulduğundan beri ölüm cezasının karşısında olmuş ve bu cezanın mevzuatımızdan çıkarılmasını savunmuştur. Ölüm cezası tek bir kişiye endekslenerek düşünülmemelidir. İnsan haysiyetine, insan onuruna aykırı bu cezadan kurtulmada geç bile kalmış durumdayız. Ülkemiz ne yazık ki günümüzde, bu ilkel cezayı hala muhafaza eden tek Avrupa ülkesi durumundadır. Ölüm cezasının ilgası günümüzde parlamentoda bir azınlık ya da çoğunluk sorunu olmamalıdır. Bu cezayı ilga etmek her çağdaş parlamentonun görevidir.

Yürürlükteki Anayasamızdan şikayetimiz çoktur. Ancak, daha evvel çeşitli konuşmalarında da belirttiğim üzere, bazı çevrelerce ileri sürülen Anayasamızın gayri meşru olduğu, batıl olduğu yolundaki görüşlere kesinlikle katılmıyoruz. Böyle bir görüş yasama, yürütme ve yargı organlarının tümünün batıl olduğu sonucunu doğurur. Anayasamızın değişmesi gereken pek çok hükmü bulunduğu görüşünü kabul ediyoruz. Her şeyden önce Anayasa'ya egemen olan felsefe yanlıştır. Anayasalar devletin işleyiş tarzını belirtme yanında, bireyin hak ve özgürlüklerinin koruyucusu olarak devlet gücünü sınırlayan hükümler taşırlar. Bizim Anayasamız ise 12 Eylül düşüncesinin bir ürünü olarak bireyi değil, devleti esas alarak hazırlanmıştır. Bu nedenle Anayasa'nın bazı hükümlerinin değiştirilmesi ile yetinilmemesi, yepyeni bir anayasa yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Bu amaçla Türkiye Barolar Birliği olarak 2001 yılının Ocak ayında bir Anayasa Hukuku Kurultayı toplamayı kararlaştırdık. Bu kurultayda yerli ve yabancı bilim adamları ve uygulamacılar çağdaş bir Anayasa'nın nasıl olması gerektiğini tartışacaklar. Ayrıca üniversitelerimizdeki değerli öğretim üyeleri ve bazı meslektaşlarımızdan oluşan bir komisyon da yeni bir Anayasa taslağı hazırlama çalışmalarına başlamıştır.

Son günlerde ülkemizde en çok tartışılan konu, Sayın Cumhurbaşkanı'nın memurlarla ilgili Kanun Hükmünde Kararname'yi iki kez imzalamayarak hükümete geri göndermesi olmuştur. Bu konuda hukukçular arasında da fikir birliği oluşmamıştır. Bazı hukukçulara göre, Anayasamız kanun hükmünde kararnameleri geri gönderme yetkisini mutlak bir veto olarak kabul etmemiştir. Bu nedenle de 104. maddesi ile Cumhurbaşkanı'na bu kararnameler aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne müracaat hakkı tanınmıştır. Bu görüşe göre, Anayasa'nın 38. maddesinde öngörülen ceza ve ceza yerine geçecek güvenlik önlemlerinin ancak yasa ile düzenleneceği hükmü disiplin cezalarını kapsamamaktadır. Danıştayımızın olay tarihindeki Sayın Başkanı da bu görüşte olduğunu açıklamıştır.

ERALP ÖZGEN
2000 - 2001

Karşı görüşü savunan hukukçulara göre ise, Anayasa'nın 128. maddesinin 2. fıkrasına göre memurların özlük hakları ancak yasa ile düzenlenebilir. Bu nedenle söz konusu Kararname Anayasa'ya aykırıdır. Cumhurbaşkanı'nun bu kararnameyi imzalamaması ve yasa yolunu önermesi bu nedenle hukuka uygundur.

Anayasa Mahkememiz de 1993 yılında verdiği bir kararında "... Anayasa ve yasalara aykırı olmadıkça, Cumhurbaşkanı'nın Bakanlar Kurulu işlemlerini siyasi yerindelik yönünden denetleyemeyip, imzalamak zorunda olduğunu", Sayın Cumhurbaşkanı'nun sorumsuzluğunun "...onun hukuka aykırı kararnameleri imzalamak zorunda olduğu biçimde" yorumlanamayacağını belirttiikten sonra "Hatta Cumhurbaşkanı, bunları imzalamamakla yükümlüdür" demiştir.

Anayasa'nın 128. maddesinin 2. fıkrasında memurların özlük haklarının yasa ile düzenleneceği öngörüldüğüne göre, söz konusu Kararname Anayasa'nın bu hükmüne aykırıdır. Ayrıca 4588 sayılı Yetki Kanunu disiplin açısından memurların görevlerine son vermeye ilişkin bir Kararname çıkarma yetkisini Bakanlar Kurulu'na vermemiş olduğu için, tartışılan Kararname bu yetki yasasına da aykırıdır.

Anayasamızın 153. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi kararları "yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri" bağlayıcı niteliktedir. Bu durumda Sayın Cumhurbaşkanının söz konusu Kararname konusundaki davranışının yerinde olduğuna inanıyor ve kendisini destekliyoruz.

Ancak burada belirtmekte gerek gördüğüm bir husus, Kararnamenin içeriğine katıldığımdır. Ülkemizde devlete sızmış olan irtica ve bölücü yandaşlarının devletten temizlenmesi gerektiğine inanıyorum. Ancak bunun bir kanun hükmünde kararname ile değil, yasa yolu ile yapılması gerektiği, hukuka uygun yolun bu olduğu inancındayım. Gerçekten ülkemizde irtica ve bölücülük tehlikesi, yakın ve mutlak bir tehlike olarak devam etmektedir. Hizbullah olayı bunun en yakın örneğidir. Özellikle Danıştay'ımızın emekli Başkanı

Sayın Erol Çırakman ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanvekili Sayın Ergül Güryel'in, irtica taraftarlarının ve bölücülerin yargıya da sızdığı konusunda basında yer alan demeçleri, olayın nasıl korkunç bir kapsam kazandığını göstermektedir. Bunlarla etkili bir mücadele mutlaka gereklidir. Koalisyon hükümetinin parlamentoda gerekli çoğunluğa sahip olmasına rağmen, irtica ile mücadeleyi öngören yasa tasarılarının komisyonlarda görüşülmeden bekletilmesi, irtica ile mücadele için gerekli siyasi iradenin yeterli olmadığını göstermektedir. Bir tarikat lideri hakkında şeriat düzeni kurma çalışmaları nedeniyle verilen tutuklama kararı üzerine Hükümet Başkanı'nun üzüldüğünü ve yargıda aklanacağı umudunu belirtmesi de irtica ile mücadelede siyasi iradenin yetersizliğini belirtmesi yanında, Anayasa'nın 138. maddesine aykırı olarak yargıya etki olasılığını da içinde taşımaktadır.

Ülkemizde irtica tehlikesi hala devam etmektedir. Bu tehkeyi küçümseyen, şeriat düzeni kurmak isteyenlere propaganda hakkını tanıyan düşüncelere katılmıyorum. Bu düşünceyi taşıyanlar, gösterilecek hoşgörü ile onların da ileride demokrasiyi esas alacaklarını ileri sürmektedirler. Ancak "*Ateş nerede sönerse tekrar orada yanar, halifelik nerede sona erdiyse, orada tekrar başlar*" düşüncesi ile ülkemizi yeniden şeriat düzenine sokmak isteyenlerin, gösterilecek hoşgörü ile bu amaçlarından vazgeçeceklerine inanmıyorum. Dinsizler- dindarlar diye toplumu bölmeye çalışanlara, Atatürk'ü gözden düşürmek ve laikliği yok etmek için Kur'an'ın askerlere çiğnetildiği, camilerin ahır yapıldığı yalanlarını ortaya atanlara, devletin göz yumması sonucu kurulan tarikat okullarında demokrasiye düşman, şeriat yanlısı kuşaklar yetiştirenlere ses çıkarmayacak, hoşgörü göstereceksiniz ve bunun adına demokrasi diyeceksiniz. Demokrasi, demokrasiyi yok etme özgürlüğünü içermez. Bu düşünceleri ileri sürenler bilmelidirler ki, demokrasiye değil, şeriatçı bir diktatörlüğe hizmet etmektedirler.

Yeni yapılacak bir Anayasa'da Atatürk ilke ve devrimlerini benimseyen sözlere yer olmaması gerektiği, bu takdirde devletin demokratik ve hukukun üstünlüğünü savunan bir devlet olmayacağı şeklinde ileri sürülen görüşlere de katılmı-

ERALP ÖZGEN
2000 - 2001

yoruz. Yeni yapılacak Anayasamızda mutlaka Atatürk ilke ve devrimlerine bağlılık belirtilmelidir. Çünkü Atatürkçülük ve Kemalizm geçmişin bekcılığı ya da kalıplaşmış bir inanç sistemi değildir. Atatürk bizlere “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma” görevini vermiştir. Bu nedenle, bizler için sürekli devrim ilkesi geçerlidir. Atatürk devrimleri laik devletin ve çağdaşlaşma sürecinin güvencesidir. Bu nedenle, Atatürk ile başlayan “Aydınlanma Devrimi”ni gelecek kuşaklara iyice anlatmak, aydınlanma devriminin gelecek kuşaklarını Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda eğitmek zorundayız. Çünkü Atatürk ilke ve devrimlerine bağlılık, laikliği savunacak ve uygulanması için uğraş verecek kuşakların yetiştirilmesi demektir. Ülkemizi ziyaret eden Cezayir Milli Eğitim eski Bakanı “Biz irticayı eğitimle ithal ettik” demişti. Aynı duruma düşmemek için gerekli önlemleri almak zorundayız. Bunun yolu ise ülkeyi tarikat okulları ile doldurmak, onlara hoşgörü göstermek değildir. Tarikatların Anayasa ile korunan 677 sayılı Devrim Kanunu ile yasaklandığı unutulmamalıdır.

Ülkemizde giderek artan bir şekilde kavram kargaşası yaşanmaktadır. Hukukun üstünlüğü kavramı ile hukuk devleti kavramını farklı kavramlar olarak kabul ederek Anayasamızda “hukuk devleti”nden bahsedilmesini eleştiri konusu yapanlar, hukuk devleti olabilmenin temel koşulunun hukukun üstünlüğünü kabul etmek olduğunu unutmuş gözükmektedirler. Laik Cumhuriyetimiz ile demokrasiyi farklı kavramlar olarak takdim edenler de aynı yanlışa düşmektedirler. Atatürk, Cumhuriyeti her zaman demokrasi kavramı ile birlikte ele almıştır. “Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyeti kurduk. Cumhuriyetimiz on yaşını doldururken, demokrasinin bütün gereklerini sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır.” diyen Atatürk’tür. Prof. Dr. Ergün Aybars’ın dediği gibi “1950’de Türkiye’de iktidar olağan bir seçimle el değiştirebilirdiyse, anayasa değişikliğine gerek kalmadan bu başarıldıysa, hiç kuşkusuz 1923 felsefesinin etkinliğindedir.” Dini ulus birliğini sağlamada tutkal olarak kabul edenler, yine bir kavram karışıklığı yapmaktadırlar. Çünkü dinler ulus birliğinin değil, olsa olsa ümmet birliğinin tutkalı olabilirler.

Demokrasimizin daha tam, daha mükemmel olmasını istiyorsak laiklik ilkesine çok sıkı bağlanmalıyız. Çünkü laiklik, demokrasinin ön koşuludur. Laiklik ilkesini koruduğumuz sürece, demokrasimizi geliştirme olanağı buluruz. Laiklik ilkesinden vazgeçtiğimiz zaman demokrasiden de vazgeçtiğimizi bilmemiz gerekir. Laiklik ülkemiz için demokrasinin ve bireysel hak ve özgürlüklerin en temel güvencesidir. Bu nedenle de laiklik ilkesini savunanları “*Laikçi*” diye küçümsemekten vazgeçmeli, laik düşünceyi ömürleri boyunca savunmuş ve bu uğurda canlarını vermiş olan Muammer Aksoy, Bahriye Üçok, Uğur Mumcu, Çetin Emeç ve Ahmet Taner Kışlalı’yı saygı ile anmalıyız.

Bir süredir “*Yeni Dünya Düzeni*” adı altında küreselleşme düşüncesi tüm ülkelere yayılmak isteniyor. Ülkemizin bu konuda çok dikkatli olması gerekir. Prof. Dr. Suna Kili bu konuda şöyle diyor: “*Küreselleşme, temelinde XIX. yüzyıl emperyalizminin günümüz koşullarına uydurulmasıdır. Küreselleşme kendi amaçlarına ulaşmada en büyük engel olarak ulus-devleti görüyor. Kemalizm, Atatürkçülük ise özde ulus-devleti benimser. Küreselleşme yandaşları bu nedenle de Atatürk’e, Kemalizme karşıdır.*” Sayın Prof. Dr. Kili’nin bu sözlerine aynen katılıyorum. Bu nedendir ki, CIA uzmanları, Türkiye’nin bir an önce ulusçu, bilime bağlı, Atatürkçü çizgiyi bir yana bırakıp, dine bağlı, İslamcı bir yönetime geçerek İslam alemine sözde model olmasını istiyorlar ve bu amaçla Türkiye için öngördükleri rejimin “*ılımlı İslam*” olduğunu açıklıyorlar. Ben buna hayır diyorum. Türkiye Kemalizmden, Atatürkçülükten vazgeçmeyecek; laiklik ilkesinden asla taviz vermeyecektir.

Değerli konuklar, değerli meslektaşlarım, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, içten saygılarımı sunuyorum.

ÖZDEMİR ÖZOK

2001 - 2010*

* Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Özdemir Özok'un 2001-2008 Yargı Yılı Açılış Konuşmaları TBB Yayınları arasında 2008 yılında kitaplaştırıldığı için bu kitaba konmamıştır. Sadece sözü edilen kitapta bulunmayan 2009-2010 Yargı Yılı konuşması verilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Yüksek yargı organlarının saygın üyeleri, seçkin konuklar, değerli meslektaşlarım, basınımızın özverili temsilcileri 2009-2010 yargı yılı açılış törenine onur veren sizleri saygıyla selamlıyorum.

ÖZDEMİR ÖZOK
2009 - 2010

Yeni adli yılın Türk yargı erki mensupları için başarılı, halkımız için adaletli, toplumumuz için huzurlu, güvenli ve verimli geçmesini diliyorum.

Bu dileklerimi tam dokuz yıldır buradan dillendirmeme karşın üzümlere ifade etmek isterim ki her gelen yıl gidene aratmaktadır.

Özellikle 2004-2005 yargı yılı açılış konuşmamda yaptığım *"...Türk yargı sistemine yönelik eleştiri boyutlarını aşan ve doğrudan yargı erkinin varlık ve yetkilerini hedef alan saldırılara maruz kalınan..."* tespit ve değerlendirmesi, son aylarda yaşananlar karşısında çok etkisiz ve hafif kalmıştır.

Hatırlanacağı gibi son birkaç yıldır Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere, idari ve adli yargıda süren kimi davalarla ilgili olarak koparılan fırtınalar, Türk yargı tarihine geçecek talihsiz olaylardır. Tüm bunların yanı sıra, yargıç ve savcılarla ilgili olarak çıkarılan yaz kararnamesinin görüşülmesi sırasında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Adalet Bakanlığı arasında yaşananlar bu kurumun yapısı, işlevi ve konumu ile ilgili kaygılarımızın ne denli doğru olduğunu açıkça

ortaya koymuştur. Bakanlık Personel Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı listeyi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin incelemesi, değişiklik önermesi ve yargının daha iyi işleme için müdahalelerde bulunması, belirli bir kesim tarafından şiddetli eleştirilere ve direnmeye neden olmuştur. Oysa bilindiği gibi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun varlık nedeni bu işlemleri yapabilmesidir.

Yaşananlar şu acı gerçeği bir kez daha gözler önüne sermiştir. Hiçbir siyasal iktidar siyasetin doğasından kaynaklanan nedenlerle yargıya karşı saygın, ölçülü, mesafeli ve duyarlı olmamıştır. Yargı, hep icraatı engelleyen bir ayak bağı gibi algılanmıştır. Siyasal iktidar ülke yönetiminden ve ülkenin kaderinden sadece kendisini sorumlu kabul etmiş ve kendisi dışındaki güçleri, kurumları ve yurtseverleri yok saymıştır. Bunun sonucu olarak en sade yurttaştan en sorumlu kamu görevlisine kadar yaygın bir dinleme düzeneği kurularak onlar kontrol edilmeye çalışılmıştır. Bu hukuk ve ahlak dışı dinlemelere dayanarak birçok kişi hakkında iddianameler düzenlenmiş, sayfa sayfa yazılar, öyküler ve romanlar yazılmıştır. Bu durumda yapılacak tek şey; toplumun huzuru, barışı ve güvenliği için büyük sorumluluklar yüklenen yargıç ve savcılarımızın yargı erkini ve *"yargı bağımsızlığı"* ile *"yargıç güvencesi"* ni sahiplenerek cesur ve kararlı duruşlar sergilemeleridir. Cumhuriyetin müeyyidesi olan sayın savcılarımızın ve yargının yılmaz temsilcileri sayın yargıçlarımızın bu sorumluluk bilinciyle hareket edeceklerine olan inancımızda yaşanan bunca olumsuzluklara karşın, hala bir eksilme olmamıştır.

Türkiye Barolar Birliği, kurulduğu 1969 yılından bu yana, her platformda ısrarla *"yargı bağımsızlığı"*, *"yargıç güvencesi"*, *"yargılama diyalektiği"* gibi temel yargı sorunlarında çağdaş, akılcı ve *"hukuk devleti"* ilkelerine uygun çözümler önermiştir. Maalesef bu istek ve öneriler kimi *"dar görüşlü"* politikacı ve hukukçular tarafından *"siyaset yapmak"* olarak algılanmış, bunun sonucu içeriği ve kapsamı hep göz ardı edilmiştir.

Hadi bir an için diyelim ki, bizler sırf siyasi iktidarı önyargılı eleştirmek için yıllardır ciltler dolusu yazıp çiziyoruz. Peki, aynı şeylerin Avrupa Birliği İstişari Ziyaret raporlarında, Anayasa, Yargıtay ve Danıştay başkanlarının konuşmalarında ısrarla vurgulanmasına, neden duyarsız kalınıyor ve yargının temel sorunlarına kurumsal değil kişisel ve politik yaklaşıyor?

Bu sorunun yanıtı çok açık... Siyasi iktidar sözcülerinin iktidara gelinen yılların ilk günlerinde, tarafsızlık ve bağımsızlığına güvenemediklerini açık bir şekilde ifade ettikleri, yargıyı, "bağımlı" hale dönüştürmeyi tercih etmişlerdir.

Bunun en somut göstergesi, kritik davaların savcı ve yargıçlarının önemli bağımsız kuruluşların üyeliklerine atanması, kimi savcı ve yargıçlara Adalet Bakanlığı'nın olağanüstü gayretlerle sahip çıkması, Adalet Bakanlığı'nın yasal yetkisi olmadığı halde yargıç ve savcı adayları ile yargıçlık sınıfında olanlar hakkında arşiv araştırması yapması, yargı ve hukuk adına görevlerini yapmaya çalışan kimi yargıç ve savcılarının fişlenmesi ve haklarında teftiş kurulu aracılığıyla soruşturma başlatılması iddialarıdır.

Hepsinden önemlisi yargıç ve savcı adaylığı sınavlarının Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılması gerekirken, evrensel ilkelere ve yasal hükümlere aykırı biçimde kimi usulsüzlükler içeren sınavlarda ısrar edilmesidir.

Silivri'de görülmekte olan ve tüm kamuoyunu ilgilendiren davanın savcılarıyla ilgili benim kişisel olarak asla katılmadığım Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun tasarruf talebine karşın, Adalet Bakanlığı'nın gösterdiği direnç ve yandaş medyanın günlerce Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu aleyhine yazdıkları, geçtiğimiz yıl Yargıtay üyesi seçimleri sırasında Adalet Bakanlığı'nın kendine yakın üyelerin seçimi için yaptığı engellemeler yanı sıra dönemin müsteşarının sırf toplantıları erteletebilmek için tartışmalı rapor aldığı iddiaları, "yandaş yargı" yaratmanın somut göstergeleridir. Bir an için düşünün, "altında Başbakanın zırhlı aracı, arkasında Adalet Bakanlığının koşulsuz desteği ve yanında yandaş medyanın gücü-

nü hissededen bir savcının" bu konumu karşısında söylenecek tek şey "*sakının savcım geliyor*" dur.

Bugün usul yasalarında yapılan radikal değişikliklere rağmen savcılık kurumlarınca düzenlenen iddianamelerle açılan kamu davaları, yüzde ellinin üzerinde beraatla sonuçlanmaktadır.

Numaralandırılan iddianamelerle hakkında dava açılanlar için günlerce süren yazılar, televizyon söyleşileri ve yorumlarla yargısız infaz yapılmakta ve Anayasa'nın 138. maddesi, TCK'nun 277. maddesi ve Basın Kanunu'nun 9. maddesi ihlâl edildiği gibi, hukukun evrensel kuralları "*masumiyet karinesi*", "*lekelenme hakkı*" ve "*adil yargılanma hakkı*" yok sayılmakta ve bunlarla ilgili ciddi hiçbir soruşturma yapıldığı kamuoyuna yansımamaktadır. Bütün bu hukuksuzlukları ortaya koyanlar ise yargılananlarla özdeş sayılmaktadırlar. Oysa adalet ve yargı tarihi bu tür girişimlerin hiç kimseye ve hiçbir iktidara yarar sağlamadığını gösteren acı örneklerle doludur. Yapılması gereken toplumun tüm bireylerinin, iş ve aş kadar istediği ve her fırsatta dillendirdiği "*hukukun üstünlüğü*" ilkesinin egemen olduğu "*hukuk devleti*"ni bütün kurum ve kurallarıyla yaşama geçirmektir. İnsanımız artık şuna inanmıştır ki, yaşanan bunca olumsuzluklar, adaletsizlikler, eşitsizlikler, dengesizlikler, yönetim zaafı, ancak "*hukukun üstünlüğü*"nün egemen olduğu "*hukuk devleti*" ile aşılabılır. Çünkü insanlığın ulaştığı bilim çağı ve teknoloji, insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği, adaletsizliği, haksızlığı en önemlisi yaşam kaynağı olan gelirin dağılımındaki dengesizliği, dolayısıyla emeğe yapılan saldırıları giderememiştir. Bu olumsuzlukların asgari düzeye indirildiği toplumlarda, "*hukuk*" ile onun ideal biçimi olan "*hukuk devleti*" ve "*hukukun üstünlüğü*" önem kazanmıştır. "*Hukuk devleti*"nin yaşama geçtiği toplumlar da her şeyi, aklın ürünü toplumun gereksinimi olan "*hukuk*" belirler, temel ölçüt "*özgür birey*"dir. "*Tebaa*" yoktur, "*kul*" yoktur; sorgulayan, irdeleyen, yargılayan "*özgür yurttaş*" vardır. Son günlerde hedef tahtası haline gelen Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki temel felsefenin de

“özgür birey/yurttaş” yaratılması olduğunu burada anımsatmak isterim.

Yeni bir Avrupa için Paris Şartı'nın önsözünde “demokrasinin temelinde insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatar. Kimse hukukun üstünde değildir.” denilmek suretiyle “hukukun üstünlüğü”nün ulus üstü evrensel bir kavram olduğuna vurgu yapılmıştır.

Kısaca “hukuk devleti”, toplumun bireyleri yanında, devletin tüm organ ve görevlilerinin de faaliyet, işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına ve anayasal ilkelere uyması, kendisini bu kurallarla bağlı sayması demektir.

Ancak itaat, biat ve cemaat kültüründen gelen kimselelerin dillerinden düşürmedikleri, akla dayalı bu evrensel ilke ve kavramları yaşama geçirmeleri için doğası gereği mümkün değildir.

“Hukuk devleti”nin gerçekleşmesinde en önemli etken ve olmazsa olmaz koşul “yargı bağımsızlığı” ve “yargıç güvencesi”dir.

“Yargı bağımsızlığı” yargı mensuplarına verilmiş bir imtiyaz ya da sınırsız kullanılacak bir olanak değildir. “Yargı bağımsızlığı” bireylerin, doğru, adil ve hakkaniyete uygun “adil yargılanma hakkı”nın güvencesi olarak tanımlanmıştır.

Toplumda adalet duygusunun oluşmasını ve korunmasını sağlayacak “bağımsız yargı” aynı zamanda çağın yönetim biçimi olan “demokrasi”nin de olmazsa olmaz koşuludur.

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan; kısmen “yargı bağımsızlığı” ve “yargıç güvencesi”ni de kapsayan, “Yargı Reformu Stratejisi”, daha önce olduğu gibi, Bakanlığın kapalı kapıları ardında ve hiçbir kurumun haberi olmadan hazırlanarak öncelikle AB temsilcilerine sunulmadı, bizlere de haber verilerek ortak çalışmayla son şekli verildi. Türkiye Barolar Birliği olarak bu çalışmaya her türlü katkıyı sunduk, önerilerimizin önemli bir bölümü Bakanlık yetkilileri tarafından dikkate alınarak belgeye konulmuştur. Bu işbirliği ve yaklaşımlarından

dolayı Adalet Bakanı ve Bakanlık üst düzey yöneticilerine teşekkür ediyoruz.

Adalet Bakanlığı "*Yargı Reformu Stratejisi Eylem Plânı*"nda on ana başlıkta yapılacak değişiklikler detaylarıyla sıralanmıştır. Bunların birçoğunu desteklediğimiz halde bazıları hakkında çekincelerimizi ve karşı önerilerimizi bildirdik. Kuşkusuz bu başlıklar önemli ve yapılması gereken düzenlemelerdir.

Ancak biz bu çalışmalar sırasında da belirttiğimiz ve her fırsatta dillendirdiğimiz görüş ve iddialarımızı bir kez daha yineleyeceğiz. Özellikle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile ilgili düzenlemelerde bizim yıllardır dilendirdiğimiz ve AB İstisari Ziyaret raporlarında vurgulanan Adalet Bakanı ve Müsteşarı'nın kuruldan ayrılması, yargıçlık ve savcılık sınavlarının Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılması konularında bu pakette hiçbir düzenleme yoktur. Türkiye Barolar Birliği'nin 2007 tarihli *Anayasa Önerisi*'nde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yargılama diyalektiğine uygun hale getirilmesi, yargıçlar ile savcıların ayrı kurullar tarafından yönetilmesi düzenlenmiştir. Ayrı ayrı kurulacak yüksek kurulların oluşumu da buna göre şekillenmektedir. Türkiye Barolar Birliği önerisinde bu konuda ayrıntılar bulunmaktadır. Bunlar hakkındaki önerilerimizi yinelemeyeceğim.

Yargıç ve savcıların kurullarında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçeceği üyelerin varlığı "*yargının siyasallaşması*" sonucu doğuracaktır.

1961 Anayasası ile denenen yerel yargıçların seçecekleri üyelerin sayı ve nitelikleri konusunda ise çok dikkatli olunması gerektiği kanısındayız. Bunların az sayıda olması halinde de Türkiye Barolar Birliği temsilcisi ile birlikte kurulların çalışmalarının şeffaflığını sağlayabileceği ve kamu adına denetim konusunda yararlı olabileceği düşüncesindeyiz.

Ayrıca bugün yapılması ön görülen değişikliklerin birçoğunun yasa ile değil, geniş bir işbirliği ile yapılacak Anayasa

değişikliğiyle gerçekleştirilmesi gereken hususlar olduğunu da anımsatmak isterim.

Hangi ad altında, hangi değişikliği yaparsanız yapınız, yargı sistemimizde yıllardır yerleşmiş ve oturmuş klasik yapıyı değiştirmedığınız; özellikle “*yargılama diyalektiği*”ni oluşturan sav-savunma-karar yapısını yeniden düzenlemediğiniz, yargıyı oluşturan bu unsurları yetki, görev ve sorumluluk bakımından yeni baştan kurgulamadığınız takdirde, asla “*yargı bağımsızlığı*” ve “*yargıç güvencesi*”ni gerçekleştiremezsiniz. Çünkü yargılama diyalektik bir süreçtir ve tarihin bu özelliği taşıyan ilk sosyal ve kamusal eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık tarihinin en eski diyalektik uygulaması sav-savunma-karar üçlüsüdür. Bu yapılanma ülkemizde tarihsel gelişimi itibariyle iddiayı oluşturan savcılık kurumunu diğer iki unsurdan daha güçlü ve donanımlı hale getirmiştir. Mevcut yapı içerisinde savcılık kurumunu savunma ile kıyaslamak dahi istemiyoruz, bu ilişkideki farklılık yıllardır dillendirilmektedir. Savcının, sadece duruşma salonundaki yerinin bir basamak aşağıya alınmış olması, “*silahların eşitliği*” konusunda ironik bir deneme olarak düşünülmelidir.

Özellikle son yıllardaki önemli davalar nedeniyle savcılık kurumunun yürütmenin de desteğini alarak hüküm kuran yargıçlık kurumundan da etkili ve güçlü bir konuma geldiği gözlenmiştir. Yapısı ve konumu itibariyle yürütmenin temsilcisi Adalet Bakanlığı'yla yakın temas içinde olan savcılık kurumu bu konumunu yargılama diyalektiğinde kendi lehine kullanmakta ve yargıçlığın tüm güvenceleri yanında idari ve yönetsel yetkilerini de kurumsal olarak avantaja dönüştürebilmektedir. Yargıçtan beklenen tarafsızlık ve objektiflik nedeniyle, yargıçlar yürütmenin temsilcisi Adalet Bakanlığı da dâhil olmak üzere, tüm ilişkilerinde kendilerini soyutlamış ve bir anlamda dosyalarıyla vicdanları arasında baş başa kalmışlardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kararlarında ceza davasında sanık ile savcının eşit olmasının gerektiğini vurgulamıştır. Bizim sistemimizde bırakın sanıkla müdafininin eşit

olmasını, savcılık kurumu ile yargıç dahi eşit koşullara sahip değildir.

Yine bu konuda Fransız Yargıtay'ı AİHS'nin 6. maddesinde yer alan yargı bağımsızlığının savcılar açısından söz konusu olamayacağını, zira savcıların yargılama yapmadıklarına karar vermiştir.

Savcılık kurumunun yargıda ve adliyelerdeki sınırsız yetki ve olanakları yeniden düzenlenmediği sürece yargı bağımsızlığını gerçekleştirmeye olanak yoktur. Mevcut çarpık sistemde yargı bağımsız ve tarafsız karar verebiliyorsa bu büyük ölçüde kişisel inisiyatiflerin sonucudur.

Ülkemizde yürürlükte bulunan klasik yapı ve mevcut sistem değişmediği sürece, "yargı bağımsızlığı" ve "yargıç güvencesi" yanında "adil yargılanma" koşullarını gerçekleştirmeye olanak yoktur. Bilindiği gibi, genel kural gereği "sistemden beslenenler sistemi değiştiremezler". Bu nedenle yakın zamanda bu değişikliğin gerçekleşmesi mümkün görülmemekte ve yargı üzerindeki tartışmaların bir süre daha sürüp gideceği anlaşılmaktadır.

Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesinde "...Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder..." denilmek suretiyle savunma hakkının evrensel gelişimine uygun bir tanım yapılmıştır. "Savunma"nın olmadığı yerde yargılamadan söz edilemez, yargının kurduğu hükmün hukuki ve yasal dayanağı, varlık nedeni savunmadır. Bu denli önemli olan "savunma" ve onun hukuk savaşçıları avukatlar yargılama diyalektiğinde istenen, beklenen ve hak ettiği yerde değildir. Bu durum devam ettiği sürece ülkemizde "hukukun üstünlüğü"nden, "hukuk devleti"nden ve onun olmazsa olmaz koşulu olan "yargı bağımsızlığı"ndan söz etmeye olanak yoktur. Çünkü çağdaş ve donanımlı avukatlar, buldukları ülkelerde, hak ve adalet başta olmak üzere hukukun üstünlüğüne dayalı "hukuk devleti" ve "yargı bağımsızlığı", "yargıç güvencesi" gibi ilke ve kavramların yaşama geçmesi için mücadele verirken, buldukları toplumun da her konuda sözcülüğünü ve savunmasını yaparlar.

Bu nitelikleriyle avukatlar buldukları toplumdaki hukuk ve hak ihlalleri yanında, toplumsal sorunların çözümünde de sözcü ve öncü olmak durumundadırlar.

Bu denli önemli görev ve sorumlulukları olan savunma örgütü barolar ve onun özverili üyeleri avukatlar istenen, beklenen ve özlenen konumda değİllerdir. Yıllardır verilen mücadelelerle yasaya konulan sınav, birkaç stajyer avukatın siyasal iktidar temsilcilerine yaptıkları kulis sonucu, bir gece ansızın kaldırılmıştır. O gün kulis yapan bugün avukat olan stajyerler yaşadıkları olumsuzluklar karşısında yaptıklarının çok yanlış olduğunu bize itiraf etmektedirler. Bu yüzeysel ve popülist yaklaşım sonucu, bu gün dünyanın hiçbir yerinde örneği olmayan bir şekilde, herhangi bir mesleğe giremeyen hukuk mezunları, hiç olmazsa avukat olurum diye barolara başvurmakta ve hiçbir engelle karşılaşmadan avukatlık ruhsatı alabilmektedir.

ABD’de il barolarının alacakları stajyerlerle ilgili olarak mezun olunan okulları belirleyebildikleri, her hukuk mezununu stajyer olarak almadıkları, ayrıca çok sıkı sınav ve staj yöntemleri uyguladıkları, Avrupa’da da baroların yine çok sıkı sınav ve staj uygulamaları yaptığığı, Japonya’da en zor elde edilen mesleklerin başında avukatlığın geldiği binlerce başvurudan ancak çok az kimsenin avukat olabildiği gerçeği karşısında Türkiye Barolar Birliği olarak her ay 550-600 avukat ruhsatı düzenlemekteyiz. Bu olumsuzluğun süratle giderilmesi ve avukatlık mesleğini hak ettiği, özlenen ve beklenen konuma kavuşturulması gerekmektedir. Çünkü yukarıda da değindiğim gibi barolar ve onun üyeleri avukatlar bir yandan hukuk ve hak ihlallerine karşı mücadele verirken öte yandan toplumun önemli sorunları karşısında da gerekli duyarlılıklarını göstererek öncü görevini sürdürmektedirler.

Avukatların bu özelliği evrensel nitelik taşımaktadır.

Dünya siyasi tarihinin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, başta Fransız İhtilali ve Amerikan bağımsızlığı sırasını da dünyanın ilk yazılı anayasası olan Amerika Anayasası’nın yapımı olmak üzere, devrim niteliğindeki tüm eylemlerde,

dünya tarihini değiştiren ve dönüştüren tüm siyasi olaylar-
da gerek eylem, gerekse düşünce lideri olarak avukatlar hep
öncü olmuşlardır.

Amerikalı avukat Luis Land'ın "Avukat" isimli şiiri bu
özellikleri çok güzel ifade etmektedir.

"Ben avukatım.

Kaba gücün yerine merhameti, adaleti,

hakkaniyeti koydum.

İnsanoğluna, diğerlerinin hakkına, mülkiyetine, hürriyeti-
ne saygıyı;

Vicdan, ifade ve toplanma özgürlüğünü ben

öğrettim.

Haklı davaların sözcüsü;

Yoksulun, mazlumun, dul ve yetimin

savunucusuyum.

Çarşıda pazarda onuru sürdürürüm.

Halkın sevmediği, popüler olmayan davaların

şampiyonu benim.

Zulmün, baskının, bürokrasinin düşmanıyım.

On emre giden yolu ben hazırladım,

Yunanistan'da kölelerin, Roma'da esirlerin

özgürlüğü için ben savaştım.

Stamp Act'le ben mücadele ettim.

İnsan hakları ve özgürlükleri bildirgesini

ben yazdım.

Köleleri ben savundum,

Kölelik karşıtım.

Kölelik Kurtuluş bildirgesini yayımlayan bendim.

Her ülkede, her iklimde haini cezalandırır,

masumu korur, düşeni kaldırır,

Adaletsizliğe ve vahşete karşı çıkarım.

Tüm savaşlarda özgürlük için savaşan bendim.

Halkın yaygarasına ve çoğunluğun despotluğuna

karşı du-
ran benim.

Adaletin gerçekleşmesini engelleyen önyargı

olmasın diye zenginleri savunur;

Yoksulun tüm hak ve imtiyazları teslim edilsin

diye dava-

sında ısrar ederim.
Irk, renk, sınıf, cinsiyet ya da din ayrımı
yapmaksızın insanlığın eşitliği için çalışırım.
Hilebazlıktan, dalavereden ve sahtekarlıktan
nefret ederim.
Adaletten ödün vermekten ya da menfaati zıt iki müvekkile
hizmet etmekten yasaklıyım.
Geçmişin muhafazakarı, bugünün liberali,
geleceğin radikalıyım.
Adalet ve hakkaniyeti gerçekleştirmek için
uzlaşmaya inanırım.
Aynı nedenle şekilciliğin ve kırtasiyeciliğin
Gordion düğümünü kesip atarım.
Tüm buhranlarda insanlığın lideriyim.
Dünyanın günah keçisiyim.
İnsanlığın haklarını avucumun içinde tutarımda, kendi hak-
larımı sağlamayı bir türlü beceremem.
Ben öncüyüm.
Geçmişten vazgeçecek, bugünü ve var olanı
yıkamak isteyen en son kişiyim.
Ben adil hükümdar, dürüst yargılayıcıyım.
Mahkum etmeden önce dinler, herkes için
en iyiyi araştırırım.
Ben Avukatım.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Son günlerde kamuoyunun gündemini bu güne kadar çok ağır bedeller ödenen, kimilerine göre "Güneydoğu sorunu", kimilerine göre "terör sorunu", kimilerine göre "Kürt sorunu" olarak tanımlanan sorun oluşturmuştur.

Siyasal iktidar temsilcilerinin bu kronik sorunu, başlangıçta "Kürt açılımı", arkasından "demokrasi açılımı" adı altında ülke gündemine alma konusundaki zamanlama tercihlerinin gerçek nedenini, bazı iddialara karşın, bilemiyoruz.

Ancak, hangi nedenle olursa olsun, bu denli önemli sorunun gündeme alınmasını önemsiyor; soğukkanlı, önyargısız

ve gerçekçi yaklaşımlarla çözüm aranmasını diliyoruz.

Tek endişemiz önceki açılım ve girişimler gibi bu açılımın da sonuçsuz kalmasıdır. Şu ana kadar yaşananlar karşısında zamanlaması ve alt yapısı yeterince oluşturulmadan ortaya atılan “Kürt açılımı”nın da diğer açılımlar gibi gerçekçi ve yapıcı bir çözüme ulaştırılmazsa, olumsuz sonuçlarını düşünmek dahi istemiyorum.

Bu noktada sayın Cumhurbaşkanımızın dillendirdiği “Herkesin başını kumdan çıkarması” önerisine yürekten katılıyorum. Ülkemizin temel sorunlarının başında gelen ve belki de tek ciddi sorunu olan bu sorun, çok dikkatli ve soğukkanlı yaklaşılması gereken, özensizlik ve duyarsızlığa asla tahammülü olmayan bir konudur. Çağımızda modernleşmenin güçlendirdiği milliyetçilik hareketlerini inceleyen bilim adamı-gazeteci M. İgnatiyef, *Avrupa’da Yeni Milliyetçilik* adlı kitabında, milliyetçiliğin daha yıkıcı hal almasını engellemenin yolunu akılcı biçimde göstermektedir. Kısaca, bütün etnik grupların devlete güven duymasını sağlamak için bütün etnik gruplara eşit davranan bir devletin, kısaca bir “hukuk devleti”nin varlığı şarttır. Ayrıca, sorunları zor kullanarak değil, tartışarak halletme kültürünün varlığı da ön koşuldur.

Bu nedenle, tartışmanın tüm yanlarının en sade yurttaşımızdan en sorumlu kamu görevlisine kadar “başını kumdan çıkararak” konunun, sosyolojik, tarihsel ve toplumsal boyutları yanında, Türkiye Cumhuriyeti’nin varlık nedenlerini de göz önünde tutarak, gerçekçi ve kalıcı çözüm önerileri getirmesi gerektiğine inanmaktayım. Oysa demokrasinin güvenesi olan muhalefet partileri ile siyasal iktidar temsilcilerinin, herkese güven sağlayabilecek “demokrasi”, “insan hakları” ve “hukuk devleti” ilkeleriyle asla bağdaşmayan “dağa çıkmak”, “idam sehpalarının yeniden kurmak” ve “vatana ihanet” gibi sığ suçlamaları, terör örgütünün hain saldırılarını sürdürmesi bu sorunların çözümünün daha çok uzaklarda olduğu acı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü sorunun çözümü için, terör örgütünün silahlarını bırakması yanında, “insan haklarına dayalı”, “hukukun üstünlüğü”ne bağlı, temel hak ve özgürlük-

leri sınırlamayan, düşünce ve örgütlenmeden yana, çok kültürlü, çoğulcu, katılımcı, devletin bir hizmet kurumu olarak algılandığı, çağdaş bir vatandaşlık anlayışının benimsendiği, toplumun tüm kesimlerinin üzerinde anlaşma sağladığı sivil bir anayasaya şiddetle ihtiyaç vardır. Kuşkusuz bu anayasasının adresi milli iradenin ve demokrasinin temsil edildiği Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum; yeni adli yılın hepimiz için, başarılı geçmesini diliyorum; saygılar sunuyorum.

DİZİN

Sayı	
(1) Numaralı Askeri Mahkeme	218
2. Cumhuriyet	236
3. Reich	183, 274
4. Beş Yıllık Plan	70
4. Kolordu Komutanlığı	218
12 Eylül	92, 220, 224, 225, 226, 245, 262, 281, 317, 336, 365
54 sayılı KHK	174
336 sayılı Kanun Hükmünde Kararname	157
486 sayılı KHK	242
677 sayılı Yasa	340, 355, 368
1136 sayılı Avukatlık Kanunu	103, 130, 174, 230, 261, 360
1961 Anayasası	13, 14, 54, 57, 92, 106, 126
1982 Anayasası	155, 163, 205, 224, 225, 245, 246, 262, 267, 317
2248 sayılı Yasa	84, 85
2249 sayılı Yasa	84, 85
2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu	84, 85, 93, 127
2462 sayılı Yasa	93
2559 sayılı Polis Görev ve Yetki Yasası	85
2568 sayılı Askeri Yüksek idare Mahkemesi Kanunu	127
2575 sayılı Danıştay Kanunu	127
2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun	127
2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu	106, 127
2661 sayılı Yasa	106
3003 sayılı Yasa	121, 174
3454 sayılı Yasa	161
3677 sayılı Yasa	231
3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu	219, 364
4588 sayılı Yetki Kanunu	366
5682 No.lu Pasaport Kanunu	

- 230
7126 sayılı Sivil Savunma Yasası 345
- A**
- ABD (Amerika) 43, 233, 251, 264, 268, 269
Abdülhamit 182, 193, 205
Abhazya 232
adalet 5, 6, 9, 14, 18, 21, 25, 26, 28, 29, 33, 34, 35, 39, 42, 43, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 71, 77, 78, 79, 85, 89, 90, 94, 96, 99, 101, 105, 109, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 125, 129, 130, 137, 138, 141, 144, 146, 150, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 164, 182, 183, 193, 196, 202, 204, 232, 259, 260, 292, 300, 302, 313, 315, 322, 359
Adalet Bakanlığı 17, 26, 71, 72, 119, 121, 142, 146, 147, 158, 164, 172, 173, 174, 175, 181, 183, 200, 201, 202, 203, 215, 228, 274, 300, 301, 303, 315, 322, 323, 330, 331, 340, 348, 349, 360, 361
Adalet Komisyonu 227, 228, 243, 244, 330, 350, 360
Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı 146
Adana 334
Adli Kolluk Yasası 245
Adli Tıp 27
adliye 126, 131
adliyenin bağımsızlığı 11
adli zabita 26
Ahmet Taner Kışlalı 369
AKUT 346
Ali Fuat Baigil 198, 199
Ali Günday 290, 291
Almanya 19, 183, 274
Amasya 255
ambargo 283
Anayasa Hukuku Kurultayı 365
Anayasa Mahkemesi 43, 45, 71, 106, 107, 117, 118, 126, 143, 144, 171, 172, 173, 176, 180, 188, 198, 202, 206, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 223, 225, 229, 230, 231, 232, 247, 248, 249, 262, 263, 269, 270, 271, 280, 290, 292, 302, 304, 340, 348, 352, 365, 366
Anıtkabir 290
Ankara 160, 187, 191, 206, 211, 218, 223, 231, 253, 282, 284, 318, 322, 363
askeri 58, 61, 212, 233, 251, 262, 280, 283, 350, 355
Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası 81
Askerî Yargıtay 161, 225, 247, 263
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 59, 225, 247, 263
Atatürk 53, 54, 71, 78, 99, 133, 148, 149, 195, 196, 207, 214,

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

- 217, 218, 236, 237, 238, 254,
255, 272, 281, 288, 289, 290,
292, 293, 306, 307, 309, 310,
314, 321, 322, 323, 340, 341,
359, 367, 368, 369
- Atina 11
- Avrupa 9, 19, 28, 105, 139,
158, 163, 179, 181, 212, 227,
233, 264, 265, 286, 305, 315,
331, 335, 350, 360, 364
- Avrupa Barosu 9
- AGİK (Avrupa Güvenlik ve
İşbirliği Konferansı) 212
233, 246, 251
- Avrupa İnsan Hakları Söz-
leşmesi 28, 105, 265
- Avrupa Sözleşmesi 19, 158,
265
- Avrupa Topluluğu 139, 158,
163
- Avukatlık Kanunu 5, 6, 11,
64, 67, 70, 82, 103, 121, 130,
131, 174, 175, 276, 228, 229,
230, 243, 244, 261, 262, 278,
291, 315, 330, 349, 360, 361
- Avukatlık Yasası Değişikliği
Tasarısı 243, 278
- Avukatlık Yasa Tasarısı 360
- Aydın 181, 321, 334
- Azerbaycan 250, 251
- Aziz Nesin 288, 289
- B**
- bağımlı 121, 147, 173, 175,
201, 213
- bağımsız 9, 10, 12, 17, 20, 21,
30, 42, 60, 71, 91, 92, 94,
100, 102, 116, 120, 142, 156,
172, 173, 174, 175, 192, 193,
203, 211, 212, 213, 224, 229,
232, 233, 234, 244, 247, 267,
284, 300, 303, 315, 331, 338,
348, 349, 359, 360
- Bahriye Üçok 218, 236, 255,
369
- Bakanlar Kurulu 71, 90, 92,
228, 243, 244, 352, 366
- Balıkesir 201
- Bangkok 19, 20, 70
- basın 52, 63, 153, 158, 189,
190, 191, 236, 267, 285, 313,
316, 328, 355, 364
- Basın Kanunu 267, 320, 328
- basın özgürlüğü 236, 267
- Başbakanlık Takip Kurulu
339
- Bayındırlık Bakanlığı 26, 119
- bilimsel 51, 67, 79, 107, 225,
287, 292
- Birleşmiş Millet Barış Gücü
283
- Birleşmiş Milletler 27, 29,
195, 233, 251, 283, 284
- Birleşmiş Milletler Anlaşma-
sı 284
- Bosna-Hersek 232, 233, 250,
251, 283, 284
- Boulton 10
- Bulgaristan 183
- Burdur Cezaevi 329

- C**
- Cenevre 250
- Cezaevleri Tüzüğü 181
- Ceza Muhakemeleri Kanunu 361
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 81, 128, 164, 182, 205, 226, 228, 244, 245, 334, 361, 362
- ceza ve tevkifevleri harcı 80
- Cezayir 368
- Cumhuriyet Senatosu 47, 318, 332
- çağdaş 9, 10, 19, 28, 53, 54, 67, 71, 78, 79, 80, 89, 94, 103, 120, 133, 175, 178, 179, 181, 193, 197, 204, 206, 207, 213, 217, 218, 225, 226, 229, 237, 243, 245, 246, 254, 265, 266, 277, 278, 279, 281, 283, 286, 287, 290, 293, 308, 310, 317, 321, 334, 349, 356, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 368
- çağdaş uygarlık 71, 78, 103, 321, 368
- Çeçenistan 284
- Çekiç Güç 268
- Çetin Emeç 218, 236, 369
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Usulü Kanunu 161
- çoğunluğun baskısı 118
- D**
- Dağlık Karabağ 232
- Danışma Meclisi 93, 178, 225
- Danıştay 29, 43, 45, 58, 59, 60, 61, 118, 127, 172, 173, 188, 198, 202, 203, 215, 225, 242, 247, 278, 290, 301, 304, 319, 327, 340, 351, 352, 360, 365, 366
- Darıcioğlu 216
- Delhi 11, 19, 70
- delilsiz dava 64
- Demokles 121
- demokratik 5, 19, 21, 25, 28, 30, 39, 43, 63, 90, 91, 92, 94, 99, 100, 117, 118, 129, 138, 142, 146, 154, 155, 156, 157, 158, 173, 175, 178, 179, 181, 187, 188, 189, 192, 193, 196, 197, 199, 200, 202, 204, 206, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 237, 241, 244, 245, 246, 247, 249, 251, 252, 253, 262, 263, 265, 266, 267, 268, 272, 273, 279, 280, 281, 288, 291, 292, 293, 310, 321, 323, 324, 367
- Denizli 201
- Dereli 10
- Dernekler Yasası 85
- devlet 18, 20, 21, 39, 43, 44, 50, 54, 78, 79, 100, 101, 115, 117, 119, 126, 131, 133, 140, 144, 145, 148, 149, 153, 154, 155, 156, 162, 163, 164, 178, 179, 204, 205, 206, 212, 213, 214, 220, 224, 230, 232, 234, 235, 237, 238, 242, 247, 251, 252, 253, 254, 255, 260, 264, 266, 268, 269, 272, 273, 279,

- 285, 286, 288, 289, 290, 291,
292, 293, 305, 306, 307, 308,
309, 317, 321, 335, 338, 339,
355, 356, 362, 365, 367, 368
- Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 226
- Devlet Güvenlik Mahkemesi 177, 288, 289, 335, 350
- Devlet Sırları Kanun Tasarısı 164
- Dicle 214, 243
- diktatör 199, 238, 254, 290
- Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi 187
- Din İşleri Yüksek Kurulu 340
- DİSK 219
- Diyanet İşleri Başkanlığı 321, 340
- Diyarbakır 160, 317
- Diyarbakır Cezaevi 317
- dogmatik 69
- dokunulmazlık 21, 120, 355, 364
- düşünce özgürlüğü 196, 266
- E**
- Edirne 329, 339
- Edirne Yarı Açık Cezaevi 329
- ekonomik 20, 21, 77, 78, 84, 145, 159, 242, 252, 260, 271, 287, 338, 339
- Ekonomik Denge Vergisi 261
- ekonomik hürriyetler 20
- ekonomik kamu düzeni 20, 21
- Emekli Sandığı 63,
- Emekli Sandığı Yasası 90
- Emniyet Genel Müdürlüğü 334, 339
- Ergül Güryel 367
- Ergün Aybars 368
- erklerin ayrılığı 89, 100
- güçler ayrılığı 40, 45
- kuvvetler ayrılığı 11, 41, 118, 196, 212, 217, 225, 259, 269
- Ernst Jahning 183, 184, 274
- Erol Çırakman 367
- Erzincan 214, 243, 331
- Erzurum 250, 255
- eziyet 104
- F**
- federasyon 287
- Ferruh Adalı 194
- Finansman Yasası 84
- Fransa 41, 58, 61
- G**
- Garraud 13
- Gelirler Genel Müdürlüğü 177
- genel af 179, 336, 337

- Genelkurmay Başkanlığı 246
Gölcük 355
Gümüşhane 290
Güney Afrika 236
Güneydoğu 150, 183, 212,
234, 236, 252, 273, 286, 287,
338
- H**
- Hak arama özgürlüğü 104,
163
hâkimlerin bağımsızlığı 11
Hâkimlerin bağımsızlığı 11
Hâkimler Kanunu 106
Hâkimler ve Savcılar Yüksek
Kurulu 93, 101, 127, 142,
172, 173, 202, 203, 213, 215,
225, 247, 249, 262, 263, 280,
281, 300, 301, 302, 304, 323,
327, 340, 348, 360, 367
Hayat Standardı 177, 229,
232, 249, 260, 261, 278, 304,
319
hazırlık soruşturması 62, 63,
333
Helsinki Antlaşması 68
Hitler 183, 274
Hizbullah 253, 288, 366
hukuk devleti 20, 21, 25, 64,
99, 154, 155, 171, 175, 179,
180, 187, 189, 193, 196, 197,
198, 200, 202, 205, 212, 219,
220, 224, 226, 229, 241, 244,
245, 246, 247, 252, 263, 265,
272, 280, 281, 310, 317, 321,
323, 324, 336, 339, 356, 368
Hukuk Sigortası 176
hukukun üstünlüğü 5, 14,
21, 25, 26, 30, 33, 35, 40, 57,
60, 108, 117, 121, 125, 143,
154, 155, 156, 175, 179, 180,
187, 189, 192, 196, 198, 200,
202, 212, 216, 217, 219, 220,
224, 225, 226, 227, 229, 231,
232, 237, 241, 244, 245, 246,
247, 263, 264, 265, 266, 269,
271, 280, 281, 287, 292, 323,
368
Hukuk Yargılama Usul Yasa-
sı 95
Hususi Damgalı Pasaport
229, 230
hükümdarlık 40
- I - İ**
- I. Türk Hukuk Kongresi 19,
25, 26
ibret-i müessire 284
icra daireleri 29, 50, 146
icra ve iflas 29
İcra ve iflas 29
İcra ve İflâs Kanunu 159
İçişleri Bakanlığı 63, 334, 339
idare hukuku 63
ifade özgürlüğü 219
ikrar 80, 104
İlhan Arsel 266
İmran Öktem 174, 194, 195
213, 261
infaz 29, 79, 80, 145, 204, 245,
285, 307, 308, 317, 337, 364
İngiliz "Baro Genel Konseyi"

- (General Concil of the Bar) 10
- İngiliz Baro Konseyi 174
- İngiltere 60, 200, 233
- İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi 19
- İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi 181
- İnsan Hakları Mahkemesi 158, 335, 350
- İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme 285
- İnsan Hakları Sözleşmesi 28, 105, 265, 335
- insan haysiyeti 34, 179
- İnsani Yardım Örgütü 283
- iptal davası 70, 231, 271
- irtica 148, 149, 218, 321, 322, 327, 338, 366, 367
- İsmet Kayhan 201
- İsmet Ocakçoğlu 188, 190, 194
- İstanbul 10, 160, 201, 202, 231, 272, 282, 290
- İstanbul Barosu Dergisi 10
- istinaf 29, 215, 241
- istinaf mahkemeleri 215, 241
- İsveç 63, 200
- İsviçre 63, 338
- işkence 62, 80, 104, 132, 146, 176, 180, 181, 182, 204, 205, 220, 228, 250, 252, 333, 334, 354, 362
- İtalya 340
- İtalyan Anayasası 41, 105
- İtalyan Usul Kanunu 61
- itiraz hakkı 62
- K**
- Kafkasya 233
- kamu davaları 28
- Kamu Güvenliğine ve Kolluk Hizmetlerine İlişkin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Bunlara Yeni Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun 85
- kamu hizmeti 18, 63, 103, 119, 120, 278, 304
- kamu hürriyetleri 20
- kamuoyu 42, 59, 71, 115, 200, 289, 354
- Kanuni Esasiye 163
- KHK (Kanun Hükmünde Kararname) 174, 180, 197, 198, 216, 217, 242, 246, 248, 269, 270
- Kıbrıs 250
- Kızıl Haç 283
- kişi dokunulmazlığı 81
- Klecatsky 10
- kolektif peşin hüküm 34, 42
- Körfez Savaşı 233, 250, 284
- Kral Fahd 285
- Kubilay 218, 255, 289
- Kunter 12
- Kur'an* 272, 285, 290, 307, 308, 367

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLARININ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

Kuzey Irak 233, 250, 268, 284
Kütahya 322

L

lafzi tefsir 14
Lagos 19
Lozan 235, 237, 338

M

Magna Carta 204
mahkeme hükmü 34, 43
Maliye Bakanlığı 173, 177,
278, 279, 304, 319, 350
Maliye ve Gümrük Bakanlığı
177, 245
Medeni Kanun 54, 68, 180
Mehmet Moğultay 262
Mersin 211, 219, 223
Meslek Kuralları 17
meşru 13, 59, 163, 246, 262,
280, 365
Metin Göktepe 316
Milletlerarası Hukukçular
Komisyonu 10, 11, 19
Milli Eğitim Bakanlığı 306,
307, 321, 322
Milli Güvenlik Konseyi 178,
225
Milli İstihbarat Teşkilatı 335
millileştirme 20
Misak-ı Milli 251, 273, 287
Montesquieu 267
Muammer Aksoy 206, 207,
218, 236, 255, 369

müdahale yetkisi 13
Müfit Utku 241, 259, 277, 299

N

Nazi 232
Nürnberg Mahkemesi 183,
274

O - Ö

olağanüstü 82, 198, 216, 227,
244, 251, 268, 277, 322, 335,
347, 350
Olağanüstü Hal Kararnamesi
246
Oltan Sungurlu 181, 261, 329
Ortadoğu 233
Osmanlı 30, 126, 335
Osmanlı İmparatorluğu 126
Öğretim Birliği Yasası 321
ölüm cezası 179, 285, 286, 364
Ölüm Cezasının Kaldırılma-
sına İlişkin (6) No.lu Pro-
tokol 285
özerk kuruluşlar 13, 14
özgürlük 81, 99, 120, 148,
158, 204, 206, 218, 233, 254,
267
özlük 45, 90, 92, 101, 143,
215, 242, 279, 300, 360, 366

P

Partiler Kanunu 92
peşin hüküm 34, 42, 364
Peşin Vergi 177
PKK 234, 235, 252, 338

- Plan ve Bütçe Komisyonu 231
- Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanununun ve Terörle Mücadele Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun 226
- R**
- Recai Seçkin 194
- referandum 234
- reform 14, 18, 19, 30, 139, 224, 245, 262, 317, 318
- Resmî Gazete* 85, 171, 177, 182, 204, 231
- Rio 19
- Rusya 212
- Rüçhan Arık 187
- S - Ş**
- Said-i Nursi 292
- sanık 58, 62, 80, 96, 121
- sansür 194, 198
- Sav-Savunma-Karar 303
- Sav-Savunma-Yargı 102, 171, 175, 176, 187, 188, 194, 200, 201, 211, 213, 224, 230, 241, 249
- savunma hakkı 11, 13, 57, 58, 70, 80, 104, 176, 178, 229, 244
- Sayıştay 216, 231, 232, 242
- Sayıştay Yasası 231
- Seçim Kanunu 92
- Selçuk 214
- serbest meslek 10, 12, 229, 260, 261, 304
- Sevr 235, 338, 351
- Seyfi Oktay 261
- Sıddık Sami Onar 164
- sıkıyönetim 95, 96, 160, 218, 226
- Sıkıyönetim Mahkemeleri 160
- Sıkıyönetim Yasası 95, 96
- Siirt 201
- Sivas 253, 255, 268, 269, 272, 288, 289
- siyasal 34, 41, 68, 90, 91, 213, 218, 226, 235, 243, 268, 278, 289, 354
- siyasi 44, 61, 126, 127, 142, 144, 154, 155, 179, 181, 183, 197, 214, 224, 225, 226, 227, 247, 248, 251, 252, 255, 262, 263, 264, 271, 272, 273, 278, 280, 285, 286, 287, 290, 292, 300, 306, 313, 314, 316, 320, 321, 322, 331, 333, 336, 337, 340, 350, 352, 353, 360, 362, 363, 366, 367
- son soruşturma 63
- sosyal 5, 6, 17, 20, 21, 35, 42, 50, 51, 52, 54, 69, 71, 92, 99, 128, 129, 131, 140, 155, 178, 189, 205, 229, 230, 237, 244, 249, 260, 271, 279, 332, 337, 338, 339, 353, 354, 363, 364
- sosyal bağ 35, 42
- sosyal devlet 20, 21, 131, 260

Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı 354
sosyal hukuk devleti 20, 21
sosyalizasyon 20
soykırım 250, 251
soyut 58, 69, 92, 101, 197, 363
SSCB 236
standart 28, 284
Suna Kili 369
Susurluk 316, 320, 334
Suudi Arabistan 284, 285, 286
Sümer Oral 245
şeriat 195, 207, 218, 237, 238, 253, 254, 255, 269, 272, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 321, 322, 338, 339, 355, 367
şiddet 320

T

tahsisat 27
Talim Terbiye Kurulu 322
TBMM 84, 85, 100, 107, 179, 196, 197, 217, 219, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 231, 234, 235, 237, 243, 244, 246, 248, 252, 261, 262, 264, 267, 270, 272, 278, 280, 281, 288, 292, 302, 309, 316, 350, 353
Türkiye Büyük Millet Meclisi 90, 196, 227, 349, 360, 362, 364
TBMM İçtüzüğü 270
tebligat 141, 160, 302

Tebliğler Dergisi 307, 322
teokratik 148, 218, 237, 238, 253, 254, 255, 269, 272, 288, 289, 291, 293, 308, 339, 340, 341
Terörle Mücadele Kanunu 219, 245, 265, 266, 320, 364
Tevhidi Tedrisat Kanunu 272, 281
Toprak reformu 20
TRT 13, 71, 171, 187, 211, 223, 236
TRT Kanunu 71
Turan Dursun 236
Turgut İnal 201
Türk Ceza Kanunu 180, 196, 330
Türk Silahlı Kuvvetleri 92

U - Ü

Uğur Mumcu 255, 369
Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi 181
Üst Mahkemeler Yasa Tasarısı 302

V

vergi 29, 64, 84, 106, 161, 177, 201, 229, 249, 260, 261, 304, 319, 350
Vergi Kanunları Paketi 249
vergi mahremyeti 64
vesayet 11, 12, 17, 71, 202, 213, 360
veto 227, 309, 365

Y

yargı bağımsızlığı 93, 100,
127, 142, 143, 156, 162, 171,
172, 194, 198, 202, 203, 204,
214, 215, 226, 247, 263, 277,
281, 313, 314, 323, 327

yargıç güvencesi 91, 93, 95,
100, 101, 116, 142, 143, 313

yargı reformu 299, 305, 315,
317, 329, 331, 351

Yargıtay 9, 27, 29, 52, 53, 68,
71, 85, 90, 95, 120, 132, 133,
161, 172, 173, 176, 187, 188,
189, 190, 191, 192, 193, 194,
195, 203, 211, 215, 223, 225,
241, 243, 247, 253, 259, 263,
277, 292, 299, 302, 327, 330,
360, 362

yasama 12, 18, 25, 30, 39, 40,
41, 42, 44, 53, 54, 57, 82, 83,
84, 85, 100, 101, 107, 117,
118, 126, 130, 138, 139, 142,
144, 157, 180, 197, 217, 225,
229, 254, 259, 269, 270, 291,
332, 335, 339, 363, 365, 366

yasamanın devredilemezliği
269

yasama-yürütme ayrımı 40

Yeni Bir Avrupa İçin Paris
Şartı 212

yetki devri 41, 196, 198

yetki kabulü 41

yetki tecavüzü 43

Yetki Yasası 85, 216

YÖK 206, 217, 282

Yüce Divan 202, 247, 263

Yüksek Hâkimler Kurulu 41,
42, 45, 92, 101, 102

Yüksek Öğretim Kurulu 332

Yüksek Seçim Kurulu 126

yürütme 10, 12, 30, 35, 39, 40,
41, 44, 63, 90, 92, 93, 100,
101, 107, 118, 127, 142, 202,
225, 249, 254, 259, 262, 264,
269, 280, 291, 301, 303, 335,
339, 348, 352, 365, 366

Z

Zafer İlbars 187

zorba hukuk 34